

ЫЧЧАТЫ ИИТИИГЭ ДЬУЛУУР, ТУЛУУР ОСКУОЛАТА

БОРДОН
МЭНЭДЬЭК
МАЛДЫАБАР

2014

УДК
ББК

*Благодарим за материальную помощь
в издании книги
министра финансов РС(Я) **Жондорова В.А.***

*Также выражаем благодарность
Ксенофонтовой Ирине Васильевне
и **Васильевой Любови Николаевне.***

С91 Тыасытов, Василий Афанасьевич.
– 124 с.

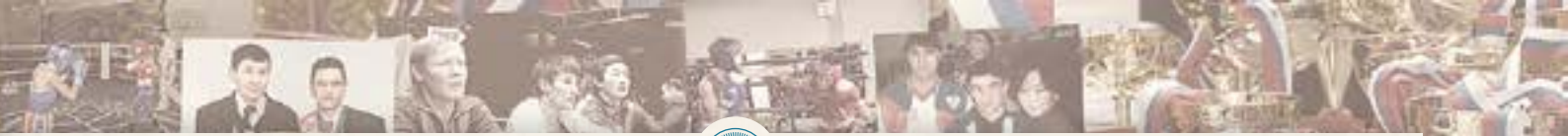
Агентство СІР НБР Саха

Кинигэҕэ Бордонго, Мэнэдьэккэ, Малдьабарга бокса сайдыытын историята, ахтылар, хаартыскалар киирдилэр. Биллилээх боксердар тустарынан кинилэри кытта бииргэ сылдыбыт, эрчиллибит, күрэхтэспит спортсменнар, сүгүрүйээччилэр ахтыылара киирдилэр.

Кинигэ Бордонг, Мэнэдьэк, Малдьабар түбэлэригэр физкультура уонна спорт сайдыыта 50 сылыгар ананар.

УДК
ББК

© Тыасытов В.А., 2014

ААН ТЫЛ

Бөдөн-садан сылгылаах, күүстээх сымса дьоннордоох, үрэх баһа дойдулаах Бордон, Мэнэдьэк, Малдыаҕар түбэлэригэр физкультура уонна спорт сайдыбыта 50-тан тахса сыл буолла.

Физкультура уонна спорт сайдарыгар, көмүс көлөһүннэрин тохпут, үтүө суобастаахтык үлэлээбит дьоннорбутун ахтан-санаан аастахха; Василий Николаевич Кузнецов – көңүл тустууну салайбыта. Улуу тренер, Дмитрий Петрович Коркины кытта ыкса сибээстээхтик үлэлээбитэ. Дмитрий Петрович Коркины кытта ыкса сибээстээхтик үлэлээбитэ. Ким Николаевич Аммосов – волейболга, хайыһарга элбэх оҕону эрчийбитэ, республикаҕа, Уһук илин уонна Сибиир зонатын күрэхтэһиилэригэр тийэ кытыннартаабыта. Владимир Ильич Андреев – саанан, бөстүлүөтүнэн ытыыга, хайыһарга эрчийтэлээбитэ. Ефремов Виктор Елисеевич, Федоров Николай Григорьевич, Халабышев Владимир Иванович, Андреев Валерий Кузьмич – остуол тенниһигэр элбэх оҕону уһуйбуттара. Иванова Акулина Иннокентьевна, Иванов Иннокентий Гаврильевич, Суздалов Сергей Иннокентьевич – саахыматы, дуобаты ситиһиилээхтик салайбыттара.

1964 сыллаахха Маалыкайга Агеев Александр Александрович, Саха сиригэр үтүөлээх учуутала уонна тренерэ, Хатыыга Архипов Иван Алексеевич, Ньурба улуунун бочуоттаах олохтооҕо бокс секциятын үлэлэппиттэрэ 50 сыла быйыл балаҕан ыйыгар лоп курдук туолар.

Агеев А.А., Архипов И.А. аспыт аартыктарынан бокса бу түбэҕэ балачча сайынна диэххэ сөп. Кэлин тренердэринэн Анисимов Ф.К., Тыасытов А.А., Тыасытов В.А., Алексеев Д.П., Пахомов А.М., Кузьмин И.С., Иванов И.В., Тагров Т.Н., Ушканов А.А., Софронов И.С., Алексеев А.В., Моисеев А.Г., Иванов В.В., Софронов А.Н., Яковлев Я.В. үлэлээн кэллилэр. Кинилэр үөрэнээччилэрэ оройуон, республика, Уһук Илин уонна Сибиир, Россия, Советскай Союз, СНГ, Европа, Аан дойду (кикбоксинг, сават) рингэлэригэр тийэ ситиһиилээхтик кииристилэр.

Бу 50 сыл устата бокс сайдыытын туһунан боксердар, тренердэр ахтыыларын холбоон, дьоһус кинигэ онорторон таһаардыбыт. Күндү ааҕааччыларбыт, бу кинигэ Бордон, Мэнэдьэк, Малдыаҕар түбэтин боксердара 50 сыл устата хайдах үлэлээбиттэрин, күрэхтэспиттэрин туһунан сырдатар туоһу сурук курдук буоллун. Барыгытыгар дьолу-соргуну, чөл олоҕу, туйгун доруобуйаны баҕарабыт. Спордунаан, физкультуранан дьарыктанаргытыгар ыңырабыт.

Тыасытов В.А.,

*Саха Республикатын үтүөлээх тренерэ,
Ньурба улуунун бочуоттаах олохтооҕо,
2014 с.*

БОРДОН, МЭНЭДЬЭК, МАЛДЫАҔАР ТҮБЭЛЭРИГЭР ФИЗИКУЛЬТУРА УОННА СПОРТ САЙДЫБЫТА 50 СЫЛА

МААЛЫКАЙГА БОКСА САЙДЫБЫТА 50 СЫЛА

Ньурба улуунун Бордонг нэһилиэгэ улууска биир баай историялаах нэһилиэк буолар. Былыр былыргыттан күүстээх, кыанар дьонунан биллибит нэһилиэк.

Маалыкай нэһилиэгэ Республикаҕа биир биллибит туоһута – бу бокс курдук олимпийскай көрүүнү элбэх ыччат дьарыктанан, оройуон, республика, дойду араас таһымнаах күрэхтэһиилэригэр биир киһи бэлиэтиирэ баар, Маалыкайдарын аатын дорҕоонноохтук ааттаппытара буолар.

Маалыкайга бокса секциятын 1964 сыллаахха Александр Александрович Агеев иилээн-саҕалаан тэрийбитэ. Манна бокса секциятыгар бастакынан дьарыктаммыт уолаттаран Александр Афанасьевич Тыасытов Ньурба оройуонун боксердарыттан бастакынан боксаҕа ССРС спордун маастара буолбута, Ю.С. Андреев республика чемпиона буолан баран, кэлин Саха сиригэр аар-саарга аатырбыт тустуук, аан дойду ветераннарга чемпиона, Саха республикатын хапсаҕайдаһан уонна көгүл тустууга элбэх төгүллээх чемпиона буолбута.

Биир киһи бэлиэттирэ баар, бу кэмтэн саҕалаан Маалыкай сиригэр көгүл тустуу уонна бокса секциялара тэҥинэн сайдыбыттара.

Бастакы тренердэрин удьурдаан элбэх оҕо тренер идэтин талбыта. Бүгүн биһиги киэн туттар дьоммут Саха республикатын үтүөлээх тренердэрэ Вильям Васильевич Иванов, Александр Афанасьевич Тыасытов, Василий Афанасьевич Тыасытов буолаллар. Кинилэр иппит элбэх үөрэнээччилэрэ эмиэ тренеринэн үлэлии-хам-

сы сылдыаллар: Анатолий Пахомов, Василий Иванов, Иван Иванов, Иван Кузьмин, Андрей Слепцов, Андрей Трофимов, Семен Саввинов.

Бу ааспыт 50 сыл устатыгар Маалыкай хас биирдии үһүс уол оҕото бокса секциятыгар сылдьан дьарыктанан ааспыттара. Ол курдук быраат убайын батыһан, элбэх боксерскай династиялар үөскээбиттэрэ: быраатты-убайды Тыасытовтар, Тагровтар, Софроновтар, Ивановтар,

Можуковтар, Слепцовтар уо.д.а.

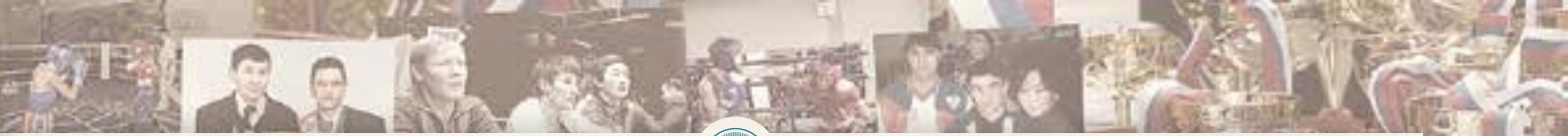
Маалыкай боксаҕа оскуолатын иитиллээччилэриттэн ССРС спордун маастардара: А.А. Тыасытов, И.В. Саввинов, А.М. Пахомов, А.Н. Софронов; Россия спордун маастардара Андрей Трофимов, Андрей Слепцов, Мичил Слепцов, Руслан Баланов уонна сүүсчэкэ спорт маастарыгар кандидаттар иитиллэн тахсыбыттара.

Бүгүнгү күнү бокса секцията Саха республикатын үтүөлээх тренерэ В.А. Тыасытов салалтатынан үлэлиир-хамсыыр, элбэх инникигэ эрэнэр эдэр спортсменнар дьарыктана сылдыаллар.

2014 сыл Ньурба оройуонугар оҕо спордун сылынан биллэриллэн, Маалыкайга кииннээн туспа анал оҕо спортивной оскуола арыллан үлэлээн эрэр. Онон спорт салгыы сайдыытыгар үлэ-хамнас барар. Маалыкай боксатын иитиллээччилэрин ааттара өссө да дуорааннаахтык иһилиэ.

С.И. Евсеев,

*Ньурба улуунун мунньабын
бэрэссэдээтэлэ*

УБААСТАБЫЛЛААХ ДОБОТТОР!

2014 сүл Бордон нэһилиэгин спортивнай историятыгар Маалыкайга бокса спорда төрүттэммитэ 50 сылынан киирэр.

Бу сыллар усталарыгар Маалыкай боксатын оскуолата элбэх ситиһиилэрдээх, үтүмэн үгүс үөрэнээччилэрдээх – бэйэтэ туспа баай историялаах салаа быһыытынан билиниллэр. Биһиги нэһилиэкпитигэр бокса бастакы хардыытын оноруутун Саха республикатын үтүөлээх тренерэ, «саха боксатын патриарха» ааттаммыт Александр Александрович Агеевы кытта ситимниибит. Чахчыта даҕаны, Александр Александрович биһиги нэһилиэкпитигэр кэлэн үлэлээһинэ бу көрүн сайдыытыгар олук ууран, кэлин утумнаачыларданан барыыта бэйэтэ анаан айдарыы буолуон сөп. Биллэн турар, ханнык баҕарар дыала төрүттээччиттэн уонна утумнаачылартан, кинилэр энтузиазмнарыттан быһаччы тутулуктаах. Онон Маалыкай боксатын оскуолатын төрүттээччитинэн Агеев А.А. уонна кэлин сайдан барыытыгар тренердэр Александр Афанасьевич уонна Василий Афанасьевич Тыасытовтар тус сыралара, сатабыллара сүрүн төһүү буолуон буолар. Бокса спорда сайдыыта аҥаардас бэйэтин эрэ көрүнэр буолбакка, уопсайынан, спортка элбэх көлүөнэ оҕо, ыччат сыстарыгар, эт-хаан сайдыытын өттүнэн чөл туруктанарыгар, өй-санаа өттүнэн баай ис хоһоонноноругар олук уурсар. Республика боксатын сайдыытыгар Аан дойду III призерун А.М. Михайловы иитэн-такайан таһаарбыт биир дойдулаахпытынан Саха АССР үтүөлээх тренера Вильям Васильевич Ивановунан маалыкайдар бары киэн туттабыт, холобур онгостон Бордон нэһилиэгин боксаҕа аһаҕас турнира ыытыллар буолбута хас да сүл буолла. Бэйэлэрин тренердэриттэн, уһуяаччыларын утумнаан кэлин боксаҕа тре-

нер быһыытынан таһаарыылаахтык Чурапчыга А.Г. Слепцов, Дьокуускайга А.Е. Трофимов, Намга С.А. Саввинов, Мииринэйгэ И.В. Иванов, Маалыкайга И.С. Кузьмин уонна ДЮСШ дириэктэринэн санга саҕалаан эрэр А.М. Саввинов үлэлии сүлдьаллара бу оскуола үлэтэ ситимнээҕин, чинг олохтообун туоһулуур.

Спортивнай залга тийэн кэлбит кырачаан оҕо «чемпионнар суолларын» батыһар, хатылыыр баҕа санаалааҕа чуолкай. Бокс секциятын санга иитиллээччилэрэ бу оскуолаттан бокс эйгэтигэр ситиһиилээх спортсменнар: Ньурба улууттан бастакы маастар Александр Тыасытов, РСФСР спартакиадатын чемпиона Анатолий Пахомов, Сойуус эдэрдэргэ III призера Иван Саввинов, Аан дойду французскай боксаҕа вице-чемпиона Алексей Софронов, Россия спордун маастардара Андрей Трофимов, Руслан Баланов, Андрей, Мичил Слепцовтар, оҕолорго Россия чемпиона Николай Иванов, Россия призера Иван Иванов, бырааттыы Николай, Тагор уонна Василий Тагровтар, Иван Кузьмин, Артем Максимов, Спиридон Максимов, Николай Павлов, Сергей Можуков, Михаил Саввинов, Алквад Иванов уо.д.а. курдук ситиһиилээх боксер буолуохтарынан, онтон бастакы ситиһиилээх көрдөрүүлэр кэннилэриттэн салгыы олимпийскай призер Георгий Балакшин суолун хатылыахтарын баҕараллар. Кэлэр көлүөнэ ыччаттарбытыгар, боксанан уонна спорт атын да көрүнүнэн дыарыктанар оҕолорбутугар ити суоллар аһаҕас уонна ситиһиилээх буолаллара буоллар диэн кистии күүтэбит, эрэнэбит, ситиһиилэри баҕарабыт. Ол да кыаллар суол буолуо...

Н.С. Петрова,

«Бордон нэһилиэгэ» МТ баһылыга.
Маалыкай с., от ыйын 3 күнэ 2014 с.

МААЛЫКАЙГА БОКСА САЙДЫБЫТА 50 СЫЛА

Н ьурба оройуона 70-80-с иннэ-кэннэ сылларга Республикаҕа боксаҕа инники күөҥнэ сылдыбыта. Бу кэмнэргэ сөптөөх, былааннаах үлэ барбытын түмүгэр, нэһилиэктэргэ элбэх үлэ барбыта. Манна Ыйрба оройуона боксаҕа ситиһиилэринэн республикаҕа инники күөҥнэ тахсарыгар, Маалыкай нэһилиэгэ эмиэ биир сүрүн оруолу ылбыта. Ол да курдук Маалыкай чабылхай ыччаттара оройуону эрэ буолбакка, республика чизһин ыһылла илик Советскай Союз элбэх куораттарын араас улахан таһымнаах күрэхтэһиилэригэр, рингаларыгар ситиһиилээхтик кыттыбыттара, көмүскээбиттэрэ, Саха сирэ боксаҕа сайдыытыгар, аатыгар-суолугар дьоһун кылааты киллэрсибиттэрэ. Манна 1964 сыллаахха Александр Александрович Агеев саҕалаабыт үлэтэ бастакы туораабы ыспыттара. Ол да курдук Маалыкай төрүт ыччата, Тыасытов Александр Афанасьевич боксаҕа Ыйрба оройуонугар бастакынан боксаҕа ССРС спордун маастара буолары ситиспитэ уонна бокса эйгэтигэр суолу тэлээчилэртэн биридэстэрэ буолбута. Республикаҕа бокса сайдыытыгар сүрүн кылааттарын киллэрбит, биһиги бары кэриэтэ киэн туттар киһибит, биир дойдулаахпыт, Бордонг нэһилиэгиттэн төрүттээх Саха республикатын үөтүөлээх тренера, Вильям Васильевич Иванов аата көмүс букубаннан суруллуон суруллар. Кини утумнаачылара, иитиллээччилэрэ Александр Афанасьевич Тыасытов, Василий Афанасьевич Тыасытов

уонна кинилэр иитиллээччилэрэ Анатолий Пахомов, Василий Иванов, Иван Иванов, Иван Кузьмин, Андрей Слепцов, Андрей Трофимов, Семен Саввинов таһаарылаахтык үлэлии-хамсыы сылдьаллар. Манна билигин атын сиргэ ололор, бэйэтин кэмигэр боксаҕа эмиэ чабылхайдык көстөн ааспыт Иван Саввинов ааттан, бэлиэтээн ааһар тоҕоостоох.

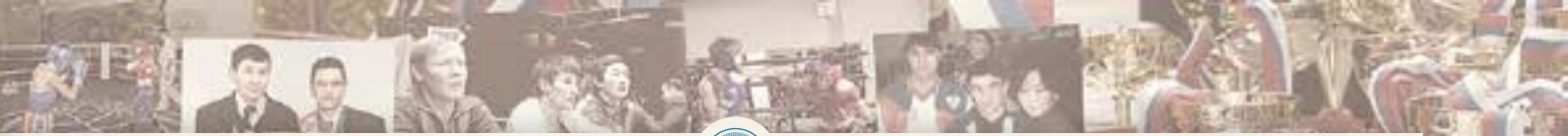
«Маалыкай боксатын» оскуолатын иитиллээччилэриттэн элбэх

спорт маастардара, спорт маастардарыгар кандидаттар үүнэн табыстылар: бырааттыы Тыасытовтар, Тагровтар, Софроновтар, Ивановтар, Слепцовтар, Можуковтар уо.д.а. Бу билигин үлэлии сылдьар, үлэлээн ааспыт тренердэр хара көлөһүннэрин үтүө түмүктэрэ, Маалыкай боксаҕа оскуолатын аата-суола иһиллэригэр дьоһун кылааттара буолар.

Билигин Маалыкайга боксаҕа Саха республикатын үтүөлээх тренерэ В.А. Тыасытов салалтатынан, бокса секцията сайдар тэтимин быспакка үлэлии-хамныы турар.

Ыйрба оройуонугар оҕо спордун сыла биллэриллибитэ. Ол чэрчитинэн, бокс уонна да атын спорт көрүҥнэрин сайыннарар секциялардаах күүстээх үлэ бара турар. Спорткомитет салалтата Маалыкай боксаҕа оскуолата өссө да чабылхай көрдөрүүлэри көрдөрүүхтэрэ диэн эрэнэ саныыбыт.

Горбатов А.В.,
спорткомитет салайааччыта

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ БОКСА В МАЛЫКАЕ

Бокс в истории развития физической культуры и спорта в с. Малыкай занимает особое место. В 1964 году под руководством заслуженного тренера и учителя ЯАССР Александра Александровича Агеева была основана первая секция по боксу. Первые ласточки из воспитанников А.А. Агеева, Александр Тыасытов, Семен Александров, Ян Иванов, Ким Саввинов, Константин Михайлов, Николай Иванов, Василий Тыасытов, Юрий Андреев, Иван Саввинов, Григорий Тыасытов, Прокопий Титов, Николай Тихонов и другие успешно выступали на рингах района, Республики и Дальнего Востока. Александр Тыасытов стал первым мастером спорта СССР из Нюрбинского района.

В течении 50 лет выросла новая плеяда боксеров под руководством заслуженных тренеров Республики Саха (Якутия), Вильяма Иванова, Александра и Василия Тыасытовых. Наш наследие гордится именами победителей и призеров мира, России, Дальнего Востока и Республики Саха (Якутия): Александра Тыасытова, Анатолия Пахомова, Ивана Саввинова, Алексея Софронова, Джулустана Ефремова, Николая Тагорова, Тагора Тагорова, Василия Тагорова, Василия Евсеева, Аркадия Васильева, Сергея Васильева, Корнила Егорова, Родиона Михайлова, Афанасия Лаза-

рева, Ивана Кузьмина, Александра Моисеева, Николая Иванова, Ивана Иванова, Аркадия Ушканова, Руслана Баланова, Андрея Трофимова, Андрея Слепцова, Мичиля Слепцова, Артема Максимова, Семена Саввинова, Николая Иванова, Семена Саввинова, Спиридона Максимова, Афанасия Саввинова, Сергея Можукова, Николая Павлова, Бэргэна Климова, Михаила Саввинова, Алквиада Иванова, Святослава Иннокентьева и других.

Сегодня мы можем с уверенностью заявить, что в Малыкае бокс крепко стоит на ногах. На смену нашим прославленным боксерам подрастает достойное поколение юных боксеров. Мы надеемся, что Николай Григорьев, Анатолий Тыасытов, Айаал Аммосов, Родион Колесов, Слава Григорьев, Альберт Чарканов, Тит Винокуров, Эдгард Эверстов, Уйгу Васильева, Валентина Тыасытова пойдут по стопам своих именитых старших братьев-боксеров.

Поздравляю с 50-летним юбилеем развития бокса в Бордонском и Мегежекском наслегах. Искренне желаю дальнейшего процветания бокса в с. Малыкай и с. Хаты.

Дмитриев Сергей Гаврильевич,
Председатель Федерации бокса
Бордонского наслега

ОЛОБУН КЭПСЭЭНИТТЭН

Александр Александрович Агеев 1927 сыллаахха Горнай оройуонун Солобоон нэһилиэгэр холкуостаах дьиэ кэргэнигэр төрөөбүтэ. Аҕата Александр Григорьевич сэрии сылларыгар, ийэтэ Домна Харлампьевна Маалыкайтан Бэрдьигэстээххэ көһөн истэбинэ өлбүттэрэ. Ийэтэ суох буолбутун Дьокуускайга үөрэммит оҕотуттан истэн, сарсыныгар Бэрдьигэстээххэ тахсан, тиһэх суолугар атаарсыбыта.

Бииргэ төрөөбүттэр бэһиэлэр. Убайа Дмитрий Александрович Агеев Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа, Бойобуой Албан Аат уордьан кавалера. Сэрииттэн бааһыран кэлэн баран, оройуонугар араас тэрилтэлэргэ, «Горнай» сопхуоска уһуннук үлэлээбитэ, оройуон бочуоттаах гражданина, 2000 сыллаахха ыалдьан өлбүтэ. Эдьийэ холкуоска үлэлээн, ыал буолан олоҕун. Кыра быраата Дьокуускайга 9 кылааһы бүтэрэн баран ыалдьан өлбүтэ. Иккис быраата Михаил Андреевич Марков Иркутскайдаагы медицинскэй институт кэнниттэн уһун кэмнэ быраастаабыта, оройуон кылаабынай бырааһа этэ, 1992 сыллаахха олохтон барбыта.

А.А. Агеев 1946 сыллаахха Бэрдьигэстээх ситэтэ суох орто оскуолатын бүтэрбитэ. 1950 сылга диэри милицияҕа, ССКП райкомугар, Госбанҥа бухгалтерын, социальной харалтаҕа старшай инспекторынан үлэлээбитэ.

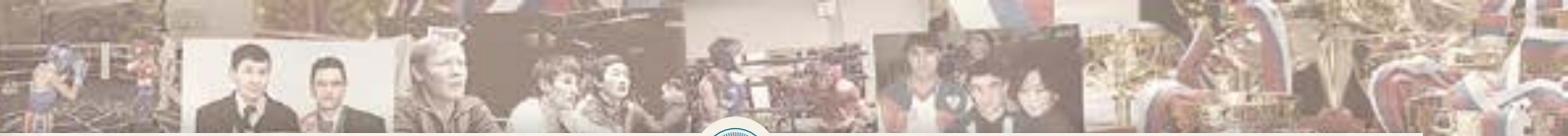
1950–1953 сс. Иркутскайдаагы физкультурнай техникумга үөрэммитэ, кэлээт «Урожай» обществоҕа, үөрэтэр отделга үлэлээбитэ.

1954–1964 сс. – Бэрдьигэстээх орто оскулатыгар үлэлээбитэ.

1964–1967 сс. – Ленинскэй оройуон Маалыкай орто оскулатыгар физкультура учуутала.

1967–1975 сс. – Бэрдьигэстээххэ физкультура учуутала, спортивной оскуола тренерэ, старшай тренерэ, завуча, директора.

Кини олобун биир үтүө кэмнэн Маалыкай оскуолатыгар үлэлээбитин ахтар. Спортивной саала суоҕа. Ол иһин 1966 сыллаахха оскуола директора Николай Прокопьевич Платонов, завуч Семен Николаевич Никифоров, Петр Дмитриевич Кириллин, Василий Николаевич Кузнецов, уо.д.а. учууталлар, оҕолор сааскы сынньаланҥа саала маһын кэрдэн таспыттара. Бу үлэҕэ Маалыкай олохтоохторо бары көмөҕө турбуттара. Сайынҥы сынньаланҥа сопхуос биир тутууччыны анаан үлэ саҕаламмыта. Н.П. Платонов, П.Д. Кириллин, С.Н. Никифоров, В.Н. Кузнецов, А.А. Агеев буолан өһүөтүгэр диэри туппуттара. Бу спортивной сааланы 1967 сыллаахха үлэҕэ киллэрэн,

элбэх ыччат манна эрчиллэн, оройуон, республика чемпионнара буолбуттара.

Бу оскуола спортсменнара аан бастаан 1965 сыллаахха кулун тутар ыйга оройуоннаагы күрэхтэһиигэ кыттан II миэстэҕэ тиксибиттэрэ. Күрэхтэһии бастакы чемпионнара: Александр Тыасытов, Семен Александров, Юрий Егоров. Атын да көрүнгнэргэ оройуон чемпионнара бааллара.

Тренер биир улахан үөрүүтэ – Александр Тыасытов 1966 сыллаахха тохсунньу ыйга Маалыкайтан Дьокуускайга тийэн, республикатаагы күрэхтэһиигэ соҕотобун кыттан, чемпион үрдүк аатын уонна бу күрэхтэһии «Саамай техничнэй боксера» диэн бириини ылбыта.

Ити кэмтэн ыла Маалыкайга бокс сайдан-үүнэн барбыта.

МААЛЫКАЙГА ҮӨРЭППИТ ОБОЛОРУНАН КИЭН ТУТТАР

Александр Тыасытов – ССРС спордун маастара,
Саха Республикатын үтүөлээх тренерэ, Дьокуускай к.

Василий Тыасытов – бастакы разрядтаах боксер,

Саха Республикатын үтүөлээх тренерэ,

Ньуурба улуунун бочуоттаах олохтооҕо, Маалыкай.

Ян Иванов – ССРС спордун маастарыгар кандидат, Мирнэйгэ тренерди-
ир.

Семен Александров – Ньурба к.

Николай Иванов – Ньурба к.

Юрий Андреев – спорт маастара, республика көнгүл тустууга
хас да төгүллээх чемпиона, Ньурба к.

Иван Саввинов – спорт маастара, Дьокуускай к.

Николай Тихонов – Маалыкай.

Семен Софронов – Маалыкай.

Ким Саввинов – ССРС спордун маастарыгар кандидат, Маалыкай.

Дмитрий Ушканов – Дьокуускай к.

«Звезды нюрбинского бокса», 2008 г.

МАХТАЛЫМ УЛАХАН

Мин, Архипов Иван Алексеевич, 1937 сыллаахха Мэнэдьэк нэһилиэгэр төрөөбүтүм. 1952 сыллаахха Хатыы сэттэ кылаастаах оскуолатын бүтэрэн, Марха орто оскулатыгар үөрэнэ барбытым.

Ол сағана ханнык да спортивной куруһуоктар, секциялар үлэлээбэт этилэр. Физкультура учуутала Рафаэль Елютин перекладинаба, брусба, кольцоба упражнение онгорторо. Улахан уолаттар Афоня Никифоров, Василий Тихонов, Сергей Иванов, Сергей Николаев уо.д.а. тустан хачыгыратыһан тахсаллара. Мин унуохпунан олус кыра, мөлтөх буоламын, ити уолаттарга чугаһаабат этим. Бу сылдьан «Күүстээх уонна тулуурдаах буолуу кистэлэнэ» диэн кыра кинигэни булдум. Бу кинигэни ааҕан баран сарсыарда аайы зарядка уонна обтирание онгостор идэлэнним. Сарсыадаангы зарядканы уонча сыл тохтообокко онгобутум.

1955 сыллаахха СГУ-га кирибитим. Бастагы кууруска физкультура уроуга диэн баара. Онно Эверстов диэн преподаватель үөрэтэрэ. Кини гимнастика секциятыгар сырыттанарбыта. Кыратык дьарыктанан баран бырахпытым. Иккис кууруска Улэн-Үдэ куораттан Коля Игнатьев үөрэнэ кэлбитэ. Кини миигин «лапаба», охсууларга үөрэппитэ. Кэлин бокс секциятыгар илдьэ барбыта. Онно биллилээх тренер Арсен Петров илиитигэр түбэспитим. СГУ студеннара сүүрбэттэн тахса буолан дьарыктаммыпыт. Кини: «Эһиги саха бастагы боксердара буолабыт», – диэбитин кытаанахтык өйдөөн хаалбыппын. Бу – 1956 сыл этэ.

2006 сылга Саха сиригэр бокс төрүттэммитэ 50 сыла кизэн далааһыннаахтык бэлиэтэммитэ. 50 уонна 50-тан тахса сыллар анараа өттүлэригэр дьарыктаммыт дьон ахсааммыт аччаатаба да буолуо. Мин оччолорго биригэ эрчиллибит

«уолаттарбын» көрсөр, кэпсэтэр баҕам улахан этэ. Дьинэр баран этэххэ кэлэр кыахтаах этим. Ону улуус делегациятыгар, төһө да ситиһиилэрим сэмэйдэрин иһин, кырдыаҕаспынан киллэриэхтэрэ диэн эрэнэн олорон хаалбытым.

Боксаба балачча эрчиллибитим кэннэ, речной училищеба «Аһаҕас ринг» буолла. Мин Владимир Титов диэн армияба сылдьан кыратык эрчиллибит уолга түбэстим, киристи-

бит. Үөрэппиттэрин умна быһыытыдыбыт. Кэннибититтэн аҕала-аҕала саайсыы буолла. Саала иһэ оргуйа түстэ, ол иһигэр «гладиаторы» диэн саналар иһилиннилэр. Судьуйа тохтолоото уонна «За техническую неподготовленность» диэн иккиэммитин устаталаан кэбистэ. Бастагы киирсиим итинник түмүктэммитэ.

Ситиһиилэрим:

1957 с. – университет чемпиона;

1958 с. – университет чемпиона;

Саха АССР норуоттарын Спартакиадата – 2 миэстэ;

«Труд» общество республиканскай күрэхтэһии – 2 миэстэ;

Республика биридиилээн уонна хамандааннан күрэхтэһии – 2 миэстэ;

«Үрдүк техническай ситиһиилэрин иһин» – СГУ ректорын Грамотата;

1959 с. – университет чемпиона;

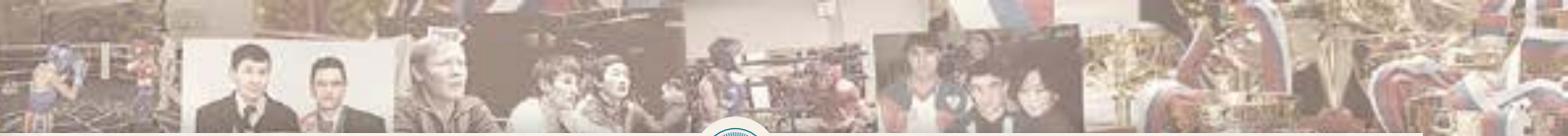
Ньурба – Сунтаарга матчевай көрсүһүү – 1 миэстэ;

1960 с. – Бүлүү бөлөх оройуоннарын көрсүһүүтэ – 1 миэстэ;

1961 с. – Республиканскай турнир – 2 миэстэ;

1962 с. – IV юбилейнай Спартакиада – 3 миэстэ;

1963 с. – Республиканскай турнир – 3 миэстэ;

1962 с. – Сунтаарга оройуон күрэхтэһиитэ (хапсабай) – 2 миэстэ;

1962 с. – Сунтаарга оройуон күрэхтэһиитэ (көнгүл тустуу) – 3 миэстэ;

1962 с. – Сунтаарга оройуон күрэхтэһиитэ (100 миэтэрэбэ сүүрүү) – 3 уонна 2 миэстэ;

1962 с. – Хатыы ыһыаһар ыһыах абсолютнай чемпиона буолбутум.

1962 сыллаахха биллиилээх тустуук Альберт Захаров: «Боксабын бырах, тустууга маастар онгоробун», – диэн республикаба барар хамаанда састаабыгар 55 киилэбэ киллэрэн Дьокуускайга илдьэ барда. Үс киһини ыраастык быраһан, Михаил Сысолятинтан (Чурапчы), Үөһээ Бүлүү Степановтан ыраастык бырабыллан 4 миэстэбэ тигистим.

Республика сүүмэрдэммит хамаандатыгар 54 киилэбэ 1958-1963 сылларга иккис нүмэринэн сылдыбытым. Бастагы нүмэринэн саха бастагы маастара Артем Никифоров сылдыбыта. Кини уһулуччу талааннаах боксер этэ. Саха сиригэр тэннээбэ суох этэ. Түөрт төгүл техническэй (разряда үрдүгүнэн), икки төгүл утары киирсэн хотторбутум. Борис Николаевка (Өлөөн, тутуу техникума), Ли Шудига (речной училище) хоттортообуттабым. Кэнники киирсиилэргэ реванш ылан хотуталаабытым.

Саха бастыг боксердарын Василий Васильевы, Филипп Анисимовы, Артем Никифоровы, Прокопий Афанасьевы, Борис Егоровы, Гоша, Юрий Павловтары уо.д.а. бииргэ эрчиллибиппинэн киэн туттабын. Саха сириг сүүмэрдэммит хамаандататыгар киирсэн Петропавловск-Камчатскай, Иркутскай, Чита куораттарга күрэхтэспитим.

1959 сыл сааһыгар В.П. Кочнев «Социалистическая Якутия» хаһыакка «Боксер Иван Архипов» диэн ыстатыйа таһаарбыта. Онно миигин боксанаан ситиһиилээхтик дьарыктанарым, үчүгэйдик үөрэнэрим, деканат миигин Ленинград куоракка аспирантураба рекомедациялаабытын туһунан суруйбута. Мин бэйэм кыахпар эрэммэккэ аспирантураттан аккаастаммытым.

1959 сыл үөрэхпин бүтэрэн Сунтаар оройуонун Кириэстээх сэттэ кылаастаах оскуолатыгар физика, математика учууталынан ананан барбытым. Онно тийэн бокс секциятын оҥолорго уонна улахан дьонго холбуу ыыппытым.

Балтараа сыл үлэлээн баран, Тойбохой, Сунтаар, Сизэйэ оскуолаларыгар үлэлээбитим. Үлэлээбит сирдэрбэр барытыгар оҥолору боксаба эрчийбитим. Элбэх оҥо оройуон, республика призердара уонна чемпионнара буолбуттара. Тойбохойго эрчийбит оҥолорбуттан Эдуард Соколов (кэлин суруйааччы буолбута) уонна Ганя Саввинов республика финалыгар бастагы уонна иккис миэстэ иһин киирсибиттэрэ. Кыра дэриэбинэттэн итинник түбэлтэ бука сэдэх буолуо.

Сизэйэбэ оҥолору боксаба Гавриил Гаврильевич Сыромятников дьарыктыыра. Кини 1959 сыллаахха күтүөт буолан кэлбитэ. Онон, боксаны Сунтаарга бастагы төрүттээчилэртэн биирдэстэрэ буолар. Кини чакчы дэгиттэр спортсмен этэ. Оскуолаба гимнастика, чэпчэки атлетика, хайыһар, волейбол, баскетбол уонна да атын куруһуоктары ыытара. Хайдах бириэмэтин аттаран сылдыарын билигин да сөбөбүн. Сунтаарга буолар сбордарга кини салайара, мин көмөлөһөрүм. Разминканы наһаа үчүгэйдик ыытара, онтун оһуокайынан бүтэрэрэ. Кини сүбэтэтинэн, улахан эрчиллиитэ суох сылдьан, Сунтаар хамаандаттытан республикаба үһүс төгүлүн призердаабытым. Кини туруорсуутунан Саха сириг хамаандатын састаабыгар ылыллан Чита куоракка матчевай көрсүһүүгэ кыттан кэлбитим. Өр кэмнэ республикаба Гавриил Гаврильевич үлэтэ ситэ сыаналаммакка сылдыбыта. Ону үөрэппит оҥолоро туруорсаннар үтүөлээх аакка тиксибитэ.

1963 сыллаахха күһүн дойдубар Хатыыга абыс кылаастаах оскуолаба математика, физика, физкультура учууталынан ананан кэлбитим. Бастагы сылбар «букса оҥону күлүгээн онгорор» диэн секцияны астарбатахтара. Иккис сылбар «туран ииктири» барыларын тустуу, бокс секцияларыгар сырытыннарбытым. Өрөбүл күннэргэ боксаба, тустууга күрэхтэһи тэрийэрбит. Оҥонньоттор, совхоз эдэр ыччаттара кэлэн толору киһи буолааччы.

Хатыыга Маалыкайтан үөрэнээччи Юрий Андреев салайааччылаах оҥолор бэйэлэрэ кэлэн боксаба күрэхтэһэн, Убайаантан оҥолору Петр Николаевич Семенов аҕалан туһуннартан барааччылар.

Хатыылар оройуонга киирэн тустууга, боксаба элбэх чемпионнанан, призерданан тахсар-

быт. Хатыыга эрчиллибит уолаттартан Анатолий Пахомов РСФСР спартакиадатын чемпиона, ССРС Спартакиадатын чэрчэтинэн ытыллыбыт нуроттар икки ардылырынаабы турнир бочуоттаах призера; Ион Егоров оҕолорго республика икки төгүллээх, ыччаттарга биир төгүллээх чемпион буолтара. Ион армияҕа спортротаҕа түбэспитэ буоллар улахан ситиһиилэнэрэ хаалбыта. Тренердээбитим устатыгар саамай талааннаах үөрэнээччим этэ. Валерий Степанов – көнгүл тустууга спорт маастарыгар кандидат, марафонец, тренер. Степан Семянов спорт маастарыгар кандидат. Бу киһи айылҕа биэрбит талаанын сайыннарбатаҕа, улахан алҕаһа Д.П. Коркинтан кэлиитэ буолар. Оскуолаҕа сыстан үлэлээбитэ да буоллар элбэх оҕону таһаартыра хаалбыта. Ефрем Афанасьев спорт маастарыгар кандидат, көнгүл тустууга, хапсабайга, мас тардыһытыгар дэгиттэр талааннаах. Маннык спортсменнары элбэҕи аабыахха сөп.

Сунтаарга эрчийбит оҕолорум кэлин туох ситиһиилэммиттэрин билбэппин. Гавриил Саввинов, Эдуард Соколов маастарга кандидат буолбуттары, Анатолий Амбросьев тустууга көһөн маастар буолбуттарын истибитим.

1962 сыллаахха Ньурба уонна Сунтаар холбоһон, Ленинскэй оройуон буолбут кэмнэри битигэр улахан саастаах уолаттарга, оройуон хамаандатын үс буолан: П.И. Афанасьев, Г.Г. Сыромятников уонна мин илдьэ сылдыбыппыт. Гаврил Гаврильевич судьуйа, мин тренер, Петр Иванович хамаанда бэрэстэбиитэлэ. Хамаандаҕа: 51 киилэҕэ Эдуард Соколов (Сунтаар), 54 киилэҕэ – Гавриил Саввинов (Сунтаар), 60 киилэҕэ – Валерий Алексеев (Ньурба-Сүлэ), 63,5 киилэҕэ – Николай Таппанов (Ньурба), 67 киилэҕэ – Герасим Быдыгеев (Ньурба), 71 киилэҕэ – Валентин Васильев (Ньурба) баалларын өйдүүбүн, сорохторун умнубуппун. Уолаттар үчүгэйдик киирсибиттэрэ. Эдуард Соколов ыйааһына эбиллэн 54 киилэҕэ киирсибитэ. Онон, 54 киилэҕэ – Гавриил Саввинов бастакы, Эдуард Соколов иккис буолтара. 60 киилэҕэ – Валерий Алексеев – бастакы, 63,5 киилэҕэ Николай Таппанов – иккис, 67 киилэҕэ Герасим Быдыгеев бастакы миэстэни ылбыттара. 71 киилэҕэ Валентин Васильев эмиэ чемпион аатын ылбыт курдук өйдүүбүн.

Хамаанданнан бастакы миэстэ дьылҕатын 51 киилэҕэ Бүлүү – Дьокуускай бастакы хамаандатын бэрэстэбиитэллэрэ киирсиилэринэн быһаарыллыахтааҕа. Биһиги көрүүбүтүгэр Бүлүү бэрэстэбиитэлэ хоппута. Ол эрэри кыайыыны, биллэн туран, судьуйалар куорат бэрэстэбиитэлигэр биэрбиттэрэ. Куорат хамаандата бастакы миэстэҕэ тахсыбыта, Ленинскэйдэр иккис миэстэ буолбуппут. Кыайыыны Бүлүү бэрэстэбиитэлэ ылбыта буоллар, эбэтэр Эдуард Соколов бэйэтин ыйааһыныгар киирсибитэ буоллар, Ленинскэй оройуон бастакы миэстэҕэ тахсыахтааҕа. Республика күрэхтэһиитигэр үчүгэй хамаанданы аҕалбытым иһин Республиканскай спорткомитет Грамота биэрбитэ.

1973 сыл Ньурба улуухун аһаҕас күрэхтэһиитигэр Хатыыттан үчүгэйдик бэлэмнээн киллэрдэ диэн Райспортсовет председателэ Петр Семенов илии баттааһыннах Грамота ылбытым. Тренердир үлэбин итинэн түмүктээбит буолуохтаахпын.

Оскуолаҕа физругунан боксаҕа I разрядтаах Даниил Алексеев кэлэн оҕолору ситиһиилээхтик эрчийэн барбыта. Ол курдук, кыра саастаах уолаттарга Ньурбаҕа Хатыы – Мирнэй матчевай көрсүһүлэригэр, хатыылар 5:0 ахсаанынан хоппуттара. Онно Мирнэй тренерэ: «Где этот город Хатыград?», – диэбит үһү диэн күлсэллэрин өйдүүбүн.

Уолаттарым Анатолий Пахомов, Василий Тыасытов сүүрэн-көтөн, тренердэр, бокс федерацията (Сергей Евсеев), спорт отдела (Юрий Андреев) өйөөн, харчы көрөн, кыра саастаах уолаттарга мин ааппынан улуус аһаҕас турнира ытыллар буолбута. Манна Сунтаартан уонна Бүлүүттэн кэлитэлээбиттэрэ. Бу мин спортка киллэрбит сэмэй ситиһиим улахан сыанабыла буолар. Спорт отдeлыгар, бокс федерациятыгар, тренердэргэ махталым улахан.

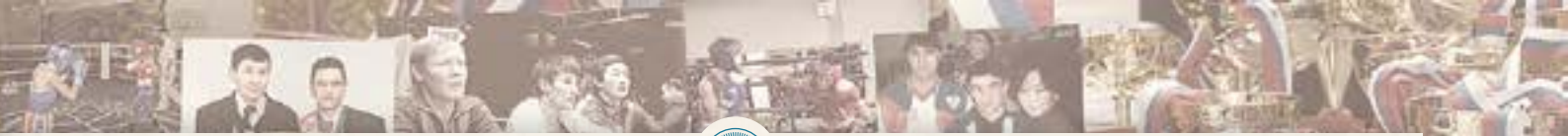
И.А. Архипов.

Хатыы.

«Звезды Нюрбинского бокса»,

2008 с.

К 80-летию РАЗВИТИЯ ФИЗКУЛЬТУРЫ И СПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ САХА (ЯКУТИЯ)

В 80-летие физкультурного движения в республике боксеры Якутии внесли свой определенный вклад. Началом развития бокса в республике принято считать 1956 год, когда был проведен первый чемпионат ЯАССР. На самом деле в Якутске боксом занимались, начиная с 20-х годов, о чем свидетельствуют старые материалы с фотографиями в музее спорта академика В.П. Кочнева. Этот увлекательный поистине мужской вид спорта был очень популярным среди населения республики. По рассказам ветеранов спорта, в послевоенные годы проводились массовые соревнования по боксу.

С проведения в 1956 году первого чемпионата ЯАССР количество занимающихся этим видом спорта резко увеличилось. В Алданском, Вилюйском, Нюрбинском и других районах начали работать тренеры-общественники, которые организовали первые соревнования в районах, появились первые разрядники.

1960 году боксер Артем Никифоров совершил настоящий спортивный подвиг, выполнив норматив мастера спорта СССР, одерживая победы над сильнейшими боксерами страны под руководством своего бессменного тренера Арсена Арсеновича Петрова. 75-летие этого великого тренера на днях отметили в его родном Таттинском улусе благодаря стараниям улусной федерации и спорткомитета (председатели И.Г. Неустроев и А.Н. Мурунов).

Эдуард Кауфман, будучи студентом инженерно-технического факультета ЯГУ, в 1964, 1965 годах два раза подряд завоевывал бронзовые медали чемпионата СССР. В то время ни в одном виде спорта в республике не было таких высоких достижений. Э.Кауфман после этих больших успехов вынужден был покинуть Якутию и в 1968 году на предолимпийском чемпио-

нате страны стал победителем в весе 75 кг, но на Олимпийские игры в Мехико поехал А.Киселев, который до этого выступал в полутяжелом весе до 81 кг. Эдуард Генрикович в 1969 году еще раз завоевал бронзовую медаль чемпионата СССР и оставил большой спорт.

А.А.Петров воспитал много прекрасных боксеров, мастеров ринга. Среди них Владимир Разинский – многократный чемпион ЦС ДСО «Спартак», серебряный призер чемпионата Вооруженных сил СССР, мастера спорта СССР Виктор Шитик, Василий Васильев, Юрий Федоров, Николай Сантаев, Ким Федоров, Сергей Ларионов, Дмитрий Иванов, Александр Тушев и другие.

У Петрова занимался Валерий Федоров – чемпион России среди молодежи 1965 года в Нальчике, впоследствии ставший заслуженным юристом республики и кандидатом юридических наук, прослуживший много лет в звании генерал-лейтенанта милиции министром МВД республики и возглавлявший республиканскую Федерацию бокса в качестве президента больше десяти лет, награжденный в этом году кубком Дальневосточной федерации бокса как один из

лучших руководителей региональной федерации Дальнего Востока.

Еще один ученик Арсена Арсеновича Борис Егоров – многократный чемпион и призер республики, Дальнего Востока, российского ДСО «Спартак», кандидат в мастера спорта, кавалер ордена «Знак Почета», много лет проработавший министром здравоохранения республики и председателем Федерации бокса ЯАССР.

Виктор Шитик – мастер спорта СССР, заслуженный тренер ЯАССР и РСФСР, продолжатель дела своего учителя, успешно возглавлявший сборную команду республики после ухода из жизни А.Петрова и недавно работавший председателем Республиканского комитета по физической культуре и спорту.

Три ученика А.А. Петрова были министрами различных ведомств, не всякая специализированная школа или гимназия может гордиться такими воспитанниками.

Можно вспомнить и других птенцов «гнезда Петрова», ставших видными специалистами своего дела, прекрасными людьми, среди которых кандидаты в мастера спорта летчик, отличник авиации СССР Константин Григорьев, юрист Василий Багынанов, ученые Иннокентий Сивцев, Юрий Луковцев, Иннокентий Петров, Семен Ефимов, Николай Дохунаев, врачи Анатолий Андреев, Эдуард Необутов и многие другие.

Иннокентий Семенович Сивцев, профессор ЯГУ, с теплотой вспоминает о том, что Арсен Арсенович был очень культурным, эрудированным и интеллигентным человеком. Никогда никого не ругал за проигранный бой, когда делал разбор боев после соревнований. Наоборот хвалил лучшие стороны проигравшего и вселял надежду на будущее, после чего любой юный спортсмен намного лучше выступал в дальнейшем.

Первый мастер спорта СССР из якутян Артем Павлович Никифоров говорит, что Арсен Арсенович был для него как отец, они жили по соседству на улице Горького, и каждый раз перед тренировкой Арсен подходил, стучал в окошко, так они всегда вместе ходили на тренировку на стадион «Спартак».

Кропотливый и творческий труд основателя бокса в Якутии был высоко оценен званиями заслуженного тренера ЯАССР и РСФСР. Успехи якутских боксеров, заложенные А.А. Петровым, продолжили и продолжают его ученики и уче-

ники его ученика: В.П.Шитик, С.С.Ларионов, А.Ф.Кравченко, Е.М.Фомин, В.В.Иванов, В.С.Иванов, Г.А.Быдыгьев, В.В.Васильев, А.П.Леонов, Н.Г.Размахнин. А.И.Пахомов, Ю.И.Бабенко, Р.В.Бугашев, Я.С.Иванов, А.С.Осокин, В.А.Тыасытов, И.Г.Кривогорницын, В.Д.Захаров, А.Ф.Петров, М.Н.Павлов, М.Г.Валь, М.А.Куприянов, А.Г.Петров, С.П.Протодияконов, И.Д.Максимов и многие другие.

Мне посчастливилось познакомиться с ним в 1967 году, когда он приехал в Нюрбу с некоторыми боксерами сборной республики в качестве главного судьи первого открытого турнира Ленинского района. Мне пришлось впервые участвовать в боях на взрослом ринге и встречаться с сильнейшими боксерами республики. Выступал в весе до 54 кг. Добрался до финала, победив некоторых титулованных боксеров.

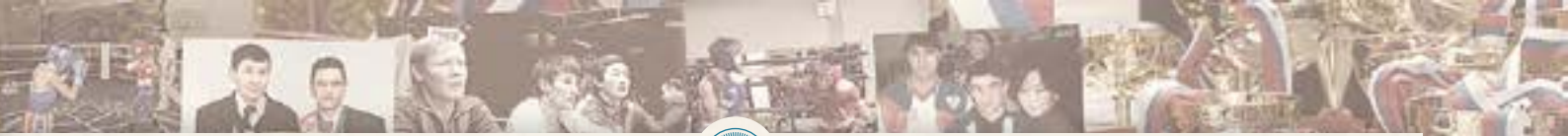
В финале сдал экзамен на прочность у Юрия Федорова, который через год в финале чемпионата СССР занял пятое место. С опытным противником провел бой на равных. После поединка мой противник поднял мою руку в знак признательности и напутствия на будущие успехи. После этого жесткого знакомства мы с Юрием Федоровичем стали настоящими друзьями.

После соревнования Арсен Арсенович подошел ко мне, потрепал по вихрам и сказал похвальные слова. Это короткое знакомство мне надолго запомнилось. Показался он солидным, спокойным, и ощущалась надежность в его выражениях, как у моего тренера Александра Александровича Агеева – заслуженного учителя и заслуженного тренера ЯАССР.

Успехи к якутским боксерам нынешнего времени пришли благодаря нашим вышеназванным и другим корифеям бокса – Филиппу Анисимову, Дмитрию Тарабукину, Прокопию Афанасьеву, Юрию Задальскому, Николаю Спиридонову, Льву Алексею, Юрию и Георгию Павловым, Василию Ананьеву, Валерию Анисимову, Ноету Пахомову, Михаилу Кротову, Алексею Захарову, Василию Гурьеву, Афанасию Парфенову, Эдуарду Данилову, Андрею Брызгалову, Эрнсту Архипову и другим.

Мы сегодня гордимся достижениями Анатолия Роммеля и Семена Аммосова – первых призеров СССР среди юношей и молодежи; Александра Михайлова – чемпиона СССР, призера чемпионата мира; Николая Жиркова – мастера

спорта СССР международного класса, многократного чемпиона России, победителя отборочного турнира к чемпионату Европы; Виктора Ефремова – трехкратного призера СССР, мастера спорта международного класса; Анатолия Филиппова – чемпиона СССР, участника Олимпийских игр 1992 года, финалиста Игр доброй воли 1990 года; Сергея Самойлова – мсмк СССР, чемпиона СССР, СНГ, члена сборной команды страны; Михаила Поршнева – чемпиона мира среди юниоров 1992 года.

С 1992 года открылось в Якутске республиканское среднее специальное училище олимпийского резерва. До этого по другим видам спорта (вольная борьба, стрельба из лука) были открыты ДЮСШ с интернатом в Чурапче и Амге. В училище впервые было открыто отделение бокса, то есть начата централизованная работа на государственном уровне. И за сравнительно короткий срок учащимися УОР завоевано на первенствах и чемпионатах России 18 золотых, 49 серебряных и бронзовых медалей, на европейском первенстве выиграны две золотых медали, на мировом чемпионате – серебряная и бронзовая награды.

Воспитанники, обучаясь в стенах училища, защищали честь СНГ и России в составе национальной сборной команды страны. Дмитрий Федоров, мсмк РФ, четырехкратный призер взрослого чемпионата страны, добился побе-

ды в матче «Южная Корея – Россия», успешно выступил на предолимпийской неделе в Сиднее (Австралия), стал победителем и призером многих международных турниров; Георгий Балакшин – бронзовый призер чемпионата мира 2001 г., чемпион Европы 2002 г., финалист Игр доброй воли 2002 г., победитель многих международных турниров.

Сегодня в училище обучается резерв нашего бокса – члены сборной молодежной команды России Николай Егоров, Николай Дмитриев, Владимир Будаев, Андрей Слепцов, Дмитрий Винокуров и другие.

В заключение хочу пожелать всем боксерам и нашим лидерам Георгию Балакшину, Бато Ванкееву, Афанасию Поскачину дальнейших успехов. Чтобы пробились через все испытания к заветной цели.

Всех любителей спорта, всех коллег и «друзей по оружию», вновь избранную Федерацию бокса во главе с Матвеем Николаевичем Евсеевым поздравляю с 80-летием развития физкультуры и спорта в Республике Саха (Якутия), желаю здоровья и счастья. Успехов в новом году!

Александр ТЫАСЫТОВ,
мастер спорта СССР по боксу,
директор республиканского
среднего специального училища
олимпийского резерва

ОЛИМП НА ГОРОДСКОЙ ОКРАИНЕ

Дальний район на городской окраине, старые деревянные постройки, обмотанные в теплые «одеяла» толстые трубы коммуникаций (иначе на вечной мерзлоте не спасти водоснабжение и канализацию). И вдруг посреди этой неприглядной «бытовухи» – современный комплекс зданий, в котором расположены Дворец борьбы имени знаменитого якутского тренера Дмитрия Коркина с тремя залами, Школа высшего спортивного мастерства (ШВСМ), Училище олимпийского резерва (УОР), а при нем – медико-восстановительный центр, компьютерный класс, общежитие и столовая (они рассчитаны на 120 мест)... На этот раз наш путь лежал именно сюда, в УОР, где нашим собеседником стал директор училища Александр ТЫАСЫТОВ.

Александр Афанасьевич, начнем «от печки». Когда было создано училище?

Первый набор состоялся в 1991 году. Была поставлена задача: закинуть сеть особенно в дальние улусы (районы), там поискать спортивные таланты, бросить круг помощи мальчишкам из неблагополучных и малообеспеченных семей.

Успехи первых лет не заставили себя ждать. Трое наших воспитанников выступали на Олимпиадах – боксер Анатолий Филиппов в Барселоне, борец Артур Федоров в Атланте, Герман Контоев в Сиднее. Среди выпускников училища – три чемпиона мира по вольной борьбе (по молодежи и юношам), 12 призеров чемпионатов мира, обладатель и призеры Кубка мира, чемпионы Европы и 48 чемпионов России, три заслуженных мастера спорта, 12 мастеров спорта международного класса.

– Каков состав обучающихся и преподавателей?

– По программе 10-11-х классов у нас занимаются 44 ученика, на 1-3-м курсах – 43 студента. Учебно-тренировочную работу ведут три тренера по вольной борьбе, два тренера по боксу и один – по борьбе дзюдо. Всего у нас семь преподавателей в штате и восемь совместителей.

Вообще по всей России – около 40 училищ олимпийского резерва. Эта форма подготовки спортивно-тренировочных кадров признана наиболее эффективной. Однако на всю Сибирь и Дальний Восток приходится только четыре училища. Кроме нас еще во Владивостоке, в Петро-павловске-Камчатском и в Ангарске. Я побывал во многих училищах страны как член совета директоров УОР России. По личным впечатлениям могу утверждать: наше – одно из наиболее успешных по всем показателям.

– Мы, совершив экскурсию по вашему училищу, готовы поддержать такую оценку. Но возникает естественный вопрос: откуда деньги на поддержание такого уровня организации учебного процесса и обслуживания? Например, побывав в вашей столовой, мы не сразу поверили, что нас накормили не «гостевым» обедом, а обычным, студенческим - с вкусным блюдом из оленины, красной икрой, фруктами, соками...

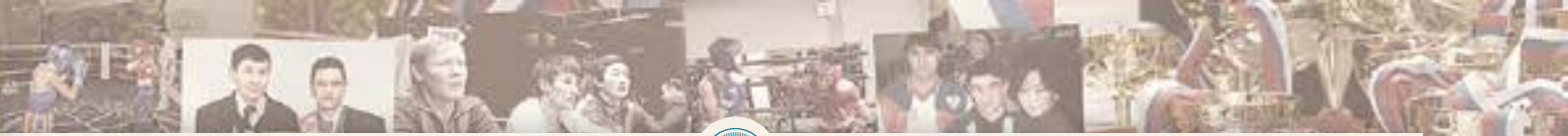
– Средства на содержание училища по нашей заявке были заложены в бюджет республики. Поначалу было много противников в правительстве – Минфин и МИНЭКОНОМИКИ не подписывали нашу заявку.

Потребовалось специальное «добро» президента республики, в частности, по вопросу о питании, смета училища была утверждена.

Были у вас попытки как-то коммерциализировать вашу деятельность, найти дополнительные источники доходов?

Были, но неудачные. Открыли парикмахерскую и киоск по продаже ширпотреба. Вышло себе дороже. Сейчас сдаем в аренду комнату зубному протезисту – в основном для собственных нужд и для частных заказов населения. Но это, сами понимаете, крохи. Так что в перспективе наша «коммерция» – это спортивные успехи воспитанников училища. Вот поднимутся на пьесталы греческого Олимпа наши воспитанники – Георгий Балакшин, Леонид Спиридонов, Герман Контоев – и это заметно сработает на престиж нашего училища.

ТРЕНЕРИМ ЭРЭЛИН ТОЛОРДУМ

(Бастагы тренерим А.А. Агеев туһунан)

1964 сыл балаҕан ыйыгар Маалыкай орто оскуолатыгар физкультура учууталынан үлэлиин Агеев Александр Александрович кэлбитэ. Кини Горнайга Бэрдыгэстээх оскуолатыгар хас да сыл физкультура учууталынан ситиһиилээхтик үлэлээбитэ. Спорт араас көрүнгнэригэр, чуолаан боксаҕа кини үөрэнээччилэрэ САССР күрэхтэһиилэригэр ситиһиилээхтик кытталлара. Ол курдук Эдуард Данилов, Артур Кравченко, Николай Павлов, Николай Олесов, Артур Иванов уо.д.а. республикаҕа эрэ буолбакка Дальнай Востокка, Сибииргэ, ДСО Россия уонна Киин советын күрэхтэһиилэригэр бириистээх миэстэлэри ылаллара.

Маалыкайга бокс секциятын кэлээт, үлэлэтэн барбыта. Элбэх оҕо бокс секциятыгар суруттарбыттара. Иккис физрук тустуу тренера Кузнецов В.Н.: «Баҕалаахтары барыларын секцияҕа ылбаппыт. Агеев специалист-боксер, онон үчүгэй, бэрээдэктээх эрэ оҕолор кириэхтэрэ», – диэбитин истибиппит. Онон мин саарбахтаан, баҕарбыт барыта кирибэт эбит дии санаан суруйтарбакка хаалбытым. Биир кылааска үөрэнэр доҕотторум дьарыктанар буоллубут, бүгүн мунньахтаатыбыт диэн кэпсээбиттэрэ. Бииргэ хас да сыл доҕордоһуп, уолаттарбын кытта санга спорт көрүнгүнэн дьарыктанар кыһаҥын баҕаран кэлбитим. Бастагы тренировка буоларыгар спортивной формабын кэтэн, залга тийибитим. Группа номнуо строюдаан турар этэ. Кылгас бэсиздэ кэнниттэн залы тула сүүрэр хамаанда биэрбитэ. Мин коридорго турарбын көрөн, супту хааман кэлбитэ. Эрчиллиини мэхэйдээмэ диэн, үүрэрэ буолуодии санаатым. Хорсуммар түһэн: «Миигин секцияҕа сылдыарбын көңүллүүгү дуо?» – диэбиппэр үһүэттэн аллараа көрөн баран тохтуу түстэ, онтон «Вперед!» диэн баран строй диэки ыйда. Мин оҕолор кэннилэриттэн сүүрэн, тэнгэ барыстым. Уонна күн бүгүнгүр диэри ол стройтан тахсыбакка бокс специалиһэ буолан, үлэли-хамныы сылдыабын.

Секциябыт утумнаахтык үлэлээн барбыта. Оҕолор дьяныһан туран, дьярыктанарбыт. Сылдыар оҕо элбэх этэ. Тренербит алта ый эрчиллиини кэнниттэн оскуолабытыгар бастагы күрэхтэһиини ыйппыта.

Онтон 1965 сыллаахха кулун тутарга Маалыкай оскуолатын оҕолоро аан бастаан Ньурба оройуонун оҕолорун күрэхтэһиитигэр кыттыбыппыт. Ньурбаҕа күрэхтэһиилэр 1957 сылтан буолбуттара, онон республика таһымнаах оҕолор оройуон киинигэр элбэх этилэр. Онон биһиги салла саныыр этибит. Ньурбаҕа грузовой массынаҕа, кузовка олорон айаннаабыппыт, тренербит эмиэ биһигини кытта кузовка олорсубута. Айаннаан иһэн, Иркутскай куоракка физкультура техникумугар үөрэнэр сылларыгар Вадим Петрович Хардин диэн Россия, Союз биер биллиилээх тренерыгар эрчиллибитин, кинини кытта 1956 сыллаахха Мельбурн куоракка буолбут олимпиада чемпионо Владимир Сафронов, СССР биллиилээх боксера, В. Полодухинныын бииргэ дьярыктаммыттарын, кэпсээбитэ. Онтон кэлин элбэх Союз күүстээх боксердарын В. Хардин бэлэмнээбитин, олористэригэр, ССРС үс төгүллээх чемпионун, спорт

үтүлээх маастарын Аскольд Лясотаны туһунан кэпсээбит.

Ньюурбаҕа тийэрбитигэр тренербит: «Мин эһиэхэ эрэнэбин. Хайдах үлэииллэрин көрүүхпүт. Эһиги хотуохтааххыт», – диэн санаабытын көтөхпүтэ.

Киирсиилэрбит саҕаламмыттара, Александр Александрович барыбытыгар секунданаабыта. Кини аттыбытыгар баара хас биирдиитигэр уоскутууну уонна эрэли түстүүрэ. Мин 48 ки-илэбэ үстэ киирсэн барытын хотон, доҕотторбут-

тан бастакынан чемпион аатын ылан бэйэм да соһуйбутум. Табаарыстарым Сеня Александров 54 кг., Юра Егоров 57 кг. эмиэ чемпион буолан үөрбүттэрэ-көппүттэрэ. Ити таһынан секциябыт старостата Володя Павлов II миэстэ, Коля Тихонов уонна Коля Иванов III миэстэ буолбуттара. Бастакы кыттааһынна үчүгэй көрдөрүү диэн буолбута.

А.А. Тыасытов,
СССР спордун маастара

ЭЛБЭБИ ОҢОРБУТ ТРЕНЕР

1964 сыллаахха Маалыкай орто оскулатыгар физкультура учууталынан Александр Александрович Агеев үлэли кэлбитэ. Горнайтан төрүттээх, көбүс-көнө унуохтаах, санга кэлбит мааны киһини оҕолор бары сөбүлээбиппит, ордук уол оҕо аймах. Александр Александрович кэллэ-кэлээт, Маалыкайга бокса секциятын үлэлэппитинэн барбыта. Оччолорго физкультура учууталынан Василий Николаевич Кузнецов үлэлиирэ. Кини тустуу секциятын үлэлэтэрэ.

Маалыкайга физкультура уонна спорт бу икки киһи дьоһуннаах үлэлэриттэн сайдан барбыта диир толору кыахтаахпыт. Икки талааннах физруктар үлэлэрэ, аңаардас оскуола иһинэн мунгурдамматаҕа. Билинги спортивнай саалабыт кинилэр көбүлээһиннэринэн, үлэбэ дьону түмэ тардыыларын түмүгэр тутуллубута.

Уһун өрөбүл кэмигэр Дьокуускайга бара сылдьан, бокс бэрчээккэлэрин, рингэни атылаһан аҕалбыта. Элбэх оҕо бокса секциятыгар суруйтарбыта. Оскуола, оройуон күрэхтэһиилэрэ биһиги оскуолабыт көрүдүөрүгэр туруорулар рингэбэ ытыллар буолбуттара. Ньюрбаҕа киирэн Маалыкай бастакы боксердара куһаҕана суох кыттан тахсыбыттара. Саша Тыасытов,

Сеня Александров, Юра Егоров чемпионнаабыттара, Володя Павлов, Коля Иванов иккис миэстэ буолбуттара.

Александр Александрович икки-үс бөлөбү эрчийэрэ. Улахан уолаттар Володя Павлов, Семен Александров тустан тилигирэтиһэллэрин биһиги кыра уолаттар ымсыра көрөр буоларбыт. Тренербит культурнай уонна сэмэй майгылаах киһи этэ. Кэргэнэ Мария Петровна учаастактаабы балыһаҕа биэлсэринэн үлэлиирэ. Мин кыра сылдьан сотору-сотору ойҕостотон ыалдьарым. «Бу оҕону боксаҕа сырытыннарыма», – диэн биэлсэр Мария тренербэр эппит этэ. Александр Александрович миигин: «Эрчиллимэ, көннөрү көрөн олоҕор», – диирэ. Ол олоҕор кини оҕолорго хайдах сыһыаннаһарын, үөрэтэрин ылыммыт быһыылаахпын. Кэлин боксаҕа бэйэм тренердиирбэр, тренер үлэтин туораттан болҕойон көрүүм элбэби туһалаабыта дии саныыбын. Бэйэм охсуһа, эрчиллэ сылдьан тренер үлэтин ымыгын-чымпыгын ситэри өйдүүр бокуойун да суох буолар.

Александр Александрович Маалыкайга эрчийтээбит уолаттара Александр Тыасытов – Ньюрба оройуонуттан боксаҕа бастакы ССРС

спордун маастара, Ким Саввинов, Семен Александров, Константин Михайлов, Николай Тихонов республикаҕа биллэр боксердар була үүммүттэрэ. Ол курдук, Ким Саввинов «Урожай» общество Киин Сэбиэтин призерунан, Магадан-Саха сирэ матчевай көрсүһүү кыайылаабынан тахсан, спорт маастарыгар кандидат буолбута. Семен Александров Саха сиригэр чемпионатын призерунан, «Трудовые резервы» спортобщество Россиятааҕы сэбиэтин күрэхтэһиитигэр бириистээх миэстэлэспитэ. Николай Тихонов «Урожай» общество республикатааҕы сэбиэтин күрэхтэһиитигэр чемпионнаабыта.

Хомойуохпут иһин, Александр Александрович 1967 сыллаахха дойдутугар Бэрдьигэстээххэ төннүбүтэ. Оҕолор бэйэбит эрчиллэ сатыырбыт. Ньурбаҕа эрчиллэр-сүүмэрдир түмсүүгэ Иван Ивановтуун, Ким Саввиновтыын кирибиппит. Уйбааннын эрчилли кэнниттэн дьыэлээн иһэн, Александр Александрович ахтан кэлсэтэрбин өйдүүбүн.

А.А. Агеев эрчийбит уола Ян Семенович Иванов Мирнэйгэ тренердиир сылларыгар олус тахсылаахтык үлэлээбитэ. Ол курдук, Ян Иванова

үс сыл эрчилибит Михаил Поршнев эдэрдэргэ Аан дойду чемпиона буолан турардаах. Кэлин кик-боксаҕа эрчийбит уолаттарын илдьэ, тас дойду күрэхтэһиилэригэр Саха былааҕын күөрэччи көтөҕө сылдьан, кэккэ ситиһиһилэммиттэрэ.

Онтон аатырбыт тустуук Юрий Андреев Маалыкайга үөрэнэр кэмнэригэр тустуунан уонна боксанаан эмиэ дьарыктаммыта. Эдэрдэргэ республика чемпионун аатын икки утарсааччытын нокаутунан кыайан ылбыта.

Тренербит саха дьоно эт-хаан, сиэр-майгы өттүнэн бигэ уйулҕаларын сайыннарыыга өр сыллаах айымньылаах үлэтин, Саха АССР үтүөлээх учууталын, Саха АССР үтүөлээх тренерин ааттара ингэриллибиттэрэ кэрэһэлиллэр.

В.А. Тыаситов,

боксаҕа Саха Республикатын үтүөлээх тренерэ,
Ньурба улуунун бочуоттаах олохтооҕо.

2004 с., Маалыкай б.

«Үтүөлээх тренер, үтүөлээх учуутал», 2007 с.

МААЛЫКАЙГА «КӨМҮС КЭМИ» ТҮСТЭСПИТЭ

Учууталбыт, тренербит А.А. Агеев бириинигэр Маалыкайга ыытыллыбыт боксаҕа турнирга ыытыһа тахсан иһэн, киниэхэ үөрэммит, эрчиллибит түөрт уол: Семен Александров, Ким Саввинов, Юрий Андреев уонна мин (Ньурба куорат олохтоохторо) билигин лаппа сааһырбыт дьон кэпсэтэрбитин санаатым. Уопсайынан, сааһырбыт Маалыкай дьонун спортка сыһыаннаах соҕус кэпсэтиилэригэр, уруккуну, ааспыты санаһыыга: «били Агеев сағана...», «Агеевтаах Кузнецов кэмнэригэр...» энгин диэн курдук тыллар мэлдьи иһиллэн ааһааччылар.

Сөбөбүн ээ, баара суоҕа үһүөйэх сыл үлэлээн ааспыт киһи Маалыкай олохтоохторун уонна үөрэппит оҥолорун санааларыгар 40 сыл да ааспытын кэннэ умнуллубат үтүө өйдөбүл буолан сылдьарын. Кырдьыга да кинини убаастыыр, киэн туттар уонна икки сыл кини курдук кэрэ киһи чугаһыгар сылдьан, киниттэн үөрэмиппинэн астынар санаам бөбүргөөн биэрэр. Мин оскуоланы бүтэрэн арахсыбытым 40 сылтан таҕыста. Ол кэм устатыгар арай биирдэ, 1979 дуу, 1980 дуу сылга кини Ньурбаҕа күрэхтэһиигэ кэлэ сырыттаҕына, быраас Иван Ушкановтаах дьиэлэригэр кылгастык көрсөн ааспыппыт.

Арааһа Александр Александрович диэн аат этэргэ уустук соҕус буолан буолуо, урут да билигин да кинини билэр Маалыкай олохтоохторо даҕаны, үөрэнээччилэр даҕаны кини туһунан «Агеев» диэн ааттаан кэпсэтээччибит.

Агеевы аан бастаан 1964 сыл күһүнүгэр көрбүтүм. Ити кэмнэ Маалыкай орто оскуолатыгар 1962 сылтан В.Н. Кузнецов диэн бэйэбит уолбут, эмиэ бэртээхэй учуутал, көнгүл тустуу секциятын тэрийэн, тахсыылаахтык үлэлээн, күрэхтэһиилэ-

ри тэрийтэлээн, оҕо-аймах, дьон-сэргэ биһирэбилин ыла сылдьыбыта.

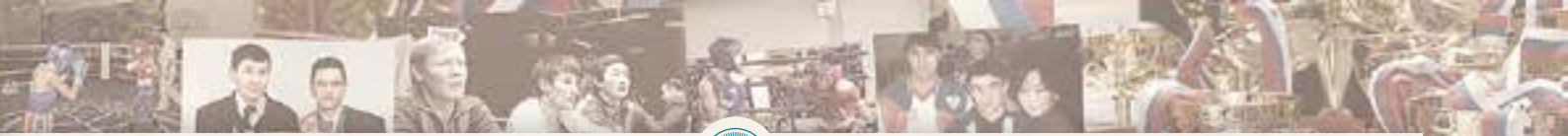
Итинник кэмнэ IX, X кылаас уолатара «практика» диэн ааттаан, үрэх баһыгар балаҕан ыйын 15 күнүгэр диэри оттоон баран, дэриэбинэбэ киирэн: «Саҥа физкультура учуутала кэлбит, боксер үһү», – диэн сураҕы истибиппит. Сарсыныгар оскуола таһыгар аранастыгы сырдык өгнөөх көстүүмнээх, онтуката бэйэтин үрдүк унуоҕар-арҕаһыгар сөрү-сөптүк оло-

рор, мааны сэбэрэлээх саҥа учууталы сэргии көрбүтүм. Ити иннинэ Володя Павловтыын тустууга сылдьыбыппыт. Володя күүстээх тустуук этэ, мин эмиэ алҕаска оройуонна бастаабытым. Онтон Володя кучуйбута эбитэ дуу, Саша Тыасытов эбитэ дуу, саҥа аһыллыбыт бокс секциятыгар суруйтаран кэбиспитим. Арааһа бу секцияҕа, аны санаатахха, ханнык эрэ биричиинэнэн тустуук буолар баҕалара туолбатах дуу, кыахтара тийбэтэх өттө дуу суруйтарбыт курдук быһыылааҕа...

Ити нулдыаҕай уолаттар икки сыл иһигэр, оччотооҕу бокс балачча сайдыбыт Ньурбатыгар, «маалыкайдар» дэтэр кыахтаах боксердар буола охсубуттара. Өскүөрүтүн диэн эттэххэ, тустуу сайдыбатах кэмэ эбитэ буоллар, бокс өттүгэр өссө улахан тыас тахсара хаалбыт буолуохтаах.

Астыннабына күлэн мүчүйэн кэбиһэр, учууталбыт, тренербит оҕо кутун-сүрүн баттаабат майгылаах эрээри, хайа эрэ албаһынан хаһыытаабатар-ыһыытаабатар да, халбаннаабат бэрээдэги олохтообута, оҕо убаастыбылын ыла охсубута. Үгүстэр биир да эрчиллини көтүппэккэ, биэс да мүнүүтэни хойутаабакка баҕаран туран эрчилиигэ сылдьарбыт. Итиннэ Александр Александрович киһи быһыытынан үтүө хаачыстыбалара, педагог-тренер быһыытынан уолаттарга сөптөөх

сыһыаны олохтообута – сүрүн оруолу оонньообута саарбаҕа суох.

1964-66 сс. Маалыкай оскуолатыгар спортивной үлэ дынгнээхтик уонна күүскэ барбыт эбит. Ол түмүгэр оҕолор өттүлэриттэн бэрээдэги кэһии тахсыбатаҕа. Икки күүстээх физрук энтузиазмдарыгар тирэҕирэн, элбэх эдэр эр дьонтон састааптаах педколлектив баар буолан, ол кэмгэ Маалыкай оскуолатын «көмүс кэмнэрэ» буола сылдыбыттар быһыылаах дии саныбын.

Тустуу уонна бокс эрэ буолбакка, оскуолаҕа дуобат, саахымат, остуол тенниһэ, хайыһар, чэпчэки атлетика спортивной секциялара үлэлииллэрэ. Бары куоталаспыт курдук, умсугуйан туран дьарыктанарбыт. Холобур, биһиги үөрэнэр Х кылааспытыгар биһрдэ аабынан көрбүппүт спорт араас көрүнгэригэр (тустуу, бокс, дуобат, саахымат, остуол тенниһэ, хайыһар, чэпчэки атлетика) 17 Ньурба оройуонун чемпиона баар этэ. Кылаас үс gymмыт иккитэ – оройуон чемпиона! Бу ол саҕанааҕы Маалыкай оҕолоро спордунан маассабайдык эрэ буолбакка, ситиһиилээхтик дьарыктаммыттарын кэрэһэлиир. Александр Александровичтаах бэйэлэрин тус эрчийэр эр иннин көрбөккө, оскуола оҕото барыта физкультураҕа сыстарын ситиһэ сатыыллар эбит.

Бокс уонна спорт атын да көрүнгэрэ уол оҕону этин-сиинин буһарар-хатарар, хараахтарын күүһүрдэр аналлаахтарын бары билэбит. Итини таһынан көнө, чизһинэй, үлэһит, бэйэни сөптөөхтүк сыаналанар уонна бэрээдэктээх киһи буолар эр киһини ситэри тупсаран биэрэр хаачыстыбалары Александр Александровичпыт эрэ курдук

учуутал-педагог өр сыллаах дьаныардаах үлэлэрин, тус бэйэлэрин үтүө холобурдарынан, аҕалыы сыһыаннарынан оҕоҕо ингэриэхтэрин сөп дии саныбын.

Александр Александровичка боксанаан дьарыктаммытым олохпор олус туһалаата дии саныбын уонна спорт ити көрүнгүн билингнэ диэри чорбото көрөбүн. Армияҕа олус бэркэ сулууспалаабытым. Учебнай этэрээккэ уонна муораҕа тийээн соединение уонна гарнизон күрэхтэһи-илэригэр Хабаровскаяга, Владивостокка үстэ кыттан биһрдэ иккис, иккитэ бастакы миэстэ буолбутум. Кэлин үөрэнэр сирбэр усулуобуйа энтин суох курдук этэ, атын интэриэстэр үөскээбиттэрэ.

6 оҕобуттан 3 уол оскуолаҕа үөрэнэр кэмнэригэр республика күүстээх боксердарыгар киирсэллэрэ, мэтээл элбэх, көтөбүнэн, агаардас Чусовской бириһин мэтээлэ 9 устуука. Бэл кыһым дьарыктана сылдыбыта, ону секциялара тохтоон хаалбыта. Онон Маалыкайга боксер Ивановтар дьэ кэргэттэрэ диэн буола сылдыбыппыт. Ол барыта Александр Александрович эн, икки сыл үөрэппитин «содула», боксер диэн күлүгээн буолбатах, төттөрүтүн бэрээдэктээх культурнай киһи буолар эбит диэн илэ бэйэн холобур-гунан көрдөрбүтүн түмүгэ. Билигин икки уолаттарым Мииринэй куоракка олороллор, үлэлиилэр. Үс оҕом манна үлэлии сылдыаллар.

Николай Дмитриевич Иванов,

Үлэ, спорт ветерана, инженер-гидротехник.

2007с., Ньурба к.

КЫТААНАХ ИЛИИТИГЭР ЭРЧИЛЛЭН

Александр Александрович Маалыкайга кэлиэбиттэн бокса секциятын тэрийэн, оҕолору ынгыртаан дьарыктаабыта. Оччолорго бокса син-биир билингги илингги бойобуой көрүгүнэр (карате, ушу о.да.) курдук, дьон ортотугар сыаналанара. Маалыкай оҕолоро элбэх киһи күргүөмүнэн суруйтаран, оскуола көрүдүөрүгэр кизһэ 7 чаастан дьарыктаналлара. Мин сааспынан кыра этим. Ол иһин кизһэ аайы кэлэн, хайдах дьарыктаналларын көрөрүм. Ити иннинэ тустуу секциятыгар биир дьарыкка тренер В.Н. Кузнецов Ньурбаҕа киирбитин кэннэ кэлэн, уолаттары кытта тустан көрбүтүм, олох өлөрө сыһан ыттыллар. Икки-үс уол уларсыһа сылдьан, аҥаардастыы тамнаатылар, сотору-сотору чыыстайдыллар. Онон, тустуук кыайан буолуом суох диэн санааҕа киллэрдилэр.

Арай биир кизһэ тренировка бүппүтүн кэннэ Александр Александрович миигин тутан ылла уонна: «Аныгыскы тренировкаҕа кэлээр», – диэтэ. Дьэ, онтон ыла боксаҕа дьарыктанан бардым. Күһүн элбэх оҕо сылдьар, онтон саас аҕыйыбыт. Аны санаатахха, сүрдээхтик харыстаан дьарыктаабыт. Биһигини Саҥа дьыл ааһыар диэри спаррингга киирсиһиннэрбэт этэ. Занятиетын эрдэ бэлэмнээн, аһара грамотнайдык ытар эбит.

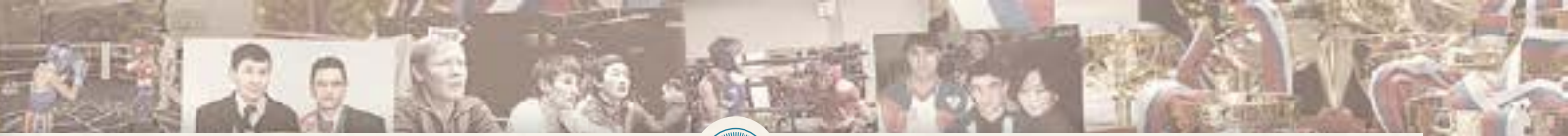
Бастаан ханас, уҥа илиилэри тус-туһунан охсорго, онтон араас охсууларга үөрэтэр. Салгыы снарядтарга, лапаҕа үлэлэтэр. Киһи быһыытынан сытыары-сымнаһас майгылаах, ол гынан баран ирдэбиллээх. Улахан уолаттар Ньурбаҕа киирэн, оройуон улахан дьонун күрэхтэһиитигэр кыттан, хамаанданан II миэстэ буолан табыстылар. Маалыкайга хаста оройуон, оскуола күрэхтэһиилэрэ тэрилиннэ. Мин оройуон күрэхтэһиитигэр кыра саастаахтарга ыйааһыммар кихитэ суох буолан, Мархаттан Проня Иванову кытта киллэрбиттэрэ. Ити бастакы сүрэхтэниим этэ. Миигин аан-бастаан Александр Александрович боксаҕа эрчийэн, спортка угуян кэлин тустууга көһөн, анал спортивной үөрэхтэнэн, үлэһит буолан быйыл биэнсийэҕэ табыстым.

Ю.С. Андреев,

*Ньурба улуусун дьаһалтатын ыччакка,
спортка салаатын сэбиэдиссэйэ,
Саха Республикатын физическэй
культуратын, спордун үтүөлээх үлэһитэ,
көнгүл тустууга ССРС спордун маастара,
ветераннарга Аан дойду чемпиона.
2007 с., Ньурба к.*

«Үтүөлээх тренер, үтүөлээх учуутал», 2007 с.

ЭЙИГИН КЫТТА КӨРСҮНҮӨХПҮТТЭН!

Мин 1953 сыллаахха Ньурба-чаан нэһилиэгэр төрөөбүтүм. Маннайгы калааска үөрэнэ киирэр-бэр ийэм Татьяна Егоровна сэллик ыарытынан ыалдьан, үлэтиттэн уура-таннар, соботох ийэ үс кыра оҕону кыайан иитэр кыаба суоҕунан, үс ангы арахсарбытыгар тийбиппит. Миигин, улахан оҕотун, Убайаан дет-домугар биэрбитэ. 1962 сыллаахха Маалыкайга интернакка ыппыт-тара. Сobotох сылдыар буоламмын, улахан дьон сэнэбилин, оҕолор туоратыларын барытын эппинэн-хааммынан билбитим. Маа-лыкайга кэлэн арыый наыйбытым.

1964 сыллаахха Эн Маалыкайга физкультура учууталынан кэлэн, олохтоохтор утарсыларын ылыммакка, бокса секциятын тэрийбитин. Мин маннай бэрчээккэ кэтэн, бастаан оскуола, онтон оройуон чемпиона буолан, үрдүкү үктэлгэ тах-сыы үөрүүтүн билбитим. Боксанан дьарыктанан истэҕим аайы, хадаар-харсаах санаам өһүллэн, эн курдук кыахтаах, үчүгэй киһи буолууга дьулу-спутум. Кэнники спорт олоҕум аргыһа буолбута. 1969 сыллаахха Филипп Константинович Ани-симов эрчийиитинэн, республика күрэхтэһии-тигэр кыттан, кыайан республика сүүмэрдэммит хамаандатыгар киирбитим уонна 1977 сылга дылы тахсыбатаҕым.

Мин сэмэй ситиһиилэрим:

Саха Республикатын хас да төгүллээх чем-пионабын, 1974 сыл Саха сирэ- Магадан уоба-лаһын матчевай киирсиилэрин кыайылааҕа-бын (9 буолан барбыппыт, соботоҕун хоппутум), «Урожай» общество Киин сэбиэтин боруонса призерабын (71 киилэ).

Онтон олох-дьаһах туһунан кэпсээтэххэ... Спортан тэйэн баран, хара үлэбэ үлэлээбитим. Ханна үлэлээбит сирбэр сирдэрбэтэҕим диэх-

хэ сөп. 1982 сыллаахха үлэлии сыл-дьан травмаланан, II бөлөх инбэ-лииккэ тахсыбытым. Бу сыл кэргэн-нэммитим, 3 оҕону улаатыннардым. Кыһым быыл оскуоланы бүтэрэр. 1983 сыллаахха Ньурба бытовой комбинатыгар унтуу улларааччынан үлэбэ киирбитим.

1985 сыллаахха олоҕу уларыта тутуусаҕана, миигин быткомбинат коллектива профсоюз солбуйааччы-тынан, онтон бэрэссэдээтэлинэн тал-быттара. Онтон ыла боростуой дьон, үлэһиттэр интэриэстэрин көмүскээччи быһыытынан бил-либитим. Бу барыта олох моһоллорун бары-тын билэн улаапыт буоламмын, дьон туһугар элбэхтик санарбытым-ингэрбитим, боппуруо-стары туруорсубутум. 1987 сыллаахха оройуон салалтата утарсыбытын үрдүнэн демократи-ческой быыбардар бараннар, Ньурба бөһүөлэ-гэр иккитэ субуруччу депутатынан талыллыбы-тым. 1995 сыл утарсылаах быыбарга хотон, оройуон депутата буолбутум.

1993 сыл Ньурба оройуонун инбэлииттэрин обществотын бэрэссэдээтэлинэн талыллыбытым.

Республика ол саҕана ыитар политикатыгар барытыгар кыттыһан, инбэлииттэр олохторо тупсарыгар элбэх докумуоннары онгортон, соци-альной программа онотууларын ситиспитим. Инбэлииттэр доруобай дьонтон хаалбаттарын туһугар инбэлиит спордун сайыннарыыга үлэ-лээн, Ньурбаҕа республикаҕа маннайгынан ин-бэлииттэр декадаларын тэрийэн, инбэлииттэр кыһынҕы Спартакиадалара ытылларын си-тиспитим. Сунтаар оройуонун бэрэссэдээтэлин кытта сүбэлэһэн, Бүлүү сүннүүн инбэлииттэрин Спартакиадаларын тэрийбиппит. Сайын инбэ-лиит оҕолор Спартакиадаларын саҕалаабытым. Бу үлэм син үрдүктүк сыаналанан, араас мини-

стерстволар Бочуотунай, Россия инбэлииттэрин обществотын Бочуотунай, Саха Правительство-тын грамоталарынан наҕараадаламмытым. 1997 сыл Россия инбэлииттэрин обществотын Бочуотунай чилиэнин үрдүк аатын инэрбиттэрэ.

Билигин санаан көрдөххө, мин олобум маннайгы табыллан түспүт түөрэбэ, Маалыкайга оҕо сылдьан боксаҕа дьарыктанаары Эйигин кытта көрсүһөхпүттэн, өйүм-санаам сырдыкка талаһыта күүһүрэн, элбэх мэхэйдэ-

ри-тоҕойдору, эрирдээх-мускуурдаах суоллары туоруурбар күүс-көмө буолбут, өйбөр өй, санаабар санаа эппит киһинэн Александр Александрович, Эн, буолабын.

К.В. Саввинов,
боксаҕа ССРС спордун маастарыгар кандидат,
үлэ, спорт бэтэрээнэ.
2007 с., Ньурба к.

«Үтүөлээх тренер, үтүөлээх учуутал», 2007 с.

ҮРДҮКТҮК СЫАНАЛЫЫБЫТ, КИЭН ТУТТАБЫТ

Мин Маалыкайга 4 кылааска үөрэнэ сырыттаппына, Агеевтар дьиэ кэргэттэрэ Горнай оройуонуттан көһөн кэлбиттэрэ. Александр Александрович оскуолаҕа учууталлыыра, Мария Петровна балыыһаҕа биэлсэрдирэ. Мин бу баар курдук өйдүүбүн, кинилэр биһиэхэ дьиэбигэр кэллэхтэрин утаа ыалдыттаан, билсигэн барбыттарын. Ийэм Анна Федотовна этэринэн Мария Петровна ийэм өттүнэн аймахпыт буолар. Ийэбинээн Ньурбачаантан төрүттээхтэр эбит.

Онтон бэттэх биһиги дьиэ кэргэн чугастык билсигэн, үгүстүк сылдыһар буолбуппут. Улахан кыыстара Оксана биһиги кылааска үөрэнэ кирибитэ, уоллара Олег биир кылаас алын этэ. Олег кыра эрдэҕиттэн дьохуннаах оҕо этэ, онон наар биһигиниин оонньуура, сылдыһа, аҕа саастаах уолаттардыын, бэйэтин кыанар этэ уонна түбэһиэх оҕоҕо мээһэ атаҕастаппатаҕа. Оҕолорго араас балаһыанньа барыта буолааччы. Коля уонна Петя кыра этилэр.

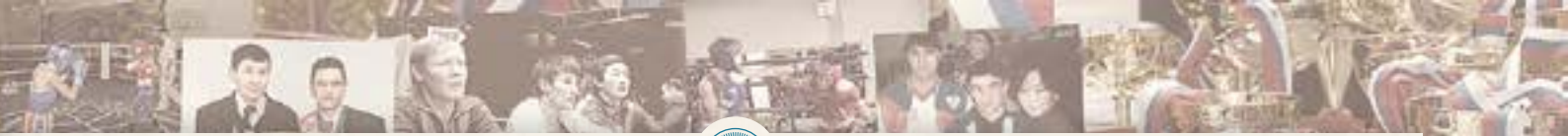
Александр Александрович хара кэлиэҕиттэн оҕолору боксаҕа эрчийбитэ. Оҕолор умсугуйан туран дьарыктаммытара. Кини иннинэ физ-

культура учуутала, эмиэ ытыктыыр киһибит, Василий Николаевич Кузнецов оҕолору утумнаахтык дьарыктаабыта. Уолаттар бүтүүн ким тустуунан, ким боксанаан дьаныардаахтык эрчиллэр сыллара этэ. Ити икки эдэр, эрчимнээх тренердэр (физкультура учууталлара) кэлиэхтэриттэн, Маалыкай эдэр ыччаттарын, ордук уолаттарын олоҕо тосту-туора уларыыта. Тустуунан, боксанаан бириэмэлэрин аахсыбакка күүскэ, үлэлээбиттэрэ, аһара тахсылаахтык, утумнаахтык эргэ оскуолаҕа эрчиллэллэрэ, спортивной саала суоҕа.

Онон, чопчу бу дьон көбүлээһиннэринэн, директор Николай Прокопьевич Платонов, Семен Николаевич Никифоров, Петр Дмитриевич Кириллин өйөөннөр, улахан уолаттары кытта саала маһын кэрдэн, 1966 сыллаахха киллэрбиттэрэ. Нэһилиэнньэ да өйөөбүтэ, биир сылынан тутан үлэбэ киллэрбиттэрэ. Манна Степан Васильев аатынан сопхуос директора, нэһилиэк, улуус киэн туттар киһитэ, Ленин уонна Үлэ Кыһыл Знамята уордьан кавалера, оччотообута ССРС Үрдүкү Сэбиэтин депутата, таайым

Николай Иванович Прокопьев өнгөтө туохха да сыаналамат улахан этэ. Техника, оттук-оунуох барыта сопхуостан буолара. Бу спортивной саала 1967 сыллаахха үлэҕэ киирбитэ, элбэх ыччат манна эрчиллэн оройуон, республика чемпионнара үүммүттэрэ, Дальнай Восток, Сибиир зона-тыгар тийэ күрэхтэспиттэрэ, тустууга, боксаҕа.

Мин тустуунан дьарыгырбытым, кэлин боксаҕа эмиэ эрчиллибитим, улахан ситиһим суох да буоллар, бэйэм эт-хаан өттүнэн сайдарбар улаханлык көмөлөспүтэ. Миигин Александр Александрович бэйэтэ ыгыран секцияҕа сырытыннарбыта. Сөбөрүм диэн баар, кини хас биирдии оҕоҕо тийэн, тугу эбит сыһа-халты онордобуна, тутта быһааран биэрэрэ, хатылатара. Хаһан даҕаны оҕолорго куруубай тылынан сангарбата, үөгүлээбэтэ, хаһытабата. Ол курдук, оҕолорго ураты болҕомтолоохтук сыһыаннаһара уонна эппит тылын толорору ирдирэ. Оччолорго биһиги тренербитинэн кинэн туттарбыт. Кини иитэн таһаарбыт уола Саша Тыасытов Ньурба оройуонуттан бастагы ССРС спордун маастара буолбута.

Бу кэмгэ мин бииргэ үөрэнэр табаарыһым Юрий Андреев 6 кылаастан эмиэ боксанаан дьарыгырбыта. Кини оройуонга, республикаҕа чемпионнаабыта, Смоленскай куоракка тийэ күрэхтэспитэ. Онтон кэлин тустууга ССРС спордун маастара буолбута, ветераннарга Аан дойду чемпиона, Саха сиригэр хас да төгүллээх чемпиона, хапсаҕайга республика 11 төгүллээх чемпиона, Саха сирэ биригэр кинэн туттар чулуу спортсмена. Александр Александрович туһунан кэпсэтии буолла даҕаны, мэлдьи истин-иһирэх тылларынан ахтар, спортка бастагы уһуйбут тренеринэн кинини билинэр.

Билигин кини Маалыкайтан эрчийэн-иитэн таһаарбыт оҕолоруттан Саха сиригэр үтүөлээх тренердэрэ Александр, Василий Тыасытовтар, Юрий Андреев учууталларын утумнаан, үтө суобастаахтык кэлэр көлүөнэни эт-хаан өттүнэн эрчийэн, боксаҕа, тустууга уһуйа-дьарыктыы сылдьаллар.

Билигин биһиги Маалыкайбытыгар боксаҕа Агеев кэнниттэн таһаарылаахтык Василий Афанасьевич Тыасытов үлэлии-хамсыы сылдьар. Кини ииппит оҕолоро РФ спордун маастардара

Руслан Баланов, Андрей Слепцов, Артем Максимов Саха сиригэр биригэр күүстээх боксердара, манн таһынан уонунан маастарга кандидаттары иитэлээн таһаарда. Билигин даҕаны эдэр оҕолоро оройуонга, республикаҕа тийэ чемпионнаатылар, кинилэр кэскиллэрэ инники.

Александр Александрович олобун аргыһа, мин эдьиийим, Мария Петровна бэйэтин үлэтигэр энкилэ суох бэриниилээх киһи этэ. Ким эрэ ыарыйдагына түүннэри-күнүстэри сүүрэн-көтөн биэрэрин, олох үчүгэйдик өйдүүбүн. Олохтоохтор астыналлара, убаастыылара, ытыктыылара. «Бизксэл Маанньа» диэн аргыы ааттыылара. Чахчы, хоһуун киһи этэ.

Улахан уоллара Олег Александрович мин чугас табаарыһым, быраатым, коллегам. Уһун кэмгэ милиция оройуоннаагы отдeлыгар үлэлээбитэ уонна бизнсийэҕэ тахсыбыта. Үөһээ Бүлүүгэ милиция оройуоннаагы отдeлыгар үтө суобастаахтык начаалынньыктаабыта, милиция подполковнига. Мин Анаабыр улуугуар милиция отдeлыгар начаалынньыктыыр кэммэр Ис дьыала министерствотын мунньахтарыгар куруук көрсөрбүт, кэпсэтэрбит. Кэлин Саха Республикатын Правительствотыгар хас да сыл эпиптээх дуоһунаска үлээбитэ.

Александр Александрович үлэлээн ааспыт сылларын, олобун маалыкайдар үрдүктүк сыаналыыбыт уонна астынабыт, кинэн туттабыт.

В.Г. Тихонов,

Бордон нэһилиэгэ МТ баһылыга.

2007с., Маалыкай б.

«Үтүөлээх тренер, үтүөлээх учуутал», 2007 с.

ДЬОЛЛООХ ҮЯЛ АБАТАБЫН

Александр Александрович Агеев диэн физкультура, география учуутала кэлбит үһү диэн мин 6 кылааска үөрэнэр сылларбар сурабы истибитим. Александр Александрович кэргэнинээн Мария Петровнаһын уонна эмдэй-сэмдэй оҕолорунаан көһөн кэлбиттэр этэ.

Александр Александрович бокса секциятын оскуола аһыллаатын кытта саҕалаабыта. Саҥа улаатан иһэр оҕо спорт ханнык баҕарар көрүнгүнэн дьарыктаныан баҕарар буолара. Сорох тэтиэнэх оҕолор хас да көрүнгүнэн дьарыктаналлара. Мин үгүһү толкуйдуу барбакка, бокса секциятыгар суруттарбытым. Боксабыт секцията нэдиэлэҕэ иккитэ буолара. Ол саҕана секциябыт хаһан буоларын кэтэһэрибит.

Тренербит хас этиитин, хас хамсаныытын барытын сыыска түһэрбэккэ, өйбүтүгэр хатаан иһэрбит. Дэриэбинэ сорох олохтоохторо уонна сорох учууталлар сөбүлээбэт этилэр «оҕолору охсуһарга үөрэтэр» диэн. Дьингэр кинилэр сыыһа толкуйдууллар. Улаатан эрэр уол оҕо спордунан дьарыктанара улахан туһалаах. Холобур, уол оҕо армияҕа сулууспалыыр бириэмэтэ тирээн кэллэбинэ, спордунан дьарыктаммыт буоллаҕына сулууспаны чэпчэкитик аһарар. Саха уолаттара биһиги саҕана кыанар буоланнар, армияҕа хайҕалга сылдыаллара.

Александр Александрович Маалыкайга үс сыл үлэлээри биһиэхэ киһи быһыытынан үчүгэй эрэ холобуру көрдөрбүтэ. Спорт ханнык баҕарар көрүнгүнэн дьарыктанар киһиэхэ тэтиэнэх,

дьулуурдаах буолууну, туруоруммут соруку ситиһэргэ үөрэтэр. Холобур, хара үлэҕэ сүгэргэ-көтөҕөргө, от охсорго, мин дьон ортотугар сылдыарым, хаһан да кутурукка тэбиллибэтэҕим. Онно боксанан дьарыктаммытым улахан төһүү буолбута диэн толкуйдаахпын.

Эдэр сылдьан 70-с сыллар саҕана республикаҕа ытыллар күрэхтэһиилэргэ үс төгүл призер, биһир төгүл чемпион аатын ылбытым. 1973

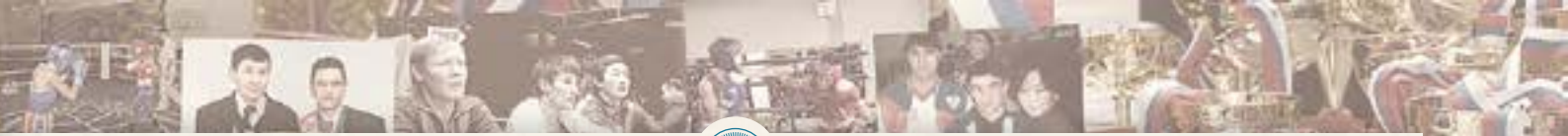
сылтан күрэхтэһиигэ сылдыарбын тохтоппутум. Бокса спорт биһир саамай ыарахан көрүнгэ, сыыһа-халты тутуннаххына доруобуйаҕын сүтэриэххин сөп. Улахан дьонно I спортивной разряды толорбутум, ол миэхэ сөп дии санаабытым. Туохха барытыгар аһара түһэ сатыыр үчүгэйгэ тирдибэт.

Икки кыыс, биһир уол оҕолордоохпун, үһүөн үрдүк үөрэҕи бүтэрдилэр. Кэргэним музыкальнай оскуолаҕа оҕолору үнүүкүгэ үөрэтэр, культура туйгуна. Онон, тренерим курдук, дьоллоох үял абатын диэн сананабын. Оҕо сааспын уонна учууталбын, тренербин куруук умнубаттык өйдүү-саныы сылдыабын.

Н.А. Тихонов,

Ст. Васильев аатынан сохуос кадровой булчута, үлэ, спорт бэтэрээнэ. 2007 с., Маалыкай б.

«Үтүөлээх тренер, үтүөлээх учуутал», 2007 с.

ЧУЛУУ СПОРТСМЕННАРЫ ИИППИТЭ

Горнай оройуонун Бэрдыгэстээбиттэн Александр Агеев диэн санга физрук 1964 сыллаахха Маалыкай орто оскуолатыгар ананан үлэли кэлбитэ. Кэргэнэ Мария Петровна Попова диэн медик үөрэхтээх специалист этэ. Александр Александрович кэргэнэ Маняны мин эдэрбиттэн билэрим. Кини мин бастакы кэргэним Лилия Лаврентьевнаны кытта биир кэмгэ медучилищени бүтэрбиттэрэ уонна үйэлэрин тухары доҕордоспуттара. Иккиэн үлэлэригэр сүрдээх бэриниилээхтэрэ, түүннэри-күнүстэри ыарыһахтары көрөллөрө. Вызовтарга бириэмэни аахсыбакка, доруобуйаларын «атыылаан» туран сылдьахтыыр этилэр. Онон кэргэнин дойдутугар Ньурба оройуонугар ананан кэлбит буолуохтаахтар. Ити сылларга мин бу оскуолаҕа машиноведениеҕа учууталлырым. Ол кэмгэ идэлэрин дэгиттэр баһылаабыт физкультураны, спорду өрө туппут үс анал идэлээх учууталлар: Александр Агеев, Василий Кузнецов, Владимир Андреев тахсыылаахтык үлэлээбиттэрэ.

Александр Александрович хара кэлиэбиттэн олохтоох нэһилиэнньэҕэ, бииргэ үлэлиир коллективыгар сөбүлэтэн барбыта, кэлин улахан убаастабылынан, авторитетынан туһанар этэ. Ону бииргэ үлэлиир киһи быһыытынан билэрим уонна үрдүктүк сыаналырым. Александр Александрович киһи быһыытынан көнөтө, көрсүөтэ, сэмэйэ, эппит тылыгар турумтуота, баар итэҕэстэргэ эйэлэспэтэ – мин өйдөбүлбэр билингэ диэри баар.

Александр Александрович ытар урукта-рын куруук кэтээн көрөрүм. Кини тылын-өһүн оҕолор болҕойон истэллэрэ, айдаарар, мэниктиир диэни билбэттэрэ. Александр Александрович төһө да аҕыйах саҥалааҕын иһин, оҕолору кыайа-хото тутара өтө көстөрө. Итинник дьоһур учуутал аайы бэриллибэт. Ону мин уһуннук учууталлаабыт, салайбыт буоламмын элбэх биир

идэлээхтэрбин кытта тэннээн көрө саныбын. Уруок тас өттүгэр Александр Александрович бокса секциятын үлэлэппитинэн барбыта. Онтон В.Н.Кузнецов тустууга, В.И. Андреев чэпчэки атлетикаҕа секциялары утумнаахтык, тахсыылаахтык үлэлэппитэрэ. Кинилэр үөрэппит, такайбыт, эрчийбит оҕолоруттан бэрт элбэх спортсменнар, специалистар оройуонга, республикаҕа, республика тас да өттүгэр биллэр буолан барбыттара. Ити оскуолаҕа үөрэтэр, эрчийэр кэмнэригэр Александр Александрович боксаҕа, Василий Николаевич тустууга эрчийэр оҕолорун күрэхтэһиилэргэ илдьэр хамаандалара бастыылыларын туһунан этэбин. Уруок тас өттүгэр эргэ (умайбыт) оскуолабыт көрүдүөрэ, сцената спорт саалы солбуйан турбуттара. Төһө да кыараҕаһын, ноҕоруускалааҕын аахсыбакка туран физруктар Агеев, Кузнецов учаратынан син миэстэ булан эрчийэр, дьарыктыыр этилэр.

Ол эрэн туспа спортивной саала наада буолбута. Оскуолабыт директора үчүгэй педагог, хаһаайыстыбанньык Николай Прокопьевич Платонов биир биэс харчыта суох олордобуна, спортивной саала тутуохха диэн боппуруоһу физруктар А.А. Агеев, В.Н.Кузнецов туруорбуттара. Ону директор сөбүлэспитэ, атын да учууталлар үөрэн өйөөбүттэрэ. Ойуурга үүнэн турар маһы – бэрэбинэни субуотунньугунан сүгэнэн («Дружба» суоҕа) охторон, тизээн киллэрэн, таҥастаан учууталлар бэйэбит күүспүтүнэн, үрдүкү кылаас уолаттарын көмөлөһүннэрэн, биир сыл 5 ый иһигэр тутан үлэҕэ киллэрбиппит.

Тутуу хамаандатыгар А.А. Агеев, В.Н.Кузнецов, В.И. Андреев, И.А. Семенов, Г.К.Кириллин, Н.П.Платонов сайыннары үлэлээбиппит. Арай учууталлартан, оҕолортон ураты Ст.Васильев сопхуостан соҕотох тутууччыны Иннокентий Ефремов диэн киһини көнүлүктэн, прораб быһыытынан туһаммыппыт. Улахан оскуола

спортсмен уолаттара: Николай Алексеев, Иван Саввинов, Петр Григорьев, Владимир Такыров, Николай Тыасытов, Кеша Григорьев, Василий Ефремов, Николай Яковлев, Николай Улинов о.д. а улахан дьону, учууталлары кытта тэнгэ үлэлэһэллэрэ. Оҕолор сүгэнэн, эрбиинэн туттар дьарыкка лаппа үөрэммиттэрэ. Онтулара кэнники олохторугар элбэхтик көмөлөспүт буолуохтаах.

Ити саала оччолорго улахананын, киэгинэн, үрдүгүнэн оройуонга холобурунан сылдыбыта. Билигин да тигинэччи үлэли турар. Ол курдук, кичэллээхтик, хаачыстыбалаахтык тутулуннаба.

Онон, Александр Александрович тутуспут спортивной саалата элбэх эдэр ыччаты эт-хаан өттүнэн сайыннаран, доруобуйаларын тупсаран, күүс-уох уган араас таһымнаах спортсменнар, специалистар үүммүттэрэ.

Ити кэмнэргэ тустуу, бокса секцияларыгар үгүс уолаттар иккиэннэригэр дьарыктаналлара. Онон, эт-хаан өттүнэн сайдыыларыгар үчүгэй эрэ өттүнэн дьайдаба. Бокса, тустуу секцияларыгар дьарыктаммыт оҕолортон дэн-оһол, эчэиин тахсыбыт түбэлтэтин букатын өйдөөбөппүн. Ол курдук, үрдүк билиилээх, техникалаах физруктар иитэр-үөрэтэр уроуктара, секцияба ытар дьарыктара үрдүк культуралааһын, үөрэтии этикатын табатык туһаналларын туоһутунан буолара саарбаба суох этэ.

Бу ахтыыбар Александр Александровичи аҥаардас боксаба специалист эрэ быһыытынан буолбакка, уһулуччулаах, талааннаах педагог, физкультураба, спортка энтузиаст-пропагандист быһыытынан бэлиэтибин. Советской Союз Коммунистической партиятын чилиэнэ этибит (иккиэн), онон урукку тутулбутун билигин да убаастыбын, суохтуубун. Кини син эмиэ оннук толкуйдааба буолуо диэн сабаҕалыбын.

Александр Александрович үлэтин тас өтүгэр, сынныалангын кэмигэр бултуурун, балыктыырын сөбүлүүрэ. Биир холобуру аҕаллаха манньк. Икки уу мотуорунан ыраах 9 көстөөх Туулуур диэн сиргэ Марха өрүһү өксөйөн тийэн сылдыбыппыт. Онно Александр Александрович, В.Н.Кузнецов, мин, Коля Алексеев буолан кустаабыппыт, балыктаабыппыт. Син элбэҕи бултуйбуппут. Онно сөрү диэн сөхпүт-тээхпин Александр Александрович биир да

куһу ууга хаалларбатаба, барытын харбаан киирэн хомуйан таһаарара. Ууга ончу тимирбэт этэ, агдатыттан үөһэ өттө быга сылдыра. Хайдахтаах да дириг ууну кэһэ сылдыар курдуга. Ону мин сүрдээҕин муодарбаабытым, сөхпүтүм, ууга дагдайар дыкти киһи эбит дии санаабытым. Оннук айылҕалаах дьон дэнгэ көстөн ааһаллар. Ол харбыырыттан буолбатах, этэ-сиинэ оннук айылҕаттан оҥоһуулаах буолуохтаах.

Ити эрэ буолуо дуо? Кустааһын, балыктааһын, куобахтааһын, мас көтөрдөөһүн оччолорго дэлэй этэ. Син бултаан сиргэ, отууга хонно-өрөөн сылдыбыттаахпыт. Соробор байанайбыт илии тутурдаах, өттүк харалаах төннөртүүрэ, ардыгар мэлийбэт эрэ бэтэрээтинэн эргиллэрбит.

Александр Александрович дьонго-сэргэбэ аламаҕайынан тэнгэбэ суох курдук сыаналыырым. Кини хаһан да дьонго-сэргэбэ кыыһырын, хатыылаахтык санарсарын көрбөтөбүм-истибэтэбүм.

Эн ииппит, төрөппүт, атахтарыгар туруортаабыт бэйэн оҕолорун эн туйаххын хатарбыт буоллахтарына, дьон-сэргэ ортотугар чингик үктээн сылдыахтара диэн бигэ санаалахпын.

Александр Александрович, эн В.Н.Кузнецовтыын ииппит-үөрөппит, эрчийэн дьон кэккэтигэр таһаарбыт оҕолоргут элбэхтэр. Ону мин сорохторун умнубуппун, сорохторун ааттарын буккуйуохпун сөп.

Чэ, ол эрэн, ааттатаһан көрүүм. Манньк көрүнгэ маастар, кандидат, разрядник, чемпион, призер буолбуттарын аахсыбакка аатталыырга холонобун:

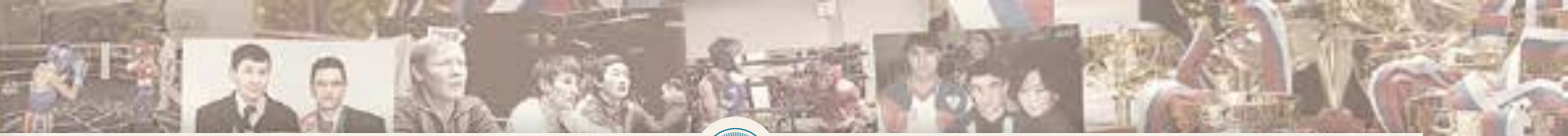
– Александр Тыасытов – боксаба ССРС спордун маастара, Саха АССР үтүөлээх тренерэ, Саха Республикатын физкультураба уонна спортка үтүөлээх үлэһитэ.

– Василий Тыасытов – I разрядтаах, боксаба Саха Республикатын үтүөлээх тренерэ.

– Анатолий Пахомов – боксаба ССРС спордун маастара, РСФСР норуоттарын Спартакиадаларын Россия Универсиадаатын чемпиона.

– Юрий Андреев – Саха Республикатын физическэй культуратын, спордун үтүөлээх үлэһитэ, көңүл тустууга ССРС спордун маастара, ветераннарга Аан дойдуга чемпиона.

– Николай Тыасытов – Бүлүү зонатын, оройуон икки төгүллээх чемпиона, I разрядтаах.

– Николай Андреев – ССРС спордун маастарыгар кандидат, «Урожай» ДСО, Бүлүү зонатын, оройуон, Иркутскай уобалас чемпиона.

– Петр Григорьев – I разрядтаах, республика призера.

– Дмитрий Григорьев – I разрядтаах, «Урожай» ДСО призера.

– Иннокентий Николаев – I разрядтаах, Бүлүү зонатын призера.

– Владимир Такиров – I разрядтаах, Бүлүү зонатын призера, «Урожай» ДСО бочуоттаах үлэһитэ.

– Николай Улинов – II разрядтаах, «Урожай» ДСО призера.

– Иван Саввинов – боксаҕа ССРС спордун маастара, ыччаттарга ССРС призера, РСФСР Универсиадаатын чемпиона.

– Сергей Тактутов – боксаҕа ССРС спордун маастара, ССРС зонатын призера, Дальнай Восток уонна Сибиир зонатын, республика чемпиона.

– Савва Григорьев – ССРС спордун маастарыгар кандидат, Дальнай Восток уонна Сибиир зонатын, чемпиона, республикаҕа икки төгүл бастаабыта.

– Дмитрий Ушканов – ССРС спордун маастарыгар кандидат, Дальнай Восток уонна Сибиир зонатын призера, республика хас да төгүллээх призера, Хабаровскай кыраай икки төгүллээх чемпиона.

– Николай Яковлев – ССРС спордун маастарыгар кандидат, Дальнай Восток уонна Сибиир зонатын, республика хас да төгүллээх призера.

– Иннокентий Григорьев – ССРС спордун маастарыгар кандидат, республика хас да төгүллээх призера.

– Иннокентий Тимофеев (Федоров) – I разрядтаах, Бүлүү зонатын призера, оройуон чемпиона.

– Виталий Михайлов – ССРС спордун маастарыгар кандидат, республика призера.

– Валерий Степанов – ССРС спордун маастарыгар кандидат, Новосибирскай уобалас чемпиона, призера.

– Степан Хахыров – I разрядтаах, хапсаҕайга оройуон чемпиона.

– Владимир Хахыров – I разрядтаах, Баһылай Манчаары Спартакиадаатын чемпиона.

– Валерий Прокопьев – I разрядтаах, Бүлүү зонатын чемпиона.

– Прокопий Семенов – II разрядтаах, оройуон хас да төгүллээх призера о.д.а.

Кэнники кэмгэ биллэр-көстөр, аатаах-суоллаах дьоннор тустарынан ахтыы кинигэ тахсар үгэстэннэ. Ити олус сөп дии саныыбын. Оннук да буолуохтаах, хаалар көлүөнэбэ: оҕолоругар, аймактарыгар, сиэннэригэр, хос-хос сиэннэригэр өйдөбүннүк буолуон сөптөөх. Онон, Александр Александрович туһунан оҕолоро кинигэ таһааралларын истэн сүрдээхтик үөрдүм, астынным.

П.Д. Кириллин I,
*советскай потребкооперация туйгуна,
Ньурба улуунун Бочуоттаах олохтооҕо,
тыыл уонна үлэ бэтэрээнэ.
2007 с., Маалыкай б.*

«Үтүөлээх тренер, үтүөлээх учуутал, 2007 с.»

АЛЕКСЕЕВ

Даниил Прокопьевич туһунан

Алексеев Данил Прокопьевич киһи да быһыытынан, специалист да быһыытынан нэһилиэнньэбэ олус сөбүлэппитэ. Ол курдук кини сүрэхтээх үлэһит, эйэбэс киһи этэ. Бэйэтэ Хатыы олохтообу.

Архипов Иван Алексеевичтыын бокс секциятын наһаа үчүгэйдик, тэрээһиннээхтик ыыппытара. Дэлэбэ да бу кыра дэриэбинэттэн Пахомов Анатолий Михайлович курдук улахан, улуу боксер тахсыа дуо. Билигин А.М. Пахомов бу дэриэбинэбэ тренеринэн ситиһиилээхтик үлэли сылдьар.

Хас сыллаабытын чуолкай өйдөөбөппүн, арааһа оройуон аһабас көрсүһүүтүгэр Мирнэй куорат старшай тренерэ, спорт маастара Василий Иванов талан-талан биэс саамай бэлэмнээх, кыракый саастаах уолаттарын табаарысты көрсүһүүгэ анаан-минээн ажалбыт этэ.

Биһиги хатыы оҕолорун киллэрэн кинилэри кытта көрсүһүннэрэргэ быһаарбыппыт. Күрэхтэһии быһыгар киллэрэн Мирнэй – Хатыы диэн ааттаан табаарысты матчевай көрсүһүүтэрийдит. Хатыылар 5:0 ахсаанынан хотон табыстылар.

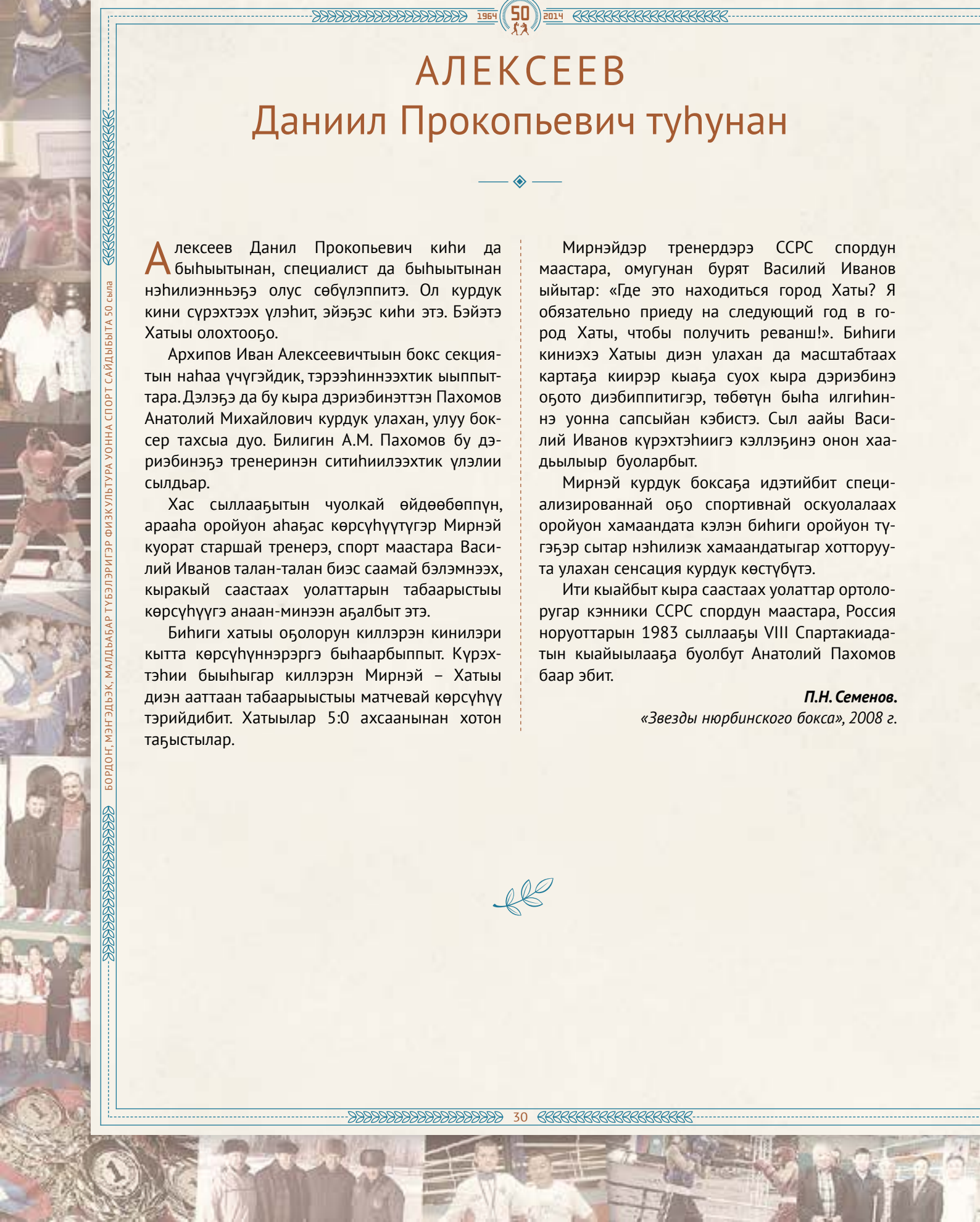
Мирнэйдэр тренердэрэ ССРС спордун маастара, омугунан бурят Василий Иванов ыйытар: «Где это находится город Хаты? Я обязательно приеду на следующий год в город Хаты, чтобы получить реванш!». Биһиги киниэхэ Хатыы диэн улахан да масштабтаах картаба киирэр кыаба суох кыра дэриэбинэ оҕото диэбиппитигэр, төбөтүн быһа илгитиннэ уонна сапсыйан кэбистэ. Сыл аайы Василий Иванов күрэхтэһиигэ кэллэбинэ онон хаадылыыр буоларбыт.

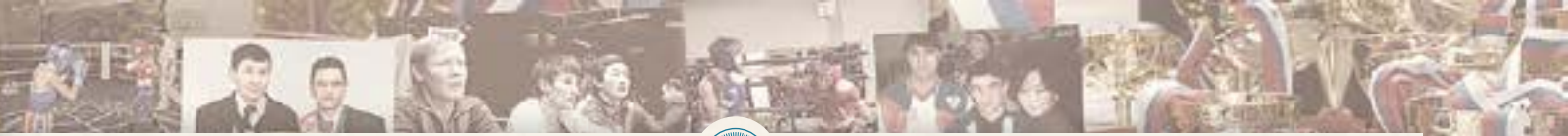
Мирнэй курдук боксаба идэтибит специализированнай оҕо спортивной оскуолалаах оройуон хамаандата кэлэн биһиги оройуон түгэбэр сытар нэһилиэк хамаандатыгар хотторуута улахан сенсация курдук көстүбүтэ.

Ити кыайбыт кыра саастаах уолаттар ортолоругар кэнники ССРС спордун маастара, Россия норуоттарын 1983 сыллаабы VIII Спартакиада-тын кыайыылааба буолбут Анатолий Пахомов баар эбит.

П.Н. Семенов.

«Звезды нюрбинского бокса», 2008 г.

«А ГДЕ ЭТОТ ЧЕРТОВ ГОРОД ХАТЫ!?»

1971-1972 сыллаабы үөрэх дьылыгар Хаты 8 кылаастаах оскулатыгар физкультура учууталынан Алексеев Данил Прокопьевич, диэн сытыы-хотуу сырайдаах-харахтаах эдэр киһи үлэли кэлбитэ. Олохтоохтор, Данил Прокопьевич бокса уонна тустууга спортивной разрядтаах, хайыһардьыт, үчүгэй гармонист, дэгиттэр сайдылаах эдэр киһи үлэли кэллэ диэн, аһара үөрбүттэрэ.

Биһиги бокса эрчиллэ кэлбипитигэр, тренербит Иван Алексеевич Архипов Данил Прокопьевичи билиһиннэрбитэ уонна мантан антах кини салалтатынан эрчиллээххит диэбитэ. Саҥа тренербит аҕыйах саҥалаах, сэмэй, көрсүө эрэри, улахан ирдэбиллээх киһи буолан биэрбитэ.

Икки ый эрчиллэн бараммыт, оройуонна боксаны бастакынан саҥалаабыт дьоннортон биирдэстэрэ Пахомов Нестор Прокопьевич бириһигэр оройуон аһаҥас турнирыгар кытта кирибиппит. Бу күрэхтэһиигэ тренербит бэйэтэ эмиэ кирибитэ. Финалга Дальнай Восток уонна Сибиир зонатын чемпионун, аатырбыт Виктор Рыбакову кыайа сылдыбыт, Владимир Прокопьевы күүстээх охсууларынан төбөҥө доргуталаан нокдаун биэрэн, итэҕэтиилээхтик кыайбыта. Бу кириһии иннинэ бары бокса специалистара, тренердэр Владимир Прокопьевы бастыа дии санаабыттара.

Мин бэйэм ыйааһымар турнир чемпиона буолбутум. Атын уолаттар эмиэ үчүгэйдик кириһэн, бүтэн танаспытын хомуна сырыттаһытына, Данил Прокопьевич кэлэн Мииринэйдэри кытта

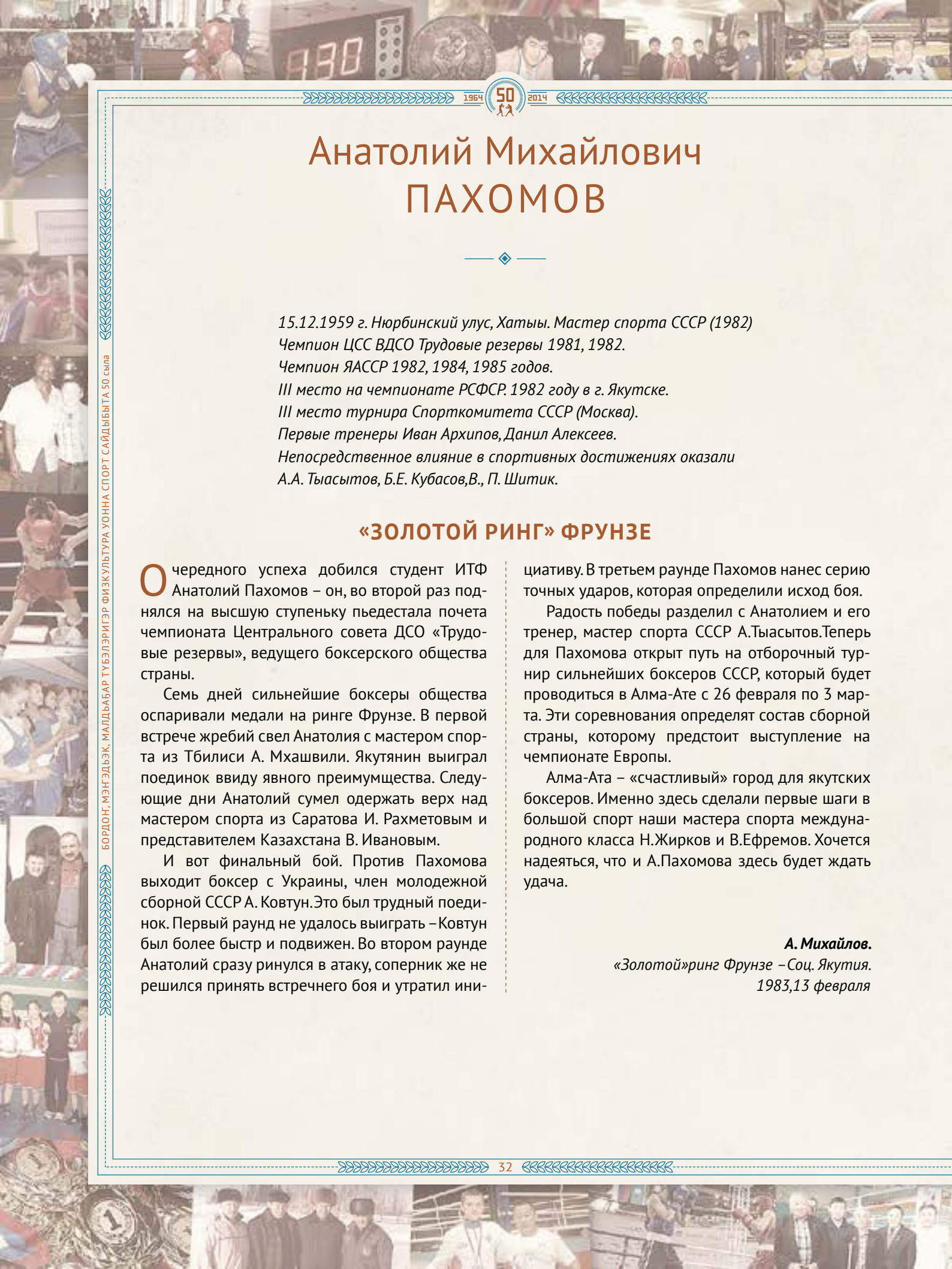
матчевой кириһэр буоллубут диэтэ, сэттэ ыйааһынна, формабатын кэтэн бэлэмнэни диэтэ.

Матчевой көрсүһүүнү кыра ыйааһыннаах буолан, саҥалааччы мин буоллум. Данил Прокопьевич настройкатынан кириһэн, киһибин кэбэҕэстик кыайдым. Атын уолаттарым миигиттэн хаалсыбатылар. Бу матчевой кириһиигэ 7:0 ахсаанынан Мииринэй хамаандатын хотон үөрүүбүт өссө үрдээтэ. Миирнэй хамаандатын тренера Василий Иванов (Бурят Бааска) 7:0 хотторон, кыһыйан: «Где этот чертов город Хаты!?» диэбитэ диэн билиннигэ диэри кэпсээннэ баар. Ол саҥанаабы спортсовет председателя Петр Николаевич Семенов Мииринэй тренерин баара суоҕа 8 кылаастаах оскуола хамаандатыттан хоттордун диэн кыһыппыт.

Данил Прокопьевич өссө да элбэҕи онгорор былааннардаах этэ. «Этэ» дирибитигэр тийэбит. Хомойуох иһин тренербит, киһи киэнэ сэмэйэ, хорсуна – хоодуота Данил Прокопьевич быстах ыарыыга ыалдьан 34 сааһыгар 1979 сыллаахха биһиги кэккэбиттэн туораабыта. Данил Прокопьевич эрчийбит оҕолорун ааттарыттан ахтыыны суруйдум.

Анатолий Пахомов,
ССРС спордун бокса маастара,
РСФСР норуоттарын
спартакиадатын чемпиона.
Бэс ыйын 8 күнэ, 2014 с.

Анатолий Михайлович ПАХОМОВ

15.12.1959 г. Нюрбинский улус, Хатыы. Мастер спорта СССР (1982)

Чемпион ЦСС ВДСО Трудовые резервы 1981, 1982.

Чемпион ЯАССР 1982, 1984, 1985 годов.

III место на чемпионате РСФСР. 1982 году в г. Якутске.

III место турнира Спорткомитета СССР (Москва).

Первые тренеры Иван Архипов, Данил Алексеев.

Непосредственное влияние в спортивных достижениях оказали

А.А. Тыасытов, Б.Е. Кубасов, В., П. Шитик.

«ЗОЛОТОЙ РИНГ» ФРУНЗЕ

Очередного успеха добился студент ИТФ Анатолий Пахомов – он, во второй раз поднялся на высшую ступеньку пьедестала почета чемпионата Центрального совета ДСО «Трудовые резервы», ведущего боксерского общества страны.

Семь дней сильнее боксеры общества оспаривали медали на ринге Фрунзе. В первой встрече жребий свел Анатолия с мастером спорта из Тбилиси А. Мхашвили. Якутянин выиграл поединок ввиду явного преимущества. Следующие дни Анатолий сумел одержать верх над мастером спорта из Саратова И. Рахметовым и представителем Казахстана В. Ивановым.

И вот финальный бой. Против Пахомова выходит боксер с Украины, член молодежной сборной СССР А. Ковтун. Это был трудный поединок. Первый раунд не удалось выиграть – Ковтун был более быстр и подвижен. Во втором раунде Анатолий сразу ринулся в атаку, соперник же не решился принять встречного боя и утратил инициативу.

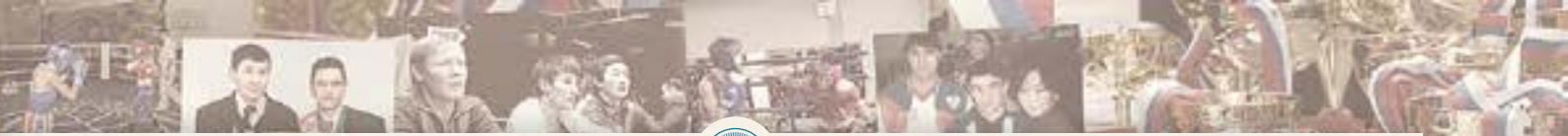
В третьем раунде Пахомов нанес серию точных ударов, которая определили исход боя.

Радость победы поделил с Анатолием и его тренер, мастер спорта СССР А.Тыасытов. Теперь для Пахомова открыт путь на отборочный турнир сильнейших боксеров СССР, который будет проводиться в Алма-Ате с 26 февраля по 3 марта. Эти соревнования определяют состав сборной страны, которому предстоит выступление на чемпионате Европы.

Алма-Ата – «счастливый» город для якутских боксеров. Именно здесь сделали первые шаги в большой спорт наши мастера спорта международного класса Н.Жирков и В.Ефремов. Хочется надеяться, что и А.Пахомова здесь будет ждать удача.

А. Михайлов.

*«Золотой»ринг Фрунзе –Соц. Якутия.
1983,13 февраля*

УСПЕХИ НА VII СПАРТАКИАДЕ НАРОДОВ РСФСР (1983 г.)

Территориальная спартакиада Дальнего Востока 1983 г. проводилась в Благовещенске 13-17 апреля. Сборная республики была представлена в составе: 48 кг – мастер спорта из Нюрбы, чемпион РСФСР 1982 года Александр Петров, студенты университета, мастер спорта, бронзовые призеры РСФСР 1982 года Анатолий Пахомов (51), Иван Саввинов (54) и мастер спорта, чемпион РСФСР Владимир Дронов (67), Андрей Каменский (75), мастер спорта из Мирного серебряный призер РСФСР (60) Сергей Мордвинов, кандидат в мастера спорта из Вилюйска Арсен Денисов (81) и (90) якутянин кандидат в мастера спорта Александр Монастырлов, призер юношеского первенства СССР.

Тренеры команды: Евгений Фомин и Александр Тыасытов.

Судьи: Виктор Шитик, Александр Саморцев.

Сильные команды привезли Хабаровский, Приморский края, Читинская область и Бурятская АССР. Всего было восемь сборных.

Первые бои выиграли: А. Петров у Мухамедянова из Магадана, А. Пахомов у хабаровчанина Эпова, И. Саввинов у Скороборднева из Хабаровска, В. Дронов у Буздыш из Камчатки, А. Каменский у Ильяхина из Благовещенска, А. Монастырлов у Спички из Магадана.

В весе до 60 кг. второй призер РСФСР С. Мордвинов проиграл Нефедову из Магадана. Чемпион республики 63,5 Владимир Терентьев в равном и упорном бою уступил сильному боксеру из Хабаровска Серкову. В полутяжелом весе Арсен Денисов проиграл хабаровскому спортсмену Неделько.

В финале А.Петров победил мастера спорта из Хабаровска Субботина ввиду дисквалификации и стал чемпионом. А.Пахомов завоевал звание чемпиона, одержав победу над серебряным призером РСФСР Мангатаевым. И.Саввинов

уступил победу мастеру спорта из Бурятии Галданову и занял второе место.

В. Дронов переиграл мастера спорта из Владивостока Егорова и третьим из нашей команды удостоился золотой медали.

А. Каменский в финал не смог пробиться, так как в полуфинале уступил армейцу из Хабаровска Коноплеву.

Самый юный участник зональной спартакиады 18-летний якутянин Саша Монастырлов в финале провел равный бой с участником абсолютного чемпионата СССР Тюриным из Хабаровска. Хотя бой был проигран, А. Монастырлов достойно провел встречу, набрался необходимого опыта на взрослом ринге. К своему титулу призера СССР среди юношей он прибавил статус финалиста территориальной спартакиады РСФСР.

Наша команда в общекомандном зачете заняла III место, I – Хабаровский край, II – Читинская область.

В финал спартакиады народов РСФСР пробились: 48 – А.Петров, 51 – А. Пахомов, 54 – И. Саввинов, 67 – В. Дронов, до 91 кг – А. Монастырлов.

С 23 мая по 5 июня г. Воронеж стал ареной лучших мастеров-соискателей высших титулов России. Из 52 областей, краев и республик собралось 155 спортсменов, среди них 8 мастеров спорта международного класса, 84 мастера спорта.

Старший тренер нашей республики В.П. Шитик, как судья всесоюзной категории, был включен в состав судейской коллегии. Я с А. Петровым, А. Пахомовым, И. Саввиновым и В. Дроновым приехали в Воронеж раньше других и приступили к тренировкам. А. Монастырлова, как одного из перспективных боксеров, призера

СССР среди юношей, было решено поберечь и не испытывать его на взрослом ринге столь высокого ранга.

Он со своим тренером Ю.И. Бабенко начали плановую подготовку к молодежному первенству СССР, где А. Монастырлов стал бронзовым призером СССР.

К началу соревнования приехал Е.М. Фомин. Его помощь была весьма кстати. Итак, долгожданные спартакиадные сражения начались. Первый поединок А.Петров выиграл у Ю. Иванова, мастера спорта из Ленинграда, А. Пахомов победил у О. Уфимцева (Свердловск). У И. Саввинова (54 кг.) в первом бою попался самый грозный противник, чемпион СССР В. Шулепко из Ульяновска. И. Саввинов показал лучшие бойцовские качества, смело и решительно шел в атаку. Но одного желая, безусловно, недостаточно, чтобы одержать победу в столь представительных турнирах. Опытный мастер ринга В. Шулепко, прекрасно используя свое физическое превосходство, сумел одолеть не только нашего бойца, но и одержал убедительные победы над остальными участниками. В. Дронов в равном бою уступил победу мастеру спорта из г. Иркутска А. Мурычук. После боя мы думали победу с небольшим отдадут нам, но судьи решили иначе. Правда, у Володи Дронова была характерная черта: первые поединки в любых соревнованиях проводил трудно. Затем наращивал свою мощь от боя к бою. Настоящий турнирный боец. Об этом говорят его победы в двух чемпионатах РСФСР 1981, 1982 гг.

Итак, финал. наших двое: А. Петров и А. Пахомов. Чувствовалось, что они подготовлены к данным соревнованиям отлично. Об этом говорили их настрой, четкость и отличное исполнение установок на тренировках, отсутствие каких-либо насморков и простуд, травм и повреждений, не было проблем и со сгонкой веса, питанием.

Виктор Павлович еще до начала боев мне говорил: «Саша, пойми, нам не нужна борьба за командные результаты, а нужно чемпиона и призеров готовить.» Действительно, тренеры других команд после каждого боя своих боксеров ходили друг к другу, подсчитывали, переживали за каждое очко, какая команда идет

впереди, кто кому «мешает». А нас, «якутов», в счет командной борьбы не брали. Ну и хорошо. Но мы в глубине души тайно надеялись на успех своих подопечных, как никак Петров и Дронов уже были чемпионами, а Пахомов и Саввинов – бронзовыми призерами предыдущего первенства.

Во втором бою Толя Пахомов уверенно выиграл у старого знакомого Ю. Мангатаева (Улан-Удэ), А. Петров в этот день отдыхал.

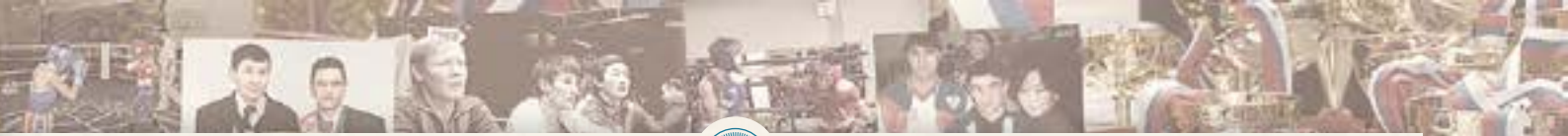
В полуфинале Александр в отличном стиле выиграл у Р. Азизова (Куйбышев) и вышел в финал.

Анатолию достался А.Крылов из Вологды. Наш боксер действовал очень грамотно и не оставил противнику никаких шансов на победу, получив о себе хорошие отзывы авторитетных специалистов. Итак, оба наших боксера в финале спартакиады. Остался последний шаг до успешного завершения.

С Е. Фоминым готовим ребят к решающим поединкам. А. Петров с Евгением Михайловичем пошли на бой, мы с Толей готовимся. Наш выход в следующей паре. Толя разминается, даю необходимые наставления, проводим несколько хлестких стремительных ударов по «лапам». Встряхивание, взбадривающий массаж и оставляю Толю наедине, для настроя. Бегу к рингу, слышу гонг, извещающий третий раунд. Противник Петрова Сергей Барчук из Новосибирска, плотный, физически крепкий боец. Спрашиваю знакомых тренеров, следящих за боем. Отвечают: первый раунд за Петровым, второй – за Барчуком. Значит, последний раунд решит все. Первая половина раунда – идет равная борьба. Затем Саша уходит на дистанцию и обстреливает соперника точными ударами и это решает исход поединка. Александр Петров – чемпион VIII летней спартакиады РСФСР!

«Во второй паре – в красном углу мастер спорта из Перми Маскаков, в синем углу мастер спорта из Якутска Пахомов» – объявляет судья-информатор. Толя спокоен, сосредоточен. Первый раунд он выигрывает за счет одиночных ударов, во втором Маскаков, который работал до этого на дальней дистанции (он ростом намного выше Анатолия), решил вести плотный бой, но тут явно уступал Пахомову. Якутянин, исполь-

зую свое физическое превосходство, прекрасно завершил второй раунд. Третий раунд начался с обоюдных захватов, шла равная, изнурительная борьба. Но концовку вырвал Анатолий, благодаря высокому темпу, который оказался для его соперника «неуместным», в результате получившего много чистых ударов в голову. Победа была несомненной. Но что скажут судьи? Мы с Фоминым стоим, уверенные в победе и слова диктора подтвердили эту правду. Второй раз судья поднимает руку якутского боксера в знак победы. Мы ликуем, поздравляем друг друга! Смотрю, рядом с рингом прослезившегося Виктора Павловича. Радостные скупые мужские слезы в заключение многотрудной тренерской работы.

Бои на спартакиадном турнире СССР

Сборная РСФСР готовилась к Всесоюзной спартакиаде на спортивной базе Химки. В состав основной команды включили участников чемпионата Европы, которые не смогли боксировать на спартакиаде РСФСР. Так что чемпионы А. Петров и А. Пахомов участвовали в параллельном турнире спорткомитета СССР. В 48 кг. за основную команду выступал олимпийский чемпион Ш. Сабиров, в 51 – чемпион мира Ю. Александров. А. Петров в первом бою выиграл ввиду явного преимущества у боксера из Кампучии, но во втором поединке по очкам уступил боксеру из Москвы Хабалову.

А. Пахомов в первой встрече в очень упорном поединке победил боксера из МНР, во второй – нокаутировал югослава.

В полуфинале против нашего боксера вышел А. Ковтун из г. Донецка, у которого Анатолий выиграл до этого два раза. Готовлю Толю к выходу. Разминается, мне показалось, что он очень уверен в победе. К тому же к нему подходят авторитетные тренеры сборной России. Каждый хлопает по плечу и прочат ему победу. Заслуженный тренер СССР Н. Ли, который готовил сборную РСФСР к всесоюзной спартакиаде, сказал Анатолию, что он должен выиграть турнир спорткомитета, затем Союз.

Первый раунд, мне показалось, Толя чуть проиграл. Ковтун работал с дальней дистанции. Смотрю на В.П. Шитика, он считает, что все идет нормально. Второй раунд прошел в равной борьбе. Третий раунд: наш боксер активными действиями заставляет перейти Ковтуна к пассивным защитным приемам. В течение последнего раунда преимущество Пахомова было очевидным. Бой закончен, но на душе что-то тревожно и вдруг загорается табло, оповещающее о победе А. Пахомова. Но у стола главного судьи долго спорили и объявили о победе украинского боксера. Завоевали бронзовую награду, хотя могли бы бороться за металл более высокой пробы.

Тыасытов А.А.

ТРЕНЕРДЭР ТРЕНЕРДЭРЭ, ЧЕМПИОННАР «АБАЛАРА»

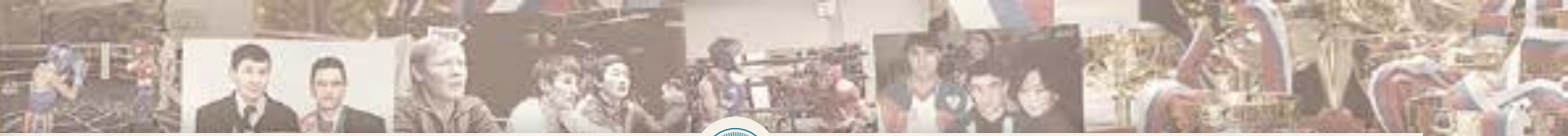
Мин санаабар, Вильям Васильевичи республикаба билбэт киһи аҕыйах буолуохтаах. Кини боксанаан бастакы үлүһүйүүтүн Иркутскай куоракка геологической техникумга үөрэнэ сылдьан Россия үтүөлээх тренерэ Полодухинга дыарыктанар кэмигэр сабаламмыта уонна кини олобун устатыгар арахсыспат дыарыга, аргыһа буолбута. Үөрэх кэнниттэн Амакинской экспедицияба үлэлээн баран, кэлин Дьокуускайга геология институтугар кэлбитэ. Манна кэлэн идэтинэн боксаба общественной тренеринэн дууһатын ууран туран үлэлээбитэ. Онтон 1971 сыллаахха, Уфа куоракка Россия тренердэр куурустарын бүтэриэбүттэн, Вильям профессиональнай тренер быһыытынан үлэлиир. Кини Дьокуускайга 8 №-дээх ПТУ-га «Трудовые резервы» ДСО бокса тренеринэн үлэтин сабалыыр. Үлэлиир сылларын тухары үчүгэй тэриллээтэ суох саалаларга ыччаттары боксаба бэйэтин харыстаммакка туран, умсугуйан туран үөрэтэн, республикаба үгүс чемпионнары иитэлээн таһаартаата.

Вильям Васильевич тренердэр тренердэрэ, чемпионнар «аҕалаатар аҕалара» диэтэхпитинэ саамай сөп буолуо. Ол курдук, Саха Республикатын үтүөлээх тренердэрэ – кикбоксингга республика государственнай тренерэ, аан дойдутаагы кылаастаах спорт маастара А. М. Михайлов, спорт маастардара, Олимпийскай резербэ училищетын завуһа А.А. Тыасытов, А. И. Пахомов Вильям Васильевич үөрэппит оҕолорунан буолаллар. Кинилэри тэнгэ өссө спорт маастардарын Ньурба Мархатыттан Василий Васильевы, Маалыкайыттан Иван Саввиновы, Үөһээ Бүлүүттэн Афанасий Охоносовы, Сунтаартан Анатолий Федоровы,

Амматтан Саха сиригэр аутогеннай эрчиллиини бастакынан киллэрбит Владислав Андреевы иитэлээн таһаарбыт умнуллубат үтүөлээх, өнгөлөөх.

1975 сыллаахха «Трудовые резервы» ДСО Россиятаагы чемпионатыгар кини эрчийбит Саха сиригэр хамаандата Владивостокка бочуоттаах үһүс миэстэни ылары ситиспитэ. Ити кэнниттэн Вильям Васильевич олоҕор 1978 сыл биир бэлиэ сылынан буолбута. Бу сыл киниэхэ «Саха Республикатын боксаба үтүөлээх тренерэ» аат ингэриллибитэ, дыарыктаабыт уола Александр Михайлов Белград куоракка Аан дойду чемпионатын боруонса призера буолбута. Оттон Иван Саввинов ити сыл Союзка ыччаттар ортолоругар призер буолары ситиспитэ. Киниэхэ эрчиллибит уолаттар, 1979 сыл Свердловскайга Россия чемпиона, норуоттар икки ардыларынаагы икки турнир кыайыылааба Анатолий Федоров, сахалартан бастакы олимпиец Анатолий Филиппов (тренерэ Өктөмтөн Владимир Олесов В. В. Иванов үөрэнээччитэ) уонна Амматтан кикбоксингга Россия уонна Азия дойдуларын үрүҥ көмүс призера, спорт маастара Максим Никитин (тренерэ Владислав Андреев эмиз В. В. Иванов үөрэппит

оџото этэ) Саха Республикатын боксаҕа аар-саарга аатыртылар. Максим Никитин аан дойдутаагы рингэҕэ тахсыытыгар Вильям Васильевич улахан өгөлөөбүн бэлиэтээн ааһар тоџоостоох. Республика бу чулуу спортсменнарын ситиһиилэрэ Вильям Васильевич тренерскэй үлэтин тыыннаах туоһуларынан буолар.

Кини туйаҕын хатаран, бокс диэн баран «муннукка ытаабыт» иитиллээччилэрэ республика араас улуустарыгар спорт бу көрүнгэр эдэр ыччаты эрчийэ сылдьаллар. Ол курдук, Дмитрий Болтунов Өлөөнгө, Иван Евсеев Бүлүүгэ, Григорий Борисов Ленскэйгэ, Максим Никитин Аммаҕа, Прокопий Андросов Томпоџо, Александр Кондаков уонна Иван Саввинов Нерюнгригэ, Юрий Винокуров Орто Халымаҕа уо. д. а.

Вильям Васильевич боксаҕа судьуйа быһыытынан «Трудовые резервы» ДСО Бүтүн Союзтаагы, Россиятаагы чемпионнаттарыгар Москва, Барнаул, Владивосток, Киев, Львов, Сухуми уо. д. а куораттарга элбэхтик сылдьыбыта. Москваатаагы олимпиадаҕа, Алма-Атаҕа норуоттар икки ардыларынаагы турнирга, 1986 с. Москваҕа Аан дойду чемпионатыгар ыңырыылаах ыалдьыт быһыытынан сылдьан үгүс биллиилээх судьуйалары, үтүөлээх тренердэри көрсөн бэйэтин биллиитин-көрүүтүн кэнэппитэ, тренерскэй уопуту мунньуммута.

Кини Сахатын сириг улуустарыгар, нэһилиэк-тэригэр сылдьарын тухары бокс туһунан дьонго – сэргэҕэ киэнник сэнэргиирин сөбүлүүр идэлээх. Ол да сиэринэн Аммаҕа Владислав Андреев кэриэһигэр аналлаах турнир тохсунньу ый 27-30 күннэригэр боксер төрөөбүт сиригэр Болугурга үһүс төгүлүн ытыллары турар. Бу турнир кини көбүлээһинэн уонна кыттыыта суох барбата чуолкай. Турнир сыл аайы уонча улуус боксердарын түмэр республиканскай рангалаах рингэҕэ кубулуйда. Бу да сырыыга улуустар боксердара манна кэлэн кыттыахтара дии саныыбын.

Мин Вильям Васильевич спорду кытта алтыспыт олобуттан туохтан астынарын уонна кэмсинэрин туһунан ыйыппыппар оонньуу-көр кэриэтэ маннык кэпсээн аһарбыта:

«Чаччы астыммыт түгэмминэн Дмитрий Болтунов «Трудовые резервы» ДСО Россиятаагы Сэбиэтигэр киирбитэ буолар. Онтон уонна уолаттар араас таһымнарда чемпион буолары си-

тиспиттэриттэн үөрэрим кэмнээх буолуо дуо?

Биир дьээбэ да соџус, хомойор да соџус түгэннээхпин. Ол – сыбаайба. Сыбаайбаҕа хомойбут киһи суох буолуо да, дьэ, мин Александр Михайлов кэргэннэммитигэр улаханник санаам саппаырбыта. Саша сыбаайбата 1979 сыллаахха буолбута, эһиилигэр кини Москваатаагы олимпиадаҕа кыттыахтаах этэ. Ол тохтообута. Чулуу уолаттарбытын «сибэккилэр сириллэр». Онон, тренер быһыытынан саамай абааһы көрөрүм – сыбаайба», – дии-дии Вильям Васильевич күлэн мичик аллайбыта.

Вильям бэйэтэ ыал амарах аҕата. Кэргэнэ Анна Васильевна СГУ омур тылын үөрэтэр кафедратыгар, улахан кыыһа бу кафедра немец тылыгар преподавателинэн, орто оџото Татьяна терапевт бырааһынан үлэлиилэр. Кырала-ра Сардаана СГУ студентката. Онон, Ивановтар түөрт сиэннээх ньир-бааччы ыаллар. Кинини кытта кэнники сэнэргэһиибэр Саха Республикатын үтүөлээх тренерэ: «Тренерскэй үлэм былааннарыттан олимпиада кыттыылааҕын бэлэмнээһин курдук биир ыра санаам туолла. Аныгыскы олимпиада чемпионун мин эрчийбит уолаттарым хайаан да бэлэмнээн таһаарыахтара», – диэн биһиги кэпсэтиибитин бэрт эрэллээхтик түмүктээбитэ.

Бэйэм түмүк кэриэтэ эттэхпинэ, Вильям Васильевич илиитин иһинэн Саха сириг бүтүннүүтэ киэн туттар уонча спорт маастардара, отучча маастарга кандидат, сүүстэн тахса бастакы разрядтаах спортсменнар, ол иһигэр уонунан аабыллар тренердэр иитиллэн таҕыстылар. Дьэ, бу буолар соџотох киһи холугар сөбүмэр ситиһии! Саха Республикатын боксердара спортка элбэх көлөһүнүн тохпут, өйүн-санаатын сүмэтин спортка анаабыт кырдыаҕас тренердэрин сыралаах үлэтин сыаналанар кэмэ кэлбитин быһыытынан, кини Россия үтүөлээх тренерин аатын ыла сирдээҕинэн ааҕаллар. Маны республика физкультураҕа уонна спортка салалтата болбомтоџо ылыа дии саныыбын. Тоџо диэтэххэ, үлэлиир сылларын устатыгар бэйэтин доруобуйатын харыстаммакка көмүс көлөһүнүн норуотун туһугар тохпут үлэһит киһи чиэстэниэх тустаах.

Валентин Степанов, журналист,
спорт бэтэрээнэ, Амма. Саха сирэ – 1993 с.

САХА БОКСАТЫН АБАЛААТАР АБАТА

Дылар-күннэр ааһан истэхтэрин аайы Саха сириг урукку аатырбыт спортсменна-рын ааттара-суоллара, кинилэр ситиспит кил-биэннээх кыайыыларын билэр дьон аҕыйаан иһэллэр.

Эдэр ыччат хайаан да бэйэтин төрөөбүт ре-спубликатын историятын, олоҕун-дьаһаҕын, культу-ратын, ол иһигэр физкультура уонна спорт хайдах сайдан испитин, кини геройдарын би-лиэхтээх, оччоҕо эрэ көлүөнэлэр сибээстэрэ быстыа суоҕа.

Чэ, холобура, Анисимов Филипп Константи-нович диэн бэйэтин кэмигэр номоххо киирбит аатырбыт боксеры билэр эдэр спортсмен аҕый-ах буолуо дии саныыбын.

Кини эдэр сылдьан сахалартан бастакынан икки төгүл ССРС спордун маастарын нуорматын толорон турардаах, ону билэр киһи бука аҕыйах буолуо.

Филипп 1931 сыллаахха Ньурба сэлиэннэ-тигэр төрөөбүтэ. Кини төрөппүттэрэ эрдэ өлөн хааланнар, оҕо сааһыгар олус кыһалҕалаахтык иитилибитэ, иннэ гынан бэйэтин суолун бэйэтэ солонорго, аҕа саастаах оҕолор атаҕастабылла-рыттан көмүскэнэргэ, олох араас кыһалҕаларын быһаарарга оҕо сааһыттан үөрэммитэ. Филипп киһи киһини баттырын-атаҕастырын бэр кыра оҕо сааһыттан абааһы көрөрө. Дьокуускай-га кэлэн баран бэйэтин доҕотторун, табаарыста-рын чиэстэрин, национальной достоинстваларын көмүскээн уулуссаҕа элбэхтик охсуһар идэлэм-митэ.

Филипп Консантинович эдэр, оҕочоос саа-һыгар сылдьан ити уулуссаҕа кыттыбыт «көҥүл бойдара» кини характерын буһарбыттар-хатарбыттар чаччы уонна бокс курдук кытаа-нах спорт көрүнгүн кистэлэнгэрин, приемнарын түргэнник баһылыырыгар үктэл буолбут бу-луохтаахтар.

Урукку системаҕа бэйэтин, табаарыста-рын-доҕотторун чиэһин көмүскээн, туруулаһан туран уулуссаҕа элбэхтик охсуһар киһини саба куулаан «күлүгээн» диэн дьаралыгы инэрэр адынат баара. Билингитэ буоллар, Филипп Константинович бэйэтин омугун араначчы-лааччы, көмүскээччи курдук көстөн националь-най герой курдук сыаналаныан сөп этэ.

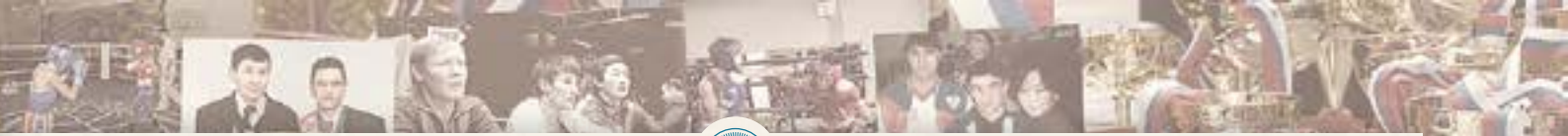
Кини 1949 с. Дьокуускай куоракка сибээс техникумугар үөрэнэ сылдьан, бэйэтин көмүскэнэр сыаллаах бокс секциятыгар киирэн эрчиллэн барар. Онтон Иркутскай куоракка ба-ран салгыы үөрэнэ сылдьан, Россия сэттэ тө-гүллээх чемпиона Захария Мичерияҕа уонна Виктор Полодухинга умсугуйан туран дьяныар-даахтык эрчиллибитэ. Иркутскай куоракка бокс оччолорго олус сайдыбыт кэмэ этэ. Дэлэбэ даҕаны, Советскай Союзтан боксаҕа олимпий-скай чемпион Владимир Софронов бу куораттан кынат-курсуун анньынан өрө көтөн тахсыбыта элбэҕи кэпсиир.

Биһиги киһибит бу бокс эргийэр киинигэр тийээн үөрэммитэ, эрчиллибитэ, дойду күүстээх боксердарын кытта доҕордоспута, илиилэ-рин-атахтарын билэн дьарыктаммыта үчүгэй түмүктэрдээх буолбута. Филипп кылгас кэм иһигэр, Иркутскайга үөрэнэ сылдьан, сахалар-тан бастакынан ССРС спордун маастарын нуор-матын толорбута. Иркутскай куорат, уобалас, Сибиир, Дальнай Восток, РСФСР, «Урожай» об-ществотын Киин Сэбиэтин элбэх төгүллээх чем-пионнара буола охсон Сибииргэ, Дальнай Вос-токка уонна Россияҕа кизгник биллэ охсубута.

Филипп Константинович 1956 сыллаах Мельбурнааҕы олимпиада чемпиона Владимир Софроновтыын бииргэ кэмгэ элбэхтик эрчил-либиттэрэ, Иркутскай куоракка.

Үөрэбин бүтэрэн 1957 сыллаахха дойдутугар кэлбитэ. Саха сириг спордун салайааччыта Н. Н.

Тарскай олус эйэжэстик көрсөн, истинник кэпсэ-тэн баран, боксаҕа Саха сириҥ сүүмэрдэммит хамаандатыҥ старшай тренеринэн аныыр. Кини бу дуоһунаска 1957-1962 с.с. үлэлиир.

Филипп Константинович төһө да старшай буолбутун иһин, боксатыҥ бырахпакка, билигин этэллэрини «оонньуур тренер» быһыытынан сылдыбыт. Ити сылдьан кини 1957-1962 сылларга Саха сириҥ, 1962 с. «Урожай» ДСО Киин Сэбиэтин чемпионун үрдүк ааттарын ылаттыыр. 1962 сыл Владивосток, Иркутскай, Хабаровск, Чита куораттар, Бурятия уонна Саха сирэ хамаандалара кыттыылаах маастар нуормалаах улахан матчевай көрсүһүүгэ кыайан, сахалартан бастакынан ССРС сподун маастарын нуорматыҥ толорбута.

Филипп Константинович Саха сириҥ сүүмэрдэммит хамаандатыгар сылдьар кэмигэр чоххы дьыннээх лидер этэ диэтэххэ омуннааһын буолуо суоҕа дии саныыбын. Саха сириҥ сборнайыгар сылдьан, кини кимтэн да куттаммат боксер этэ диэн табаарыстара кэпсииллэрин истэrim. Ол курдук эрчиллиигэ да, «көҥүл бойга» да, оннооҕор ыарахан ыйааһыннаах Тушевы утары туран, биирдэ да таптарбакка, сыһа оҕустаран, сылатан баран үлтү сынньан кэбиһэр этэ диэн кэпсииллэрэ. Кини ыйааһына баара-суоҕа 48 ки-илэ этэ. Кини күннээн сылдьар кэмигэр 48 ки-илэ диэн суоҕа, онон 51 ки-илэлээх боксердардыын киирсэрэ. Бу күннээн сылдьар кэмигэр 48 ки-илэ ыйааһын эрдэ киирбитэ буоллар, уолбут аан дойду таһымыгар тахсан улахан ситиһиилэниэ этэ дии саныыбын.

Кини эдэригэр дэгиттэр, эргиччи сайдыылаах, талааннаах киһи этэ. Сынньалан кизһэлэргэ ырыа ыллаатаҕына ханнык да бэйэлээх ырыаһыт артыыстан хаалсыбат, итэҕэһэ суох кэрэ, күүстээх куоластааҕа. Ордук кини нууччалыы ырыалары табыллан ыллыыра. Онтон нууччалыы пляскалаатаҕына ханнык да бэйэлээх үҥкүүһүт «убайтан» олох хаалбат, хотторбот, имигэс хамсанытынан, үһүн тыынынан иннин кимиэхэ да биэрбэт идэлээҕэ.

Филипп Константинович сайын аайы дойдутугар Ньурбаҕа сынньана кэлэн баран, Ньурба күүстээх уолаттарын кытта сайыны быһа куруус сүксэрэ. Ньурбаҕа күүһүнэн аатырбыт Хаһаак диэн хос ааттаах Константинов Баһылай 100-тэн

тахса ыйааһыннаах саха бухатыыра баара. Кини бу киһилиин сарсыарда эрдэттэн киэһэ хойукка диэри 80 ки-илэ ыйааһыннаах саахар куулун сүүрүүнэн сылдьан куруустууларын сөҕө-махтайа көрөр этим.

Мин кинини эдэр сырыттаҕына элбэхтэ көрбүт, кини туһунан элбэх кэпсээни истибит киһи-бин. Филипп Константинович уҥуоһунан кыра эрэри, эдэригэр, үчүгэй скульптор чочуйан онорбутун курдук көрүҥнээҕэ. Кини кэтит, дараҕар сарыннааҕа уонна быстан түһүөх курдук быакагар биилээҕэ, атаҕын төбөтүнэн дугуна сылдьар, бэйэтин олус кыанар киһи этэ. Чэ, быһата, Филипп Константинович, бары өттүнэн бары боксаҕа ананан төрөөбүт киһи этэ.

Саха сириҥ сборнайыгар бииргэ сылдыбыт табаарыстара, доһотторо уонна биир дойдулаахтара Прокопий Афанасьев, Лев Алексеев Филипп Константинович эдэр сылдьан олус түргэнин, чочуллубут техникатын, сөбүмэр реакциятын уонна кыра ыйааһыннаах эрэри олус күүстээх охсуулааҕын бэлиэтииллэрэ. Кини аһара күүстээх охсуулаах буолан киирсиилэрин үксүн нокдаунунан, нокаутунан түмүктүүр эбит. Бу кыра ыйааһыннаах боксердарга олус сэдэх көстүү.

Филипп Константинович Саха сиригэр бокс сайдыытыгар улахан кылааты киллэрбит киһи буолар. Кини старшай тренер быһыытынан оройуоннары кэрийэ сылдьан бокс секцияларын тэрийтэлээбитэ, элбэх семинардары, сбордары ыталаан бэйэтин баай опытын, чочуллубут техникатын эдэр ычаттары кытта үллэстибитэ.

Кини үөрэнээччилэринэн: Нестер Пахомовы, Василий Ананьевы (Чороонноох Баһылай – Сунтаар), Валерий Анисимовы, бырааттыы Александр уонна Василий Тыасытовтары, Николай Таппановы, Эрнст Архиповы (Ньурбаттан), Ян Ивановы (Мирнэйттэн), Валерий Кутуковы (Намтан), о. д. а. аатталыыр.

Онон, Филипп Константинович, саха боксатын аҕалаатар аҕата диирбит оруннаах дии саныыбын.

П.Н. Семенов.

«Звезды Нюрбинского бокса» кинигэтииттэн.

НЬУРБАЛАРТАН БОКСАҒА БАСТАКЫ ССРС СПОРДУН МААСТАРА

БОРЛОНГ, МЭНГЭДЬЭК, МАЛДЫАБАР ТҮБЭЛЭРИГЭР ФИЗИКУЛТУРА УОННА СПОРТ САЙДЫБЫТА 50 СЫЛА

Александр Афанасьевич Тыасытов 1948 съл Маалыкай сэлээннэтигэр күн сириң көрбүтэ. Кини орто оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан А.А. Агеева боксаҕа дыарыгын саҕалаабыта. Агеев дойдутугар барбытын кэннэ, армияттан кэлэн баран Маалыкайга биллиилээх боксер, тренер Филип Анисимов уонна Ньурбаҕа Саха АССР үтүөлээх тренеригэр Г.А. Быдыгыевка салгыы эрчиллибитэ. Онтон Хабаровскай куоракка физкультурнай институтка үөрэххэ туттарсан киирэр.

Александр Хабаровскайга үөрэнэр сылларыгар боксанаң утумнаахтык, тус сыаллаахтык дыарыгыран Хабаровскай кыраай үрдүк үөрэҕин заведениеларын ортолоругар 1973 сыллаахха чемпионнур, онтон кыраай 1971, 1972, 1973 сыллардаах чемпионаттарыгар бириистээх миэстэлэргэ тикситэлиир. Кини саха омук боксердарыттан биир бастакынан атын омук боксерун кытта күөн көрсөн хоппут спортсмен буолар. Бу кыайыы 1972 сыллаахха Хабаровскайга «Гурник» Польша – Дальнай Восток (Россия) куораттар икки ардыларынааҕы матчевай көрсүһүүгэ ситиһилибитэ.

Ити кыайыыттан кынаттанан А. Тыасытов кэнники араас таһымнаах күрэхтэһиилэргэ килбиэннээх кыайыылары ситиспитэ, онтон улахаттар бу бааллар: Саха АССР 1977 сыллааҕы чемпиона, 1970, 1975 сылларга Саха АССР иккис призера, Дальнай Восток зонатааҕы Спартакиадатын призера (1975 с.), 1975, 1976 сыллардааҕы Бүтүн Союзтааҕы турнирдар кыайыылаҕа (Львов к.), 1976 сыллааха ытыллыбыт ЦС ДСО «Авагард», Н. Щорс бириииһигэр аңаһас күрэхтэһиитин иккис призера буолуталыыр.

1975 сыллаахха Гродно куоракка Польша боксердара кыттыылаах Бүтүн Союзтааҕы турнирга иккис миэстэни ылары ситиһэр, бу съл ити үөһэ ыйыллыбыт күрэхтэһиилэргэ ситиһиилээхтик кыттыбытын иһин А.А. Тыасытовка Ньурба

боксердарыттан бастакынан «ССРС спордун маастара» диэн үрдүк аат ингэриллибитэ.

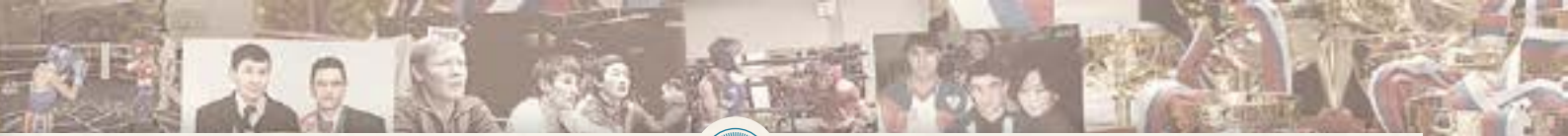
Саха АССР 1974, 1975, 1977 сыллардааҕы чемпионатыгар «Бастың техникатын уонна тактикатын» иһин диэн анал бириистэринэн наҕараадаланан турар. Маны таһынан биир дойдулаахпыт Советскай Союз Геройа Н.Н. Чусовской сырдык кэриэһигэр аңаһа бастакы республиканскай турнир кыайыылааҕа уонна бу бастакы турнир «Бастың боксера» диэн улахан анал бириииһин хаһаайына буолар.

Манна даҕатан аҕыннахха, 1977 сълга диэри улахан дьонго Ньурбаҕа олорор боксердартан ким да Саха АССР чемпиона буола илик кэмэ этэ. 1977 сыллаахха Ньурба боксердара Саха АССР үтүөлээх тренерэ Г.А. Быдыгыев салалтатынан 30-ан тахса буолан үөрэтэр-эрчиллэр сбору олус үчүгэйдик ааспыттара. Бары ыйааһыннарга барытыгар күүстээх састаап түмүллүбүтэ. Уопсай хамаанданан бу чемпионатка бастыырга суоттана сълдыбыппыт. Ону баара күрэхтэһиибит ахсынныы аам-даам тымныыта, тумана түһэн турдаҕына буолбута. Инньэ гынан, биир да самолет, биһиги кыһыйаахпыт иһин, нэдиэлэни быһа көппөтө. Итиччэ үчүгэйдик бэлэмнэнэн баран кыттыбакка хаалар буоллубут... Оройуоммут салалтата улахан мунһаахха барар буолан вертолетунан көтөллөрүн истэн, онно дьоммутун кыбытан илдьин диэн көрдөстүбүт. Нэһиилэ икки эрэ миэстэ көстөр кыахтаах диэн буолла.

Мин Герасим Алексеевичка 2 бастыыр кыахтаах боксердары талан ыт диэн соруудах биэрдим. Кини Александр Петрову уонна Александр Тыасытовы талан ыппыта иккиэн холкутук бастааннар үөрэн-көтөн дойдуларыгар Ньурбаҕа эргиллэн кэлбиттэрэ...

Ити күрэхтэһиигэ 20-тэн тахса боксеры бары ыйааһыннарга кытыннарар былааннаах этибит. Ону айылҕа мэхэйдээн турардаах...

Ньурба боксаға оскуолата атабар турарыгар, сайдарыгар уонна республика, Россия, ССРС, Аан дойду рингаларыгар албан аатырарыгар улахан кылааты киллэрбит өгөлөөх киһинэн Александр Афанасьевич Тыасытов буолар.

Александр Афанасьевич өр сылларга Олимпийскай резервэ училищетын салайан олон уонна республика боксаға федерациятын вице-президенин да быһыытынан Ньурба Эбэ хотун кэскиллээх, эдэр боксердарын училищеға ынгыртаан ылан, кинилэр спортсмен, киһи быһыытынан сайдалларын туһугар сүүрбүтүн-көппүтүн, моральнай да, материалнай да көмөнү онгорбутун ааһан сиппэккин.

Кини сылаас, аҕалыы амарах илиитин иһинэн, элбэх такайыытынан олимпиец Георгий Балакшин, РСФСР Спартакиадатын кыайыылааҕа Анатолий Пахомов, Россия эдэр ыччаттарга чемпионнара Аян Иванов, Альберт Потапов, Дальнай Восток уонна Сибиир чемпиона Станислав Потапов, студеннарга Европа чемпиона Николай Дмитриев уо.д.а ааспыттар.

Александр Афанасьевич өр сылларга саха эдэр ыччатын эт-хаан, өй-санаа өттүнэн иитиигэ уонна үрдүк кылаастаах элбэх спортсменнары үүннэригэ киллэрбит кылаатын, өгөтүн учуоттаан, республика салалтата киниэхэ «Саха АССР үтүөлээх тренерэ» уонна «Саха Республикатын физическэй култураҕа уонна спортка үтүөлээх үлэһитэ» үрдүк ааттары ингэртээн турар.

Аны 1978 сылтан ытыллар биһиги албан аатырбыт биир дойдулаахпыт Советскай Союз

Геройа Н.Н. Чусовскай бириһигэр ытыллар боксаға республиканскай турнир Александр Афанасьевич өгөтүнэн күн бүгүнүгэр диэри ытыллан кэллэ. Быйыл бу турнир бу дьыл ахсынны ыйыгар 30-с төгүлүн ытыллыа. Кини УОР-га директордаан уонна республика боксаға Федерациятын вице-президенин да быһыытынан сылын аайы бу турнир сайдан иһэрин туһугар элбэх сыратын биэрэн кэллэ. Ол курдук УОР бастыг иитиллэччилэрин сылын аайы кыталара биһиги күрэхтэһиитин кизгэтээччи.

2007 сылтан улуус салалтатын ынгырыытынан кэлэн, А.А. Тыасытов улуустаағы спортивной оскуола директорынан ананан ситиһиилээхтик үлэли сылдьар

Улаханлык убаастыыр уонна үрдүктүк сыаналыыр табаарыспын, доҕорбун Александр Афанасьевичи 60 сааскын томточчу туолбуккунан итиитик-истинник эбэрдэлибин уонна олоххор дьолу-соргуну, үлэбэр үрдүк ситиһиини баҕарабын.

Александр Афанасьевичи юбилейынан чизтээһин Ньурба куоракка ытыллар республика боксаға чемпионатын бириэмэтигэр ытыллыа. Кини спортивной да көрдөрүүтүнэн, үлэтинэн даҕаны, киһи да быһыытынан биһиги улууспут биир саамай киэн туттар бастыг ыччата буолар.

П.Н. Семенов,

*үлэ, тыыл уонна спорт бэтэрээнэ.
«Ньурба», 27.03.2008 с.*

НЕ ЗРЯ МЫ СТАРАЛИСЬ!

Он гордится, что стал первым мастером спорта СССР по боксу из числа нюрбинских спортсменов, заставил всех в республике считаться с боксерами с берегов Вилюя. По проторенной им тропе рванули к спортивным вершинам другие нюрбинцы: олимпийский призер, заслуженный мастер спорта Георгий Балакшин, неоднократный призер чемпионатов СССР, мастер спорта СССР международного класса Виктор Ефремов, двукратный чемпион России Александр Петров и другие. Много лет он был тренером ЯГУ по боксу, директором училища олимпийского резерва. Все это – заслуженный тренер ЯАССР, заслуженный работник физической культуры и спорта РС(Я) **АЛЕКСАНДР ТЫАСЫТОВ**. Недавно ему исполнилось 65 лет. С ним беседует наш корреспондент Александр Борисов.

– Прославленный якутский боксер Виктор Ефремов говорил мне, что, увидев, как принародно чествовали в 1977 году новоиспеченного мастера спорта СССР Александра Тыасытова в районном доме культуры в Нюрбе, сам захотел стать похожим на него. Я своими глазами видел, как сражаются на ринге братья Александр и Василий Тыасытовы из Малыкая, Дьяархан Бааска, Дмитрий Поскачин из Вилюйска. Так, как все начиналось?

– Удостоверение мастера спорта СССР при огромном стечении народа мне вручил тогдашний председатель Ленинского райсовета Николай Лыткин, а значок к лацкану один из первых якутян-мастер спорта СССР Николай Сантаев. Все было торжественно и незабываемо.

А начиналось все в 1964 году, когда в село Малыкай Ленинского района приехал работать учителем физкультуры уроженец Горного района Александр Агеев. Он был выпускником Иркутского техникума физкультуры, имел первый взрослый разряд по боксу. В те годы получить это спортивное звание было не просто, надо было пройти хорошую школу. Ее он получил на берегах Ангары у тренера Вадима Петровича Хардина, воспитавшего первого советского

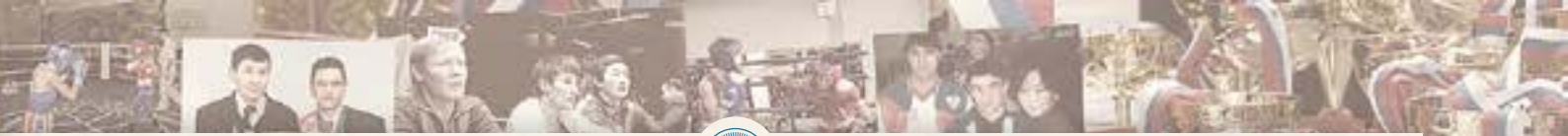
олимпийского чемпиона Владимира Сафронова, а также трехкратного чемпиона СССР, заслуженного мастера спорта Аскольда Лясото и Виктора Полодухина.

Я тренировался у Агеева три года. За это время завоевывал первые места в районных и республиканских соревнованиях. На первенстве ЯАССР 1966 года среди школьников получил специальный приз «За лучшую технику». В 1976 году на открытом первенстве Ленинского района, которое позже переросло в республиканский турнир памяти Героя Советского Союза Николая Чусовского, занял второе место среди взрослых. Затем наступил перерыв – служил в армии 2,5 года. Позже это здорово помешало в боксерской карьере.

– Как развивалось спортивная поступь после армии?

– Вернувшись на родину, полгода занимался у старейшины нюрбинского бокса Филиппа Анисимова. В 1970 году стал вторым призером Спартакиады народов ЯАССР.

Затем поступил учиться в Хабаровский институт физкультуры на отделение бокса. Здесь продолжил занятия боксом у старейшины дальневосточного бокса Ивана Гушина, мастера

спорта СССР Вячеслава Якимчука. Стал кандидатом в мастера спорта, двукратным призером чемпионатов Хабаровского края, Всесоюзных турниров памяти Сергея Лазо в Уссурийске и памяти Короткова в Хабаровске, зональных соревнований Кубка ВЦСПС, два раза выступал в финале первенства РСФСР среди студентов.

На краевых соревнованиях бился с призером СССР Евгением Тимофеевым и на равных – с чемпионом Вооруженных Сил СССР Владимиром Лукьяновым.

В 1972 году победил в международной матчевой встрече сборной Дальнего Востока с командой «Гурник» из Польши. Моими товарищами по команде были: призер СССР Александр Путинцев с Читы и прославленный тяжеловес Игорь Высоцкий из Магадана. Помню, моим соперником был известный польский боксер Вецлав Ключинский. Волновался, конечно, все-таки международная встреча. Первый раунд выиграл поляк. Во втором я выровнял положение, в третьем – одержал верх за счет огромного желания победить.

– Из Хабаровска в ваше время вышло много отличных боксеров-якутян. Назовите их.

– В первую очередь это – Ян Иванов из Маликья, Валерий Кутуков и Николай Федоров из Намского, Дмитрий Никифоров – из Усть-Алданского, Игорь Максимов – из Сунтарского районов. В СКА (Хабаровск) – Николай Кравцов, Ларион Ларионов.

– А в Хабаровском институте физкультуры с кем из известных советских спортсменов учились?

– В одно время с нами учились олимпийский чемпион по лыжным гонкам Сергей Савельев, чемпион СССР по боксу среди молодежи Александр Култашев.

– Вернувшись после учебы в Хабаровске в Якутск, вы продолжили выступления на ринге?

– В 1974 году тогдашний зампреда республиканского ВДФСО «Трудовые резервы» Юрий Федоров пригласил меня «играющим тренером» в ПТУ 14 г. Якутска. Большую поддержку тогда мне оказали Вильям Иванов и Виктор Щитик. Я одновременно тренировал боксеров и выступал вместе с ребятами. На командном первенстве «стенка на стенку» против боксе-

ров «Спартака», «Урожая», «Водника» и других спортивных обществ я всегда побеждал, признавался лучшим боксером. В 1975 году занял второе место на Спартакиаде народов ЯАССР. В 1976 году на командном Кубке ЯАССР получил приз «За самый красивый бой». В 1977 году стал чемпионом ЯАССР по боксу. Помню, вместе с 17-летним перспективным боксером Александром Петровым нас отправил из Нюрбы в Якутск, правдами и неправдами, на вертолете из-за тумана вместе с райкомовскими работниками заслуженный тренер ЯАССР Герасим Быдыгьев. Оба стали чемпионами. Позже Петров стал двукратным чемпионом России.

– Как выполнили норму мастера спорта СССР по боксу?

– В 1975 году на Спартакиаде Дальнего Востока занял 3 место. В полуфинале получил рассечение брови от хозяина ринга из Петропавловска-Камчатского, все время бодавшего меня головой. А жаль, мог выиграть. В то время, занявший второе место на этих соревнованиях, также ехал на финал Спартакиады РСФСР по боксу.

Прямо с Камчатки поехал в Гродно, где выступал в весе 51 кг, занял 2 место на Всесоюзном турнире. В нем приняли участие боксеры со всех 14 республик СССР, плюс Польши. Затем в Львове выиграл Всесоюзный турнир, в Киеве – занял второе место на открытом первенстве ЦС «Авангард».

В 1976 году в Львове во второй раз выиграл Всесоюзный турнир и стал мастером спорта СССР.

– Чем отличались боксеры того времени от нынешних?

– С тех пор изменились правила. Сейчас все боксируют в закрытой стойке, все перекрыты. Перчатки другие, масок тогда не было.

Прошлые бои были более зрелищны. Только недавно вернулись к боям 3 раунда по три минуты.

С вводом электронного судейства стиль ведения боя почти не оценивается. Считается только число точных попаданий, в основном в голову. По корпусу считают очки редко.

Раньше была массовость, как у детей, так у взрослых. Сейчас она более-менее у детей есть, у взрослых – нет.

– Вы ведь в знаменитой Нюрбинской ДЮСШ работали?

– Впервые я стал там работать еще в 1976 году вместе с Герасимом Быдыгеевым, Валентином Васильевым, Эрнстом Архиповым. Потом, я пригласил в Нюрбу, моего друга, который был выпускником кафедры бокса Волгоградского института физкультуры, Виктора Захарова. С ним мы часто вместе ездили на соревнования. Большую помощь в организации соревнований в районе оказывал председатель спорткомитета Петр Семенов.

С 2007 по 2012 годы я был директором Нюрбинской ДЮСШ. Сейчас она стала республиканской специализированной ДЮСШ по боксу. Это означает открытие интерната для одаренных ребят, увеличение тренерских штатов. Чтобы добиться такого статуса потребовалось много усилий. Жаль, что в районе, где был воспитан олимпийский призер по боксу, до сих пор нет своего Дворца спорта. Вселяет надежду то, что недавно вице-президент Дмитрий Глушко, посетивший Нюрбу, первым делом поинтересовался на какой стадии, находится строительство спорткомплекса.

– В 70-ые, 80-ые годы боксеры ЯГУ гремели на всю республику и не только. Как удалось достичь такого уровня?

В 1979 году по приглашению заслуженного тренера ЯАССР, старшего преподавателя ЯГУ Сергея Ларионова я стал работать тренером в ЯГУ. Работал там до 1990 года. Заведующим кафедрой физкультуры был Леонид Кычкин. Занятия вели в стареньком спортзале «Юность». Среди моих воспитанников: победитель Спартакиады народов РСФСР, мастер спорта СССР Анатолий Пахомов, призер чемпионата РСФСР

1982 года в Якутске Петр Эверстов. Кстати, он стал мастером спорта СССР по боксу, учась с 1 по 5 курс ЯГУ. Среди них также мастера спорта СССР призер РСФСР Иван Саввинов, победители Всесоюзных турниров Дмитрий Шарин, Александр Оконешников, Александр Григорьев.

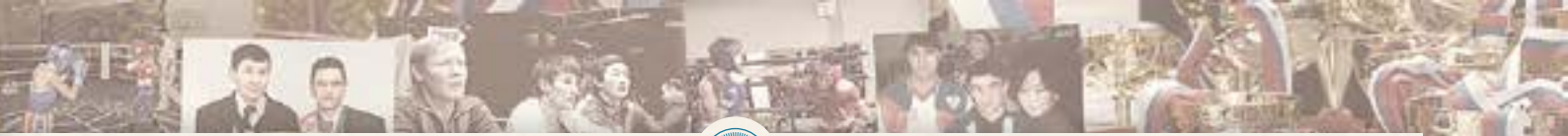
В числе моих воспитанников гендиректор «Алмазы Анабара» Матвей Евсеев. Он – кандидат в мастера спорта, участник Всесоюзного турнира класса «А» памяти Героя Советского Союза Хохрякова в Челябинске. Также ректор ЯГСХА Леонид Владимиров, главный инженер Удачинского ГОКа АЛРОСА Валерий Колодезников, и.о. руководителя Ленского бассейнового водного управления Иннокентий Андросов, судья Всероссийской категории Гаврил Стручков и другие.

Какие спортивные достижения ваших воспитанников запомнились за годы работы в училище олимпийского резерва?

– В 1990 году меня назначили замдиректора УОР. Директором был Александр Братищев. В УОР в разное время учились участники Олимпийских игр: боксеры Анатолий Филиппов и Георгий Балакшин, борцы Герман Контеев и Артур Федоров. Был директором УОР с 2001 по 2005 годы. Затем в Мирном – замдиректора СДЮСШОР.

В 2008 году ездил на Олимпийские игры в Пекин и своими глазами видел, как стал призером Олимпиады Георгий Балакшин. Сидел как на иголках. Когда в четвертьфинале наш боксер победил и вышел в полуфинал, гарантировав себе медаль, на глаза навернулись слезы. Значит не зря мы – якутские и нюрбинские боксеры старались. Это была победа всего якутского и российского спорта!

ҮТҮӨ ҮГЭС ӨЛБӨӨРҮӨ СУОХТААХ

Ньурба улуунугар биир саамай биһирэммит уонна тарбаммыт спорт көрүнгүнэн – бокс буолар. Быйыл, 2007 сыл, Ньурбаҕа бу спорт көрүнгэ сайдыбыта 50 сылын туолар үбүлүй-дээх сыла. 50-с сыллартан саҕалаан күн бүгүнүгэр диэри Ньурба улуунун спортсменнара оройуон, Саха сириин, Россия, ССРС, Европа, Аан дойдуну олимпийскай оонньууларга тийэ үрдүк таһымнаахтык уонна ситиһиилээхтик кыттан кэллилэр. Ол курдук, Филипп Анисимов, Проконий Афанасьев, Лев Алексеев Дьокуускай куоракка үөрэнэ, үлэлии сылдьаннар 50-с, 60-с республика чемпионнарынан, Дальнай Восток призердарынан буолуоталаабыттара.

Ф. Анисимов 1962 сыллаахха РСФСР «Урожай» ДСО киин сэбиэтин кыайылаагынан буолбута.

Уруккуну абыннахха...

Оройуонга бастакы тренердэринэн, миэхэ Саха АССР үтүөлээх тренерэ Г.А. Быдыгев кэпсээбинэн, А. Захаров, В. Кынатов, Бурятияттан кэлбит А. Цырендундуков үлэлээбиттэр эбит. 60-с сыллар сагаларыгар республика оҕолорго күрэхтэһиитигэр бастакы чемпионнарынан уонна призердарынан Герасим Быдыгев, Додон Романов, Николай Таппанов уо.а.а. буолбуттара.

1964 сыллаахха Маалыкайга анал үөрэхтээх, I разрядтаах боксер Алесандр Алесандрович Агеев физкультура учууталынан үлэлии кэлбитэ уонна бокс секциятын үлэлэппитэ. Кини Иркутскайга Вадим Хардин диэн биллиилээх тренергэ, кэлин 1956 сыллаагы Мельбруннаагы олимпиадаҕа Советскай Союзтан бастакы олимпийскай чемпион үрдүк аатын ылбыт Владимир Софроновтыын, онтон оччолого художественнай оскуола үөрэнээччитинин, биригэ эрчилибиттэрин туһунан кэпсиир буолара. 1965 сыллаахха оройуон күрэхтэһиитигэр Маалыкайтан 3 уол – I миэстэни, хас да оҕо II-с, III-с миэстэлэри ыл-

быттара. Ити сылтан саҕалаан Маалыкай боксера оройуонга биир күүстээх хамаанданан буолбута.

1967 сыллаахха Герасим Быдыгев армияттан ССРС спордун маастарыгар кандидат буолан кэлбитэ. Бэйэтэ эрчиллэ-эрчиллэ тренердээн барбыта. Кини иннинэ Ньурбаҕа Филипп Анисимов, Иван Селляхов, Антоновкаҕа Нестер Пахомов, Валерий Анисимов, Убайаанга Эрнст Архипов, кини кэнниттэн Даниил Алексеев эрчийбиттэрэ. Кинилэр тренер-общественник быһытынан үлэлээбиттэрэ. Ити күргүөмнээх уонна көхтөөх үлэ түмүгэр Николай Таппанов, Семен Александров, Борис Козлов, Сергей Тюменцев, Владимир Федоров, Эрнст Архипов, Валерий Анисимов, Нестер Пахомов курдук үрдүк кылаастаах боксердар үүнэн тахсыбыттара.

1974 сыллаахха Ньурбатаагы оҕо спортивной оскулатыгар бокс салаата аһыллыбыта. Штаттаах тренердэринэн Г.А. Быдыгев, В.Ф. Васильев уонна Э.Н. Архипов олус тапсан, сүрдээх бэриниилээхтик үлэлэрин саҕаалаабыттара. Култура дьээтигэр элбэх оҕону мунньан дьарыктаабыттара.

Мин 1976 сыллаахха Хабаровскайдаагы физкультура институтун бокса анал кафедратыгар үөрэнэн, идэтибит тренер аатын ылан, Дьокуускайга кэлэн үлэлэппитим. Онтон төрөөбүт Ньурбабар үлэлии барбытым. Маалыкайга бокс филиалын аһан үлэлэппитим. 1977 сыл Бүтүн Союзтаагы турнирдарга уонна «Трудовые резервы» ВДСО киин сэбиэтин күрэхтэһиитигэр элбэхтик сылдыбыт табаарыспын, Волгоградтаагы физкультурнай институт студенын Виктор Захаровы Ньурбаҕа практикаҕа ынгыртарбытым. Кини ДЮСШ-ҕа, онтон устунан институт кэнниттэн хаалан, Чурапчыга барыар диэри Ньурбаҕа хас да сыл үлэлээбитэ. Кини: «Ньурба курдук боксаҕа баай спортивной үгэстэрдээх дойдуга үлэлээн уопут мунньунохпун наада», – диирэ. В. Захаров элбэх күүстээх боксердары иитэн

таһаарбыта, ол иһигэр – ССРС спордун маастара Петр Барлукову.

1980-с сыллар сангаларыгар ЯПУ-1 физкультурнай салаатын бүтэрэн кэлиэбиттэн А.И. Пахомов олус тахсылаахтык үлэлээбитэ. Кини Э. Иванов, В. Павлов, В. Обоев, Б. Винокуров курдук спорт маастардарын ииппитэ. А.И. Пахомов саамай аатырбыт,билигин да күөгэйэр күнүгэр сылдыар иитиллээчитинэн Европа үс төгүллээх чемпиона, Аан дойду призера, олимпийскай оонньуу кыттылааба, Россияҕа бэйэтин ыйааһыныгар биир бастакинан аабыллар Георгий Балакшин буолар.

Ити специалистар бары Үөрэх министерствотын оҕо спортивной оскуолатын иһинэн штаттаах тренердэринэн үлэлээбиттэрэ. 1977 сыллаахха «Спартак» ДСО уобаластаагы сэбиэтэ биир штаты Ньурбаҕа биэрбитэ, онно биир санаанан Г.А. Быдыгыев анаммыта. Ити штат бэриллээт улахан көмөлөөх буолбута. «Спартак» ДСО хайысхатынан уолаттарга Россия таһымнаах күрэхтэһиилэргэ элбэх оҕо ситиһиилэммитэ. Кэлин ити штаты «Урожай» ДСОҕа көһөрбүттэрэ.

В.А. Тыасытов элбэх сыл Маалыкай оскуолатыгар тренер-общественник быһыытынан үлэлээбитэ. Олох кэлин, 1990-с сыллар ортолорун диэки, ДЮСШ-а ставка көрөн, билингэ диэри үлэли сылдыар. Дьингэр общественниктыыр да кэмигэр, кини республика оҕолорго элбэх чемпионнарын иитэлээбитэ. Кинилэр ортолоругар спорт маастардара Иван Саввинов, Алексей Сафронов, Андрей Трофимов, Руслан Баланов, Андрей Слепцов бааллар.

Хаһан, ханна баҕарар материальнай уонна моральной өйөөллээх үлэһит тустаах үлэтин үчүгэйдик толорор. Үлэни итинник көхтөөхтүк уонна тэрээһиннээхтик аттаран туруоруу түмүгэр Ньурба боксердара уолаттарга, эдэрдэргэ уонна улахан дьонго таһыччы үрдүк ситиһиилэммиттэрэ. Ол курдук, 1976 сылга А. Тыасытов Ньурбалартан бастакинан ССРС спордун маастара буолбута. 1982 сыллаахха Виктор Ефремов боксаҕа Норуоттар икки ардыларынаагы кылаастаах маастар аатын ылбыта, ССРС сүүмэрдэммит хамаандататын чилиэнэ буолбута, ССРС чемпионаттарын хас да төгүллээх призера.

2002 сылга Георгий Балакшинга РФ спордун үтүөлээх маастара аата ингэриллбитэ, Россия

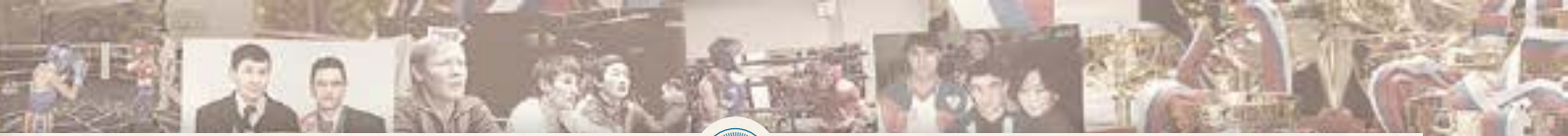
алта төгүллээх, Европа үс төгүллээх чемпиона, Аан дойду үһүс призера, олимпиада кыттылааба. Итини таһынан Россия чемпионнара уонна призердара, ССРС оҕолорго, эдэрдэргэ призердара үүнэн тахсыбыттара. Чахчы үрдүк ситиһии этэ! Барыта 20-эн тахса киһи спорт маастара буолбута.

Күн бүгүн улууска бокс туруга хайдаҕый?

Ньурба куорат статустаммыта 10-ча сыл буолла. 11 тыһыынчаттан тахса киһи олорор, 5 тыһыынча оҕо баар. Кэлин сылларга ДЮСШ-тан Маалыкай уонна Күндээдэ филиалларыгар үөрэнэр эрэ оҕолор республика рингэтигэр ситиһиилээхтик кытталлар. Ону таһынан УОР-га үөрэнэ киирэллэр. Мин, кырдьыгынан эттэххэ, Ньурбаҕа чаастатык сылдыбаппын. Бэл онно көрдөхпүнэ, куоракка бэйэтигэр сөптөөх үлэ барбат курдук буолбут. 2004 сыллаахха Н.Н. Чусовской турнирыгар Ньурба улууһа баара-суоҕа 15 оҕону туруорбута. Итинтэн алтата Маалыкай, биэһэ Күндээдэ, түөрдэ Ньурба куорат спортсменнара этилэр. Онтон Бүлүү улууһун хамаанадата 18 боксеру аҕалбыта. Быйылгы республика чемпионатыгар Ньурбаттан биир боксер, алта тренер кэлбитэ, балаһыанньа хайдаҕын туоһулуур.

Мин УОР-га 15 сыл үлээбитим, онтон 11 сыл – директоры спортивной үлэҕэ солбуйааччынан, 4 сыл директорынан. Ити сылларга Ньурбаттан элбэх оҕону үөрөппитим, ииппитим. Г. Балакшин, бырааттыы Альберт, Аким, Стас Потаповтар, Николай, Иван Ивановтар, Андрей Слепцов, Андрей Трофимов, Николай Дмитриев, Артем Максимов, Иван Кузьмин, Аян Иванов, Эдуард Хорчоев, Алеша Григорьев уо.д.а. спорт маастардара Россияҕа оҕолорго, эдэрдэргэ чемпионнара уонна призердара буолбуттара. УОР-га үөрэнэр уолаттар көрдөрүүлэринэн саптан Ньурбаҕа бокс билигин даҕаны үрдүк кэрдиискэ сылдыар диэн бэйэни уоскутунуу баар. Үлэни сангардыы тэрийдэххэ спорпут биир сүрүн көрүнүн салгыы сайыннарар салгыы сайыннарар кыахтаахпыт. Баһылык Р.Г. Дмитриевы кытта Ньурба куоракка спорт дыбарыаһын тутар туһунан элбэхтик кэпсэтэ сылдыбыппыт. Бастаан сөптөөх быһаа-

ры ылыллах курдук этэ, онтон кэлин кыаллы- бат диэн буолбута. Биллэн турар, гараж, оскуо- ла, театр, поликлиника дьиэлэрин тутулуулар бастакы учарат буолуохтаахтара өйдөнөр суол.

Ол гынан баран үүнэр көлүөнэ дьылбата, кини доруойубата, буруйу онорууну утары ох- суһуу, киһи олохун кэлэр кэскилин биир сүрүн боппуруоһа быһаарыллара эмиэ бүтэһик дьыала буолбатах. Ньурбаҕа билингги ирдэбилгэ эппи- эттиир санга спорт дыбарыаһа тутуллара буоллар элбэх үтүнү-сайдыыны (дьон сынныаланар, эдэр ыччат үүнэригэр) аҕалыа этэ дии саныыбын.

Үп-харчы көрүллэн, бокса санга оскуолата аһыллара наада этэ. Урукку курдук нэдиэлэҕэ үстэ эр эрчиллэн улахан рингэҕэ тугу да си- тиһиэн суоҕа. Билигин күнгэ иккилии дыарык ыытыллар оскуолаларыгар үрдүк кылаастаах спортмены бэлэмниэххэ сөп. Бу дьаныардаах- тык ылыстахха, кыаллар суол.

Эдэр специалистар үлэлиир услуубуйаларын тэрийи – сүрүн боппуруос

Урукку өттүгэр боксаҕа үрдүк спортивной кир- биилэри ылбыт Ньурба улууһугар үлэ саналыы тэриллэбэт, онон өтөрүнэн өрүттүү тахсыа бил- либэт. Киһи кэрэхсизэҕэ, билигин Илин эгээр улуустарга боксу сайыннарыыга элбэх туруор- суулар тахсан эрэллэр. Ол курдук, Мэнэ-Хаҥа- ласка Үөрэх министиэристибэтин хайысхатынан санга ДЮСШ аһарга үлэли сүлдьаллар (миигин кытта каадыр боппуруостарыгар сүбэлэспит- тэрэ). В Захаров кэриэһигэр ыытыллыбыт тур- нирга сылдьан, урут бокс сайдыбатах Чурапчы улууһугар элбэх штааттаах санга оскуола аһыл- ларын туһунан улуус боксаҕа федерациятын уонна улуус эппиэттээх салааһааччыларын тыл- ларын-өстөрүн истибитим. Уус Алданга тэрил- лэн эрэр бокс оскуолатын туһунан «Спорт Яку- тии» хаһыакка суруллан турар.

Ньурба улуһуун баһылыга Р. Г. Дмитриев атын көрүгүнэрибитин эмиэ таһаарыах туста- ахпыт диэн эппитэ бэрт сөптөөх. Национальной атах оонньуутугар, остуол тенниһигэр, дуобакка, дзюдоҕа уо. д.а. көрүгүнэргэ ситиһии баар кур- дук. Спорт атын көрүгүнэрин көйгөтүтэр санаа- лаах киһи баар буолуон табыллыбат. Дьүөрэ-

лээн тэнгэ сайдаллара – булгуччулаах ирдэбил. Ол эрэн Ньурбаны Ньурба дэппит урукку киэн Союз, билинни Россия, ону ааһан Аан дойду, Европа уонна олимпиада таһымнарыгар тийэ таһаарбыт спорт биир умсулҕаннаах көрүгэ – бокс таннары түһэ турар балаһыанньата туора- тыллыбатабына, улууска эрэ буолбакка, бүтүн республикаҕа кутурҕаннаах дьыала буолуоҕа.

Олимпийскай резервэ училищетыгар, физ- культурнай институтка, ДЮСШ, СДЮШОР та- һымнарыгар үчүгэй бэлэмнээх эрэ спортсмен салгыы сайдар, үүнэр кыахтаах. Ол ди иһин конкурснай талыы буолар, базовой бэлэмэ суох спортсмен кыайан сайдыбат. Ньурба куо- ракка анал интернааттаах, боксаҕа идэтибит оҕо спортивной оскуолатын арыян үлэлэтии бокс улууска эрэ буолбакка, республикаҕа бүт- түүнүгэр сайдыытыгар санга тирэҕи ууруох этэ. Билингги ирдэбилгэ эппиэттиир, анал бокс са- алалаах, спорт атын да көрүгүнэригэр эмиэ ту- спа дьарыктанар саалалаах спорт дыбарыаһын тутуу Ньурба куоратыгар кыаллыан сөп этэ. Ба- лысханлык сайдар алмаас промышленностаах улуус инникитэ улахан. Спорт дыбарыаһын тутуу алмаасчыттар улуус социальной, культурнай уон- на духуобунай сайдыытыгар киллэрэр кылаатта- рынан сыаналаныан сөп этэ. Улуус уонна алмаас промышленноһын салалталара санааларын хол- боотхоторуна бу сорок кыаллар кыахтаах.

Ньурба улууһугар бокса төрүттэммитэ уонна сайдыбыта 50 сылын туолла. Албаннаах спор- тивнай үрдэллэр ылыннан кэллилэр. «Ньурба боксатын» оскуолата диэн өйдөбүл баар буолбу- та быданнаата. Улууска көлүөнэттэн көлүөнэҕэ бэриллэн иһэр эрэллээх утум баарын ким да мэлдьэһиэ суоҕа. Ол утум салбанан баран иһи- тигэр мөлтөөһүн, бытаарыы табыста. Спортка, атын салааларга курдук, итинник быһыы-май- ғы эмиэ үөскээччи. Ол быстах кэмнээх буолар. Саналыы тыын, эрчим киллэрэн биэриэххэ наа- да. Үтүө үгэс, албаннаах утум, норуот көҕө уонна эрчимэ булгуччу өрө охсон тахсан кэлиэхтэрэ. Ол барыта бүтүн республика дьохуннаах спор- тивнай аатыгар-суолугар үлэлиэҕэ.

Александр Тыаситов, боксаҕа Ньурбаттан бастакы спорт маастара.
«Ил Түмэн» хаһыат, 2008 с.

ЧТО ИМЕЕМ – НЕ ХРАНИМ

7 апреля в г. Нюрбе планируется провести в 26-й раз Республиканский турнир по боксу памяти Героя Советского Союза, нюрбинца Н.Н. Чусовского, посвященный 60-летию Великой Победы советского народа над фашизмом.

Н.Н.Чусовской родился 10 мая 1910 года в деревне Александровка Нюрбинского улуса, в семье бедного крестьянина. В 1928 году поступил учиться в Якутскую национальную военную школу. В 1931 году Николай направляется в Омское пехотное училище им. М.В. Фрунзе, которое оканчивает в 1935 году. И получает воинское звание лейтенанта. Н.Н. Чусовской принял участие в боях за освобождение Одессы, а так же на Висле, Одере, освобождая на своем пути многочисленные города и населенные пункты. При штурме Зееловских высот он во главе своего батальона проявил мужество и героизм, своим личным примером увлек бойцов и офицеров, захватил плацдарм на этих высотах. По словам командира дивизии, батальон Н.Н.Чусовского выполнил задачу целого полка. Зееловские высоты взяты. Дорога на Берлин открыта. Он со своим батальоном принял участие в штурме фашистского логова. Берлин взят! За этот подвиг наш земляк был удостоен вторым из якутян высокого звания Героя Советского Союза.

По постановлению Совета Министров ЯССР за номером 452 от 19 декабря 1977 года было решено проводить ежегодно в поселке Нюрба республиканский турнир по боксу в честь Н.Н. Чусовского. Первые турниры всегда проводились на высоком спортивном и организационном уровне. Через них прошли многие ведущие боксеры нашей республики, такие как члены сборной СССР Виктор Ефремов и Анатолий Филиппов, чемпионы России Александр Петров, Анатолий Пахомов, Владимир Дронов и многие другие, среди которых заслуженный мастер

спорта Георгий Балакшин. В большинстве мальчишек 50-60-х годов прошлого столетия восхищались подвигом своего земляка, героя-воина и старались быть хотя бы немного похожими на него.

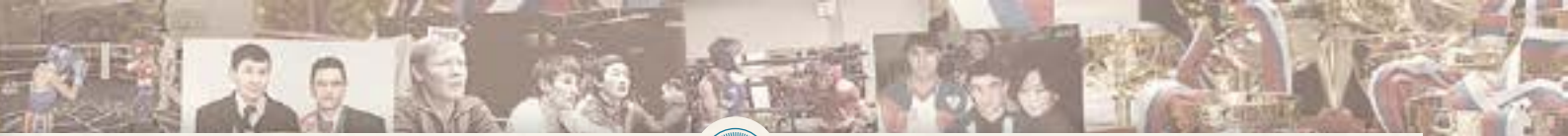
В последнее время с каждым годом становится все труднее-труднее проводить турнир из-за нехватки денежных средств. Нюрбинский ГОК везде рапортует о своих победах, является одним из передовых в России. Неплохо было бы, чтобы в организации турнира помогало местное промышленное предприятие, как это ежегодно делает компания Якутуголь при проведении турниров памяти С. Исмаилова. Ну, почему не помогать своим? Тогда, когда они этого заслуживают и полностью оправдывают своими успешными выступлениями на всероссийском и международном уровнях. Из числа боксеров из Нюрбы сегодня подготовлен член олимпийской сборной России. Проведение даже одного турнира силами только улуса сегодня создает много проблем, как говорится, что имеем – не храним. Это уже не говоря об улучшении материально-технической базы нюрбинской школы бокса.

Мы, победители и участники первого и последующих турниров глубоко озабочены судьбой любимые нюрбинцами соревнования. Количество участников турнира в последнее время оставляет желать лучшего. Всех воспитанников нюрбинской школы бокса, проживающих в городе Якутске и других улусах, просим принять активное участие в организации и проведении этого значимого мероприятия, посвященного 60-летию Великой Победы.

Александр Тыасытов.

«Спортивная Якутия», апрель, 2005.

Василий Афанасьевич ТЫАСЫТОВ

23. 01 1951 . Нюрбинский район село Малыкай.
Гразряд по боксу(1970 г.). Заслуженный тренер РС (Я) 2003г. Чемпион областного совета ДСО «Урожай» 1971 г. (Майя). Третье место в чемпионате ЯССР 1971, 1972 (Якутск). Первый тренер Александр Агеев. Непосредственное влияние в спортивных достижениях оказали тренеры Ф.К.Анисимов, Г.А.Быдыгеев. Из воспитанников В.А. Тыасытова стали известными: Иван Саввинов, Николай, Иван Ивановы, Андрей Трофимов, Григорий Тыасытов, Николай, Тагор и Василий Тагровы, Аркадий Васильев, Иван Кузьмин, Аркадий Ушканов, Руслан Баланов, Андрей, МичилСлепцовы, Афанасий Саввинов, Артем Максимов, Спиридон Максимов, Афанасий Лазарев, Семен, Михаил Саввиновы, Семен Саввинов, Алквад Иванов, Святослав Иннокентьев, Уйгу Васильева, Валя Тыасытова.

ОТКУДА РАСТУТ МЕДАЛИ У НЮРБИНСКИХ БОКСЕРОВ?

Если ты вырос в Нюрбинском улусе, то каждый норовит узнать: «Боксер?». Виною тому славная местная школа бокса. Школа, примечательная как достижениями ее представителей (вспомните хотя бы имена Анатолия Пахомова, Виктора Ефремова, Александра Иванова), так из-за видной преемственностью поколений. Школа, которая воспитывает бойцов с необычайно узнаваемым фирменным «стилем» – агрессивным, динамичным. И сейчас нюрбинские боксеры высоко держат марку. Признание Георгия Балакшина лучшим спортсменом ушедшего года еще раз стало тому подтверждением.

Василий Афанасьевич Тыасытов родился 1951 году в селе Малыкай, где и живет сейчас, работает тренером филиала Нюрбинской спортшколы и заведует местным Домом спорта. Боксом Тыасытов увлекся в еще в школе, тогда впервые в Малыкае открыл секцию А.А.Агеев. Кстати, построенный в 60-тых по его инициативе народным способом спортзал до сих пор работает и служит «Меккой» для всех любителей спорта села.

Василий, правда, больших высот как действующий спортсмен не достиг. Два раза тяжело переболел пневмонией и жена Агеева Мария Петровна, работавшая фельдшером попросила сильно не нагружать Васю Тыасытова. Но, Александр Александрович продолжал работать с долговым, худым пареньком, поскольку тот дрался не по годам грамотно и технично, ловкими ухищрениями заставляя соперников молотить по воздуху. Так Тыасытов смог стать призером чемпионата ДСО «Урожай» и чемпионом района в двух последующих соревнованиях. Даже выступая против взрослых.

И все-таки главной заслугой Агеева в становлении Тыасытова стал тот факт, что он разглядел прежде всего главный талант своего воспитанника, талант тренера от «Бога». Учил Александр Александрович Тыасытова премудростям бокса всего-то три года, а любовь к рингу привил на всю жизнь. Примечательно, что одним из первых учеников прославленного тренера, наряду с Василием был не кто иной, как чемпион мира среди

БОРДОН, МЭНЭДБЭК, МАЛДЫБААР ТУБЭЛЭРИГЭР ФИЗКУЛЬТУРА УОННА СПОРТ САЙДЫБЫТА 50 СИЛА

ветеранов, многократный чемпион республики по вольной борьбе и хапсагаю Юрий Андреев. Мало кто знает, что он становился чемпионом республики среди юниоров по боксу.

После ухода Агеева в 1968 году с юными малыкайцами поработал один из первых боксеров-якутов Филипп Анисимов. Затем наступил черед 19-летнего Василия Тыасытова. Как ни молод был наставник, а он смог доказать, что семена, посеянные Агеевым и Анисимовым не пропали даром. За четыре года работы Тыасытов воспитал мастера спорта СССР, чемпиона Дальневосточного региона и призера чемпионата СССР Ивана Саввинова, медалиста первенства Дальнего Востока Григория Тыасытова, и чемпиона республики Василия Иванова, который теперь работает тренером в Олекминском улусе.

Затем Тыасытов поступил в Якутское художественное училище, После учебы жил в Нюрбе. В это время с малыкайскими «мушкетерами ринга» занимался его родной брат Александр, первый мастер спорта СССР по боксу из Нюрбинского района. Ныне он стал заслуженным тренером РС(Я) и работает заместителем директора по спортивной части УОР при МО РС(Я). Второй Тыасытов тоже оказался одаренным наставником. Выпестовал Анатолия Пахомова, Григория Тыасытова, Джулистана Ефремова, Иннокентия Стрелкаловского и других. Двое из той «пацан» -вы сейчас являются не последними людьми в спортивной Нюрбе. Это и Юрий Андреев, и председатель улусной федерации бокса Сергей Евсеев.

В 1979 году Александр Афанасьевич переехал в Якутск. Снова в зале, гудящем от крепких ударов по груше, решающим стал голос Василия Тыасытова и не только там. Я помню, как Василий Афанасьевич постоянно бегал, организуя сам соревнования и не редко становился победите-

лем или призером. Совершенно безвозмездно, на голом энтузиазме 9 лет он учил нелегкому боксерскому искусству своих воспитанников. Только с 90-го года ему назначили оклад тренера улусной ДЮСШ.

За это время он обучил азам классического апперкота и правильного нырка десяток выпусков школьной детворы. Некоторые из них достигли немалых высот. Так, чемпионом России стал Николай Иванов, второе место в первенстве занимали Иван Иванов и Руслан Баланов. Алексей Сафронов выполнил мастерскую норму и занял второе место во Всесоюзном турнире, затем перешел в другой вид единоборства – сават - и стал вице-чемпионом мира и двукратным чемпионом России. Василий Тагров, который также начинал с Тыасытова, стал вторым призером чемпионата СНГ по кик-боксингу.

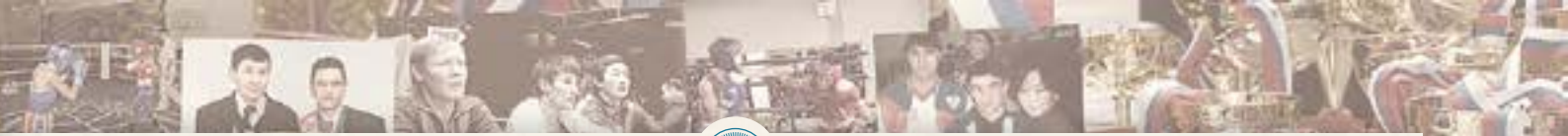
Пятеро учеников успешно выступили в международных турнирах, причем Аркадий Ушканов и Иван Иванов были призерами международных «Игр Дети Азии». В зоне Сибири и Дальнего Востока не нашел себе равных Иван Кузьмин. Призерами этих же соревнований становились Николай, Тагор Тагровы, Аркадий Васильев.

Из стен старенького спортзала, построенным Александром Агеевым, всего вышло 23 чемпиона Республики.

Сейчас Тыасытовым в качестве тренера помогает бывший воспитанник Иван Иванов. Точно также, из-за болезни, рано ушел из ринга перспективнейший Аркадий Ушанов.

Больше всего надежд В.А. Тыасытов сейчас связывает с Русланом Балановым, Андреем Слепцовым.

Искандер Ильин.
«Бокс Якутии» 2006 г.

БАҢЫЛАЙДЫН БИИРГЭ ҮЛЭЛЭЭН

Республикада бокса сайдытыгар Ньурба улууһа биир дьонун миэстэни ылар эбит буоллаҕына, Маалыкай боксада оскуолата мэлдьэ суох Ньурба улуугар биир сүрүн миэстэни ылар. Аңаардас бу биир нэһиликтэн 6 спорт маастара үүнэн табыста. Манньык үрдүк ситиһини ыларга биир сыллаах күлүм гынан, өрө көтөн тахсыы буолбакка, элбэх сыллаах сыралаах үлэ түмүгэ көстөр. Үгүс сылларга сайдар тэтими быспакка, өрүү иннин диэки барарга, санаттан санга үктэллэргэ тахсарга – тренер биир сиргэ тохтоон хаалбакка, санга ньымалары булан, өрүү сонунтан сонун «идеялаах» буолуута уонна ону олоххо киллэриитэ, кини үлэтин үрдүк ситиһини буолар диэн биир бэйэм толкуйдуубун уонна оннук киһиннэн улаханньык убаастыыр, өрүү холобур огостор киһим Тыасытов Василий Афанасьевич буолар.

Баһылайы кытта билсиһиим 1997 сыллаахтан Маалыкайга саҕаламмыта. Мин оччолорго санга үлэлээн эрэр, общественник-тренер этим. Уолбун Коляны – Николай Дмитриевы уонна өссө икки уолу илдьэ «табаарыстыы» көрсүһүүгэ үлэбин хайдах саҕалаан эрэбин диэн, бэйэбин бэрэбиэркэлэнэ уонна сүбэ-ама ыла тийбиппит. Коля онно Нурматов Алик диэн уоллуун киирсибитэ. Тэҥ киирсиигэ кыайыыны мин уолбар биэрбиттэрэ. Баһылай бу көрсүһүүбүтүгэр элбэх туһалаах сүбэлэри биэрбитэ. Хатыыга Иван Алексеевич Архипов бириһиһигэр буолуохтаах күрэхтэһиигэ ыҕырбыта. Коля манна аан бастаан рингэҕэ тахсыта, боксада сүрэхтэһиитэ этэ. Сунтаартан сылдыар опыттаах боксеры кытта, Ильин Августинныын финалга көрсөр буолбута. Уолум долгуйара, мин тренер уонна аҕа буоларым быһыытынан уонна бастааһы киирсиилэрбит буолан, долгуйуум сүрдээҕэ. «Уолбун сиирэ буолуо,» – диэн биир сиргэ таба

турбат буолан туртум. «Кытаатан үлэлээ, сэрэн, көмүскэнэ сырыт,» – диэн атыны булан сүбэлээбэт буолбутум. Ону көрөн Баһылай: «Коля кыайыаҕа, аһара долгуйума,» – диэтэ уонна илиитин санныбар ууран кээстэ. Баһылай эппитин курдук, Коля кыайбыта уонна чемпион үрдүк аатын аан бастаан ылбыта. Баһылай инники киирсиилэртэн көрөн, ким кыайыахтааҕын урутаан быһаарарын, онно сөҕө

көрбүтүм. Бу күрэхтэһии түмүгүнэн 3 уолу: Күндээдэттэн – Коля Дмитриевы, Маалыкайттан – Руслан Балановы уонна Андрей Слепцову илдьэ Ленскэйгэ барбыппыт. Онно Коля уонна Андрей бастаабыттара, Руслан иккис миэстэ буолбута. Бу уолаттар ситэн-хотон Россия спордун маастардара буола үүммүттэрэ. Мантан саҕаламмыта Баһылай биһики быстыспат бииргэ үлэлэһиммит.

Баһылай үтүө тренер эрэ буолбакка, киһи быһыытынан дьонноругар, нэһилиэгин дьонугар убаастыбылы, ытыктабылы ылар. Доҕотторун, атастарын ыарахан күннэригэр хаһан да туора турбат, өрүү көмөлөһө, сүбэ-ама буола сылдыар киһи, санаатын үллэстэр, эркин курдук эрэнэр киһитэ. Өрүү дьээбэлээгинэн көрөн, үөрэн мүчүҥнүү сылдыара, киһи санаатын көтөҕөрө бэйэтэ туһунан талаан дии саныыбын. Мин Баһылай курдук бастыҥ үлэлээх тренердиин, дьиннээх специалистыын, Саха Республикатын үтүөлээх тренерин кытта бииргэ үлэлиирбинэн кизэн туттабын. Ааттаах атаһым, спорт, чуолаан бокса, булан биэрбит доҕорум Баһылай – Василий Афанасьевич өссө да үрдүк ситиһиилэринэн биһигини үөрдүө диэн эрэнэбин.

Алексеев Александр Прокопьевич,

Отличник физической культуры и спорта.

Кулун тутар 13 күнэ, 2014 сыл

КҮРЭХТЭНИИГЭ КЫТТАР БАЅАМ КҮҮСТЭЭХ БУОЛАН...

1996 жылга Саха сириг бастагы президена М.Е. Николаев көбүлээһининэн бастагы «Саха Азия оҕолоро» норуоттар икки ардыларынаагы спортивнай оонньуулар ытыллы-быттара. Саха республикатыгар бастыыр иһин күрэхтэһиигэ, бастагы, иккис миэстэни ылбыт оҕолор, бу оонньууларга кыттар быраабы ылыахтаахтар этэ. Оттон мин үһүс миэстэ буолан хааламмын, сүүмэрдэммит хамаандаҕа кыайан кирибэт балаһыанньаланан хаалбытым. Бастагы путевкалары ылбыт оҕолор, үөрүүлэрэ-көтүүлэрэ сүрдээх этэ. Оттон мин бу күрэхтэһиигэ кыттыахпын ис сүрэхпиттэн кыттыахпын баҕарбытым. Республика күрэхтэһиитигэр тренерым Иван Васильевич Степанов уонна Саха сириг үтүөлээх тренера Тыасытов Василий Афанасьевич илдьэ сылдыбыттара. Күрэхтэһии кэнниттэн, ким туох сыһалаабын, өссө кыайы туһугар тугу оноруохха сөбүн ырытыһы буолбута. Онно Василий Афанасьевич: «Стас, санаабын түһэримэ, син биир хамаанда састаабыгар кириэн, бастаан сайын Маалыкайга тахсангын эрчиллээр,»- диэбитэ, өйбөр хатанан хаалбыта. Сайын ыһыах саҕана Маалыкайга эрчиллэ тахсыбытым. Василий Афанасьевичтаахха олорон, эрчиллибитим. Маалыкай уолаттарынаан, Ушканов Аркадийдыын, Иванов Иванныын очоттон баччаҕа дылы доҕордуубут.

Азия оҕолоро оонньууга бэлэмнэнии бастагы этабын аһара үчүгэйдик ааспыппыт. Марха өрүскэ сөтүөлээн, балыктаан, оскуола площадкатыгар футболлаан, сүүрэн эрчилиибит, Дьоккуускайга ытыллыбыт сүүмэрдиир эрчилиии иккис этабыгар формабытыгар киирэрбитигэр

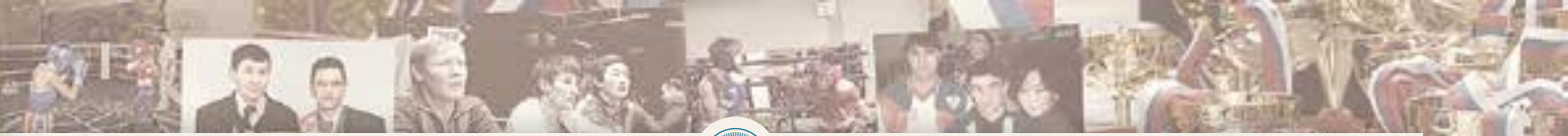
сүрдээһин көмөлөспүтэ. Үһүс буолбут киһини, миигин сборга киллэримээри гыммыттарын Василий Афанасьевич убайа, Александр Афанасьевич туруорсан, ыңгыры-сурук ыттарбыта. Сборга тийээн, түһэн биэрбэтэҕим. Хамаанда састаабыгар киирбитим. Бу улахан күрэхтэһиигэ чемпион бочуоттаах аатын ылааммын, кыайы үөрүүтүн-көтүүтүн билбипэр көмөлөспүт быраатты Александр, Василий Тыасытовтарга, тренербар Иван Степановка махтаһым улахан.

Аркадий Ушканов Таиланд уолун нокдаун охсон кыайбыта. Полуфиналга Георгий Балакингача очконнан хотторон, боруонса призерунаан буолбута. Иван Иванов полуфиналга Таиланд уолунаан киирсэригэр судьуйалар Ваняҕа кыайыны биэрбиттэрин үрдүнэн, ыалдьыттар хотумаары гыннылар диэн, бэйэбит дьоммут эргитэн кэбиһэннэр, кыайыны Таиланд уолугар биэрбиттэрэ. Онон Ваня эмиэ боруонса призерунаан буолбута. Таиланд уола чемпион буолбута. Маалыкайга сбордаммыт уолаттар бары медаллаах кэлбиппит.

Саха сириг үтүөлээх тренера Тыасытов Василий Афанасьевич Маалыкайга сборга ыңырбатаҕа буоллар, бу улахан күрэхтэһиигэ кыттыа суох этим. Онон өссө төгүл Василий Афанасьевичка улахан махтаһ, дьиэ кэргэнигэр дьолу-соргуну, үлэтигэр үрдүктэн үрдүк ситиһиилэри баҕарабын.

*Ньурба улууһун сүрүн тренерэ
Станислав Семенович Попапов.
Муус устар 24 күнэ, 2014 с.*

МЭНГЭДЬЭК ТҮБЭТИГЭР БОКСА САЙ- ДЫБЫТА 50 СЫЛЫГАР

Ньурба улууһугар бокса сайды-
быта уопсайа 50-ан тахса сыл
буолла. Бу сыллар усталарыгар элбэх
биллиилээх боксердар иитиллэн
табыстылар.

Биһиги төрөппүт уолаттарбыт
Спартак уонна Святослав Иннокен-
тьевтар эмиэ боксанаан сөбүлээн
дьарыктаналлар. Улахан уол Спартак
УОР-га үөрэммитэ, Россия спордун
маастарыгар кандидат. Билигин ар-
мияҕа сулууспалыы сылдьар.

Кыра уол Святослав 2009 сылтан Марха
орто оскулатыгар боксанаан дьарыктанарын
сажалаабыта. Бастакы тренеринэн Руслан Васи-
льев буолар. 2012 сылтан Саха Республикатын
боксаҕа үтүөлээх тренерэ Василий Афанасьевич
Тыасытовка эрчиллэ Маалыкай орто оскулаты-
гар үөрэнэ барбыта. Бу сыл кини Республика
күүстээх боксердарын турнирдарыгар кыай-
быта, үөрэнээччилэр Спартакиадаларын чем-
пиона буолан Дальнай Востокка бастыыр иһин
күрэхтэһиигэ кыттар быраабы ылбыта. Салгыы
Нерюнгри куоракка ыытыллыбыт ДВФО күрэх-
тэһиигэр II миэстэ буолар. Элиста куоракка
«Юность России» чемпионатыгар, Владивосток
куоракка ДВФО Спартакиадатыгар кыттыыны
ылбыта. Үөрүүхпүт иһин, салгыыттан-салгыы,

Святослав өссө үрдүк таһымнаах
күрэххэ – Биробиджан куоракка ыы-
тыллыбыт Бүтүн Россиятааҕы тур-
нирга II миэстэни ылары ситиспит.

Бу күрэхтэһиилэргэ сылдьары-
гар элбэх үп-харчы наада буола-
ра өйдөнөр. Манна улахан көмөнү
онорбут Маалыкай орто оскулатын
учууталларыгар, боксаҕа спорт ма-
астара Руслан Балановка, Спартак
Иннокеньевич Еремеевкэ, быраат-
тыы Владислав, Александр Дмитрие-

вич Матвеевтарга, Марха нэһилиэгин баһылы-
гар Алексей Алексеевич Васильевка түгэнинэн
туһанан улахан махталбытын тиэрдэбит.

Тренерэ Василий Афанасьевич сүбэтинэн
быйыл УОР-га киирэн үөрэнэ сылдьар. Улахан-
нык убаастыыр тренербитигэр Василий Афа-
насьевичка үлэтигэр-хамнаһыгар ситиһиини,
чэгиэн доруобуйаны, тус олоҕор дьолу-соргуну
баҕарабыт!

*Махталы кытта Иннокентьевтар
дьиэ кэргэттэрэ.
Кулун тутар 9 кунэ, 2014 сыл.
Дьокуускай куорат.*

ОХСУҢАРБЫН СӨБҮЛЭЭБЭППИН

*Төрөөбүт сирэ –
Ньурба улууһа, Малдьабар нэһилиэгэ.*

Төрөөбүт кэмэ – 1971 с. (сибинньэ сыла).

Муус устар ый 20 күнэ (Овен).

Үрдүгэ – 157 см.

Ыйааһына – 53 кг.

(Киирсэр ыйааһына – 51 кг).

Хаста да көрүстүм – куруук күлэ-үөрэ сылдыар. Эйэбэс, кэпсэтинньэн. Араас күрэхтэһиилэр-гэ киирсэ сылдыар хаартыскаларыгар оннооҕор рингэбэ күлэ-үөрэ атаакалыы сылдыар буолар.

Алексей Сафронов диэн Екатеринбургга саха уола баар үһү. Савакка – французскай боксаҕа Россияҕа бастаабыт... Аан дойдуга иккис буолбут диэн үөрүүлээх сурахтары үһүйээн курдук истэр этибит.

Бу күннэргэ кинини илэ бэйэтин Дьокуускайга булан ыллым.

– Хайа, Алексей, Сахан сиригэр эргилиннин дуу, каникулга кэлэн баран сылдыабын дуу?

– Үөрэхпин СГУ-га ИТФ-га «Теплогазоснабжение и вентиляция» диэн идэбэ III кууруска кэ-тэхтэн көһөртөрөн эрэбин. Уонна Хотугу дойду физтех-проблемаларын институтугар младшай научнай сотруднигынан үлэбэ кириэх курдукпун.

– Екатеринбург ханныкка, хаһыс куурус этигиний?

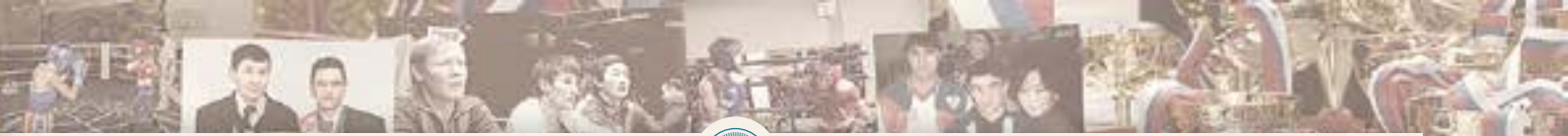
– Урааллаабы политехнической университетка «Установки атомной электростанции» идэ-тигэр IV кууруска үөрэнэн иһэн академ ыл-бытым.

– Итинник ураты үөрэххэ хайдах тэһэ түһэн барбыккынай?

– Физик учууталларым наһаа үчүгэйдик кэпсииллэр этэ. Онон ити предмеккэ таттаран барбытым. Элбэхтик ааҕар этим. Сайын кини-гэни туттум да, күн тахсан эрэрин биллэхпинэ биирдэ аттыбар уураарым. Оччолорго «Наука и жизнь» сурунаалга термоядерная техника ула-хан кэскиллээбин суруйаллар этэ. 10-с кылааска сылдьан оччотообута Союзка биэс бастын үөрэх тэрилтэлэригэр киирсэр Свердловскайга баар Киров аатынан Кыһыл знамялаах Урааллаабы политехнической инситутка барарга кимтэн да сүбэлэппэккэ, бэйэм талан анаан-минээн күүскэ бэлэмнэммитим.

– Итинник ааҕар-бэлэмнэнэр киһи бука, үөрэххэр үчүгэй буолуон?

– Оскуоланы үһэ суох, сүрүн наадала-ах диир предметтэрбин биэһинэн бүтэрби-тим. Институтка экзаменнарбын барытын биэскэ туттаран киирбитим. Маннайагы куу-рустары 4-5 сыаналарынан, үһүс куурсу ба-рытын 5-кэ туттаран бүтэрбитим. Уһук сир дэриэбинэтиттэн кэлбит эрэри база-лааххын диэн сөбөллөр этэ. Онтон институт-пут университетка кубулуйарыгар IV-с кууруска

преподавателлэрим билибинэн буолбакка, Россия, Аан дойду чемпионаттарыгар кыттаары элбэх лекциялары көтүппүтүм иһин сыанабын үскэ түһэртээн кэбиспиттэрэ.

– **Оччоҕо мантан салгыы спортка дьарыккын уонна үөрэххин хайдах дьүөрэлиир санаалааххыный?**

– Итиччэ ылсан баран спортпун да, үөрэхпин да өссө ордук ситиһиилэнэр курдук салгыах тустаахпын.

– **Атомнай станциялары тутууну билигин наһаа утарар буоллулар дии...**

– Чернобыль издээнин кэнниттэн кырдьык оннук буолла. Ол эрэри ити сыһа, ырааҕы көрбөккө akkaастаны дии саныбын. Францияга тийэ сылдьан интэриэһиргээн ыйыталаһан билбитим, станцияларын 80 бырыһыана атомнай эбит. Онтон Японияга атомнай станциялары курортнай зоналарыгар кытта туталлар.

– **Дэ эрэ, Алексей аны «сават» – французскай бокс туһунан билиһиннэр эрэ.**

– Историятын туһунан бу баларга баар. (Миэхэ паапкаттан хас да буклеты таһааран уунар. Россия маннайгы чемпионатын программатыгар арыый сиһилии суруллубут):

«Когда-то матросы из Марселя славились удалью в портовых драках. Им уступали даже англичане, владеющие искусством кулачного боя. Дело в том, что французы решали исход встречи, ловко применяя удары ногами, обувью в сават – рабочие башмаки. Это не считалось зазорным – в стародавние времена рукопашная схватка позволяла все приемы.

Настал день, и марсельский «метод» выяснения отношений привлек внимание 20-летнего Шарля Лекура. Он решил придать ему статус национальной борьбы, чтобы превосходить поклонников английского бокса. Этому спортивному энтузиасту Александр Дюма в книге «Девочки, Лорет и куртизанки» посвятил такие строки: «Лекур начал изучать сават, чтобы потом из ученика стать учителем. В процессе познания он понял, что сават – это искусство. Он мечтал усовершенствовать его. Отдавая должное работе рук в перчатках, Лекур отводил сначала ногам роль рессор для быстрого передвижения и одиночных ударов. Постепенно он сделал ноги главным элементом борьбы, а руки рассматри-

вал как средство защиты. Лекур инкогнито поехал в Лондон, где учился боксу у известных бойцов Свифта и Адамса. Вернувшись в Париж, он вынес окончательный вердикт: ноги и руки в борьбе сават должны играть равную роль и действовать строго согласованно...»

1885 году на основании выкладок Лекура профессор из Руана Лебуше издал книгу «Методика сават», которая стала главным учебником для слушателей Академии французского бокса, созданной Жозефом Шарлеманом. Почти полвека прошло затем под знаком соперничества французского и английского бокса. В 1889 году даже состоялся «бой века» в котором победил француз.

Россию с французским боксом познакомил выпускник Жуанвильской школы физического воспитания Эрнест Лусталло. Прибыл в 1897 году в Петербург по приглашению Атлетического общества доктора В.Ф. Краевского. Газета «Петербургский листок сообщала: «Чемпион мира 1894 года по французскому боксу господин Лусталло познакомил нас с невиданным доселе видом спорта. Он проявил чудеса ловкости, действуя ногой также свободно, как и руками. И потому на каждый нанесенный удар С. Ивановский получал добрый пятак тумачков, и таких неожиданных и комичных, что хохот не умолкал в зале». А в декабре того же года цирк Чинизелли уже аплодировал Лусталло и его талантливому ученику Гвидо Мейеру.

Увы, ревнители «чистоты» спорта запретили новинку. Попытки отдельных поклонников оживить сават успеха не имели. Так, блестящая демонстрация французского бокса на эстраде ЦПКиО им. С.М. Кирова в начале шестидесятых годов известными боксерами Владимиром Пуссепом и Константином Вертковым была воспринята как экзотика - не больше»

– Аахпытын курдук былыргы көрүң. Классической бокс «саваттан» үөскээбит диэн эмиэ баар. Быраабылата кик-боксингга маарынныыр эрэри син атыннардаах. Бэрчээккибит бокса кизинигэр майгынныыр, арыый чэпчэки. Боксага курдук курданартан үөһээ эрэ охсубун. Атахха анал таһастаахпыт. Төбө сыгыннах киирсэбит. Уонна маайка курдук үөһэлээх ыга ыла сылдьар ыстаанга холбуу тигиллибит трико кэтэбит.

Киирсэргэ иккилии мүнүүтэ буола-буола сынньаланнаах биэс раунд бэриллэр. Онон ыксаабакка үчүгэйдик разведкалаһан, тактикалаһан киирсэбит.

Илиигинэн таптаһа – 1 очко, атаһынан туран эрэ тэбэн таптаһына – 2 очко, ыстанан таптаһына – 3-4 очко. Үксүгэр 2-4 очкону биирдэ ылаары тэпсэ сатыыбыт. Тустуу албастарыттан тэбэн истэххэ атаһтарын бэрчээккэнэн хабан ылан өрө тардыы, хатыйылар туттуллаллар. Бэрчээккэнэн атабы 2 сөкүүндэттэн ордук тутуо суохтааххын.

Дьэ, ити курдук буолан көрөргө кыраһыабай.

– Эн бу көрүнгэ түргэнник ситиһиилэм-миккиттэн сылыктаатахха эрдэ спорт атын көрүнгүнүнэн дьарыктаммыт быһыылааххын.

– Төрөөбүт бөһүөлөкпэр ахсыһы бүтэрэн, Маалыкайга тийибитим. Оскуолаба элбэх көрүнгэ кыттарым. Чэпчэки атлетикаба – I оҕо спортивнай, хайыһарга – II спортивнай разрядтардаах этим. Оройуоммар оҕолорго атах оонньууларыгар уонна хапсабайга II-с миэстэ буолуоталаабытым. Тустуу секциятыгар киллэрэ сатаабыттара. Маалыкайга дьэ кэргэнинэн доҕордоһор ыалбытыгар Тагровтарга олорбутум. Уолаттара бары боксердар. Кинилэри кытта боксаба сылдыбытым. Аймаҕым Василий Тыасытов эрчийбитэ. Аан бастаан 1986 сыллаахха Комсомол райкомун бириинигэр 44 кг-ҕэ боксаласпытым. Оччолорго оскуолабыт улахан эрэлинэн биллэр Володя Степанов мин ыйааһыммар киирсэр этэ. Кини Республика-таабы, Бүтүн Союзтаабы турнирдары хаардыы кэһэ сылдыра. Миигин, саҥа киирсэн эрэр уолу, муннубун тосту охсо сыһан эгин кэһэтэн кыайбыта. Онтон ыла муннум сэллэгэр. Иккис, үһүс күрэхтэһиилэрбэр эмиэ киниэхэ түбэспитим. Үһүспэр киһи эрэ буолларбын доргутан эгин хоппутум. 1988 сыл саас Хабаровскайга Бүтүн Союзтаабы турнирга 50 кг-ҕэ II-с буолбутум. Республика чемпионатыгар биирдэ эрэ киирсибитим. Биир уолу лаппа кыайан баран мороженай сиэн издэйбитим. Горнай аатырбыт тренерин Парфенов уолугар хотторон туораабытым.

Екатеринбурга студент күнүгэр «Ким спорт ханнык көрүнгэр суруттарарый?» диэбиттэригэр боксаба суруттардым. Эрчиллигэ арай киир-

сээри гыммытым, тэннээх киһини булбатылар. Онон наар улахан ыйааһыннаахтары кытта эрчиллэн бардым. Боксаба уобалас чемпионатыгар, универсиадагыгар, Россия Урааллаабы, Поволжьетаабы зонатыгар хастыыта да бастаабытым. Россия финалыгар 4-с, Корейскайдаабы Бүтүн Союзтаабы турнирга 3-с буолбутум. Биир кэмгэ атаһын эчэтэн операцияламмытым кэннэ быраастар спордунан дьарыктанарын бобуллар диэбиттэрин истибэтэҕим.

– Дьэ, онтон савакка хайдах көспүккүнүй?

– Тренерим Валерьян Ким Санкт-Петербурга докторскай диссертациятын көмүскүү барбыта. Онно сават Аан дойдутаабы семинарыгар сылдыбыт. Кэлээт, Екатеринбург савакка Россия I чемпионата буолуохтаабын кэпсээтэ. Миигин урут биир уол каратэба угуйа сылдыбыта. Онно атаһын тэбиэлиирбэр үчүгэйбин өйдүү көрбүт эбит. Тута ыңыран эрчийбитинэн барда. Уобалас чемпионатыгар икки утарсааччыбын холкутук кыайан бастаатым.

Россия чемпионатыгар Франция национальнай тренерэ, Аан дойду, Европа чемпиона Жан Клодт Фелиси (74 кг) кэлэн албастары көрдөөтө. Мин ыйааһыммар бастакы киирсиэхтээх утарсааччы кэлбэтэ. «Финалга быһа табыстым. Онно сандыаба (ушу бойобуой көрүнгэ) Союзка иккис буолан кэлбит, Покровскай уолун Сергей Третьякову лаппа кыайан бастаатым. Киһим эмиэ иккис буоллаба да, «Кыраһыабай кыайыы иһин» диэн кылаабынай бириини - магнитофону биэрбиттэрэ.

Ж.К. Фелиси итиннэ түөрт киһини, ол иһигэр миигин, любителлэргэ Аан дойду чемпионатын рейтинговай күрэхтэһиитигэр ыңырбыта. Онтукалара боксаба профессионалларга күрэхтэһиитин курдук системанан ыытыллар.

Парижка тийибиппэр аэропортка көрүстүлэр. Франция летчиктэрэ забастовкалаабыттар. Онон Брюссельга диэри автобуһунан илтилэр. Данияттан «Боинг» сөмөлүөтүнэн Испания Леон, Кения Найроби куораттарынан Африкаба Мадагаскартан чугас Сен Дени арыыга тийдибит. Россияттан нуучча кэлиэ диэн күүппүттэрэ азиат буоламмын соһуттум. Пресс-конференцияба: «Японецкын, кореецкын, китаецкын дуо?» – диэн эрэйбин эрэйдээтилэр. Курорт дойду. Общественнай транспорт суох. Дельтопланнарынан эгин сылдыаллар. Наһаа спортивнай

дойду. Сарсыарда сүүрэн иһэн көрдөххө, сотору-сотору спортплощадкалар, каратыалаһа, сүүрэ сылдыар дьон.

Утарсааччым аан дойдуга үһүс рейтингнээх Мадагаскар негрэ. Үһүс раунга нокауттаатым. Савакка Россияттан киирсибиттэр атын дойдуга баран хотторбуттара. Онон финалга Россияттан мин эрэ тахсыбытым. Финал 1993 сыл ахсынньы ыйга Парижка бэйэтигэр буолбута. Онон Россия савакка федерацията аан дойдутаабы федерациялыын сибээһэ мөлтөбүттэн күрэхтэһиини куоттаран тийбиппит. Биһиэхэ бэрэбиэркэлэнэрбитигэр бассыбай ыйааһыны биэрбиттэр этэ. Кизэ ыйанан көрбүтүм 200 грамм ордуктаах этим. Түүн иһигэр киилэ аһаара түһээччи. Мэлдьи буоларын курдук киирсиэхпит икки чаас иннигэр ыйыыллар. Онон дынгнээх ыйааһын бэрэбиэркэтэ буолбутугар киилэ аһаара ордуктаах буолан табыстым. Били биһиэхэ биэрбит ыйааһыннарын аһалан тэҥнээн көрдөрөн айдааны тартыбыт да, туһа суох. Түһэттэрдилэр. Инньэ гынан сынньаммакка, сүүрэн эгиннээн, үрдүбэр таһаһы уурдаран баттатан баран түһэрдим. Киирсии сабаланаары аһай турдабына баран ресторанга салаат, бифштекс сиэн кэллим.

Утарсааччым француз. Мадагаскаардаабы киирсибин видиккэ үөрөппит быһыылаах, чугаһаппат. Мин иккис раунга атабын бултаспыта буола сылдьан тэбэн, охсон табыталаатым. Дөйүттүм да, судьуйа тохтоппото, ол иһин ситэрээри экирэтэ сырыттым. Куота сырытта. Ыйааһын түһэрээри киирсии сабаланыар диэри эрдэмиппин учуоттан, баһар, кэлин сылайыам диэн харса суох атакалаабытым. Үһүс, төрдүс рауннарга эмиэ итинник буолта. Сотору-сотору муннукка ыган охсутаалаабым-тэбиэлээтэҕим аайы көрөөччүлэр киһибитин сууллараары гына диэн ыксаан «уу-аа» буола олобуттара үһү. Мин ону өйдөөбөөппүн. Киирсэрбин эрэ билэбин. Бэһискэ киһим хоттороору гыммытын билэн харса суох киристэ. Түмүккэ кыайыыны киниэхэ биэрэн кэбистилэр. Мин уоскуйарым диэн – киһим хотторбутун үрдүнэн киниэхэ чемпион аатын биэрбиттэрин өйдөөн соччо үөрбэтэ.

Францияттан кэлээппин кытта Россия II-с финалыгар быһа киллэрбиттэрэ. Онон Башкортостан аһаҕас чемпионатыгар кыайыт уолбун

иккиһин хотон, Россияҕа иккиһин бастаабытым.

– Эн бу маньык эрчиллийиң араас түгэннэртэн өрүһүөйүөн сөп. Оннук баара дуо?

– Охсуһарбын сөбүлээбэппин. Арай биирдэ уопсайга дьуһурунайдыы олодохпуна, аҕыс уол киэптээтилэр. Будкам хайаҕаһынан үһүн ураҕаһы уган арҕахха сытар эһэни уһугунналар курдук дьаабыланналар. Аһарты олортум. Ол сылдьан тиискэ таарыйтаран олус кыһыйдым. Тахсан биир киһини сууллардым, иккис кэлбитин тэбэн түгнэрдим. Дьонум хоонньуларыттан нунчактары ойутан таһааран, охсуолаан бардылар. Илиибин тоһуйталыы сырыттаһына, биирдэрэ кэннибиттэн кэлэн дөйүппүт. Эрчиллиилээх буоламмын охтон иһэн автоматически илиилэрбинэн ойоҕосторбун, сирэйбин бүөлэнэн кэбиспиппин. Онон тэбиэлээбиттэр да, хотуппатахтар. Дьарыктаммат, көннөрү киһи эбитим буоллар, нунчага да суох сиз этилэр буоллаҕа. Ол урут этэ. Билигин миэхэ түбэхэллэрэ буоллар, кэннибиттэн да кэлэллэрин чувствуйдуом этэ...

– Дьонун туһунан билиһиннэр эрэ.

– Бииргэ төрөөбүт биэспит. Мин саамай кыралаарбын. Аһам труд, черчение учуутала этэ. Кини улахан убайым үөрэбин бүтэрэн кэлэрин кытта үлэтин киниэхэ илииттэн-илиигэ туттаран пенсияҕа тахсыбыта. Саамай улахаммыт кыыс, Урааллаабы университет педфагын бүтэрбитэ. Үһүс уол СГУ биологическайын кэнниттэн Тиксиигэ заповедникка барбыта. Мин иннинээҕи уол тракторист. Ийэм детсад иитээччитэ этэ, пенсионерка.

– Ийэлээх аһан бу киирсэргин утарбаттар дуо?

– Соччо сөбүлээбэттэр.

– Аан дойдуга биллибит спортсменнар ханьык да үөрэҕи бүтэрдэллэр, тренер буола сатааччылар. Онтон эн?

– Тренер буоларга дьоһурум суох. Научнай үлэҕэ ордук сыһыаннаахпын. Идэбинэн үлэлиэҕим.

А. Сафронов – Овен. Овен зодиактартан маннайгы. Итинник бэлиэлээхтэр гороскоп этэринэн, наар бастыырга дьулуһаллар. Дьулуур туохха тиэрдибэтэҕэй? Инникитин да тиэрдэ туруохтун. Бу күннэргэ кини савакка Европа чемпионатыгар ынгырылынна.

Уйбаан Удун. «Эдэр саас», 19.10.1994

АНЫ ФРАНЦУЗСКАЙГА

Соторутааҕыта Саха иформационнай агенствота Ньурба ыччата Алексей Сафронов «сават» диэн французскай боксаҕа Аан дойду иккис призера буолбутун туһунан иһитиннэрбитэ. Бокс бу ураты көрүнгүн уонна Аан дойду вице-чемпионун туһунан тугу билэрбитин кэпсииргэ холонуохпут.

«Сават» диэн французскай тылтан тылбаастаахха «эргэ башмак» диэн эбит. Ол курдук спортсменнар атахтарыгар кытааных атахтанастаах сылдьан тэбиэлэннэллэр, үксүгэр сотоҕо, такымга, тобукка. Уоннааҕыта кик-боксинга маарынныыр. Күрэхтэһии рейтингинэн ытыллар, хас биирдии охсуһуу 2 мүнүүтэлээх 5 раунд устата салбанан барар.

Бокс бу көрүнгэ Россияҕа өссө XX үйэ саҕаланыыта үөскүү сылдьыбыт. Ол эрэри английскай боксаҕа үтүрүйтэрэн төрүт да умнуллубут. Кэнники кэмгэ энтузиастар көбүлээһиннэринэн син сайдан эрэр. Ол курдук сават-бокс Россиятааҕы киининэн Санкт-Петербургтааҕы Лесгафт аатынан физкультурнай институт аабыллар.

Былырын тохсунньу ыйга Екатеринбургга Россия бастакы чемпионаты ытыллыбыта. Онно Саха сириттэн республика үтүөлээх тренерэ А.А. Куприянов салалтатынан Хангаластан үс спортсмен кыттыбыта. Бастакы сүрэхтэһии куһаҕана суохтук ааспыта диэн этиэххэ сөп. Нөмүгүттэн сылдьар Сергей Третьяков 54 киилэҕэ иккис буолбута. Онтон 60 киилэҕэ кооперативнай техникум студена Гаврил Егоров уонна Нөмүгү спортсмена Виктор Олесов үһүс буолбуттара. Третьякову финалга Урааллааҕы технологическай институт студена Алексей Сафронов кыайбыта.

Александр Амосович этэринэн, сават-боксаны кытта Ленинградка сылдьан боруобалаһан, Андрей Артомонов бастаан билиһиннэрбит. Онтон А.А. Куприянов бэйэтэ саватка Аан дойдутааҕы семинарга сылдьан инструктор уонна национальной категориялаах судьуйа аатын ылбыт.

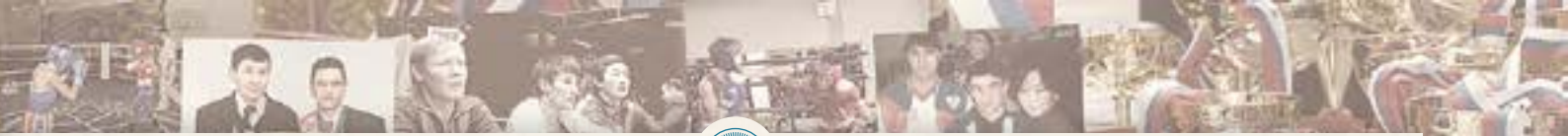
Итиннэ сылдьан кэпсэтэн быһайын Хангаласка французтар кэлэн сбор уонна семинар ыппыттар. 1994 сылга ытыллар Европа чемпионатыгар үс уолу ынырыах буолбуттара.

Эппиппит курдук, Алексей Сафронов Аан дойду иккис призера буолла. Кини финалга кыттар быраабы полуфиналга Мадагаскарга тахсан кыайан ылбыт. Финальнай киирсии Парижка буолбут, онно дьиэлээх спортсмены кытта тэнгэ киирсэн үгүстэри соһуппут.

Аан дойду вице-чемпиона билигин сааһа 23-һэ, Ньурба улуһун Малдыабарыттан төрүттээх, дьонноро онно олороллор. Спордунан аан бастаан Маалыкай орто оскуолатыгар 9-10 кылаастарга үөрэнэ сылдьан Василий Афанасьевич Тыасытов салайар бокс секциятыгар эрчилибит. Екатеринбургга тийиэбүттэн педагогическай наука доктора Валериян Ким салалтатынан сават-боксанан утумнаахтык дьарыктанар. Францияттан эргиллэн кэлээт Уфа куоракка ытыллыбыт Россия чемпионатыгар эмиэ эрэллээхтик бастаабыт.

Дьэ ити курдук урут түһээн да көрбөтөх спорт биир ураты көрүнгэр эмиэ бастакы хараҥаччы баар буолла диэн эрэниэҕи баҕарыллар.

Афанасий Чой. «Сахаада», 03.02.1994 с.

БОРДОННОРТОН ТӨРҮТТЭЭХ ЧУЛУУ БОКСЕР

Ити ССРС үс төгүллээх призера, норуоттар икки ардыларынаагы спорт маастара, Саха сирийн киэн туттуута Виктор Николаевич Ефремов туһунан этэбин. Виктор төрдүн-ууһун түөстэххэ эһэтэ Сахаар атыһыт Бордон буолаһын кинээһэ Дьалабай Килээнтэн төрүттээх Кутуйа Лэппириэн уола. Кутуйа бэйэтэ түөрт уоллаах, хас кыыстааба чопчу биллибэт буолан баран, биир кыыһын сиэнэ Малдыабар оскуолатын, Саха Республикатын оскуоларын үтүөлээх учуутала, Данилов Николай Дмитриевич. Виктор бииргэ төрөөбүт балта, Аля командировкаба кэлэ сылдьан, убайыгар Николай Дмитриевичка түспүт этэ. Сахаар атыһыт быраатынаан, Ефремов Николай Тимофеевичтыын (Өрө Тэбэр), бэрт үчүгэй сыһыаннаахтарынан туһунан, аһам аһанар этэ. Тоҕо диэтэххэ быраатын Ньюкулайы тайбаба түһэрэн, аһатыттан күрэппит. Ньюкулай аһата Хомпотуу Түмэппий: «Дьэ, нокой оҕобун көрсүмүнэ гыным, уолу күрэтэн кэбиспит»-диэн мөнгүттэрэ үһү. Ньюкулай Түмэппийэбис

(Өрө Тэбэр) уола, Күүстээх Болуодьа биллэрин курдук хапсабайга республика үс төгүллээх абсолютнай чөмпүйүөнэ.

Ахмед Дмитриев сурукка киллэрбитинэн, Сахаар атыһыт 400-чэкэ сүөһүнү тайбаба үүрэрэ үһү, онон син добуочча баайдык олорубуттар. Олоҕо Маалыкай Улгуктатыгар баар. Виктор аһата Маалыкайга төрөөбүт киһи. Кэлин Ньюрбаба киирэн ыал буолбут, оҕо-уруу төрөппүт. Виктор Маалыкайга кэлэ сылдьан, миэхэ ыалдыттаабыта. Онно мин төрдүн-ууһун сырдата сатаабытым. Эһэтин Сахаар атыһыты аһан ааспыппар, «ол иһин да мин коммерсияба бара сатаабыт эбиппин, биллэппинэн Александр Михайловтыын коммерсаанныы бара сатаабыппытын аһа кынныбыт тохтоппута»- диэн кэпсээбитэ.

1984 сыллаахха бииргэ төрөөбүт бырааппын Күрган куоракка, Елизаров институтугар эмтэтэ баран иһэн, Дьокуускайга Викторы көрсүбүппүт. Боксаба күрэхтэһии буола турара, онно Ньюрбаларыгар ыалдыа сылдьара, ол быыһыгар билэр

уолаттарыгар сүбэ-ама биэрэн хаһытаан ыла-
ра. Биһиги ол Елизаров институтугар хайдах-
туох көрөллөрүн-истэллэрин, эппэрээһийэлиил-
лэрин ыйыталаспыпыт. Кини обкомтан сурук-
таах, кэпсэтиилээх тийбит этэ, онто көмөлөһөн
тута атабын онорбуттар этэ. Республика салалта-
та уолларын өйөөбүттэр эбит диэн испэр үөрэ са-
наабытым. Ньурбаҕа кэлэн улэлии сырыттабына,
кабинетыгар көрсөн турардаахпын. Күрэхтэһиигэ
ананан булбут бириистэрин, сааһылы-бэрээдэк-
тии сылдыра. Олох-дьаһах, үлэ-хамнас туһунан
кэпсэппиппит. Маалыкайга табыстабына сыл-
дыах, төрүччүтүн көрүүх-истиэх буолбута да,

олохтон туораан ити кыаллыбатаҕа. Аймахтыы да
буолларбыт, аҕыйахта алтыспыпыт хомолтоло-
ох, ол да буоллар Виктор тутта-хапта сылдыарыт-
тан, сангатыттан-ингэтиттэн, туохтан да толлубат,
туруоруммут сыалын-соругун хайаан да ситиһэр
киһи курдук мин өйбөр-санаабар ингэн хаалбыт.
Ол да иһин спортка чаҕылхай ситиһиилэрдээх
буолбута чахчы диэн бигэ санаалаахпын.

Ахтыыны суруйдум убайа Бордонг нэһилиэ-
гин бочуоттаах олохтооҕо

Ефремов Тимофей Елисеевич.

Бэс ыйа, 2014 сыл.

УДЬУОР УТУМА САЛБАНАР

(Махатыыр төрүттээх боксердар тустарынан)

Былыр Маай түбэтигэр Махатыыр Мэхээл
диэн күрүлүүр күүстээх, орулуур уохтаах
киһи төрөөн-үөскээн олорбута эбит. Бу киһи Ха-
тыыга олохтоох Туос Тэрэнтэй диэн баай киһи
кыһынын кэргэн ылбыт. Дьэ, бу дьон оҕоломмут-
тар. Кинилэр оҕолоро уоллуун-кыыстыын бары
бөдөҥ-саданг үөскүлэн дьон эбиттэр.

Бу дьонтон тарҕаммыт спортсменнар бүтүн
Саха сиригэр үрдүнэн элбэхтэр. Ол курдук көнгүл
тустууга сахалартан биир бастагынан ССРС
спордун маастара буолбут, «көтөбөр кыраан»
диэн ааттаммыт, «Бочуот знага» орден кавалера
Сергей Васильевич Иванов. Кини «Кулаар золо-
тоҕа» өр сылларга үрдүк айымньылаахтык үлэ-
лээбитэ. Уйбаан Оҕонньортон төрүттээх.

Саха сиригэр хапсаҕайдаһан тустууга 14
төгүллээх мукутуур кыайыылааҕа, боксаҕа
эдэрдэргэ Республика чемпиона, көнгүл тустуу-
га ССРС спордун маастара, РСФСР норуоттарын
спартакиадатын боруонса призера, маастардар
ортолоругар Аан дойду чемпиона Юрий Степа-
нович Андреев. Ону таһынан спорт националь-
най көрүннэригэр XX үйэ лауреата буолар. Саха
АССР үтүөлээх тренера, Саха республикатын физ-
культураҕа уонна спортка үтүөлээх үлэһитэ. Алар
Туоһахтата-Аана Кырасаабысаттан төрүттээх.

Александр Афанасьевич Тыасытов – боксаҕа
ССРС спордун маастара, Саха АССР үтүөлээх тре-
нера, Саха республикатын физкультураҕа уонна
спортка үтүөлээх үлэһитэ. «Гражданской килби-
эн» бочуоттаах знаг хаһаайына. Махатыыр Бал-
баараттан төрүттээх.

Василий Афанасьевич Тыасытов – Ньурба
улууһун бочуоттаах олохтооҕо. Саха республи-
катын үтүөлээх тренера, Саха республикатын
физкультураҕа уонна спортка туйгуна. Маха-
тыыр Балбаараттан төрүттээх.

Григорий Афанасьевич Тыасытов – Дальнай
Восток уонна Сибиир зонатын оҕолорго призе-
ра. Республика чемпиона. Махатыыр Балбаарат-
тан төрүттээх.

Андрей Егорович Трофимов – боксаҕа Рос-
сия спордун маастара. Россия оҕолоругар иккис
призер. Бу күрэхтэһиигэ кэлин икки төгүл Олим-
пийскай чемпион буолбут, Алексей Тищенконы
кыайан турардаах. Уйбаан Оҕонньортон төрүт-
тээх.

Артем Максимович Максимов – боксаҕа Рос-
сия спордун маастарыгар кандидат. Дальнай
Восток уонна Сибиир зонатын чемпиона. Алар
Туоһахтата-Аана Кырасаабысаттан төрүттээх.

Иван Васильевич Иванов – боксаҕа Россия

спордун маастарыгар кандидат. Россия оёолоругар иккис призер. Билигин Мииринэй куоракка сүрүн тренеринэн үлэлиир. Баах Испирдиэнтэн төрүттээх.

Дмитрий Дмитриевич Максимов – боксаҕа Россия спордун маастара. Россия оёолорун күрэхтэһиитигэр кэлин Аан дойду чемпиона буолбут, Матвей Коробовы кыайан турардаах. Сөөдүн Охонооһойтон төрүттээх.

Чабыл Прокопьев – боксаҕа Россия спордун маастарыгар кандидат. Бүлүү Хампатыттан төрүттээх. Ийэтэ Махатыыр Домнатыттан төрүттээх.

Евгений Парников – боксаҕа Россия спордун маастарыгар кандидат. Дьокуускай куоракка төрөөбүт. Еремеева Анна Ивановна сиэнэ. Аппаал Баһылайтан төрүттээх.

Александр Васильевич Тыасытов – Тихоокеаннааҕы флот иккис призера. Оёолорго республика икки төгүллээх призера. Махатыыр Балбаараттан төрүттээх.

Василий Алексеевич Сымараков – МВД со-трудниктарын ортотугар Дальнай Восток уокуругун чемпиона. Баах Испирдиэнтэн төрүттээх.

Василий Иванович Евсеев – бастакы разрядтаах боксер. ЯГУ чемпиона уонна призера. «Урожай» общество республикатааҕы сэбиэтин чемпиона. Бордон нэһилиэгин баһылыгын солбуйааччыта. Аппаал Баһылайтан төрүттээх.

Сергей Иванович Евсеев – бастакы разрядтаах боксер. ЯГУ призера. Ньурба улуунун бокса федерациятын председателинэн 1998 сылтан

2004 сылга дылы үлэлээбитэ. Ньурба оройуонун мунньаҕын председателя. Аппаал Баһылайтан төрүттээх.

Сергей Анатольевич Васильев – республикаҕа оёолорго түөрт төгүллээх чемпион. Баах Испирдиэнтэн төрүттээх.

Семен Анатольевич Васильев – республикаҕа оёолорго призер. Баах Испирдиэнтэн төрүттээх.

Семен Арсенович Можуков – бастакы разрядтаах боксер. Республикаҕа эдэрдэргэ чемпион. Улахан дьонго республика үһүс призера. Чөлөк Сүөдэртэн төрүттээх.

Сергей Арсенович Можуков – боксаҕа Россия спордун маастарыгар кандидат. Дальнай Восток Федеральнай уокуругун иккис призера. Чөлөк Сүөдэртэн төрүттээх.

Роберт Семенович Андреев – бастакы разрядтаах боксер. Республиканскай турнирдар кыайыылаахтара. Аппаал Баһылайтан төрүттээх.

Алквиад Иларинович Иванов – боксаҕа Россия спордун маастарыгар кандидат. Оёолорго Дальнай Восток зонатын чемпиона. Эдэрдэргэ Дальнай Восток зонатын иккис призера. Республика чемпиона. Көбүлтэн төрүттээх.

Бу суруллубут спортсменнар бары биир Махатыыр Мэхээлэтиттэн тарҕаммыт дьоннор. Удьуор утума салбаннын.

*Махатыыр Балбаарытын сиэнэ
Василий Афанасьевич Тыасытов.
Бэс ыйын 9 күнэ, 2014 с. Маалыкай с.*

СПОРТКА УҢУЙБУТ ТРЕНЕРБЭР МАХТАЛЫМ

1977 сыллаахха, төрөөбүт дэриэ-бинэбэр, Маалыкайга, бокса тренеринэн Хабаровскайдаагы физкультурнай институту саҥа бүтэрбит, боксаҕа ССРС спордун маастара Александр Афанасьевич Тыасытов ананан үлэли кэлбитэ.

Мин эдьийим Люлиялыын Илья Гаврильевич уонна Мария Иннокентьевна Ефремовтар дыиэ кэргэттэригэр иитиллэн улааппытым. Ленин аатынан уулуссаҕа Александр Афанасьевич дьонун кытта ыаллыы олорор буоламмыт, кинини олох кыра сааспыттан билэбин. Дьонум үлэли баралларыгар миигин кини дьонугар хаалларан бараллара. Онон, мин эбии үс убайдаах, үс эдьийдээх курдук улааппытым: Александр, Василий, Григорий, Анастасия, Люба. Сайын, сарсыарда аайы, бэрт эрдэ сүүрэн кэлэн баран, тэлгэнэбэ «бой с тенью» оноро сылдьар Александры, «тугу гынарый?» диэн дыктиргээн көрөрбүн өйдүүбүн.

Күһүн, оскуола аһыллыан аҕай иннинэ, Александр Афанасьевич дыиэбитигэр киирэн: «Боксанаан дьарыгыран көрөбүн дуо?» – диэбитэ. Кылааһым уолаттара үксүлэрэ суруттарбыт этилэр: Андреев Валера, Анисимов Алеша, Духов Валерий, Евсеев Герман, Еремеев Володя, Махатыров Иван, Саввинов Миша, Семенов Алеша, Степанов Костя, Стрекаловскай Кеша. Онон, мин кинилэрдиин бииргэ эрчиллибитин саҕалаабыппыт. Тренербитигэр, библиотекаҕа суох, Аан дойду, СССР биллиилээх, ааттаах-суоллаах боксердарын тустарынан кинигэлэр бааллара. Эрчилли кэнниттэн бокса историятын, сонуннарын билиһиннэрээччи уонна кэрэхсэбиллээхтик кэпсээччи.

1979 сылга Ньурбаҕа буолбут Советскай Союз Геройа Николай Чусовской бириинигэр,

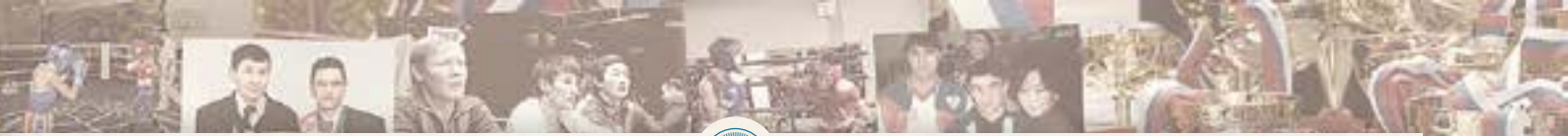
Александр Афанасьевич финалга тахсан, ол саҕана спортивной форматыгар сылдьар, Георгий Балакшин тренерэ Артур Пахомовы кытта чабылхай киирсиини көрдөрөн очконан кыайбыта уонна бастаабыта. Ити күрэххэ бэлэмнэнэригэр тренербит иитиллээччилэрин, биһигини кытары, уларыта сылдьан аһарарга эрчиллээччи. Отой таптарааччыта суох. Арай биирдэ, кини Еремеев Володялыын паараҕа турда. Афанасьевич

аһаҕас стойкаҕа туран Володяҕа: «Хайа, доҕор, киирсэн ис, тоҕо охсубаккын?» – ди-ди аһарарга бэлэм турдабына, Володя «оо, көрүүй!» диэн кини кэннин диэки ыйбытыгар, тренербит ону көрөөрү эргиллэн эрдэбинэ уолбут сирэйгэ «чап» гыннаран табан биһигини күллэрэн, бэйэтэ хайҕал ылан турар.

10 кылааска үөрэнэ сылдьан Стрекаловскай Кешалыын ДСО «Урожай» республикатаагы күрүбэр Ньурба хамаандатыттан иккиэйэбин бастаабыппыт.

1979 сыллаахха орто оскуоланы бүтэрэн Маалыкайдаагы участковой балыыһаҕа олох оттооччунан үлэли киирбитим. Онно маһы рабочай хайытан биэриэхтээбин, эрчилли буоллун диэн, бэйэм хайытан, таһан 8 оһоҕу отторум. Киэһэтин Александр Афанасьевичка спортзалга тийэн эрчиллэрим. Ол кыһын хас да күрэхтэһиигэ кыттыбыбытым. Ол сайын, убайым-тренерим сүбэтинэн, Хабаровскай куорат физкультурнай институтугар туттарсыбытым. Онно Ньурбаттан үс буолан киирбиппит: Терентьев Володя, Мухоплев Руслан уонна мин. Манна үөрэнэ сырыттаһына эрчийбит тренерим, Александр Афанасьевич бииргэ үөрэнэн бүтэрбит табаарыһа, Култашов диэн боксаҕа спорт маастара этэ. 1980 сыллаах саас юниордарга

Хабаровскай кыраай күрэхтэһиитэ буолбута. Онно, финалга ССРС Сэбилэниилээх күүстэрин күрэһэр бастаан, СКА аатыттан ССРС күрэһэр кытта бараары сылдыар уолу очконан сабырыйан кыйбытым. Онуоха СКА тренердэрэ, кини оннугар спортатив диэнинэн институттан көнүллэтэн ылбыттара. Дойдубун ахтан аңаара буола сылдыар киһи 1 куурус кэнниттэн каникулга барбат буолан хааллым. Билбэт дьоммун кытта «Зал бокса СКА» диэннэ эрчилибиппит. СКА тренердэрэ Ильин, Романюта: «Спортротаҕа ылабыт, биһиги хамаандабыт туһугар киирсиэн, эһиил маастар нуорматын толоруон, армияҕа сылдьан кэтэхтэн үөрэниэн, армия кэнниттэн биһиэхэ прапорщигынан хаалыан. Үөрэххин бүтэрдэххинэ офицер буолуон, квартира, массыына ылыан», –диэн, армияҕа барар буолан хааллым. СКА-ҕа сылдьан уокурукка бастаан, «Турнир сильнейших боксеров СА и ВМФ СССР» иккитэ миэстэлэһэн баран, «перетренировка» буолан, сүрэхпин олордон кэбиһэн харгыстаммытым. Сулууспа кэнниттэн ЯГУ-га бэйэм тренербэр Александр Афанасьевичка «Юность» спортзалга биирдэ-иккитэ сылдьан эрчиллэн көрбүтүм да, күрэхтэһиигэ сүрэхпинэн киллэрбэттэр этэ.

Онон, боксаҕа ситиһиилэрбин аҕыннахха, ордон хаалбыт грамоталарынан көрдөххө маньыктар:

1. 1979 с., кулун тутар ый. Советскай Союз Геройа Н. Чусовской аатынан республикатааҕы турнир – II миэстэ, 51 кг., улахан дьонго.

2. 1979 с., ахсынньы ый. ДСО «Буревестник» күрэһэ – I миэстэ, 51 кг., улахан дьонго, Хабаровскай кыраай.

3. 1979 с., ахсынньы ый. ДСО «Зенит» эдэрэргэ күрэһэ – I миэстэ, 54 кг.

4. 1979 с., ахсынньы ый. ДСО «Зенит» эдэрэргэ күрэһэ – «Бастын техника» – анал бириис.

5. 1979 с., муус устар ый. ДСО «Урожай» эдэрэргэ күрэһэ – I миэстэ, 51 кг.

6. 1980 с., Кулун тутар ый. Физкультурнай институтка бастыыр иһин күрэхтэһии – I миэстэ, 54 кг., Хабаровскай куорат.

7. 1980 с., ыам ыйа. Хабаровскай кыраай эдэрдэргэ күрэһэ – I миэстэ, 51 кг.

8. 1980 с., ыам ыйа. ДСО «Буревестник» улахан дьонго Хабаровскай кыраайүрдүк үөрэхтэрин Спартакиадалара – I миэстэ, 51 кг.

9. 1980 с., бэс ыйа. Хабаровскай кыраай улахан дьонго чемпионата. – II миэстэ, 54 кг.

10. 1980 с., ахсынньы ый. Ивано-Франковскай куорат, ССРС СА уонна МБФ күүстээхтэрин турнирдара – III миэстэ, 51 кг.

11. 1981 с., олунньу ый. ССРС СА уонна МБФ күүстээхтэрин турнирдара – II миэстэ, 54 кг., Фергана куорат.

12. 1981 с., кулун тутар ый. Хабаровскай кыраай эдэрдэргэ турнира – I миэстэ, 51 кг.

13. 1981 с., кулун тутар ый. КДФО күрэһэ – I миэстэ, 54 кг., Хабаровскай куорат.

Төрөөбүт төрүт түөлбэбэр, дьын-чахчы күүстээх аңаардар сөбүлээн дьарыктанар спортарын көрүнгэ – бокса сайдыбытын 50 сылыгар, мин кыра да буоллар кылааппын киллэрсиппин сыаналаан, кинигэҕэ анаан ахтыы ылбыттарынан туһанан, убайдаатар убайбар, улахан киһиэхэ – тренербэр Афанасьевичка барҕа махталбын этэбин! Маанылаах Маалыкайбын билигин аатын ааттатар санга көлүөнэ спортсменнарын иитэртэкайар Василий Афанасьевич салалталаах ДЮСШ коллективыгар өссө үрдүк ситиһиилэри уонна доруобуйаны баҕара хаалабын

Джулистан Ефремов.
Кулун тутар ый, 2014 сыл.

ДОБОРУМ ДЬУОНА ТУҢУНАН

1964 сыллаахха Маалыкайга Александр Александрович Агеев физкультура учууталынан үлэли кэлбитэ. Кини бу сыл бокса секциятын аһан үлэлэппитэ быйыл 50 сыла буолар. Эмиэ бу сыл Хатыыга Иван Алексеевич Архипов бокса секциятын аһан үлэлэппитэ. Урут Хатыы оскуолата аҕыс кылаастаах этэ. Онон Хатыы оскуолатын оҕолоро Маалыкайга кэлэн орто оскуоланы бүтэрэллэр этэ. Хатыы оскуолатыттан эмиэ элбэх боксер иитиллэн тахсыбыттара. Иван Алексеевич Архипов иитиллээччилэрэ: Анатолий Пахомов, Аркадий Васильев, быраатты Егоровтар, Яков Яковлев, Андрей Алексеев, Май Семенов, Алексей Иванов уонна да атын боксердар бүтүн Саха сиригэр үрдүнэн биллибиттэрэ. Советскай Союз спордун маастара, Анатолий Пахомовтыын Иван Алексеевич бириһигэр Бүлүү зонатын таһымнаах күрэхтэһиини алта төгүл тэрийэн ыыттыбыт.

Биирдэ күрэхтэһи кэмигэр: «Иван Алексеевич, эрчийбит оҕолоргуттан саамай талааннаах, үчүгэй оҕонг кимий, бука Анатолий Пахомов буолуо?» – диэн ыйыттым. Киним өр саҕата суох олорто, онтон: «Толя үчүгэйинэн үчүгэй, ол гынан баран саамай талааннаах иитиллээччибинэн Ион Егоров ааҕабын,» – диэтэ. «Анатолий көрдөрүүтэ ордук үрдүк дии,» – диэтим. Киним эмиэ саҕата суох чочум олорон баран: «Чуона Толя курдук спортивной ротаҕа түбэспитэ буоллар, баҕар өссө үрдүк көрдөрүүнү ситиһиэ этэ,» – диэтэ.

Кырдык Чуона аармыйаҕа барыан иннинэ чаҕылхайдык боксаласпыта. Ол курдук оҕолорго республикаҕа икки төгүл чемпион бочуоттаах аатын ылан турар. Бурятияҕа ытыллыбыт «Байкал» бириһигэр эмиэ I миэстэни ылан, үөрэнкөтөн кэлбиттээх. Сылын бу диэн өйдөөбөппүн, Ньурбаҕа буолбут күрэхтэһиигэ, Маарга СПТУ-га үөрэнэ сылдьан киирсибитэ. СПТУ-га Чуонаны

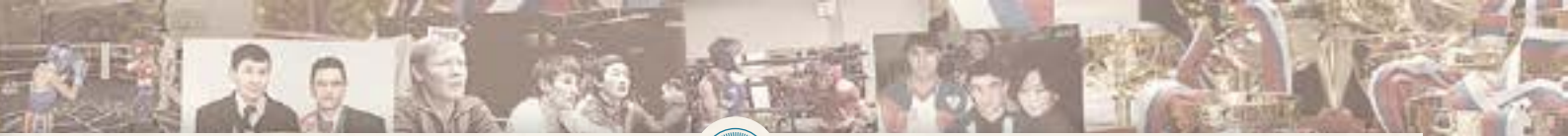
биир дойдулаахпыт, эмиэ Республикаҕа биллибит боксер, Ян Семенович Иванов эрчийбит этэ. «Ыйааһыммытыгар күүстээх боксердар элбэхтэр, ол иһигэр Саха сиригэр күүстээх охсуулааҕынан биллибит, Дмитрий Болтунов баар. Ол эрэн Ион эрчиллибитэ үчүгэй, киирсэр ини,» – диэн Ян Иванов эрэх-турах эппитин үөрэ истибитим. Финальнай киирсиигэ кыһыл муннуктан Ион Егоров, күөх муннуктан Дмитрий Болтунов тахсаллар. Дьэ, икки

эр бэртэрин киирсиитэ манна буолбута. Биһиги долгуйуу бөҕө. Бастагы иккис раунгга эрбии биитин курдук эристилэр. Үһүс раунгга Дима сылайа быһыытайда. Хаһыы-ыһыы сүрдэннэ. «Эдэр уол кытаат, кыайан эрэҕин,» – диэн сагалар иһиллэллэр. Чуона тэтимин өссө эбэн биэрэр. Кыайыыны уруйдаан уонна үчүгэй киирсиини көрөн, көрөөччүлэр ытыстарын өр таһыммыттара. Бу киирсиигэ Ион чохчы форматыгар сылдыар этэ уонна сипит-хоппут боксер курдук сыаналаммыта.

СПТУ кэнниттэн Өлүөхүмэтээҕи тыа хаһаайыстыбатын техникумун бүтэрбитэ. Төрөөбүт дойдутугар кэлэн, үтө суобастаахтык үлэлээбитэ. Норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, сылгы собуотун директора Нестер Климовичка солбуйааччынан эмиэ үлэлээн сылдьыбыта.

Биир сайын звено тэринэн Улахан Күөл түбэтигэр оттоон сайылаабыппыт. Көлүччэҕэ сөтүөлээн, кустаан, балыктаан, от бөҕөнү оттоон, олус да үчүгэйдик сайылаабыппыт. Ион наһаа үчүгэй майгылаах, көнө, судургу киһи этэ. «Этэ» диирбитигэр тийэбит. Дьуона билигин биһиги кэккэбитигэр суох. Ол гынан баран олобун салбыыр оҕолордоох, сиэннэрдээх. Добо́рбут Дьуона күлэн-үөрэн турара бу баар курдук. Оҕолоро, сиэннэрэ аҕаларын, эһэлэрин батан майгылаах дьон бастыҥа буоллуннар.

Тыасытов В.А.

БОКСАНАН ДЬАРЫКТАММЫППЫН КЭМСИММЭППИН

Мин 1959 сыллаахха муус устар 29 күнүгэр Маалыкайга элбэх оҕолоох дьыэ кэргэннэ төрөөбүтүм. Ийэм Федорова Надежда Федотовна детсадка нянянан үлэлээбитэ. Ийэбит ыллырын сөбүлүүрү, үчүгэй баҕайы буочардааҕа. Аҕам Саввинов Василий Егорович, эдэр сылдьан хапсаҕай-дахарын, атах оонньуурун туһунан кэпсээччи. Туойара, оһуохай тылын этэрэ. Дьонум олус иллээхтик-эйлээхтик олорубуттара, оҕо сааһым бархсан олобум саамай үчүгэй кэмнэрэ этэ.

1966 сыллаахха оскуолаҕа үөрэнэ кирибитим. Иккис кылааска үөрэнэ сылдьан тустууга эрчиллэ кирибитим. Син бэркэ тустар курдугум. Алтыс кылааска Ньурба оройуонугар бастыыр иһин күрэхтэһиигэ кыттыбытым. Бу күрэхтэһии Маалыкайга буолбута. Онно алта киһини кыайан баран, финалга тийээн бырааппар Федяҕа кыайтаран II миэстэ буолбутум.

Ол кэнниттэн Тыасытов Василий Афанасьевич салайар бокса секциятыгар көспүтүм. Ньурбаҕа улахан дьонно Республиканской турнир буолбута. Онно тренербит миигин, Иванов Васяны, Тыасытов Гришаны бокса күрэхтин көрдөрө Ньурбаҕа илдэ кирибитэ. Онно улахан убайым Виталий боксалаһарын көрбүтүм. РДК иһэ тобус толору дьон мустубут этэ. Хаһыы-ыһыы сүрдээх. Убайым эр киһи диэн хайдах буолуохтааҕын көрдөрбүтэ. Астыммытым аҕай.

Василий Афанасьевичтан арахсыбат буолан хаалбыппыт. Ол сыл уолаттар ортолоругар Титов Проня диэн уолбут Республикаҕа чемпион буолан кэлбитэ. Биһиги Проняҕа ымсыыран бөҕө. Эһилигэр мин, Иванов Вася, Тыасытов Гриша республикаҕа чемпион буолбуппут. Гриша Хабаровскайга, Дальнай Восток уонна Сибиир зонатыгар III миэстэ буолбута. Эһилигэр мин Владивосток куоракка ытыллыбыт Дальнай Восток уонна Сибиир зонатын чемпиона буолбутум.

Оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан Ньурба оройуонугар 7 төгүл бастаабытым. Оҕолорго Республикаҕа «Спартак» общество 5 төгүллээх чемпиона буолбутум. Оскуоланы бүтэрэн баран, тренерим Василий Афанасьевич, Вильям Васильевич, Сергей Степанович Ларионов сүбэлэринэн СГУ-га үөрэнэ кирибитим.

1979 сыллаахха Дальнай Восток уонна Сибиир Универсиадаһын кыайыылааҕынан буолбутум. Комсомольск-на-Амуре куоракка, Дальнай Восток уонна Сибиир спартакиадаһыгар Саха сиригэр хамаандатыттан соҕотобун чемпион буолбутум. Эмиэ бу сыл Ереван куоракка «Трудовые резервы» киин советын күрэхтэһиитигэр II миэстэ буолбутум.

1980 сыллаахха ЦС «Трудовые резервы» сборнайыгар киирэн Украина Тернополь куоратыгар сбораҕа сылдыбытым. Бу сыл күһүнүгэр Липецк куоракка эдэрдэргэ Советскай Союзка чемпионата буолбута. Бу күрэхтэһиигэ быраабыланы уларыта сылдыбыттара. Ол аата полуфиналга үһсү миэстэни былдьаһан кири-сизхтээххин. Бу күрэхтэһии кэнниттэн ити быраабыла уларытыыта сөбө суох эбит диэн эмиэ уруккутун курдук уларыппыттара. Советскай Союз, Европа чемпиона Серик Нурказовы кытта тахсабын. Биир хоппуппут финалга тахсар. Хотторбут үсүһү былдьаһар. Киирсэ сылдьан харсыһы кэмигэр хааспын быһа астарарын. Үһсү миэстэни былдьаһар кыаҕа суох буолабын. Рассечение буолбут киһини быраас көнүллээбэт. Быраабыланы уларыта сатаабатахтара буоллар, мин Советскай Союз призера буолуохтаах этим. Кэлин билбиппит, бу күрэхтэһиигэ Советскай Союз иһигэр эксперимент курдук ыппыттар. Ханньык да АИБА көнүлэ суох.

1981 сыллаахха Дьокуускай куоракка Социалистическай үлэ геройдарын бириһигэр бүтүн

Союзтаабы турнир ытыллыбыта. Бу күрэхтэһиигэ мин маастар нуорматын толорбутум. Бу турниры сахалартан соботобун икки төгүл кыайбытым. Маны таһынан элбэх бүтүн Союзтаабы турнирдарга призердаабытым. Магадан, Бишкек, Киев уонна да атын куораттарга күрэхтэспитим.

1986 сыллаахха бүтэһигин Бордонго ытыллыбыт Саха сиригэр норуоттарын спартакиадатыгар 57 киһиэхэ үстэ киһирсэн бастаабытым.

Боксаннын дьарыктаммыппын кэмсиммэппин. Төрөппүттэр оҕолоргутун боксаҕа биэрин,

сыыстарыаххыт суоҕа. Боксаҕа эрчийбит тренердэрбэр Василий Афанасьевичка, Вильям Васильевичка, Сергей Степановичка барҕа махталбын тириэрдэбин. Барыгытын Маалыкайга, Хатыыга бокса сайдыбыта 50 сылынан эбэрдэлиибин.

*Советскай Союз спордун маастара
Иван Саввинов.*

Кулун тутар 20 күнэ, 2014 с. Дьокуускай к.

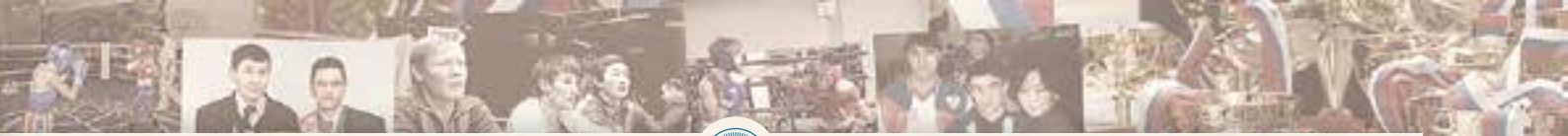
Я ГОРЖУСЬ ТЕМ, ЧТО Я ПРЕДСТАВИТЕЛЬ ХАТЫНСКОЙ ШКОЛЫ БОКСА

Родился 20 октября 1976 года в с. Хаты Нюрбинского улуса.

В 1990 году в нашей школе открылась секция бокса под руководством мастера спорта СССР Анатолия Пахомова. Как сейчас помню, мы вместе с ребятами пришли на первую тренировку. На первой тренировке Анатолий Михайлович рассказывал о своей спортивной жизни, о выдающихся боксерах и о большом спорте. С того дня я «заболел» боксом. В первое время тренер нас в пары не ставил, а каждый день заставлял проходить «школу бокса». Многим ребятам это показалось скучным занятием, и они забросили тренировки. В строю оставались самые упорные. На каждую тренировку я шел как на праздник. Если отменяли тренировку, для меня это был «конец света». Как и все пацаны того времени, помимо бокса я очень интересовался восточными боевыми искусствами. Сейчас, будучи сам тренером не первый год, прихожу к мысли, что спортивная жизнь любого спортсмена зависит от первого тренера. Первый тренер дает основу, прививает любовь к спорту. Оглядываясь назад, я благодарю судьбу за то, что моим первым тренером является Анатолий Михайлович Пахомов.

В 1993 году, успешно окончив Хатынскую среднюю школу, поступил в Якутское Художественное училище. В эти годы серьезно увлекся кикбоксингом под руководством В.И. Егорова. Участвовал на всероссийских и международных

соревнованиях в составе сборных команд РС (Я) и России. Стал бронзовым призером Чемпионата России 1995 года в г. Челябинске. Участвовал на Чемпионате Азии (Челябинск, 1995 г.) и Мира (Киев, 1995 г.). С 1995 по 1997гг. по договору ГУ «ШВСМ» РС(Я) проходил военную службу в СКА 19 ЗАБВО (г.Чита). Являюсь призером открытого чемпионата ЗАБВО по рукопашному бою.

В 1997 году окончив Художественное училище, поступил на работу в спорткомплекс «ЭллэйБоотур» инструктором по спорту. В этом году по состоянию здоровья пришлось оставить большой спорт и по наставлению начальства начал свою тренерскую работу...

С тех пор воспитал 14 мастеров спорта России и 2 мастера спорта международного класса. Наиболее результативные воспитанники:

Дмитрий Ушканов МСМК – Чемпион Мира (2003),

Александр Сидоров МСМК – Чемпион России (2002, 2003), Чемпион Европы (2002),

Ксения Пак – победительница Первенства Мира (2006),

Владимир Чистяков – обладатель Кубка Мира (2011), финалист Первенства Мира (2012),

Олег Филиппов – обладатель Кубка Мира (2003), финалист Чемпионата России (2011),

Вадим Колтовской – обладатель Кубка Мира (2011),

АйаалМестников – обладатель Кубка России (2012, 2013), Чемпион России (2014),

Николай Винокуров – обладатель Кубка России (2013),

Игорь Федоров – обладатель Кубка России (2013),

Денис Андреев – победитель Первенства Европы, Кубка Мира (2011), Чемпион России, финалист Кубка Мира (2013) и т.д.

В моей жизни, тренерской работе огромную моральную поддержку оказывают люди, без которых я бы не состоялся как тренер. Это мои учителя - А.М. Пахомов, В.А. Тысытов, В.И. Егоров, М.Г. Валь и А.И. Пахомов. С 2011 года работаю главным тренером Республики Саха по кикбоксингу. Я горжусь тем, что являюсь представителем, одним из продолжателей славных традиций Хатынского и Малыкайского бокса!

Алексеев Андрей Васильевич,
главный тренер Республики Саха
по кикбоксингу.

ЭНТУЗИАСТ-УЧУУТАЛ, ТРЕНЕР

1991 сыллаахха СГУ Геолого-разведочнай факультетын бүтэрбитим. Саха республикатын “Комдрагмет” алмаас салаатыгар үлэбин сажалаабытым.

1992 сыллаахха Москватааҕы геологоразведочнай институтка алмаас, бриллиант үөрэҕин курсугар ытаннар, геммолог идэтин баһылаабытым. 1997 сылтан АК “АЛРОСА” кампанияҕа үлэлибин. Үс уол оҕолоохпут, кэргэним Марина Софроновна, оҕону иитэр эйгэҕэ үлэлиир.

Маалыкай орто оскуолатыгар 1974 сылтан 1984 сылга диэри үөрэммит сылларбын үчүгэйдик саныыбын. 1981 сыллаахха күһүн дыэм таһыгар чугас олорор табаарыс уолаттарбын, миигиттэн 1-2 сылынан улахаттар, Махатыров Бииктэри, Кириллин Гошаны, Софронов Юраны, Данилов Диманы, Усов Сэмэни кытта бииргэ тутуспутунан спортзалга барбыппыт. Ол саҕана Маалыкайга боксанаан оҕолор дьарыктаналлары утарар учууталлар бааллары истэр этим. Аан бастаан спортзалга тийээн бастаан стройдаан турдубут, хас оҕо кэлбитин тренербит аахта. 7-8-9-10 кылаас оҕолоро холбоон 30-ча оҕо баарын өйдүүбүн. Уолаттар бары араас майгылаах, итиллиллээх этибит, мэник-тэник да оҕолор да бааллара. Бу стройтан сажалаан элбэх уолаттарга олохторун саҕа кэрчигэ саҕаламмыта диэтэхпинэ сыыспатым буолуо.

Бастаан тренерим Тыасытов Василий Афанасьевич 3-4 кылааска уруу уругун үөрэтэрин өйдүүбүн, кылааспыт оҕолоро ону билигин да саныыллар. Кылааспытыгар олус үчүгэйдик уруһуйдуур, чертёжтүүр оҕолор бааллара учууталбыт Василий Афанасьевич өнгөтө буолар.

Оскуолаҕа 1981 сылтан боксанаан дьарыктанан араас куораттарга элбэх күрэхтэһиигэ сылдьыбытым, ол кэлин элбэх дьону-сэргэни кытта алтыарбар, билсэрбэр төрүүт буолбута.

Дьарыктаммытым иккис сылыгар ССССР ДСО “Урожай” обществотын чемпиона, ДСО “Спартак”,

ДСО “Водник”, Мииринэй кулракка буолбут “Якутские алмазы” республиканскай турнирга I миэстэ, Рига куоракка Аан дойдутааҕы турнирга II миэстэ, Туапсе куоракка ытыллыбыт РСФСР ДСО “Урожай” күрэхтэһэр III миэстэ, Бу ситиһиилэрим түмүгүнэн 1983 сыллаахха оччотооҕу Ленинскэй оройуон 10 бастың спортсменнарын ахсааныгар киирбитим.

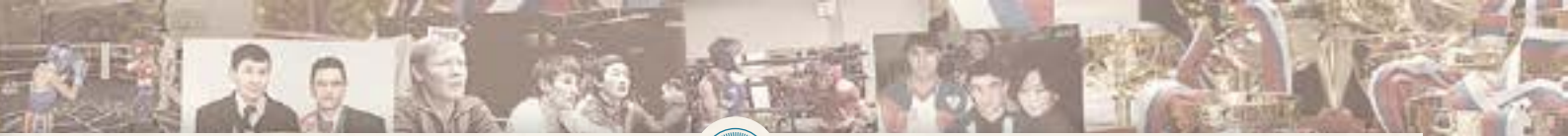
1984-1985 сылларга СГУ-га үөрэнэ сылдьан Тыасытов Александр Афанасьевич салалтатынан боксаҕа дьарыктаммытым.

Чита куоракка устудьуоннар универсиадаларыгар III миэстэ, Магадан куоракка ытыллыбыт Аан дойдутааҕы турнирга – II миэстэ, ССРС спордун маастарыгар кандидат нуорматын толорбутум. Икки сүл армияҕа сулууспалаан кэлэн баран, 1988-1989 сылларга Саха Сиригэр эдэр ыччаттарга II миэстэ буолбутум.

Маалыкайга боксаҕа дьарыктанар кэммитигэр тренербит Василий Афанасьевич уолаттары вальска эргийэргэ үөрэтэрэ, ол рингаҕа туһата элбэх диирин өйдөөн хаалбыппын. Тренербит уолаттары дьарыктыырыгар элбэх сыратын уонна бириэмэтин биэрбитэ. Хамнас диэн төлөммөт, онон энтузианынан, общественной тренеринэн үлэлээбитэ.

Уол оҕо спордуна дьарыктаммыта армияҕа да, олоххо да түргэн, сөп быһаарыыны ылынарыгар улаханньык туһалыыр, көмө буолар. Тренербит спортка эрэ буолбакка, олоххо, үтүө сыһыанга, чизинэй, суобастаах буоларга, дьону убаастыырга үөрэппитэ инники олохпутугар туһалаата диэн этэбин. Учууталым Саха Республикатын үтүөлээх тренера буолбутун истэммин, улаханньык үөрбүтүм. Маалыкайга үөрэммит, боксанаан дьарыктаммыт сылларбын өрүү истинник ахтабын, умнубаппын.

Николай Николаевич Тагров,
Маалыкай оскуолатын 1984 с. выпускнига,
спорт маастарыгар кандидат

«МААЛЫКАЙ БУОЛЛАХХЫНА, КЭННИНГ ДИЭКИ БАРЫА СУОХТААХХЫН»

Бокса секциятыгар 1984 сыллаахха, 7 кылааска үөрэнэ сылдьан, уулуссам оҕолорун кытта бырааттыы Семен, Сергей Васильевтары, Коля Семеновы батыһан, спортзалга тийибитим. Оҕо бөҕө тобус-толору этэ. Спортзалга стройдаан, эргийэ сыһар этибит. Василий Афанасьевичы эрдэ көрөр буолан билэр этим. Убайым Коля эрчиллэр буолан, оскуолаҕа көрүстэҕинэ боксаҕа эрчилин диэн ыгырар этэ. Кэлин оскуолаҕа кинини көрдөхпүнэ саһан хаалар этим.

Аан бастаан эрчиллиигэ кэлбит күммэр «спарринг» буолар күнэ эбит. Дьэ, айкалаах киирсии диэн манна буолла! Николаев Коля диэн 9 кылааска үөрэнэр Хатыы уолунаан кииристим. Ким хоппута биллибитэҕэ. Василий Афанасьевич кими да хайҕаабат да, сиилээбэт да этэ. Сергей Васильевпыт дьизэлээн иһэн ким хайдах киирсибитин, тугу сыыспытын, этэн-кэрдэн, сороҕор хайҕаан, санаабытын көтөҕөн биэрэрэ. Ол кэмнэ Сергей Республикаҕа чемпионнаабыт уопуттаах боксер этэ.

Аҕыйах ый эрчилибиппит кэннэ, Мииринэй куоракка күрэхтэһии буолар буолла. Онно Маалыкайдар туһунан хамаанда буолан бардыбыт. Опыттаах уолаттарбыт Николаев Юра, Васильев Сергей утарсааччыларын барыларын лаппа баһыйан, бастакы миэстэни ылбыттара. Яковлев Артур, Никифоров Проня кыһыылаахтык иккис буолбуттара. Манна «новичоктар» элбэх этибит: Андреев Савва, Васильев Толя, Васильев Семен, Духов Миша, Петров Жора, Иванов Ваня. Биһиги саҕана маннык диэн этии баара: «Маалыкай буоллаххына, кэннин диэки барыа суохтааххын, только вперед!»

Рингэҕэ бастакы сүрэхтэһиим буолла. Чернышевскайтан сылдьар, 7 киирсиилээх, онтуттан 6 кыайыылаах уоллуун кииристим. Маалыкай буоламмын, инним диэки дьүккүстүм даҕаны, охсуум, аһарыым аҕыйах буолан, хоттордум. Рингэттэн тахсан иһэн тренерим эрчиллиннэххинэ

эһиил ити уолу кыайыаҕын диэтэ. Онтон ыла бэйэбэр сыал-сорук туруорунан, күүскэ дьарыктанар буолбутум. Эһиилигэр Маалыкайга күрэхтэһии буолла, онно эмиэ мииринэйдэр кэлбиттэрэ. Били уолум кэлбитэ буолуо диэн кэтэспитим даҕаны кэлбэтэх этэ. Атын нуучча уолун кытта киирсибитим, бастакы раунгга нактауннаан кыайыы амтанын билэн, боксаҕа эрчиллиим өссө күүһүрбүтэ.

Улахан күрэхтэһиигэ Республикаҕа баран кыттаарыбыт Сергей Васильев, Аркадий Степанов уонна мин буолан Дьокуускайга көттүбүт. Сергей уонна мин ыйааһыммытыгар бастаатыбыт. Ньурба оройуонугар киирэн хамаанданан бастыыр этибит. Ол саҕана тренербит бэйэтин баҕа өттүнэн оҕолору үлэ чааһын кэнниттэн дьарыктыыр этэ. Сороҕор тренербитин бэйэбит тэнгээхпитин курдук «Бааска» диэн ааттыырбыт. Ньурбаҕа күрэхтэһэ киирэн баран эмиэ «Бааска да Бааска» дии сырыттаһпытына, Ньурба тренердэрэ Быдыгыев Г.А., Пахомов А.И. барыбытын стройдатан баран, улаханлык сэмэлээн тураллар. Ону билигин санаатахха, оҕолорго оҕолуу уонна доҕордуу сыһыаньтан оннук Бааска диирбит буолуо. Кини хаһан да мөҥө-кыһыра сылдьарын көрдөрбөтөҕө. Күрэххэ охсуһа сылдьан, муннуккар баран иһэн кинини көрөбүн: харахтарын киэнник көрбүт буоллаҕына- дьыала мөлтөх соҕус, биир хараҕа кыччаабыт буоллаҕына- дьыала үчүгэй. Онон хайдах киирсэ сылдьаргын кини тас керунун керен, сангата суох билэҕин.

Ньурба хамаандата 1986 сыллаахха Саха сиригэр хамаанданан бастаан турардаах. Онно Маалыкайтан 4 буолан кыттыбыппыт: Сергей Васильев- I м., мин – I м. Аркадий Степанов- III м., уонна улахан ыйааһынга Иванов Вася III м. буолбуппут.

Саха сирин хамаандатын састаабыгар үс сыл сылдыбытым. Республикаҕа үстэ бастаабытым, биридэ иккис буолбутум. Чусовскойга иккитэ

бастаабытым, «Лучший боксер турнира» буолбутум. «I Сельские игры ЯАССР» бастакы миэстэ, эмиэ «Лучший боксер турнира» буолбутум. Дальнай Восток уонна Сибирь зонатыгар биридэ иккис, биридэ үһүс буолбутум. ВЦСПС III миэстэ буолбутум, мин ыйааһыммар иккис номерынан сылдыбыт Василий Павловка кыһылаахтык кыайтаран турардаахпын. Онно кини ССРС спордун маастарын нуорматын толорон кэлбитэ. Кини илиитин көтөхпүттэригэр, итэҕэйбэккэ туран хаалбыта.

Бүтэнигин 1990 сыллаахха армияҕа сулууспалы сылдьан киирсибитим, дивизиябар – I м., армия чемпионатыгар эмиэ бастаабытым. «Лучший

боксер турнира» диэн аатын ыламын, күрэхтэһии былааҕын түһэрэр чиескэ тиксибитим.

Кэнники СГУ горно-геологической институтун бүтэрэн, билигин Накыынга үлэлии сылдьабын.

Маалыкай боксердарыгар үрдүк ситиһиилэри, тренербэр Василий Афанасьевичка кытаанах дорубуйаны, дьолу-соргуну баҕарабын.

ССРС Спордун маастарыгар
кандидат

Тагор Николаевич Тагров.
2014 сыл

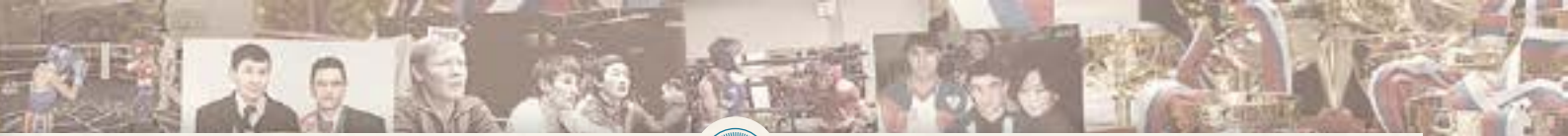
ТРЕНЕРБИТ ТЫАСЫТОВ В.А. БОКСАҒА «ОСКУОЛАТА»

Мин 1983 сылтан боксаннын дьарыктаммытым. Бу санаахпына убайым Тагор боксаҕа илдьибитэ. Ол күнү бэгэһээنگи курдук саныбын. «Сарданга» оҕо саадын сыырыгар оҕолору кытары оонньуу сырыттаахпына эрчиллэр танаспын, кедабын илдэ кэлбит этэ. Убайым оннук сизтэн саалга аҕалбыта. Ол күн мин саамай кыралара этим, Васильев Сэргэй баарын өйдүүбүн, сүүрэ сылдьан мин диэки көрө-көрө дьээбэлээ да дьээбэлээ буолара. Ол дьарыкка барар кэмэр муннубун хайа түспүтүм суола хаалан хаалбыт этэ. Ону Сэргэй ыйа-ыйа күлэр эбит. Ол курдук биир күн ааспыта. Кэлин мин саастыы оҕо наада дизбиттэригэр, таһынааҕы ыалым оҕотун Григорьев Диманы кучуйан илдэ барааччыбын. Ол курдук иккиэн паараҕа турар буолбуппун. Бастакы күрэхтэһиигэ эмиэ Дималыын рингаҕа тахсыбытым. Общественная деятель, революционер, биир дойдулаахпыт М.В. Мегежекская аатынан оройуон күрэхтэһиитэ этэ. Ньурба оройуонуттан элбэх оҕо кэлэн күрэхтэспитэ.

Бокса күрэхтэһиитэ Маалыкай олохтоохторугар бэрт үчүгэй, сэргэх тэрээһин буолара. Көрөөччү олус элбэх буолан, кулууп заала туолааччы. Дималыын күрэхтэһэригэр дьизбиттэн биригэ тахсан барбыппыт. Дима олус кыбыстар этэ, баран иһэн: «Хайдах шортигынан дьон бөҕө ортотугар тахсыах баҕайыбытый?» – диирин өйдүүбүн. Син ол курдук тийэн, бастакы рингэҕэ сүрэхтэһиитин ааспыппыт.

Ити курдук боксанын дьарыктанан устунан боксаны спорт быһыытынан сөбүлээн барбытым. Кэлин арыый улаатан син дьарыктана түспүт буолан, оройуон киинигэр Ньурбаҕа күрэхтэһэ киирэр буолан барбыппыт. Ол киирэн күрэхтэһэн тахсарбытыгар оскуолаҕа линейка буоларын өйдүүбүн, онно миэстэлэһэн, өссө бастаабыттарга оскуола директора Анисимов Уйбаан Саабыс бэйэтинэн линейка ортотугар ынгыран таһааран, оскуола остолубуйугар босхо аһыырга талон туттарара – ол туһунан улахан наҕараада буолара. Талон тутан баран, оҕолор

сүрдээжин да үөрэр этибит уонна хайдах эрэ атын оҕолортон ордон, биир мутук улааппыт курдук сананар этибит.

Ньурбаҕа күрэхтэһиигэ киирдэхпинэ түһэр ыаллаах буолааччыбын да, оҕолордуун бииргэ сылдьар баҕаттан буолуо, Софронов Кешалыын бииргэ кини дьонугар баран түһэрбит. Ол түһэр ыалбыт биһиэхэ оҕолорго сыһыаннара олус үчүгэйн саныыбын. Кинилэр СМУ-га олороллор этэ. Кеша хаһан боксанаан дьарыктаммытын бу диэн өйдөөбөппүн, ол эрэн кини боксаҕа олус дьоһурдаах буолааччы, олус үчүгэйдик киирсэр, түргэн-тарҕан туттуулаах этэ.

Кэлин мин саастыы оҕолор син эбиллэн бар-быттара. Мин кылааспыттан бары да дьарыктаммыт буолуохтаахтар. Ол курдук билигин бокса тренеринэн, тренерин үлэтин салҕаан, оҕолору боксаҕа Кузьмин Ваня дьарыктыы сылдьар. Василий Афанасьевич боксаҕа дьарыктаабыт оҕолоруттан боксаҕа тренердии сылдьар оҕолор билигин бааллар, элбэхтэр. Ол эмиэ тренер сата-быллаах үлэтин бэлиэтэ буолуо дии саныыбын. «Тренер тренеров» диэн бочуоттаах аат иппит-үөрэппит оҕолоро, иитиллээччилэрэ оҕону кытта үлэлиир, дьарыктанар тренергэ анаанар эбит буоллаҕына, Василий Афанасьевич «тренер тренеров» диэн аат ылыан сөп дии саныыбын. Кэлин санаатахпына Василий Афанасьевич оҕолору боксаҕа, ол эбэтэр охсуһарга эрэ диэн буолбакка, олоххо бэлэмнээн үлэни ытар эбит. Ол кэмтэн оҕону кытары үлэлиир тренертэн, иитээччиттэн «педагогическое воспитание» диэн ирдэбиллэри ирдииллэрэ буолуо. Василий Афанасьевич иитии-үөрэтии үлэтин сөптөөхтүк ыытара дии саныыбын. Холобур, кини тренер, иитээччи эрэ быһыытынан буолбакка, сороҕор аҕа да, убай да буолан ылар этэ.

Ол курдук боксанаан дьарыктанар оҕолор бэйэ-бэйэбитигэр быраат-убай курдук сыһыаннаһарбыт, арахсыһыы, атааннаһыы суох буолара, оскуола оҕолоругар бэйэ ыккардыгар сыһыанна уонна атааннаһыыларга боксанаан дьарыктанар оҕолору тохтотор, бэрээдэктиир үлэни ыыталларын ирдэтэлиир этэ. Оччолорго Хатыы, Малдыаҕар үрдүкү кылаастарын оҕолоро Маалыкай оскуолатыгар кэлэн үөрэнэллэрэ. Ханна да буоларын курдук, кэлиилэр икки олохтоохтор диэн уолаттар икки ардыларыгар ата-

аннаһыы баар буолара. Санга кэлбит оҕолортон эмиэ элбэх уол заалга кэлэн, боксаҕа дьарыктанар буолбуттара, аҕыйах кэм иһигэр уолаттар-дыын бары биир оҕолор курдук, убайды-бырааттыы буола түһэрбит.

Биһиги саҕана «Тимуровскай тахсыылар» диэн нэһилиэк кырдыаҕастарыгар, кыамматтарыгар көмөлөһөр үлэ баар буолара... Онно боксаҕа сылдьар оҕолор тутуспутунан дэриэбинэ кыаммат, кырдыаҕас өттүгэр кыра көмөлөрү оҕорорбут, ким мас хайытар, ким хаар күрдээр этэ. Мин санаабар, ити иитии биир сөптөөх ньымата буолар.

Миигин кытта биир кэмгэ боксанаан дьарыктаммыт оҕолор билигин бэйэлэрэ туспа бастын ыал аҕа баһыктара, номнуо эһэлэрэ буолан ололорлор. Мин санаабар, оҕо эрдэхтэн боксанаан дьарыктаммыттара уонна Василий Афанасьевич Тыасытов «оскуолатын» ааспыттара, уолаттар олохторугар таах мээһэ хаалбатах буолуохтаах. Оҕо эрдэхтэринэ дьарык булуна, ол «школа бокса» ааспыттара инники олохторугар туох баар өттүнэн элбэхтик көмөлөспүт буолуохтаах. Бэйэлэрэ ааспыт үөрэхтэрин билигин оҕолоругар үөрэтэллэрэ-такайаллара хайба-быллаах дьыала буолар. Боксанаан дьарыктаммыт уолаттартан элбэх оҕо үрдүк үөрэх кыһатын бүтэрбиттэрэ. Мин СГУ-ну 2000 сыллаахха бүтэрэн, идэбинэн үлэли сылдьабын. Омук сиригэр тахсан Индияҕа Бомбей куоракка тийэ баран опыт атаһаһытыгар үлэлээбитим. Билигин аспирантураны бүтэрэн, «Российская Академия наук. Сибирское Отделение. Институт физико-технических проблем Севера» үлэли сылдьабын. Оҕо сылдьан боксаны таптаан, Василий Афанасьевич оскуолатын ааспыпыттан олус үөрэбин уонна киэн туттабын. Василий Афанасьевичка барҕа махталбын тиэрдэбин.

Василий Николаевич Тагров,

«Российская Академия наук.

Сибирское Отделение.

Институт физико-технических проблем Севера» тэрилтэ специалиһа

СПОРДУНАН ДЬАРЫКТАНЫ – СИТИНИИ ТӨРДӨ

Мин 1974 сыллаахха Хатыы 8 кылаастаах оскуолатыгар маннайгы кылааска үөрэнэ кирибитим. Ол бириэмэбэ бокса секцията үлэли турар кэмэ этэ, үксүн улахан кылаас уолаттара сылдьаллара. Оройуонна уонна Республикаба ситиһиилэрдээх этилэр.

1978-1979 сыллардаахха мин эмиэ бокса секциятыгар дьарыктаммытым. Секцияны эдэр тренер Алексеев Данил Прокопьевич салайан ытара. Үөрэх кэнниттэн кизһэ 5-6 чаастан сабалаан оскуола коридоругар эрчиллэрбит. Боксерскай перчатка, груша кэмчи буолан, үксүн параба туран уонна «лапа» охсор этибит. Ити бириэмэбэ уол оҕо үксэ ол секцияба сылдьыбыта. Ити сылларга маннайгы кыайылары ситиспитим. Маалыкайга буолбут Степан Васильев аатынан совхоз бириһигэр оҕолорго бастаан турабын. Тренербит Алексеев Д.П. 1979 сыллаахха, соһуччу суорума суолламмыта, онон бокса секцията Хатыы оскуолатыгар сабыллыбыта.

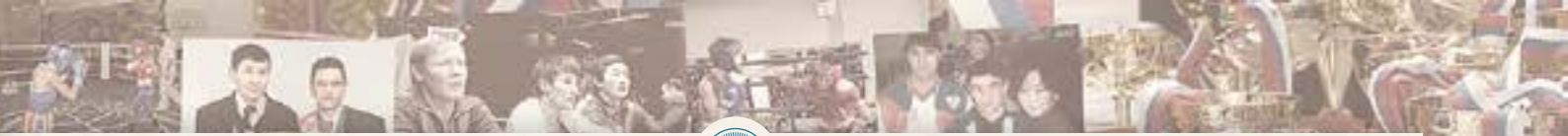
1982 сыллаахха Хатыы 8-с кылаастаах оскуолатын бүтэрэн, Маалыкай орто оскуолатыгар үөрэнэ кэлбитим. Онно бокса секцията оскуолаба син сайдан турар бириэмэтэ этэ. Туспа турар спортивной заалга эрчиллиилэрбит, перчаткалар, грушалар бааллар этэ. Тренербит Тыасытов Василий Афанасьевич, бэйэтэ оройуонна уонна Республикаба үчүгэйдик биллибит боксер уонна тренер. Ол кэмнэ Тагров Николай Николаевич эрчиллэр этэ, кини Республикаба оҕолорго биллэр күүстээх боксер быһыытынан биллэрэ. Ити сыл балаҕан ыйыттан сабалаан күүскэ эрчиллэн барбыппыт. Эмиэ элбэх оҕо буолан сабалаабыппыт. Үксүн Тагровтыын паараба турар буоларым. Кини уонна Василий Афанасьевич көмөлөрүнэн сааскыттан сабалаан

күрэхтэһиилэргэ кыттар буолбутум. 1983-1984 сылларга доҕорбунаан Колялыын элбэх күрэхтэһиилэргэ сылдыбыппыт. Оройуонтан сабалаан, республикаба, Дальнай Востока, Сибииргэ, Россияба уонна СССР «Урожай» спортивной общество, оҕолор истэригэр тийэ ситиһиилэрдэмиппит. Иккиэн боксаба спорт маастарыгар кандидат нуорматын толорбуппут. Билигин бииргэ эрчиллибит уонна күрэхтэспит уолаттарбынаан билсэ-көрсө турабыт. Кинилэр истэриттэн элбэх биллиилээх боксердар тахсыбыттара. Сорохтор билигин атын эйгэни баһылаан урбаанньыт, чиновник, учуонай буолбуттара. Бары боксанаан дьарыктаммыт, күрэхтэспит кэмнэрбитин үчүгэйдик саныылар уонна олохпутугар улаханлык көмөлөспүтэ диэн этэллэр. Бэйэлэрин ис санааларыттан, бириэмэни кэрэйбэккэ чөл олоххо угуйбут, биһигини кытта бииргэ сылдыбыт, боксаба эрчийбит тренердэрбэр улаханлык махтана саныыбын. Миэхэ бу дьарыгым кэнники олохпор улахан оруолу оонньообута, ол курдук армияба, үрдүк үөрэххэ үөрэнэр кэммэр уонна бу билигин полицияба үлэлиир кэммэр улахан көмө буолбута диэн этэбин.

Эдэр ыччакка туһаайан этиэм этэ. Бу аныгы сайдыылаах кэмнэ күүскэ боксанаан эбэтэр спорт араас көрүнүнэн дьарыктанын диэн. Спорт олоххутугар, инники суолгутун-иискитин, бэйэбитин да буларгытыгар улахан көмө буолуо, элбэх доҕордонуоххут, элбэҕи билиэххит-көрүүххут, араас дойдуну кэрийиэххит, ханна да тийдэргит араас балаһыанньаба түбэспиккит да иһин кыайыылаах буолуоххут.

Васильев Аркадий Васильевич,
СССР спордун маастарыгар кандидат

БОКСА МИН ОЛОХПОР

Мин Маалыкайга эргэ мас онгошуулаах залга 1981 сыллаахха оскуолаба үөрэнэ киирэн баран үктэммитим. Көрдөххө зал төһө да эргэтин иһин, оҕо-уруу сүүрүүтэ-көтүүтэ, ыһыта-хаһыта, үөрүүтэ хайдах эрэ ол эргэ залбытын кэнгэтэр курдуга.

1982 сыллаахха бастаан убайым Николаев Николай Анатольевич (Таран) сүбэтинэн тустууга суруттарбытым. Кыра эрдэхпиттэн быраатты иҥирэ Белоглазовтар курдук олимпийскай чемпион ингин буолар баҕа санаалар бааллар этэ. Онно тренер Тыасытов Владимир Григорьевич эрчийэр этэ. Тустууга мин биридэ эрэ күрэхтэспитим. Ол саҕана Степан Васильев бири-иһигэр күрэхтэһии буолар этэ, онно III миэстэ буолбуттаахпын. Ол сылдьан залга боксердар эрчиллэллэрин көрөр этим. Аҕам Тыасытов Василий Афанасьевич эрчийэр этэ. Онно хайдах эрэ уолаттар груша, лаапа охсоллорун ымсыыра көрөр буолан барбытым. Ол кэмгэ Тагров Николай, Васильев Аркадий, Стрекаловская Иннокентий уо.д.а. боксердар чемпион үрдүк аатын ылан кэлэллэрин көрөн ымсыыар этим. Онтон 1985 сыллаахха доҕорбунаан Софронов Кешалыын бокса секциятыгар суруттарбыппыт. Сотору буолаат Тагров Василий, Кузьмин Иван, Моисеев Саша, Михайлов Родион уонна да атын оҕолор эмиэ суруйтарбыттара. Онно Тагров Тагор, Васильев Сергей, Васильев Аркадий оройуон, республика иһигэр бэйэлэрин тэннээхтэрин булбат чемпионар этэ.

Бастакы сылбар эрчиллэн баран, Маалыкайга М.В.Мегежекская бири-иһигэр күрэхтэһиигэ кыттабын диэтилэр. Онно долгуйуу диэн сүрдээх этэ. Ол гынан баран, биригэ күн аайы эрчиллэр уолбун кытта Иванов Мишалыын киристиким,

киһим миигиттэн арыый бытаан эрэ буолан хоттордо быһыылааба. Онно I миэстэ буолан үөрбүппүн билигин бу баардыы өйдүүбүн.

Онтон саҕалаан 1990 сылга диэри олус элбэх күрэхтэһиилэргэ сылдьыбытым. Хаста да Ньурба, Бүлүү оройуоннарыгар бастаабытым, республикаба эмиэ хаста да бириистээх миэстэлэргэ тиксибитим.

Биригэ эрчиллибит уолаттарбыттан Кузьмин Иван боксаба спорт маастарыгар кандидат, Тагров Василий боксаба, кикбоксаба спорт маастарын норматын толорбуттара. Моисеев Саша СНГ тийэ киирсибитэ. Хомойуох иһин, билигин биһиги кэккэбитигэр Софронов Кеша, Иванов Миша суохтар. Мин бүтэһигин рингаба 1993 сыллаахха армияба сулууспалыы сылдьан Тихоокеанский флот күрэхтэһиитигэр киирсэн II миэстэ буолбутум. Билигин Дьокуускай куоракка олоробун. Кэргэним Тыасытова Василиса Валерьевна диэн, икки уол оҕолоохпун.

Маалыкайга уонна Хатыыга бокса сайдыбыта 50 сыллаах юбилейынан эбэрдэлибин. Эдэр боксердарга Олимп чыпчаалын дабайан төрөөбүт төрүт дойдугутун, маанылаах Маалыкайгыт сири ааттата турун диэн баҕа санаабын этэбин.

Тыасытов Александр Васильевич,
МВД пенсионера
15.03.2014

БОРДОН, МЭН ЭДЭБЭК, МАЛДЫАБАР ТУБЭЛЭРИГЭР ФИЗКУЛЬТУРА УОННА СПОРТ САЙДЫБЫТА 50 СЫЛА

БОКС МИН ОЛОХПОР ОРУОЛА СҮНГКЭН

Мин, Кузьмин Иван Семенович, 1975 сыллаахха Чурапчы оройуонугар төрөөбүтүм. 1980 сыллаахха ийэм дойдутугар Ньурба Маалыкайыгар көһөн кэлбиппит. Маалыкай орто оскуолатыгар үөрэммитим. Маалыкайга бокса спорт көрүнгүнэн оччоттон да өрө тутуллара.

Мин 7-с кылаастан бокса оскуолатыгар эрчилиибин саҕалаабытым. Ол кэмнэргэ республика таһымнаах күрэхтэһиилэргэ миэстэлэнэрим. 9-с кылааска үөрэнэ сылдьан, Новосибирскай куоракка Всесоюзнай турнирга бастаабытым. 1992 сыллаахха оскуоланы бүтэрэн баран, Олимпийскай резерва училищатыгар үөрэнэ киирбитим. Үөрэнэр сылларбар 1993 сыллаахха Нерюнгрига, Дальнай Востоктааҕы күрэхтэһиигэ бастаабытым. Новокузнецкайга ытыллыбыт, Российский совет «Динамо» күрэхтэһиигэ иккис миэстэ, Уфаҕа буолбут «Юность России» күрэхтэһиигэ үһүс миэстэ буолбутум. 1995 сыллаахха Тамбов куоракка «Первенство России» күрэхтэһиигэ кыттыбытым.

Үөрэхпин ситиһиилээхтик бүтэрэн баран, аармыйаҕа сулууспалы барбытым. Сулууспалаан кэлэн баран, Маалыкай орто оскуолатыгар физкультура учууталынан үлэли сырыттаппына, 2001 сыллаахха Ньурба куоратыгар ДЮСШ-ҕа тренеринэн ыңырбыттара. Спорт оскуолатыгар үлэлиир сылларбар түөрт республика чемпионун иитэн-үөрэтэн таһаарбытым, оттон призер буолбут үөрэнээччилэрим элбэхтэр.

2010 сылтан Маалыкайга тренеринэн үлэлибин. Саха сирин үтүөлээх тренерин Василий Афанасьевич Тыасытов кытта үлэбин саҕалаабытым. Ол сылга ХИФУ физкультураҕа салаа-

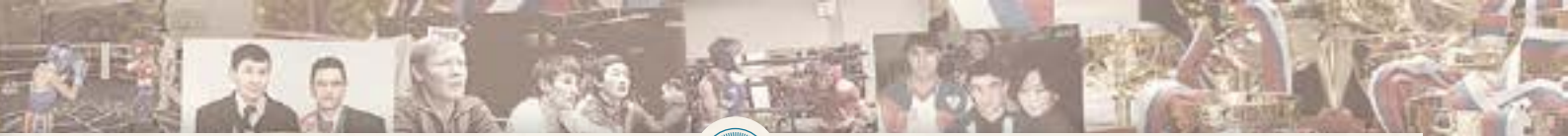
тыгар кэтэхтэн үөрэнэ киирбитим уонна 2013 сыллаахха ситиһиилээхтик үөрэнэн бүтэрбитим.

Василий Афанасьевич Тыасытовтыын үлэлиир кэммитигэр Саввинов Миша, Григорьев Коля, Тыасытов Анатолий, Чемпосов Айаал, Лазарев Дима, Аммосов Айаал, Климов Саша курдук республика чемпионнарын, призердарын үөрэтэн-такайан таһаарбыппыт. Саввинов Миша, кыргыттарга Тыасытова Валя Дальнай Восток чемпионнарынан, оттон Григорьев Коля, Васильева Уйгу призердарынан буолбуттара.

Васильева Уйгу уонна Тыасытова Валя кыргыттарга бүтүн Россиятааҕы турнирга бастыыр иһин Свердловскай уобаласка Нижний Тагил куоракка буолбут күрэхтэһиигэ кыттан кэллэр. Кыргыттар миэстэҕэ тиксибэтэллэр да, санаалара бөҕө, салгыы хорутуулаахтык эрчиллэн, ситиһиилээхтик кыттар түгэннэр тосхойуохтарыгар итэҕэйэллэр. Туохха да тэннэммит уопуттаах кэллилэр.

Бэйэм туһунан кылгастык ахтар буоллахпына, кэргэннээхпин, ус уол оҕолоохпун.

МААЛЫКАЙ СААЛЫТТАН САБАЛАММЫТ СЫРДЫК ЧЫПЧААЛЛАР

Мин 7-с кылаастан, 1992 сыллаахха Тыасытов Василий Афанасьевичка бокса эрчиллэн, дырыкпын сабалаабытым. Ол сабана кини тренер – общественник быһыытынан үлэлиир кэмэ этэ. Маалыкайга биһиги көлүөнэ уолаттар боксанаан дырыктамматах оҕо диэн ахсааннаах этэ. Күн аайы бырааппынаан Иванов Иван Васильевичтыын заалга үөрэ – көтө тийээн дырыктанарбыт, заал толору оҕо буолааччы. Сорох дьылларга сарсыарда эрдэ туран, заалга зарядкалыыр кэмнэрбит эмиэ баар буолааччылар.

Мин бастакы күрэхтэһиим Ньурба оройуонун турнирыгар күрэхтэһииттэн сабаламмыта. Бастакы күөн көрсүбүт киһибинэн кыра ыйааһынна Георгий Балакшин буолбута, онно мин хотторбутум. Ол да буоллар боксаны бырахпакка салгыы дырыктаммытым.

Ол кэнниттэн Сунтаарга бараммын, аһаҕас турнирга I миэстэ буолбутум. 1994 сыллаахха оҕолорго Республика чемпионатыгар буолбут күрэхтэһиигэ быраатым Иван Иванов I миэстэни чаһылхайдык киирсэн ылбыта, оттон мин II миэстэни ылан, Владивосток куоракка буолар Дальнай Восток уонна Сибиир күрэхтэһиитигэр киирсэн, Саха сириг сүүмэрдэммит хама-

андатыгар, Ньурбаттан үс буолан киирбиппит: Потапов Станислав Семенович, Балакшин Георгий Русланович уонна мин. Иван Иванов күрэхтэһиигэ барыан аҕай иннинэ, ыалдьан хаалан кыайан барбатаҕа. 1995 сыллаахха финалга Владивосток уолун кыайан, I миэстэ буолбутум, онно Георгий Балакшин II миэстэ буолбута. Иннэ гынан, 1995 сыллаахха оҕолорго Россия чемпионатыгар кыттар чиэстэммитим. Онно барыахпыт иннинэ Дьокуускай куоракка сүүмэрдэммит хамаанданы кытта Ньурбаттан үс буолан, Иван Иванов, Георгий Балакшин уонна мин, эрчиллибиппит, күрэххэ кытта барбыппыт. Белгород куоракка буолбут Россия чемпионатыгар 48 кг киирсэн чемпион аатын ылбытым, Георгий III миэстэ буолбута.

Бу күрэхтэһи кэнниттэн, хомойуох иһин, дорубуйабыттан сылтаан боксанаан дырыктанарбын тохтоппутум.

Төһө да боксанаан дырыктанарбын тохтоппутум иһин, ол кэмнэрбин сырдыктык ахта саныбын.

Иванов Николай Иванович,
бокса спорт маастарыгар
кандидат

УБАЙБЫНААН КОЛЯЛЫН БИИРГЭ ЭРЧИЛЛЭН

Мин, Иванов Иван Васильевич, боксанаан 1990 сылтан сағалаан дьарыктаммытым. Бастакы күрэхтэһиим Ньурбаға буолбута. Онно хотторуу хомолтотун билэн баран күүскэ эрчиллэн, хайаан да миэстэлэһиэм диэн бэйэбэр этиммитим. Күһүн буоллабына боксаға дьарыктана кэлбит оҕолор эргэ заал биир истиэнэттэн утары истиэнэтигэр диэри субуруйан стройга турааччыбыт, элбэхпит сур. Саас кэллэбинэ ол уолаттартан 5-6 эрэ оҕо хаалааччы. Ол хаалбыт уолаттартан Республика, Дальнай Восток уонна Сибирь, бүтүн Россиятаабы уонна Россия финалын призердара уонна кыайыылаахтара тахсыбыттара.

Ол кэмнэ убайбынаан Иванов Колялыын күн аайы эрчиллэн, бастакы оҕолор спартакиада-тыгар 1994 сыллаахха баран бастаан кэлбипит. Бу күрэххэ барарга Ньурба хамаандатыгар Маалыкайтан биир кылааска үөрэнэр доҕорум Никифоров Саша, убайым Иванов Коля уонна мин, Ньурбаттан Балакшин Гоша, Потапов Стас, Алексеев Айаал баар этилэр. 1995 сыллаахха Иванов Коля Владивостокка баран, Дальнай Восток уонна Сибиир турнирдарын кыайыылааҕа буолан кэлбитэ, Россия Финалыгар баран киирсэргэ, путевка ылбыта. Белгород куоракка

баран, Россия Финалыгар бастаан кэлэр уонна Олимпийскай резервэ училищетыгар үөрэнэ киирэр.

Оттон мин 1996 сыллаахха тохсунньу ыйтан сағалаан УОР-га үөрэнэ барбытым. Иркутскай куоракка баран, ФЦО «Профсоюз России» кыайан, Гусь Хрустальная куоракка Россия Финалыгар күрэххэ баран II миэстэ буолбутум.

1998 сыллаахха Маалыкайдаабы Спорт дьиэтигэр боксаға тренердээбитим, 2005 сылтан Мииринэй оройуонун старшай тренеринэн үлэлээбитим. Билигин Мииринэй оройуонун ДЮСШ-атыгар УӨСУ (УСР) директоры солбуйааччынан үлэлиибин, Саха Республикатын үөрэҕириитин туйгуна бэлиэни ылбытым.

Улахан махталбын тиэрдим этэ тренербэр, иккис аҕабар Василий Афанасьевич Тыасытовка. Тус олохпор элбэҕи сүбэлээн-амалаан биэрбиккэр махталым мунгура суох. Маалыкай боксатын өрө туппуккар барҕа махтал.

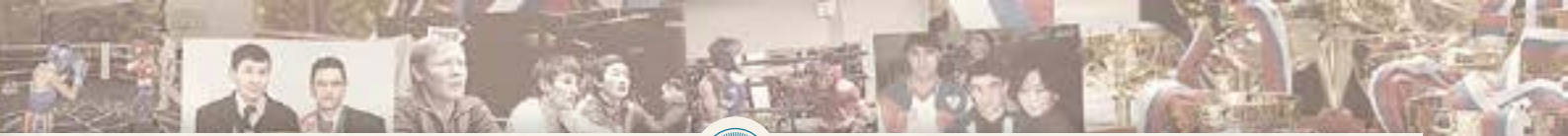
Иванов Иван Васильевич,

Саха Республикатын үөрэҕириитин туйгуна,

Мииринэй оройуонун

Оҕо спортивнай оскуолатын

солбуйааччы дириэктэрэ

БОКСА МИН ОЛОХПОР...

Мин, Трофимов Андрей Егорович, бэс ыйын 27 күнүгэр 1982 сыллаахха Маалыкайга төрөөбүтүм. 1989 сыллаахха оскуолаба үөрэнэ кирибитим. 5-с кылааска сылдьан оҕолор боксанаан дьарыктаналларын истибитим. Биир күн дьыэбэр олодохпуна таһынаабы ыалым оҕото кучуйан, спортзалга бокса секциятыгар илдьибитэ. Заалга кэлэн боксаба суруттардым. Тренеринэн убайым Тыасытов Василий Афанасьевич үлэлиир эбит. Бастакы дьарыкпар бэрчээккэ кэтэн, киирсэн көрдүм. Мин иннибиттэн дьарыктанар уолаттары кытта паараба туруорбуттара. Бастакы күммэр олох төбөм ыалдыар диэри кырбаммытым, күн бүгүнгэ дылы онтукабын олус өйдүүбүн.

Дэ бу кэнниттэн сыл аңаара курдук дьарыктанан баран, тренерим күрэхтэһиигэ Ньурбага илдьэ кирибитэ. Ол киирэн баран бастакы киирсибэр Иванов Коля диэн Хатыы уолунаан киирсибитим. Бастакы киирсибэр хотторбутум. Онтон сылтаан боксабын бырабыһыкпын дии санаабытым. Ол иһин аһыйах күн сылдыбатабым, онно тренерим телефонунан дьоммунаан кэпсэтэн, заалга ыттарбыта. Бэйэм баҕарбат буолан, көтүтэ-көтүтэ сылдыарым. Сорох күн дьарыкпын көтүтэн, уулуссаба дьаарбайа сырыттаһына, Василий Афанасьевич тутан ылан, заалга кэлээр диэччи. Олох хаайан да кэлэбин диэн тылбын ылааччы. Ол иһин хайыахпынай, тылбын биэрбит киһи быһыытынан, заалга тийээччибин.

Ол курдук дьарыктанар дьарыктаммат сылдьан сэттис кылааска үөрэнэ сылдьан, тренерим күрэхтэһиигэ Сунтаар улуугуар Шея диэн дэриэбинэтигэр илдьэ барбыта. Онно тийэн

күрэхтэһиигэ бастаабытым. Үөрүүкөтүү ынырыга этэ: мэдээлбин дьыэбэр тийиэхпэр диэри кэтэн кэлбитим. Билигин да дьыэбэр киирбиппин бу баардыы өйдүүбүн, ийэм үөрүүтүттэн, сыллаан ылбыта. Ол кэнниттэн субуруччу түөрт күрэхтэһиигэ барбытым. Онно эмиэ төрдүөн-нэригэр бастаабытым.

Оскуолабар үөрэхпин көтүтүүм олус элбээбитэ. Ол да буоллар учууталларым бастаан кэллим диэтэхпинэ, үөрэллэр аҕай этэ. Учууталлар спорт өттүгэр үчүгэй диэн үөрэхпэр өйүүр этилэр.

Онтон 9-с кылааһы бүтэрбитим кэнниттэн Василий Афанасьевич Дьоуускай куоракка Олимпийскай резервэ училищетыгар үөрэххэ ыппыта. УОР-га үөрэнэ сылдьан, «Первенство России» күрэххэ Гусь Хрустальный куоракка күрэхтэһэ барбытым. Онно түөртэ киирсибитим, иккис киирсибэр Алексей Тищенконы кыайбытым. Кэлин кини икки төгүллээх Олимпийскай чемпион буолбута. Ол күрэхтэһиигэ иккис миэстэ буолбутум. Бастакы кууруска үөрэнэ сылдьан, «А» категориялаах Бүтүн Россиятаабы турнирга бастаан Россия маастарын нуорматын толорон, маастар буолбутум.

Ол саҕана спортка ситиһиилэрдээх буолаххына, үрдүк үөрэххэ быһа ылар этилэр. Ол курдук УОР-у бүтэрэн баран, ЯГСХА-ба киирбитим. Онно 5 сыл үөрэнэн, үрдүк үөрэхтэммитим.

Билигин Дьокуускай куоракка «Триумф» спорткомплекса тренеринэн үлэлиибин. Билигин боксер буолбутум олохпор уонна олобу көрүүбэр улахан көмө буолла диэн этэбин.

А.Е. Трофимов,
Россия спордун маастара

АЛЕКСЕЙ ТИЩЕНКО: «В ЯКУТСК ПРИЕХАЛ ЗА РЕВАНШЕМ»

Досье «Спорт Якутии»:

Тищенко Алексей Викторович.

Дата рождения: 29 мая 1984 года.

Место рождения: г. Омск

Весовая категория: 60 кг (до января 2006 г. – 57 кг)

Рост: 165 см.

Заслуженный мастер спорта.

В сборной России по боксу с 2003 г.

Выступает за Российскую Армию.

Тренеры: Бубенов А.Г., Киселев Н.Л.

Достижения:

2003 – чемпион России

2004 – победитель Игр XXVIII Олимпиады в Афинах.

2005 – обладатель Кубка мира, чемпион мира.

2006 – чемпион Европы.

2008 – победитель Игр XXIX Олимпиады в Пекине

Алексей Тищенко – единственный олимпийский чемпион на чемпионате России. Он, безусловно, главная звезда современного российского бокса. Следовательно, внимание к его персоне будет самым пристальным. И свое первое интервью обладатель всех титулов в любительском боксе Алексей Тищенко дал именно газете «Спорт Якутии». Корреспондент нашей газеты застал олимпийца в номере люкс гостиницы «Полярная звезда».

– **Алексей, как вам наш город?**

– Толком ничего еще не успел посмотреть. Немного прогулялись по городу. Но надеюсь, в выходной день познакомимся с вашим городом и посетим все достопримечательности. О Якутии мне рассказывали мои друзья по сборной Георгий Балакшин и Афанасий Поскачин. Россия очень большая, и я всегда стараюсь, приехав в любой город, познакомиться с ним поближе. Стараюсь узнать культуру, и быт населения. Хочу посмотреть на стадо оленей, но мне сказали, что в Якутске диких оленей нет. Жалко.

– **Некоторые боксеры в связи акклиматизацией приехали пораньше. Как вы вообще проходите адаптацию?**

– На любых соревнованиях акклиматизацию прохожу хорошо. С Омском разница во времени всего три часа. Поэтому не было необходимости приезжать так рано.

– **Одного только вас из всех участников разместили в нашей лучшей гостинице. Это было ваше личное пожелание?**

– Нет. Просто организаторы после встречи в аэропорту мне сказали, что для меня забронирован номер в гостинице. Хотел со всеми ребятами поселиться, но неудобно было в принципе мне все равно. Главное – есть кровать, чтобы отдохнуть.

– **Последние три года вы не выступали на чемпионатах России. Что дает вам именно якутский чемпионат?**

– Во-первых, как все мы знаем, этот чемпионат является отборочным для участия в чемпионате мира и Олимпийских играх в Пекине.

Во-вторых, каждому боксеру нужна соревновательная практика. В этом году принимал участия в международном турнире Кубок «Странджа» в Болгарии, где провел три боя и стал чемпионом. Ну и конечно, хотелось бы еще раз стать сильнейшим боксером нашей страны.

– Знаю, что на юношеском уровне вы проигрывали на состязаниях якутянину

Андрею Трофимову и причем дважды, или я ошибаюсь?

– Это было только один раз, на каких-то соревнованиях в городе Гусь-Хрустальный. И тогда я проиграл в равной встрече, но победу отдал ему. Тогда я только начинал боксировать. А, что говорят, что Трофимов выигрывал у меня дважды, да? Ничего подобного! Все свои бои я помню.

– Кого из соперников хотели бы выделить?

– На чемпионате России слабых спортсменов не бывает. Каждый готовится очень серьез-

но. В основном это молодые ребята, которые только недавно перешли из юниорского возраста. Моим соперником будет ваш Андрей Трофимов, надеюсь взять у него реванш за обидное поражение (смеется).

– **Перед Олимпиадой в Афинах вы, по сути, были «темной лошадкой». Были ли уверены в победе?**

– А получилось, я оказался «светлой лошадкой» (опять улыбается). Но сказать, что на 100 % был уверен в победе, не могу. Мне доверили защищать честь великой страны, и я не хотел подвести тренеров. Наверное, прежде всего хотел доказать самому себе, что не зря отдал тренировкам многие годы. В первые минуты вообще не поверил, что я выиграл финальный бой и стал олимпийским чемпионом, это пришло позже.

Николай Константинов II

БОКС – ЭТО МОЯ СУДЬБА

Бокс – это моя судьба. Ведь в самом начале спортивного пути я думал, что стану борцом. В 1995 году в 6 классе, в начале учебного года, в школе с одноклассниками решили записаться на секцию по вольной борьбе. На следующий день, когда мы пришли в спортзал, там в основном тренировались боксеры. И именно в тот день тренер по вольной борьбе задержался где-то и когда мы играли на матах, ко мне подошел тренер по боксу Тагор Тагров и спросил: «Не хочешь ли ты записаться на секцию бокса?» Я, не раздумывая, сразу согласился. И с того дня сразу встал в строй секции бокса. С первого дня мне очень понравилось тренироваться и ходить в спортзал. Так начались мои первые шаги в боксе, где тренерами моими были Тыясытов Василий Афанасьевич и Тагров Тагор Николаевич.

После двух недель тренировок в ноябре месяце меня взяли на Открытый турнир по боксу среди юношей, посвященный памяти чемпиона мира А.Е. Иванова, в весовой категории 34 кг. На этом турнире я провел два боя и занял II место. На этих соревнованиях меня заметил заслуженный тренер России по боксу Артур Иннокентьевич Пахомов.

В декабре 1995 года я занял I место на открытом турнире памяти Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Васильевича Иванова среди юношей в весовой категории 32 кг.

Сразу после этих соревнований в феврале 1996 года меня взяли на Первенство РС(Я) по боксу среди юношей, где я занял I место в весовой категории 32 кг. В этом же году я занял I место на Открытом первенстве Ленского района по боксу.

В 1997 году я участвовал в семи соревнованиях, где занимал I место. Также в этом году у меня был первый выезд за пределы Республики, по приглашению в г. Электросталь Московской области, там проходили традиционные турниры, где я занял I место.

После этих соревнований у меня выросло стремление к спорту и я решил более серьезно увлечься боксом.

В 1998 году я участвовал в восьми соревнованиях по боксу и везде занимал призовые места. В апреле 1998 года мне дали грамоту за красивый бой на Республиканском турнире. В этом же году я поехал на сборы в г. Екатеринбург, где проходил чемпионат России по боксу среди молодежи, где выступал Г.Р. Балакшин. Во время этих сборов я участвовал во Всероссийском юношеском турнире на призы ДЮСШ «Малахитовый гонг» в весовой категории 48 кг., где занял II место. В июне этого же года я участвовал на III спортивных играх среди учащихся РС(Я), где занял II место.

В 1999 году больше всего запомнился бой, проводимый в рамках Республиканской юношеской спартакиады «Старт». В этом же году был награжден грамотами «За красивый бой» и «За самый технический бой». Также в этом году стал Лауреатом в номинации «Лучший спортсмен 1999 года» Бордонского наслега.

В апреле 2000 года занял II место в Первенстве ЦС ФСО «Россия» по боксу среди старших юношей в весовой категории 54 кг. В июне выиграл I место в IV спортивных играх учащихся «Старт», посвященный Году детства и детского спорта. Тем самым получил путевку на участие в спортивных играх «Дети Саха-Азии». В этом же году мне было присвоено звание «Лауреат Года детства и детского спорта».

С 2001 года я уже стал соревноваться среди молодежи. В апреле стал чемпионом международного турнира «Олимпийские надежды» в Болгарии, тем самым получил путевку на отборочный турнир Чемпионата Европы. В этом году окончил школу и поступил в Сельскохозяйственную Академию по специальности – юрист.

В феврале 2003 года занял I место в VI-м Всероссийском турнире класса «А» в весовой категории 60 кг. и после этого получил звание «Мастер спорта России».

В 2004 году переехал в Московскую область и стал представлять Московскую область, г. Королев. В апреле 2004 года стал призером открытого чемпионата Московской области и в этом же году выиграл Международный турнир в Германии.

В марте 2005 года занял III место в Чемпионате ОГО ВФСО «Динамо» по боксу. В апреле 2005 года занял I место на Открытом первенстве Московской области. В мае 2005 года занял I место в Центральном Федеральном округе, тем самым стал первым номером Московской области и Центрального Федерального округа. В октябре этого же года занял I в Матчевой встрече Украина и Московская область. В ноябре занял III место во Всероссийских соревнованиях «Олимпийские надежды» в г. Ханты-Мансийск.

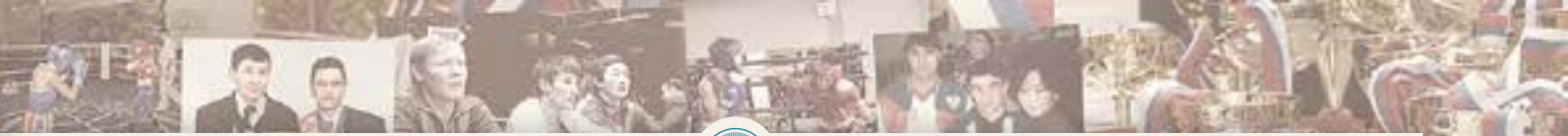
Я считаю, что спорт дал мне разные преимущества в жизни. Спорт развивает ум, учит думать по-новому, дает возможность обыгрывать разные ситуации в реальной жизни, дает уверенность в себе. Спорт также укрепляет здоровье, бодрит, и человек стремится жить.

В спорте чаще всего решает упорный настойчивый труд. Успех и труд связаны между собой напрямую. Знаю и видел, что кто мало работает, тот и получает скромные результаты.

Взаимопонимание между тренером и спортсменом очень важно. Если спортсмен добился успеха, это значит, что тренер и спортсмен сумели найти самый эффективный путь к победе. В сущности, любой спортивный поединок – это борьба не только спортсменов, а в первую очередь, тренеров. Тренер – это учитель и воспитатель. Он работает с каждым спортсменом индивидуально. Я очень благодарен своим тренерам Василию Афанасьевичу Тыасытову, Артуру Иннокентьевичу Пахомову, Тагрову Тагору Николаевичу и Смирнову Сергею Юрьевичу.

В будущем я хочу отдать своих сыновей на бокс. Так как считаю, что бокс, в первую очередь, тренирует характер ребенка. Ребенок научиться терпеть боль, переступить через себя, заставлять себя делать то, что он не может и не хочет. Я не говорю, что такие черты характера формируются и закаляются только в боксе. Любые единоборства помогут наделять ребенка такими чертами. А такой характер будет помогать мальчику всегда.

МИН БАСТАКЫ ТРЕНЕРЫМ

Сүүрэрбин-көтөрбүн ордорор буолан, тобус саастаах уолу аан бастаан бокса секциятыгар аҕам Слепцов Геннадий Андреевич илдьибитэ. Тренеринэн В.А. Тыасытов үлэлиирэ.

Ол кэмнэ эргэ заалга 20-чэ оторой-моторой уолаттар кимтэн да, туохтан да итэҕэс санаммакка, дыарыктанар этибит. Василий Афанасьевич хас биирдии оҕоҕо сөптөөх сыһыаны булан, бэйэтигэр түргэнник сыһыарара. Кини ытар дыарыга олус судургу, өйдүнүмтүө уонна киһи болҕомтотун тардар буолара. Дьарыктаммытым тухары тренерим оҕолорго кыһыра-абара, мөҕө турарын биирдэ да көрбөтөбүм. Куруутун холку майгылаах, үтүө сүбэлээх көрсөрө, ол быһыгар эппит тылын ыһыктыбакка, толорор үгэстээҕэ. Бокса секциятыгар сылдьан, улахан уолаттары мэлдьи холобур онгостор этим. Ол курдук кыайыыга дьулуурум улаатан, кыра уолаттар күрэхтэһиилэргэ миэстэлэһэн үөрэр-көтөр этибит.

Бастакы эппиэтинэстээх күрэхтэһиим Маалыкайга оскуола физкультурнай саалыгар буолбута. Оччолорго күрэхтэһэр сирбит скамейканан түөрт муннук гына тардыллыбыт ринга этэ. Хатыы дэриэбинэтиттэн сылдьар уолу баһыйан, маннайгы умнуллубат кыайыбын аҕалбытым.

2006 сыллаахха республика чемпионатыгар кытта барарбытыгар Ньурба улуунун мунньуллубут хамаандатын 11 оҕоттуттан, 8-һа Василий Афанасьевич иитиллээччилэрэ этибит. Мэлдьи инники күөҥнэ сылдьарбытыттан киэн тутта саныырбыт.

Василий Афанасьевич сүбэтинэн, 10-с кылааска Олимпийскай Эрэл училищетыгар үөрэнэ барбытым. Онно үһүс кууруска үөрэнэ сылдьан, Россия спордун маастарын нуорматын толорбутум. УОР-у бүтэрээт, Дьокуускайдаагы судаарыстыбаннай университет физкультурнай ин-

ститутугар үөрэхпин салгыыр буолбутум. Үөрэхпин ситиһиилээхтик түмүктээн, күн бүгүнүгэр диэри Чурапчытаагы физкультурнай институтка бокса тренеринэн үлэлии сылдьабын. Бэйэм тренерим дьарыктаабыт оҕолоро аны бу үөрэх кыһатыгар кэлэн үөрэнэ сылдьаллар. Маалыкай оскуолатын боксаҕа дьарыгын паалачкатын учууталбыттан ылан, мин салгыыр чизэскэ тиксибитим. Чурапчытаагы институтка үөрэнэ сыл-

дьан быраатым Слепцов Мичил Россия спордун маастарын нуорматын толордо. Бу биһиэхэ улахан ситиһиибит буолар. Аҕам баҕа санаата туоларыгар Василий Афанасьевич олук уурбута олохпор улахан суолталаах.

Василий Афанасьевич иппит оҕолоро, биһиги, бары үрдүк үөрэхтээхпит, сөбүлүүр үлэлээхпит, ыал буолан, оҕолонон-урууланан олоробут. Биһиги суолбутун батыһан, Слепцов Мичил, Можуков Сергей, Павлов Коля, Климов Бэргэн, Саввинов Миша ситиһиилээхтик үөрэнэ сылдьаллар. Сотору үөрэхтэрин түмүктүүлэр. Билигин Алквад Иванов эмиэ УОР-га киирэн, ситиһиилээхтик үөрэнэ сылдар. Убайдарын суолун батыһыа диэн эрэнэбин.

Оҕо эрдэхпиттэн инникигэ, кыайыыга талаһыбар, ыарахантан чаҕыйбат, эр киһилии күүстээх санаалаах буоларга тренерим Василий Афанасьевич кыһамньытын, сыратын-сылбатын уурбутун иһин махтанабын. Билигин бэйэм оҕолору боксаҕа эрчийтэлиир, дьарыктыыр буоламмын, бу үлэ олус дыаныардаабын, киһи сыратын, бириэмэтин ыларын эрэ биирдэ биллим.

Слепцов Андрей Геннадиевич,
Россия спордун маастара,
Чурапчытаагы физкультура институтун
боксаҕа тренерэ

БОРДОН, МЭН ЭДЭҔЭК, МАЛДЫАҔАР ТУБЭЛЭРИГЭР ФИЗКУЛЬТУРА УОННА СПОРТ САЙДЫБЫТА 50 СЫЛА

БОКСА – ОЛОХ СИТИЙИТИН ОСКУОЛАТА

Бокса секциятыгар 1995 сыллаахха 8 саастаахпар, 2-с кылааска үөрэнэ сылдьан киирбитим. Маннай оскуолаба үөрэнэ олодохпутуна, ким боксаба суруйтарар диэн ыйыталаһа сылдьыбыттара. Кылааһым оҕолоро суруйтарбыттара, ону тэнэ мин эмиэ суруйтарбытым. Ол күн эдьийим аахха хоно барбытым. Сарсыныгар дьиэлээн истэхпинэ, арай бииргэ үөрэнэр уолум Спира Ушканов үрүксээк соһон баран иһэр эбит. Спира этэр: «Хайа боксаба тоҕо барбаккын?» – диэн, ону олох даҕаны умнан кэбиспит этим. Турбахтыы түһэн баран: «Чэ, иккиэн барыахха!» – диэн буолла. Мин дьиэбэр тийэн кеда ыллыбыт уонна зал диэки сүүрдүбүт. Бастаан тийибиппит оҕо бөҕө оонньоон-көрүлээн, сүүрэн-көтөн астына сылдьаллара. Кыбыстан дуу, хайдах эбитэ дуу, киирэр аанга эрчиллии бүтөр диэри көрөн турдубут. Ол саҕана Тагор Николаевич тренердиги сылдьара. «Эһиги туохха кэллигит?» – диэн ыйыппытыгар. «Боксаба,» – диэн хоруйдаатыбыт. «Тоҕо турабыт, ааһың,» – диэн сиэтэн киллэртээтэ. Оннук сиэтиллэн киирэн, боксаттан хаһан даҕаны тэйбэккэ дьарыкпын саҕалаабытым.

Оннук бастакы дьарыкпын саҕалаабытым. Өрөбүллэр, каникуллар буоллахтарына, тэһийээччим суох, син биир заал тарда, ыңыра, угуяа турара.

Бастакы күрэхтэһиибэр 1996 сыллаахха Сунтаар Элгээйтигэр баран кыттан кэлбитим. 23 киилэбэ киирсэн, III миэстэ буолбутум.

1999 сылтан улахан күрэхтэһиилэргэ сылдьан саҕалаабытым. Бүтүн Сахабыт сиригэр кэрийэрбит, ол курдук оҕолорго республика чемпиона буолбутум.

2002 сыллаахха УОР-га 10-с кылааска үөрэнэ киирбитим. Ол курдук 5 сыл үөрэнэн, педагог орто анал үөрэбин ылбытым. УОР-га үөрэнэр сылларбар, элбэх сбордарга, күрэхтэһиилэргэ сылдьыбытым. Эдэр ыччаттарга ДВФО чемпиона, Рос-

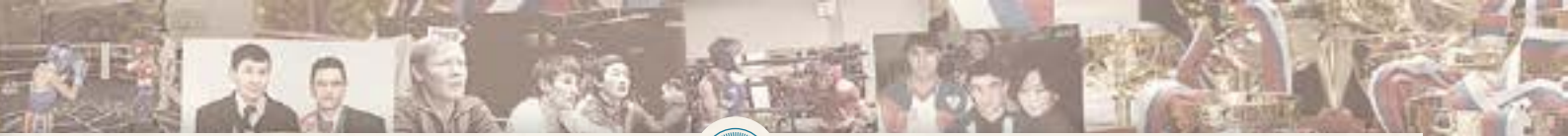
сия Профсоюзтарын икки төгүллээх призёра, С. Исмаилов бириһин икки төгүллээх финалиһа, улахан дьонго Республика чемпиона буолбутум.

СВФУ-тын Физкультура уонна спорт институтун бүтэрбитим, быйыл иккис үрдүк үөрэхпин юридической факультеты бүтэрдим. Билигин Республикагааҕы судебнай приставка үлэлибин. Кэргэннээхпин, икки оҕолоохпун.

Бокса миэхэ элбэҕи биэрдэ. Ол курдук элбэх доҕоттору, билиини-көрүүнү, ситиһиилэри. Иккис аҕам тэнэ саныыр киһибэр, тренербэр Василий Афанасьевичка биһигини дьингнээх эр дьон гына иитэн улаатыннарбытыгар, олоххо бэлэмнээбитигэр улахан махталбын тиэрдэбин.

Артём Максимович Максимов,
Боксаба спорт маастарыгар кандидат
Республикатааҕы
судебнай пристав үлэһитэ

СПОРДУНАН ДЬАРЫКТАНЫ – ОЛОХХО ҮӨРЭНИИ

1999 сыллаахха Маалыкайдаагы «Спорт дьиэтин» аанын 3 уол буолан арийбыппыт: Максимов Спиридон, Петров Николай уонна мин, Саввинов Афанасий.

Уолаттар үһүөн боксага эрчиллибитин саҕалаабыппыт. Кэлин биһиги кэккэбитигэр Слепцов Мичил, Павлов Коля, Семен, Сергей Можук-овтар, Аржаков Иван, Саввинов Дорофей, Ильин Рома, Гаврильев Гриша, Саввинов Валера - бары тэн саастаах уолаттар буолан эрчиллибиппит. Маннайгы күрэхтэһиитигэр Хатыы сэлиэнньэтигэр Архипов Иван бириинигэр киирсэн, рингэ диэн хайдаҕын билэн, үөрэн-көтөн кэлбиппит. Уолаттар түөрт сыл дьарыктанан баран, Покровскай куоракка 2004 сыллаахха баран күрэхтэһэн, биэс буолан орто саастаах уолаттарга (юноши) Республика чемпионнара буолбуппут. Онтон кынаттанан, элбэх күрэхтэһиилэри ааспыппыт.

Василий Афанасьевич заал түөрт истиэнэтигэр эрчийэр эрэ буолбатах, айылҕага эмиэ илдьэ сылдьан, улэбэ, айылҕага харыстыбыллаахтык сыһыаннаһарга үөрэтэрэ. 2004 сыл сайыныгар моторканан Ылгыдыаах диэн Марха өрүү өрө өксөйөн, Хатыы сиригэр лаабырга барбыппыт, лаабыр олобун туһунан умнуллубат түгэннэри сылаастык саныыбыт. Спининьынан балык хаптаран, дуоһуйуохпутугар диэри сөтүөлээн, эт-

хаан өттүн сайдан, эрчиллэн олус үчүгэйдик сынньамыппыт, үөрэмиппит. Начальник Василий Афанасьевич Тыасытов, Валерий Кузьмич Андреев, Артур Николаевич Михайлов салайбыттара. Бу санаатахпына, итинэн да көрдөххө, биһиги тренербит боксанаан эрэ күүскэ дьарыктаабакка, айылҕага сыһыаран, дынгнээх эр дьон буоларга олоххо бэлэмниир эбит.

2005 сыллаахха Гаврильев Гриша, Максимов Спиридон буоламыт РССУОР-га 9-с кылааһы үөрэнэн саҕалаан баран, Маалыкайга төттөрү төннүбүппүт, тренербитигэр Василий Афанасьевичка бэлэмнээн барбыппыт.

Дьарыкпыт кэмигэр көрүдүөс түгэннэр элбэх этилэр. «Спордунан дьарыктаны – олоххо үөрэнии,»-диэн Василий Афанасьевич Тыасытов үөрэтэр-такайар. Билигин выпускнут уолаттара ким кэргэннэнэн, оҕолонон, ыал аҕа буола сылдьабыт. Бу ааттаммыт уолаттартан сорохпут билингэ да диэри, сорохтор спорт эйгэтигэр үлэлии-хамныы сылдьабыт.

Афанасий Саввинов,
боксага спорт маастарыгар кандидат,
Маалыкайдаагы ДЮСШ директора

«КИНИ КИЭНГ КӨБҮСТЭЭХ БУОЛУОХТААХ»

Мин бастакы тренерим Тыасытов Василий Афанасьевич буолар. Аан маннай 2004 сыллаахха, 5-с кылааска үөрэнэ сылдьан, бокса заалын боруогун атыллаабытым. Миигин бокса эйгэтигэр уһуйбут кининэн убайым Андрей Слепцов буолар. Ол сағана убайым номнуо дьарыктаммыта ырааппыт этэ.

Василий Афанасьевич бастакы көрүүбэр сүрдээх диэн кытаанах, ирдэбиллээх, өйдөнөрдүк быһаарар этэ. Аан бастаан бииргэ дьарыктанар уолаттарбын кытары Павлов Колялыын, Максимов Спиридоннуун, Можуков Сергейдиин, Саввинов Афанасийдыын, Андреев Робертыын уо.д.а. бастакы дьарыктарга заалга оонньуу, мэниктии диэн санаан кэлэр этибит. Онтубут олох атын хартыына буолан соһуппута: эрчилли диэн улахан үлэ эбит.

Василий Афанасьевич биһигини боксаҕа дьарыктыырын таһынан элбэхтик табаах, ары-

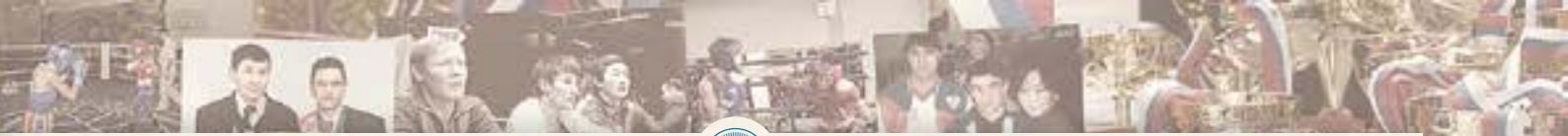
гы куһаҕанын, буортутун туһунан, чөл олоҕу, спорду өрө тутарбытын туһунан бэсиэдэлэри ыытара, кырдьаҕаһы, кыамматы убаастыыр туһунан элбэх холобурунан тэннээн сүрдээх өйдөнүмтүөтүк, тийимтиэттик кэпсиирэ. Тренербит биһигини элбэххэ үөрэппитэ: кыраттан хомойбот буоларга, кыраттан кыһыһы-рбат буоларга. «Кини киэнг көбүстээх буолуохтаах» диэбитэ өйбөр киирэн хаалбыт. Билигин бу этиини

үөрэхпэр, күрэхпэр, олохпор туһанабын.

Боксаҕа дьарыктанан элбэх дойдуну көрдүм, үгүс табаарыстанным, элбэҕи биллим-көрдүм. Василий Афанасьевичи «иккис аҕабыт» диэтэхпинэ сыыстарбатым буолуо. Мин киниэхэ махталым мунгура суох, өссө да элбэххэ үөрэтиэ, сүбэлиэ-амалыа турдаҕа.

Слепцов Мичил Геннадьевич,
боксаҕа Россия спордун маастара

УБАЙЫМ МЭТЭЭЛЛЭРИГЭР БАБАРАН

Аан бастаан боксanan дьарыктанан сабалыырбар бииргэ төрөөбүт убайым Семен Саввинов көмөлөспүтэ. Кини бэйэтэ дьарыктаммыта ырааппыт этэ, кэлин боксаба уонна кикбоксаба спорт маастарыгар кандидат нуорматын толорбута.

Кыра сылдьан паараба убайбын кытта турарбытын өйдүүбүн, кини тобугар турдабына, уңуохпут тэнгэнээччи, ол иһин тобугар туран киирсээччи. Ол онтон сабалаан боксаны сөбүлээн, интэриэһиргээн дьарыкпын сабалаабытым. Мин өйдүүрбүнэн, аан маннай 3-с кылааска үөрэнэ сылдьан кылааһынан бары бокса секциятыгар тийибиппит. Онтон сыыйа бааһа аһыйаатар аһыйаан, 7-с кылааска тийэрбэр кылааспыттан соботох буолбутум.

Күүстэх дьарык кэнниттэн, күрэхтэһиилэр сабаламмыттара. Аан бастаан Хатыыга, онтон Сунтаар улуугуар баран, күрэххэ кыттар буолуппут. Хотторуу хомолтотун билэн, санаам түһэн сылдыбыта. Улаханы көрдөрүүнү ылыа суохпун диэн, боксаттан тохтообут киһи дуу диэн санаа кытта киирэрэ. Дьыбэр убайым мэтээллэрэ киһи көрөн ымсырыах эрэ курдук истиэнэбэ ыйанан тураллара, оттон биир өттүгэр мин 3 үһүс миэстэ эрэ мэтээллэrim ыйанан тураллара. Санаабын хомунан, оскуолабын бүтэриэхпэр диэри хайаан да урдук ситиһиини ылыахтаахпын диэн сыал туруоруммутум.

Ол курдук 9-с кылаастан сабалаан маннайгы сбордар, маннайгы кыайылар кэлбиттэрэ. Ньурба иһинэн кыайталыыр буолтум, онтон республикаба хотон, аан маннай Саха сириг сүүмэрдэммит хамаандатыгар киирбитим уонна Усурийск куоракка бастакы Дальнай Восток күрэхтэһиитигэр иккитэ киирсэн, III миэстэ буолбутум. Мантан сабаламмыттара оҕо сааһым үөрүүлээх кэмнэрэ. Нерюнгриннан, Дьоккуускайынан сылдьан сбор бөҕөтүн ааһан, кыайы амтанын үчүгэйдик билбитим. Бу сыл-

дьан аан бастаан дойду ахтылбана диэн сүрдээх минньигэс изиини билбитим.

2011 сыллаахха республика, Дальнай Восток күрэхтэһиилэригэр кыайталаан, Россияба киирсэ барбытым. Күрэх Магнитогорскай куоракка буолбута. Манна Маалыкайтан төрүттээх 3 тренер баара: Василий Афанасьевич, Семен Алексеевич Нам аатыттан, Иван Васильевич Мииринэй аатыттан. Маннайгы Россия таһымнаах күрэх-

тэһиим буолан, олус долгуйбутум. Паараба Европа, Аан дойду, Россия чемпионнарын кытта тэнгэ туран, этэнгэ сбору ааспыпыт. Жеребьевкама табыллыбатаба, Россия сборной хамаандатыгар бастакы нүмэринэн сылдьар Шамиль Чеченов диэн Москва уолугар тэн киирсиигэ хотторбутум. Шамиль бу күрэхтэһиигэ чемпион үрдүк аатын ылбыта уонна Аан дойду күрэхтэһиитигэр кыттар чизскэ тиксипитэ. Ол кэнниттэн Бүтүн Россиятаабы турнирдарга, республика таһымнаах күрэхтэһиилэргэ киирсипитим.

Билигин мэтээллэрбин көрөн үөрэбин, оҕо сылдьан туруоруммут сыалбын ситтим диэн Билигин да былаан элбэх, СВФУ Физкультура уонна спорт институтугар 2 кууруска үөрэнэ сылдыбын, Ол курдук дьарыгым эмиэ салбанаар.

Боксаласпытым тухары республикаба түөртэ бастаабытым, Дальнай Востокка иккитэ III миэстэ, биирдэ бастакы миэстэ буолбутум, Россияба иккитэ киирсэ сылдыбытым. Бу кэлин устудьоннуу сылдьан Бүтүн Россиятаабы турнирдарга, республикатаабы студеннар күрэхтэһиилэригэр III миэстэ буоллум. Россия элбэх улахан куораттарын көрдүм. Өссө да ситиһиилэрим иннибэр буолуо диэн эрэнэбин. Маннайгы тренербэр Василий Афанасьевичка махталым улахан.

Саввинов Михаил Вячеславович,
боксаба Россия спордун
маастарыгар кандидат

БОРДОН, МЭН ЭДЭК, МАЛДЫАБАР ТУБЭЛЭРИГЭР ФИЗКУЛЬТУРА УОННА СПОРТ САЙДЫЫТА 50 СЫЛА

АБАБЫН КЫТТА КУРУУК БИИРГЭ

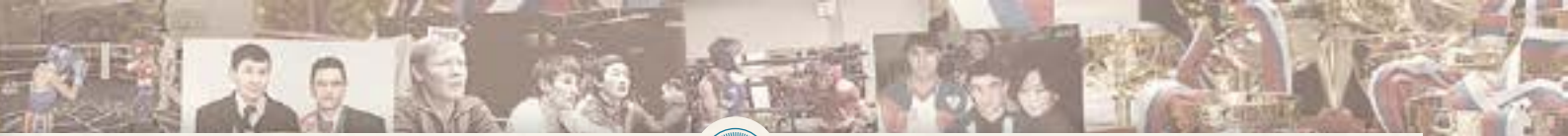
Мин, Тыасытова Мария Васильевна 1985 с. кулун тутар 20 күнүгэр күн сириг көрбүтүм. Быйыл Маалыкайга бокса сайдыбыта 50 үбүлүйдээх сыла буолар. Улахан боксер да, туох да буолбатахпын. Ол гынан баран бу спорт көрүгүн кыра эрдэхпиттэн таптыыр буоламмын, ахтыы суруйарга сананным.

Оҕо сааһым кыра, эргэ заалга ааспыта. Аан маннай мин абабын кытта заалга барсыбытым. Ол сабана оҕо саадыгар сылдыбат буолан буолуо, эбэтэр абабар заалга эбэтэр ийэм үлэтигэр кулуупка сылдыар эитим. Түөртээх дуу, биэстээх дуу быһыылаабым. Заал иһэ тобус-толору уол буолааччы. Аҕам паараба киирсэ сылдыар уолаттар түгүнэри көтүөхтэрэ диэн, миигин кытыыннан хаамтарааччы, биитэр «козлик» үөһээ олоҕо диэччи. Ол көлүөнэ уолаттартан Тагров Васяны, Михайлов Родионы, Кузьмин Баанньаны олус өйдүүбүн. Дьарык сабаланыытыгар аҕам стройдаан турар уолаттартан ханнык предметкэ хас сыананы ылбыттарынын ыйытааччы, «4» уонна «5» сыананы ылбыт буоллахтарына илии тутуһааччы уонна «маладьыас» диэн хайбааччы, оччоҕо наһаа үөрэн

хаалбыт сирэйдэр көстөр этилэр. «3» уонна «2» ылбыт буоллахтарына, дьэ ол тоҕо диэн буолааччы. Биридэ биир уол кыра бабайытык «үс» диэн баран, илии тутуһа сатаабыта. «Хайдах буоллун? «Үс» буоллабына, илии тутуспаппын», - диэбитэ аҕам. Онуоха ол уол наһаа кыбыстыбыта. Оннук гынан үөрэхтэригэр ситиһэллэрин ирдирэ. Туораттан көрдөххө, аҕам заалга кэллэбинэ кытаанах уонна ирдэбиллээх буолара. Бары кинини истэллэр этэ. Эрчиллии кэмигэр уолаттар хайдах киирсэллэрин, хайдах эрчиллиилэри онгороллорун өр кэтээн, сыныан көрөн олоҕооччубун.

Оскуолаба да киирэн баран син биир заалга сылдыарбын тохтоппотобум. Уолаттар бары убайдарым, бырааттарым курдук этилэр. Абабын үтүктэн тренердиэхпин баҕарарым. Биридэ Сымараков Васяба лаапа тутуааччы буоллум уонна оҕус диэтим. Киһим аан бастаан аккаастанна, мин ыххайан турар оҕустарбыппын кэнники кэмсиммитим. Ол охсубута күүһүн, илиим тулла сыспыта. Бу санаатахпына, аҕам төһөлөөх элбэх итинник күүстээх охсууну тулуйбута буолуой. Ону таһынан элбэх көрүдүөс түгүннэр элбэх этилэр.

Маалыкайга түөртүү сыл буола-буола аҕам республиканскай таһымнаах Иванов Вильям Васильевич кэриэһигэр күрэхтэһии ыытара. Онно Бүлүү, Үөһээ Бүлүү, Сунтаар, Өлөөн, Өлүкүмэ, Кэбээйи курдук ыраах улуустартан кэлэн кытталлар этэ. Вильям Иванов быраата, Василий Васильевич Иванов кэлэн оҕолору кытыннарбыта. Миэхэ элбэх баҕайы кедр эриэхэтин кэһи гынан аҕалбыта. Күрэхтэһии ыытарыгар аҕам бэйэтэ сүүрэн-көтөн бириис булара. Онно Махатыров Николай Васильевич, Васильев Николай Иннокентьевич элбэх спонсорскай көмөнү онорбуттара. Күрэхтэһиигэ секретарь да буолар чиескэ тиксибиттээҕим, онно улахан киһи курдук сананан олобуппун саныыбын. Маалыкай олохтоохторо күрэхтэһии буоллабына үөрэллэрэ, сэргэхсийэллэрэ.

Кэнники Дьокуускай куоракка студенны сылдьан улахан күрэхтэһиилэргэ сылдьар буолбутум. Аҕам сороҕор харчы көстүбэккэ кыайан барбатабына, УОР-га үөрэнэр уолаттара тоҕо кэлбэтэ диэн ыйытылаһы бөҕө буолааччылар. Аҕабын кытта күрэхтэһиилэргэ сылдьан тренердэри көрөрүм, сорохторун билэrim. 2007 сыллаахха Дьокуускай куорат Россия Чемпионатын ыытар чиескэ тиксибитэ. Мин онно сылдыбытым. Аатырбыт спортсменнары көрөн, мин саҕа дьоллоох киһи суох этэ. Ньурба оройуонуттан алта боксер киирсибитэ, үс боксера мин аҕам иппит уолаттара этэ: Слепцов Андрей, Баланов Руслан, Трофимов Андрей. Бу күрэхтэһиигэ мин ветераннар трибуналарыгар түбэһэн хаалан, хата бокса аксакалларын кытта билсипитим. Ол курдук Васильев Василий Васильевичтыын, Сивцев Иннокентий Семеновичтыын билсибитим. Элбэх олимпийскай, аан дойдуга, Ев-

ропа чемпионнарын кытта хаартыскаҕа түһэн, умнуллубат түгэннэр ааспыттара. Саха сириг олохтоохторугар, боксаны сэнээрээччилэргэ бу Чемпионат бырааһынньык курдук буолан ааспыта.

Аҕам миэхэ мэлдьи бастакы тренерин Александр Александрович Агеев туһунан элбэҕи кэпсээччи. Киниэхэ Саха Республикатын үтүөлээх тренерин аатын ингэрэллэригэр, мин куоракка баар этим, ол иһин кинини кытта барсыбытым. Онно Александр Александрович баара. Үөрэппит уола үтүөлээх тренер буолбутун көрөн, улаханньык үөрбүтэ. Онон мин аҕам бастакы тренеригэр махталым мунгура суох.

Аҕам ыарахан үлэтигэр ийэм Тыасытова Галина Гаврильевна күүс-көмө буолар. Кини мэлдьи сүбэ-ама буолар, ыарахан кэмнэргэ өйүүр, ыраах айантан минньигэс, сылаас астаах-үөллээх көрсөр. Онон тренер кэргэнэ буолар эмиэ туспа ыарахан үлэ дии саныыбын.

Билигин мин омук тылын учууталынан үөрэммит оскуолабар үлэли сылдыабын. Иитээччи, үөрэтээччи идэтин баһылыырбар аҕам холобура баар диибин. Кэргэннэхпин, үс уол оҕолоохпун.

Түмүкпэр этиэм этэ. Бокса курдук кытаанах спорт көрүнгэ биһиги Мэнгэдьэкпит түбэтигэр сайдыбыта 50 сыла туолбутунан боксердары, боксаҕа сүгүрүйээччилэри, бу спортка сыһыаннаах дьону истинник эбэрдэлиибин. Баҕарабын туох баар үчүгэйи.

Тыасытова Мария Васильевна,
Тыасытов В.А. кыыһа
Маалыкай сэлиэнньэтэ.
Кулун тутар 13 күнэ, 2014 сыл

БИИРГЭ ҮЛЭЛЭЭН КЭЛЛИБИТ

Мин, Саввинов Алексей Семенович, 2000 сыллаахтан Маалыкайдаагы Спорт дьиэтигэр суоптарынан үлэли кирибитим. Директеринэн боксага Саха республикатын үтөлээх тренера, Ньурба улуунун бочуоттаах олохтооҕо Тыасов Василий Афанасьевич үлэлиир этэ. Кини салалтатынан элбэх оҕо боксанаан дьарыктаналлар. Олор истэригэр мин улахан уолум Саввинов Семен Алексеевич эрчилибитэ. Кини оҕолор ортолоругар Саха республикатын үс төгүллээх чемпиона, хаста даҕаны призердаабыта. Дальнай Востокка уонна Россияга бастыыр иһин күрэхтэһиилэргэ кыттыбыта. Уолум УОР-га үөрэнэн баран, СВФУ физкультурнай институтун бүтэрэн, билигин Дьокуускай куоракка «Триумф» спорткомплекска бокса тренеринэн үлэли сылдьар. Оҕом үрдүк үөрэҕи бүтэрэн, үлэһит киһи буолбутугар Василий Афанасьевич үтүөтэ-өнгөтө улахан.

Василий Афанасьевичтыын 12 сыл бииргэ эн-мин дэһэн, эйэ дэмнээхтик, убай-быраат курдук үлэлээн кэллибит. Мин кэтэх массыынабынан Саха сиригэр элбэх улуустарын кэрийбиппит: Бүлүү бөлөх улуустара, Хагалас, Горнай уонна Дьокуускай куорат.

Өр сылларга бииргэ үлэлээн бокса быраабылатын ымпыгын-чымпыгын өйдүүр буолбутум.

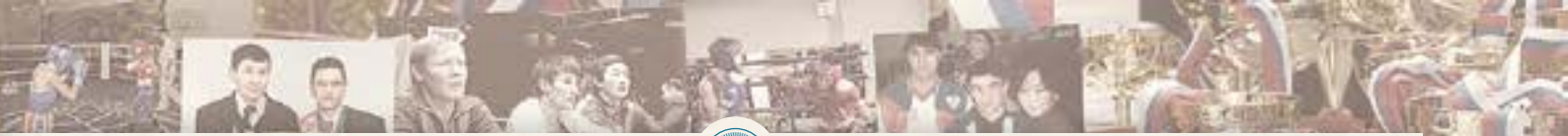
Арай биирдэ Сунтаар Тойбохойугар судьуйа тийбэтэҕэр Василий Афанасьевич: «Бу Алексейы судьуйалатын, бокса быраабылатын үчүгэйдик билэр,» – диэбитэ. Бу күрэхтэһиигэ «За четкое и объективное судейство» диэн анал бириһи миэхэ анаабыттара. Бүлүү Кыһыл Сырыгар эмиэ судьуйалаппыттара, онно бокса аксакал тренердэрэ чизһинэйдик сууттуур эбикиин диэн хайбаабыттара. Василий Афанасьевич

собуруу улахан күрэхтэһиигэ сылдьар кэмигэр, оҕолору илдьэ Сунтаарга күрэхтэһиннэрбитим. 6 оҕону илдьибиппиттэн 4 чемпионнаабыта, 2 оҕо иккис миэстэ буолбуттара.

Василий Афанасьевич киһи да, тренер да быһыытынан дьиннээх психолог киһинэн ааттыбын. Маалыкай спорда, боксата кини аатын кытта ыкса ситимнээх дии саныыбын. Мин бу үлэлээбит сылларбын дьоллоох кэмнэрбинэн ааҕабын. Билигин тус-туһунан тэрилтэҕэ үлэлибит.

Бу суругу Маалыкай, Хатыы түбэтигэр бокса сайдыыта 50 сыллаах үбүлүөйүгэр анаан суруйдум.

*Маалыкай олохтооҕо, төрөппүт
Саввинов Алексей Семенович
Кулун тутар 12 күнэ, 2014
Маалыкай сэлиэннэтэ*

БОКСА МИН ДЫИЭ КЭРГЭНИМ ОЛОБОР...

Быйыл Маалыкай уонна Хатыы сэлиэнньэлэригэр бокса төрүттэммитэ 50 юбилейдаах сыла буоларынан сибээстээн, мин эмиэ кыра ахтыы суруйан эрэбин.

Мэҥэдьэк нэһилиэгэр бокса 1964 сылтан саҥалаан үлэлээбитэ. Боксаны саҥалааччынан Архипов Иван Алексеевич буолар. Ол кэмтэн билингэ диэри Алексеев Данил Прокопьевич, Ксенофонов Анатолий Васильевич, Пахомов Анатолий Михайлович уонна, аҕыйах кэм да буоллар, кик-боксингга Алексеев Андрей Васильевич буолан таһаарыылаахтык үлэлээн кэллилэр.

Бу кэмнэр икки ардыларыгар элбэх уол оройуон, республика, Дальнай Восток, Россия таһымнаах күрэхтэһиилэргэ кытыннылар. Ол курдук Алексеев Василий (Баскый), Калаков Николай, Иннокентьев Петр, Егоров Ион, Васильев Владимир, Пахомов Анатолий, Дмитриев Иван, Жондоров Владимир, Васильев Аркадий уонна да элбэхтэр.

Билигин Хатыыга бокса тренеринэн СССР боксаҥа маастара, Пахомов Анатолий Михайлович таһаарыылаахтык үлэли сылдьар. Манна мин түөрт төрөппүт уолум эрчилибиттэрэ уонна бокса историятыгар сэмэй да буоллар оҕолорго кылааттарын киллэрсибиттэрэ. Бу уолаттар кыайыыларыгар-хотууларыгар биір сүрүн тренеринэн Маалыкай боксаҥа тренерэ Тьясытов Василий Афанасьевич буолар. Сороҕор кини уолбун күрэхтэһиилэргэ илдьэ барааччы, көрөн-истэн, сүбэ-ама буолааччы. Инньэ гынан,

улахан уол Максим республикаҥа биір дэ, иккис уол Кирилл икки төгүл бастаабыттара.

Бэйэм аҕыйах кэмнэ дьарыктанан, оройуонга эрэ бастаан турабын. Онон уолаттарым көрдөрүүлэринэн киэн туттабын уонна Анатолий Михайловичка, Василий Афанасьевичка махталым мунгура суох. Бу ахтыыга өссө биір киһини ахтыахпын баҕарабын. Ол Ксенофонов Анатолий Васильевич буолар. 1986 сыллаахха Хатыы оскуолата олорчу умайбыта. Ону кытта спортивнай инвентарь барыта суох буолбута. Ону ол диэбэккэ Анатолий Васильевич араас инвентарь булан, бэйэтинэн дьарыктаан, ол иһигэр боксаны эмиэ, тохтоппотох улахан үтүөлээх. Кини уолаттара Матвей уонна Кэнчээри республика биір биллэр боксердара. Хомойуох иһин, Анатолий Васильевич билигин биһиги кэккэбигэр суох.

Билигин кыра уолум Коля Анатолий Михайлович уонна Василий Афанасьевич үтүөтүнэн УОР-га, 8-с кылааска үөрэнэ сылдьар. 2012 сыллаахха Мииринэй куоракка республикаҥа бастаабыта, 2014с. республикаҥа иккитэ Россия «Динамо» обществоларын кыайыылааҕа.

Түмүкпэр бары боксердары уонна тренердэри бу юбилейдаах сылгытынан эбэрдэлибин уонна үрдүк ситиһиилэри баҕарабын.

Васильев Антон Владимирович,
Ньурба оройуона, Хатыы сэлиэнньэтэ.
13.03.2014 с.

БОРДОН, МЭҢЭДЬЭК, МАЛДЫАҔАР ТҮБЭЛЭРИГЭР ФИЗИКУЛЬТУРА УОННА СПОРТ САЙДЫЫТА 50 СЫЛА

ҮӨРЭППИТ УОЛЛАТТАРБЫНАН КИЭН ТУТТАБЫН

2006 сыллаахха Саха сиригэр бокса сайдыбыта 50 сылыгар аналлаах Саха сиригэр норуоттарын спартакиадата ытыллыбыта. Ньурба оройуона 10 киһилээх хамаанданы туруоран киирсибиппит. Улахан эрийсиилээх киирсиилэр кэннилэриттэн Дьокуускай хамаандатыгар 1 очконнан хотторон бочуоттаах II миэстэҕэ тахсыбыпыт. Хамаанда састаабыгар киирбиттэрэ: 48 кг. – Семенов Леонид (Күндээдэ- III Бордон), 51 кг. – Алексеев Роберт (Күндээдэ- III Бордон), 51 кг. – Максимов Артем (Маалыкай – I Бордон), 54 кг. – Дмитриев Николай (Күндээдэ- III Бордон), 60 кг. – Трофимов Андрей (Маалыкай – I Бордон), 64 кг. – Баланов Руслан (Маалыкай – I Бордон), 69 кг. – Слепцов Андрей (Маалыкай – I Бордон), 75 кг. – Ушканов Аркадий (Маалыкай – I Бордон), 81 кг. – Саввинов Семен (Маалыкай – I Бордон). Ыарахан ыйааһынга Аржаков Дьулуустаан (Маалыкай – I Бордон). Дьэ, бу көрөргүт курдук хамаанда састааба барыта бордоннор эбит. I Бордон уонна III Бордон уолаттара. Бу улахан күрэхтэһиигэ, дыгынэн, биһиги Ньурбалар хамаанданнан бастыахпытын сөп этэ. Уолаттар бары үчүгэйдик сбордаммыттара. Сборы Россия үтүөлээх тренера, Артур Иннокентьевич Пахомов, мин, Владимир Иванович Павлов, Александр Прокопьевич Алексеев салайан ыппыппыт. Финальной киирсиигэ Дмитриев Николай спорт маастара, Сыроватскай Василийы кыайда дии санаабыппыт даҕаны, кыайыыны төптөрү биэрбиттэрэ. Дьэ, бу киирсиини сөптөөхтүк быһаарбыттара буоллар хамаанданнан бастыахтаах этибит. Бу күрэхтэһиигэ Руслан Баланов, Андрей Слепцов чемпион аатын ылбыттара. Николай Дмитриев - II миэстэ, Леонид Семенов – III миэстэ, Артем Максимов – III миэстэ буолбуттара.

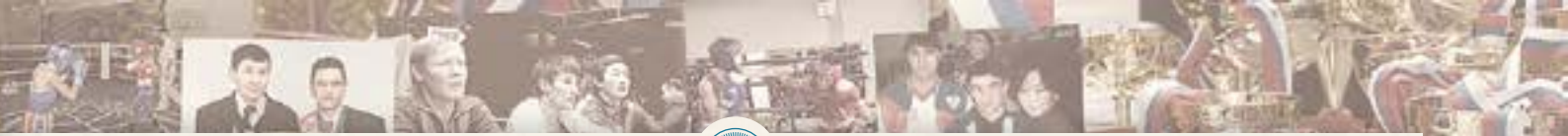
Спартакиадаҕа кыттыбыт уолаттар Николай Дмитриев, Роберт Алексеев, Артем Максимов, Андрей Слепцов, Андрей Трофимов, Руслан Баланов, Аркадий Ушканов, Семен Саввинов, бары үрдүк физкультурнай үөрэҕи бүтэрэн тренердии, преподавателли сылдьаллар.

Уопсайынан үөрэппит уолаттарбыттан Андрей Слепцов – Чурапчыга, Иван Иванов – Мииринэйгэ, Семен Саввинов – Намга, Андрей Трофимов – Дьокуускайга, Иван Кузьмин – Маалыкайга, Георгий Халабышев – Бүлүүгэ ситиһиилээхтик тренердии сылдьаллар.

Быйыл Чурапчытааҕы физкультурнай институту Слепцов Мичил, Павлов Николай, Можуков Сергей үчүгэйдик үөрэнэн бүтэрдилэр. Үөрэппит уолаттарбар баҕарыам этэ – үлэлэригэр үрдүк ситиһиилэри, туйгун доруобуйаны, тус олохторугар дьолу-соргуну.

Василий Афанасьевич Тыасытов.

27.06.2014 с. Маалыкай с.

МААЛЫКАЙЫМ ҮТҮӨ-МААНЫ ДЬОНУГАР, ЭДЭР СПОРТСМЕННАРЫГАР

Мин 40-тан тахса сыллаабыта үлэлээн-олорон ааспыт нэһилиэгим – Маалыкай дьоно-сэргэтэ, миигин умнубаттарыттан олус үөрэбин. Горнайтан тийибиттэртэн биһиги дьиэ-кэргэн туһунан ыйыталаһаллара, сураһаллара, эбэрдэлэрин ытталлара олус күндү.

Онтон оскуолаба үөрэппит, эрчийбит биллэр-көстөр спортсмен, норуокка ытыктанар салайааччы, чулуу үлэһит быһыытынан үүнэн-сайдан баран мин ааппын ааттыллара, махтаналлара истэргэ олус үчүгэй.

Ордук бэйэм сааһыран, спортивнай саалаба хас кыһын аайы сылдыбат, оҕолор чугдаарар куоластарын истибэт, чобуллуччу көрбүт уолаттарга «лаапа» туппат буолуохпуттан ыла мэлдьи саныыбын.

Чахчы да мин Маалыкай оскуолатыгар үлэлээбит сылларым олобум кэрэ кэмнэрэ этэ. Идэлэригэр мунгура суох бэриниилээх, оҕо диринг билиини ыларын, эт-хаан өттүнэн сайдарын, үчүгэй сизэрдээх-майгылаах буоларын, оскуолатын уонна нэһилиэгин аатын үрдүктүк тутарын туһугар күннэрин-дьылларын аахсыбакка үлэлээбит бу айымннылаах коллективы, оҕолоругар ураты кыһамннылаах нэһилиэк салалтатын, төрөппүттэри хаһан да умнубаппын. Үгүстүк холобур онгостон кэпсээччибин.

Бука, ити кэмнээҕи сэмэй үлэбин үрдүктүк сыаналаан, билигин Саха сиригэр бокс киинэ буолбут, олимпиаһы иитэн таһаарбыт Ньурба оройуонугар, бокс сайдарыгар санга саҕалааһыммытын бэлиэтээн, мин ааппынан күрэхтэһии тэрийэргэ санаммыккыттан олус үөрдүм, долгуйдум.

Ититэн ордук учуутал, тренер үлэтин үрдүктүк сыаналааһын, үйэтитии баар буолуо дии са-

наабаппын! Ол иһин Эһиэхэ барыгытар бэйэм, кэргэним Мария Петровна, оҕолорум, сиэннэри ааттарыттан ис сүрэхтэн махтанабын.

Маалыкай, Ньурба спортсменнарын өссө да уһун кэмгэ Саха сиригэр араас таһымнаах күрэхтэһиилэргэ аатырда-сурабырда турун, республикабыт сайдарын туһугар киэн билиилээх, олобу кытта тэнгэ хардылыыр специалистар буола үүнэн тахсын, ыччаты чөл олобу тутуһууга сирдээччилэринэн, угууааччыларынан буолун, төрөппүттэргитин мэлдьи үөрдэ сылдыһын дииэн алгыыбын!

Бу күрэхтэһиигэ ким бэлэмнээх, күүстээх, дьулуурдаах, техникнэй, утарылаһааччытын хас биирдии хамсаныытын урутаан көрөр-быһаарар уонна чабылбанныы сытыы охсуулаах, көрөөчүнү астыннарар аһарыылаах, таптарбат боксер кыайдын!

Маалыкайга мин ааппынан күрэхтэһии тэриллэринэн оҕолорум туруорсаннар, хомуйан, бу улахан тиэтэлинэн да буоллар сэмэйдик үлэм түмүгүттэн, дьэ кэргэним туһунан билиһиннэрэр кыра кинигэ оҕото онордулар. Ити мин Эһиэхэ бэлэбим.

Сааһым ыраатан, айан ыраабыттан, сылаалаабыттан Эһиэхэ тийбэтэхпин, сытыы киирсиилээх күрэхтэһиилэри көрбөтөхпүн бырастыыгынын уонна ону сөпкө өйдүүххүт дииэн эрэ нэбин.

Дьоллоох-саргылаах буолун, күндү Маалыкайым дьоно!

А.А. Агеев,

1964-67 сс. Маалыкай орто оскуолатын
физкультураба учуутала,
бокс бастакы тренерэ,
партийнай тэрилтэ сэкэрэтээрэ

БОРДОН, МЭН ЭДЭК, МАЛДЫАБАР ТУБЭЛЭРИГЭР ФИЗИКУЛТУРА УОННА СПОРТ САЙДЫБЫТА 50 СЫЛА

БОКСЕРЫ БОРДОНСКОГО, МЕГЕЖЕКСКОГО, МАЛЬЖЕГАРСКОГО НАСЛЕГОВ

АГЕЕВ Александр Александрович

Основатель бокса в Малыкайской средней школе

Заслуженный учитель ЯАССР

Заслуженный тренер ЯАССР

Награжден почетным знаком «За заслуги в развитии физкультуры и спорта»

Ветеран тыла

Награжден медалью «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 г.г.»;

Отличник социалистического соревнования сельского хозяйства РСФСР

Ветеран спорта РСФСР

Награжден знаком отличия «Гражданская доблесть»

Награжден почетной грамотой за большие заслуги в развитии бокса в Нюрбинском улусе и за большой вклад в укреплении материальной базы ФКиС и в подготовке высококвалифицированных кадров ФКиС улуса

Почетный гражданин Горного улуса

ТЫАСЫТОВ Александр Афанасьевич

Первый мастер спорта СССР по боксу из Нюрбинского района.

Чемпион ЯАССР

Финалист Открытого первенства ЦС ВДСО «Авангард», г. Киев

Финалист Всесоюзного турнира с участием боксеров Польши

Победитель Всесоюзных турниров

Призер спартакиады Дальнего Востока

Победитель Международной встречи «Гурник» (Польша) – Дальний Восток (РСФСР)

Заслуженный тренер ЯАССР по боксу

Стипендиат международного фонда «Дети Саха Азии»

Награжден благодарственными письмами Госкомспорта России, НОК России, Правительства РС(Я)

Награжден медалью 80 лет Госкомспорту России

Награжден грамотой Олимпийского комитета России

Знак отличия РС(Я) «Гражданская доблесть»

Награжден благодарственным письмом

Мирнинского районного отдела образования

Награжден грамотой Правительства РС(Я)

1991-2001г.г. – вице-президент Федерации бокса РС(Я)

Автор книги «Бокс Якутии»

Окончил Хабаровский Государственный институт физической культуры и спорта

Работал директором МОУ ДОД ДЮСШ МР Нюрбинского района

Работает методистом в Училище Олимпийского резерва.

АНДРЕЕВ Юрий Степанович

Боксер первого разряда
Чемпион РС(Я) по боксу среди юниоров
Чемпион открытого турнира по боксу Ленинского района
Чемпион Ленинского района по боксу
Мастер спорта СССР по вольной борьбе
Чемпион РСФСР по вольной борьбе среди юниоров, г. Волгоград
Серебряный призер Спартакиады физкультурных ВУЗов СССР
Чемпион г. Москва
Серебряный призер первенства РСФСР среди молодежи
Многочисленный чемпион Всесоюзных турниров
Чемпион мира в тяжелом весе среди мастеров, г. Рим (Италия)
Призер чемпионата России
14-кратный чемпион РС(Я) по вольной борьбе
10-кратный чемпион РС(Я) по борьбе Хапсагай
Лауреат спорта Якутии XX века
Заслуженный тренер ЯАССР
Заслуженный работник физической культуры и спорта РС(Я)
Награжден Знаком «За заслуги в развитии физкультуры и спорта России»
Награжден многочисленными Почетными грамотами, дипломами
и благодарственными письмами Президента, Правительства РС(Я)
и министерства по делам молодежи, Фис РС(Я)
Почетный гражданин Бордонского наслега и Нюрбинского района
Окончил Государственный ордена Ленина институт Фис
Работает председателем Вилюйского бассейнового комитета охраны природы

ТЫАСЫТОВ Василий Афанасьевич

Боксер первого разряда
Чемпион Ленинского района среди юношей и взрослых
Призер Республиканского Совета ДСО «Урожай»
Призер Чемпионата ЯАССР
Почетный гражданин Нюрбинского улуса
Стипендиат Международного детского фонда «Дети Саха-Азия»
Отличник Физкультуры и спорта РС(Я)
Награжден почетной грамотой за «Вклад в развитии Нюрбинской школы бокса»
Награжден почетным знаком за «Вклад в развитии Физической культуре
и спорта РС(Я)»
Заслуженный тренер РС(Я)
Награжден почетной грамотой и золотыми часами Государственного собрания
Ил Тумэн РС(Я)
Награжден почетной грамотой и золотыми часами Правительства РС(Я)
Тренер-преподаватель высшей категории
Работает тренером-преподавателем МБОУ ДОД ДЮСШ с. Малыкай

БОКСЕРЫ ПЕРВОГО РАЗРЯДА

ИВАНОВ Николай Дмитриевич – боксер первого разряда

Чемпион и призер Ленинского района

Двукратный чемпион бригады десантных кораблей

Чемпион гарнизона г. Владивосток по боксу

Чемпион Ленинского района по вольной борьбе

Окончил Новосибирский институт инженеров водного транспорта
по специальности «Гидротехник»

Является исполнительным директором СКПК «Бордон»

АЛЕКСАНДРОВ Семен Николаевич – боксер первого разряда

Неоднократный чемпион Ленинского района

Призер Спартакиады народов ЯАССР

Призер Областного Совета ДСО «Урожай»

Чемпион Областного Совета ДСО «Трудовые резервы»

Участник Российского Совета ДСО «Трудовые резервы»

ЧОЕМУСОВ Семен Константинович – боксер первого разряда

Победитель региональных и республиканских турниров

Участник Всесоюзного турнира на призы олимпийского чемпиона,
обладателя Кубка Бала Баркера Валерия Попенченко

ТИХОНОВ Николай Антонович – боксер первого разряда

Чемпион Ленинского района

Чемпион Республиканского Совета ДСО «Урожай»

Призер Республиканского Совета ДСО «Урожай»

Кадровый охотник конезавода и совхоза им. Степана Васильева

Пенсионер

ТИТОВ Прокопий Серафимович – боксер первого разряда

Чемпион Ленинского района

Чемпион ЯАССР среди юношей

ТЫАСЫТОВ Григорий Афанасьевич – боксер первого разряда

Неоднократный чемпион Ленинского района

Чемпион Областного Совета ДСО «Трудовые резервы»

Бронзовый призер Зоны Дальнего Востока и Сибири, г. Хабаровск

Участник Первенства Российского Совета «Трудовые резервы», г. Ярославль

ИВАНОВ Василий Васильевич – боксер первого разряда

Чемпион Ленинского района

Чемпион Первенства Республиканского Совета «Трудовые резервы»

Чемпион ЯАССР среди юношей

Окончил Якутское медицинское училище

Окончил ИФКИС ЯГУ

ЕГОРОВ Корнил Афанасьевич – боксер первого разряда
Неоднократный чемпион и призер ЯГУ
Победитель Республиканских турниров
Бронзовый призер Россовета ДСО «Спартак», г. Краснодар

ЕВСЕЕВ Василий Иванович – боксер первого разряда
Чемпион района среди юношей
Призер Республиканского турнира на призы героя Советского Союза Н.Н. Чусовского
Чемпион и призер ЯГУ
Призер Республиканского Совета ДСО «Урожай», с. Чурапча
Окончил Сельскохозяйственный факультет, ЯГУ, отделение ветеринарии
Является заместителем главы Бордонского наслега

ЕВСЕЕВ Сергей Иванович – боксер первого разряда
Призер чемпионата ЯГУ
Работал успешно председателем Федерации бокса Нюрбинского района с 1998 по 2004 гг.
Окончил Сельскохозяйственный факультет, ЯГУ
Является Председателем Госсобрания Нюрбинского района

ВАСИЛЬЕВ Сергей Анатольевич – боксер первого разряда
Чемпион Ленинского района
Четырехкратный чемпион РС(Я) среди юношей
Чемпион спартакиады школьников «Эрэл»
Чемпион и призер Республиканских турниров
Работает сепараторщиком в фабрике N-16 Нюрбинского ГОКа

ВАСИЛЬЕВ Семен Анатольевич – боксер первого разряда
Чемпион Ленинского района
Второй призер РС (Я)

МОИСЕЕВ Александр Геннадиевич – боксер первого разряда
Чемпион региональных и республиканских турниров
Чемпион РС(Я) среди юношей
Призер зоны Дальнего Востока и Сибири
Участник Первенства СНГ, г. Гомель
Работает рабочим в ООО «Мондоку»

ТЫАСЫТОВ Александр Васильевич – боксер первого разряда
Чемпион и призер Республиканских турниров
Чемпион и призер Региональных турниров
Двукратный финалист РС(Я) среди юношей
Второй призер Тихоокеанского флота
Чемпион и призер РС(Я) по рукопашному бою среди сотрудников МВД
Ветеран боевых действий в Чеченской Республике
Пенсионер МВД

МИХАЙЛОВ Родион Константинович – боксер первого разряда

Чемпион Региональных и Республиканских турниров

Чемпион РС(Я) среди юношей

Чемпион Всесоюзного турнира, г. Новосибирск

Призер РС(Я) среди юниоров

Призер Дальневосточного Федерального округа среди юношей

Окончил Коммерческий Торговый колледж по специальности «повар»

Работает вахтовым методом ОАО «Нижнеленское»

ИВАНОВ Николай Николаевич – боксер первого разряда

Чемпион регионального турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова

Чемпион Республиканского турнира на призы героя Советского Союза Н.Н. Чусовского

Четырехкратный финалист Первенства РС(Я) среди юношей

Участник Первенства Российского Совета «Юность России», г. Сочи

Окончил Дальневосточный юридический институт при МВД РФ

Работает УОВД Мирнинского района

КОНДРАТЬЕВ Нюргун Викторович – боксер первого разряда

Чемпион и призер Республиканских турниров

Чемпион и призер Регионального турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова

Чемпион Кубка РС(Я) на призы МСМК, бронзового чемпиона мира,

чемпиона СССР Александра Михайлова

Окончил ЯПУ-1 по специальности «Социолог», Пединститут ЯГУ по специальности

«Учитель черчения», Юридический факультет ЯГУ, заочное отделение

Работает участковым – полицейским в с. Бэйдинэ Усть-Алданского улуса

ТРОФИМОВ Дьулустан Егорович – боксер первого разряда

Чемпион и призер Республиканских турниров

Чемпион и призер Регионального турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова

Победитель Республиканского турнира на призы героя Советского Союза Н.Н. Чусовского

Участник Первенства Российского Совета «Юность России», г. Сочи

ГРИГОРЬЕВ Александр Прокопьевич – боксер первого разряда

Призер регионального турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова

Призер Республиканского турнира на призы героя Советского Союза Н.Н. Чусовского

Чемпион Кубка РС(Я) на призы МСМК, бронзового чемпиона мира,

чемпиона СССР Александра Михайлова

Работает рабочим в ООО «Мондоку»

ИВАНОВ Максим Николаевич – боксер первого разряда

Чемпион Нюрбинского улуса

Чемпион Республиканского турнира на призы героя Советского Союза Н.Н. Чусовского

Победитель открытого турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова

Участник Всероссийского турнира класса «А» на призы Сергея Исмаилова, г. Нерюнгри

Окончил ГОУ ПУ-3 в с. Маар по специальности «Лесник егерь»

и «Мастер общестроительных работ»

Работает в пожарной охране МПЧ №4

ИВАНОВ Георгий Николаевич – боксер первого разряда

Чемпион Республиканского турнира на призы героя Советского Союза Н.Н. Чусовского
Чемпион регионального турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова
Чемпион регионального турнира на призы Мастера спорта международного класса Александра Егоровича Иванова
Окончил ГОУ ПУ -3 в с. Маар по специальности «Лесник егерь»
Окончил АНО-РТК «Рудник Интер» в г. Мирный по специальности «шахтер»
Работает в шахте «Рудник Интер»

БЫСЫКАТОВ Антон Степанович – боксер первого разряда

Чемпион и призер Республиканских турниров
Победитель регионального турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова
Призер РС(Я) среди юношей
Окончил ЯГИТИ по специальности «Программист»
Работает менеджером в магазине «Сотовый мир»

УШКАНОВ Леонид Владимирович – боксер первого разряда

Чемпион и призер Республиканских турниров
Призер Спартакиады школьников РС(Я)
Победитель регионального турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова
Трехкратный чемпион РС(Я) по тайбоксингу
Окончил ЯГСХА по специальности «Ветеринар»
Является заместителем главы Мальжегарского наслега

СЫМАРАКОВ Василий Алексеевич – боксер первого разряда

Чемпион регионального турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова
Чемпион Дальневосточного Федерального округа среди сотрудников МВД по боксу
Призер Дальневосточного Федерального округа среди сотрудников МВД по боксу
Чемпион Дальневосточного Федерального округа среди сотрудников МВД по рукопашному бою
Призер Дальневосточного Федерального округа среди сотрудников МВД по рукопашному бою
Окончил Дальневосточный юридический институт при МВД РФ
Служит в рядах Российской армии

ЕЛЕГЯЕВ Александр Семенович – боксер первого разряда

Чемпион и призер регионального турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова
Чемпион и призер Республиканских турниров
Чемпион РС(Я) среди юношей
Окончил СПТУ по специальности «Электрик-высотник»
Работает в Республиканской больнице, в реанимационном отделе медбротом

ПЕТРОВ Николай Васильевич – боксер первого разряда

Чемпион РС(Я) среди юношей
Чемпион Республиканского турнира на призы Международного детского фонда «Дети Саха - Азии»
Чемпион регионального турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова
Финалист РС(Я) среди ВУЗов

МОЖУКОВ Семен Арсенович – боксер первого разряда

Чемпион РС(Я) среди юношей

Чемпион и призер Республиканских турниров

Победитель регионального турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова

Призер РС(Я) среди взрослых

АНДРЕЕВ Роберт Семенович – боксер первого разряда

Чемпион Республиканского турнира на призы мастера спорта СССР

Владислава Андреева, с. Болугур Амгинского улуса

Чемпион Республиканского турнира на призы героя Советского Союза Н.Н. Чусовского

Призер Открытого турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова

Окончил Сельскохозяйственный техникум по специальности «Охотовед»

ПАВЛОВ Николай Васильевич – боксер первого разряда

Чемпион Республиканского турнира на призы героя Советского Союза Н.Н. Чусовского

Чемпион Открытого турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова

Призер Спартакиады школьников РС(Я)

Чемпион РС(Я) среди юниоров, признан «Лучшим боксером первенства»

Призер Чемпионата РС(Я) среди ВУЗов

Участник Первенства Дальневосточного Федерального округа

Студент 4 курса ЧИФКиС

САВВИНОВ Дорофей Михайлович – боксер первого разряда

Призер РС(Я) среди юношей и юниоров

Чемпион Республиканского турнира на призы мастера спорта СССР

Владислава Андреева, с. Болугур Амгинского улуса

Чемпион Регионального турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова

АНДРЕЕВ Игнат Николаевич – боксер первого разряда

Чемпион РС(Я) среди юношей

Чемпион Республиканских и Региональных турниров

Победитель Открытого турнира на призы Заслуженного тренера ЯАССР Вильяма Иванова

Победитель Республиканского турнира на призы Нестера Пахомова, с. Антоновка

КЛИМОВ Бэргэн Александрович – боксер первого разряда

Победитель Всероссийского турнира класса «Б» на призы М.Поршнева

Победитель Республиканских турниров

Призер Первенства РС(Я)

ЧАРКАНОВ Дьулус Алексеевич – боксер первого разряда

Призер и чемпион республиканских турниров

Чемпион РС(Я) среди юношей

Победитель Регионального турнира на призы Заслуженного тренера России А.И. Афанасьева

ЧЕМПОСОВ Айаал – боксер первого разряда, ученик 11 класса Малыкайской СОШ

Чемпион Республиканского турнира на призы двукратного чемпиона России

А.Г. Петрова, п. Верхневилуйск

Чемпион Республиканского турнира на призы В.Д. Захарова, с. Чурапча

Призер Республиканского турнира на призы Нестера Пахомова, с. Антоновка
 Чемпион Регионального турнира на призы Заслуженного тренера России А.И. Афанасьева, с. Сунтар
 Чемпион РС(Я) среди юношей
 Призер РС(Я) среди юниоров

ЛАЗАРЕВ Дмитрий – боксер первого разряда ученик 11 класса Малыкайской СОШ
 Чемпион Нюрбинского района
 Чемпион и призер региональных турниров
 Серебряный призер РС(Я) среди юниоров

КЛИМОВ Александр Александрович – боксер первого разряда, ученик 10 класса Малыкайской СОШ
 Чемпион Региональных и Республиканских турниров
 Чемпион Первенства РС(Я)
 Призер Первенства Рос. Совета «Юность России»

КАНДИДАТ В МАСТЕРА СПОРТА ПО БОКСУ

САВВИНОВ Ким Васильевич – кандидат в мастера спорта СССР по боксу
 Неоднократный чемпион Ленинского района
 Неоднократный Чемпион ДСО «Урожай» ЯАССР
 Чемпион городов Мирного и Якутска
 Победитель Республиканских турниров
 Победитель матчевой встречи Магаданская область - Якутская АССР
 Бронзовый призер ЦС ДСО «Урожай» г. Кашира
 Почетный член Всероссийского общества инвалидов

ИВАНОВ Ян Семенович – кандидат в мастера спорта СССР по боксу
 Победитель, призер и участник многих всесоюзных и всероссийских турниров по боксу в городах Иркутск, Хабаровск, Уссурийск, Владивосток, Оренбург, Магадан, Смоленск, Тирасполь, Тернополь.
 Тренер высшей категории по боксу, судья всероссийской категории
 Первый тренер чемпиона мира, Михаила Поршнева
 Заслуженный тренер Евразии по кикбоксингу

МИХАЙЛОВ Константин Егорович – кандидат в мастера спорта СССР по боксу
 Чемпион Открытого турнира Ленинского района
 Призер Областного Совета ДСО «Трудовые резервы»
 Призер Первенства среди студентов высших учебных заведений Урала
 Участник Российского Совета ДСО «Урожай» г. Кашира

ВАСИЛЬЕВ Аркадий Васильевич – кандидат в мастера спорта СССР по боксу
 Чемпион первенства ЯАССР
 Финалист первенства Дальнего Востока, Сибири и Урала ДСО «Урожай»
 Призер Всесоюзного турнира в г. Иваново
 Участник матча Турция-Якутия
 Призер Международного турнира в г. Чита.
 II призер РОС ДСО Спартак, III призер ЦС ДСО Спартак

Окончил Якутский электротехникум связи

Окончил ПФ ЯГУ.

Работал зам. начальника – начальник криминальной милиции III ОМ УВД по г. Якутску.

Подполковник милиции

ТАГРОВ Николай Николаевич – кандидат в мастера спорта СССР по боксу

Чемпион республиканского совета ДСО «Спартак»

Чемпион республиканского совета ДСО «Урожай»

Чемпион республиканского совета ДСО «Водник»

Чемпион зоны Сибири и Дальнего Востока и Урала

II призер чемпионата ЯАССР

Финалист Всесоюзного турнира, г. Магадан

II призер Всесоюзного турнира, г. Рига

III призер Универсиады Дальнего Востока и Сибири, г. Чита

III призер Первенства РСФСР ДСО «Урожай», г. Туапсе

Окончил Горно-геологический факультет, ЯГУ

Работает экспертом АК «Алроса» ЯПТА – Якутское предприятие по торговле алмазами

ТАГРОВ Тагор Николаевич – кандидат в мастера спорта СССР по боксу

Чемпион РС(Я) среди юниоров и юношей

Чемпион Республиканских турниров

Призер Спартакиады школьников «Эрэл»

Финалист зоны Дальнего Востока, Сибири и Урала

Призер Первенства ВЦСПС, г. Барнаул

Окончил Горно-геологический институт, ЯГУ по специальности «Горный инженер»

Работает в Нюрбинском ГОК «Накын»

ТАГРОВ Василий Николаевич – кандидат в мастера спорта СССР по боксу,

мастер спорта России по кикбоксингу

Чемпион РС(Я) среди юниоров и юношей

Чемпион Республиканских турниров

Призер Облсовета ВДФСО профсоюзов

Призер турнира городов Сибири и Дальнего Востока, г. Магадан

Призер Международного турнира «Якутские алмазы», г. Мирный

Призер Открытого чемпионата СНГ по кикбоксингу, г. Санкт-Петербург

Призер Первенства России по кикбоксингу, г. Ижевск

Окончил Физико-технический институт, ЯГУ по специальности

«Технология гранильного производства»

Работает в Институте физико-технических проблем Севера Сибирского отделения

Российской Академии наук.

СОФРОНОВ Юрий Николаевич – кандидат в мастера спорта СССР по боксу

Чемпион Республиканского турнира на призы героя Советского Союза Н.Н. Чусовского

Призер Первенства Республиканского Совета ДСО «Урожай»

Чемпион Первенства ЯГУ

Призер Универсиады Сибири, Урала, Республики Средней Азии Казахстана, г. Ташкент

Окончил БГФ, ЯГУ

Работает орнитологом Усть-Ленского заповедника

КУЗЬМИН Иван Семенович – кандидат в мастера спорта России по боксу

Призер РС(Я)

Чемпион Республиканских турниров

Чемпион Дальневосточного Федерального округа среди юниоров

Призер ЦС «Юность России», г. Уфа

Чемпион Всесоюзного турнира, г. Новосибирск

Финалист Россвета «Динамо», г. Новокузнецк

Призер Международного турнира «Якутские алмазы», г. Мринный

Окончил Училище Олимпийского Резерва

Окончил ИФКиС ЯГУ

Работает тренером-преподавателем ДЮСШ Нюрбинского района

ИВАНОВ Николай Иванович – кандидат в мастера спорта России по боксу

Призер РС(Я)

Чемпион Республиканских турниров

Чемпион Первенства Дальневосточного Федерального округа среди юношей

Чемпион России среди юношей

Окончил Намский педагогический колледж

Окончил Пединститут, ЯГУ по специальности «Учитель черчения»

Работает учителем технологии в Нюрбинской средней школе № 1

ИВАНОВ Иван Васильевич – кандидат в мастера спорта России по боксу

Чемпион РС(Я)

Чемпион Дальнего Востока и Сибири

Многократный чемпион Республиканских турниров

Чемпион Спартакиады школьников РС(Я)

Серебряный призер Первенства России

Бронзовый призер первых Международных детских спортивных игр «Дети Азии»

Окончил Училище Олимпийского Резерва

Окончил ИФКиС, ЯГУ

Работает заместителем директора по УСР ДЮСШ Мирнинского района

УШКАНОВ Аркадий Афанасьевич – кандидат мастера спорта России по боксу

Чемпион РС(Я) среди юношей

Призер Дальневосточного Федерального округа среди юношей, г. Иркутск.

Финалист Всероссийского турнира класса «А» на призы Сергея Исмаилова, г. Нерюнгри

Бронзовый призер первых Международных детских спортивных игр «Дети Азии»

Окончил ЧИФКиС

ЛАЗАРЕВ Афанасий Юрьевич – кандидат в мастера спорта России по боксу

Двукратный чемпион РС(Я) Нюрбинского района

Двукратный чемпион РС(Я) среди юношей

Призер Второй летней спартакиады школьников

В Первенстве зоны Сибири и Дальнего Востока занял 5-ое место, г. Ангарск

Участник Первенства России

Призер Открытого первенства УОР среди взрослых

Окончил ГИ, ЯГУ по специальности «Геофизик»

САВВИНОВ Семен Алексеевич – кандидат в мастера спорта России по боксу
Чемпион РС(Я) среди юношей и среди юниоров
Многочисленный чемпион Республиканских турниров
Участник Первенства России среди юношей
Окончил Училище Олимпийского Резерва
Окончил ИФКиС, СВФУ
Работает тренером- преподавателем по боксу
в спортивном комплексе «Триумф»

МАКСИМОВ Артем Максимович - кандидат в мастера спорта России по боксу
Победитель Чемпионата РС(Я)
Чемпион Дальневосточного Федерального округа среди юниоров
II призер Профсоюзов «Россия», г. Вольск
Участник Первенства России , г. Саратов
Двукратный финалист Всероссийского турнира класса «А» памяти С. Исмаилова
III призер Спартакиады ДВФО среди молодежи, г. Владивосток
III призер ДВФО, г. Уссурийск
Окончил Училище Олимпийского Резерва
Окончил ИФКиС, СВФУ
Окончил Юридический факультет, СВФУ
Работает судебным приставом в г. Якутске

МАКСИМОВ Спиридон Степанович – кандидат в мастера спорта России по боксу
Чемпион республиканских турниров
Чемпион РС(Я) среди юношей и юниоров
Победитель Региональных турниров Западной зоны РС(Я)
Призер Первенства Дальневосточного Федерального округа среди юниоров,
г. Комсомольск-на-Амуре
Призер Первенства России среди студенческого спортивного союза, г. Геленджик
Окончил Нюрбинскую ГОУ ПУ-3 в с. Маар по специальности «Автомеханик»
Работает водителем в администрации Бордонского наслега

САВВИНОВ Афанасий Михайлович – кандидат в мастера спорта России по боксу
Чемпион республиканских турниров
Чемпион РС(Я) среди юношей
Призер РС(Я) среди юниоров
Призер Турнира сильнейших боксеров РС(Я)
Призер Первенства России среди студенческого спортивного союза, г. Тюмень
Призер Первенства Общества «Динамо» России, г. Владимир
Является студентом 5 курса ИФКиС СВФУ
Работает директором МБДОУ ДОД ДЮСШ с. Малыкай

МОЖУКОВ Сергей Арсенович – кандидат в мастера спорта России по боксу

Чемпион республиканских турниров

Призер РС(Я) среди юношей и juniоров

Призер Первенства Дальневосточного Федерального округа среди juniоров,
г. Биробиджан

Студент 5 курса ЧИФКиС

САВВИНОВ Михаил Вячеславович – кандидат в мастера спорта России по боксу

Чемпион республиканских турниров

Чемпион РС(Я)

Призер республиканского турнира на призы Международного детского фонда «Дети - Азии»

Призер Первенства Дальневосточного Федерального округа среди младших юношей,
г. Уссурийск

Победитель Всероссийского турнира класса «Б» памяти Чемпиона мира среди juniоров М. Поршнева

Победитель Первенства Дальневосточного Федерального округа среди старших юношей,
г. Нерюнгри

Призер турнира сильнейших боксеров РС(Я)

5-ое место на Спартакиаде школьников России

Чемпион Республики Саха среди juniоров на призы А.Ф. Кравченко

Призер VI спортивных игр народов РС (Я) с. Намцы

Является студентом СВФУ, ИФКиС

ИВАНОВ Алквад Илариевич – кандидат в мастера спорта России по боксу

Ученик 11 класса УОР

Призер и чемпион республиканских турниров

Чемпион РС(Я) среди юношей

Победитель Регионального турнира на призы

Заслуженного тренера России А.И. Афанасьева

Призер республиканского турнира на призы Международного детского фонда
«Дети Саха Азии»

Чемпион Дальневосточного Федерального округа среди юношей

5-ое место в Первенстве России среди юношей

Включен в резервный состав сборной команды России

Второй призер Дальневосточного Федерального округа среди juniоров

Призер VI спортивных игр народов РС (Я) с. Намцы

МАСТЕРА СПОРТА ССРС, РОССИИ

ПАХОМОВ Анатолий Михайлович – мастер спорта СССР по боксу, выпускник

Малыкайской средней школы

Чемпион Ленинского района

Чемпион ЯАССР

Призер РСФСР

Чемпион Тихоокеанского флота

Двукратный чемпион ЦС «Трудовые резервы»

Чемпион VIII Спартакиады народов РСФСР, г. Воронеж

Призер Международного турнира Спорткомитета СССР, г. Москва

Работает тренером – преподавателем МБОУ ДОД ДЮСШ МР Нюрбинского района, с. Хаты

САВВИНОВ Иван Васильевич – мастер спорта СССР по боксу

Чемпион Якутской АССР

Чемпион Дальневосточного Федерального округа

Чемпион Универсиады Сибири, Урала, Республик Средней Азии и Казахстана

Двукратный победитель Всесоюзного турнира на призы

Героев Социалистического Труда

Призер Спартакиады Дальнего Востока, г. Благовещенск

Призер Чемпионата РСФСР

IV место в Первенстве СССР среди молодежи

Окончил Исторический факультет, СВФУ

Является индивидуальным предпринимателем

СОФРОНОВ Алексей Николаевич – мастер спорта СССР по боксу,

выпускник Малыкайской средней школы

Чемпион Республиканских турниров

Призер Всесоюзного турнира по боксу памяти маршала СССР В.К. Блюхера

Чемпион Зоны Поволжья и Урала по боксу

Чемпион Международного турнира по французскому боксу «Сават», г. Санта-Денис (Франция)

Вице-чемпион мира по французскому боксу «Сават», г. Париж

Двукратный чемпион России по французскому боксу «Сават»

Призер Чемпионата СНГ по кикбоксингу

Победитель встречи претендентов Чемпионата мира по французскому боксу «Сават», Мадагаскар

Имеет незаконченное высшее образование Политехнического института

по специальности «Инженер-атомщик»

Умер 2006 году

ТРОФИМОВ Андрей Егорович – мастер спорта России по боксу

Чемпион РС(Я)

Многokратный чемпион Республиканских турниров

Серебряный призер Первенства России среди юношей

Чемпион «Юность России», г. Краснокаменск

Чемпион Всероссийского турнира класса «А» на призы Сергея Исмаилова

Чемпион Спартакиады народов Севера России, г. Воркута

Участник Чемпионата России

Участник Первенства России, г. Саратов, г.Курск, г. Волгоград
Окончил Училище Олимпийского Резерва
Окончил ЯГСХА по специальности «Инженер-механик»
Работает тренером – преподавателем в спорткомплексе «Олимп»

БАЛАНОВ Руслан Александрович – мастер спорта России по боксу
Чемпион РС(Я)
Многokратный чемпион Республиканских турниров
Чемпион Дальнего Востока и Сибири
Призер Зимнего чемпионата России «Олимпийские надежды»
Победитель Международных летних игр среди молодежи, г. Варна
Победитель Международного турнира на призы Бычкова и Тарачанова
Победитель матчевой встречи Германия – Московская область
Трехкратный победитель Чемпионата РС(Я)
Окончил ЯГСХА по специальности «Юрист»
Является индивидуальным предпринимателем

СЛЕПЦОВ Андрей Геннадиевич – мастер спорта России по боксу
Чемпион РС(Я)
Многokратный чемпион Республиканских турниров
Призер Дальнего Востока и Сибири
Бронзовый призер Первенства России среди юношей
Бронзовый призер Первенства России среди юниоров
Чемпион Международного турнира на призы Сергея Исмаилова
Трехкратный победитель Чемпионата РС(Я)
Окончил Училище Олимпийского Резерва
Окончил ИФКиС, ЯГУ
Работает преподавателем Чурапчинского института физической культуры и спорта

СЛЕПЦОВ Мичил Геннадиевич – мастер спорта России по боксу
Чемпиона Региональных и Республиканских турниров
Победитель Первенства на призы Международного детского фонда «Дети Саха-Азия»
Чемпион РС(Я) среди юношей
Призер РС(Я) среди юниоров
Участник Первенства Дальневосточного Федерального округа среди юниоров, г. Владивосток
Призер Открытого Первенства УОР на призы А.Никифорова
Победитель Всероссийского турнира класса «А» на призы серебряного призера Первенства мира среди юниоров Сергея Исмаилова
Призер Всероссийского турнира на призы Олимпийского чемпиона Валерия Попенченко
Студент 4 курса ЧИФКиС

*Просим извинения, если кто-нибудь не вошел
в список боксеров Малыкая.
По некоторым причинам в список не вошли боксеры из с. Хаты.*

ХААРТЫСКАЛАР КЭПСИИЛЛЭР

Братья-боксеры: Василий, Григорий, Александр Тыасытовы

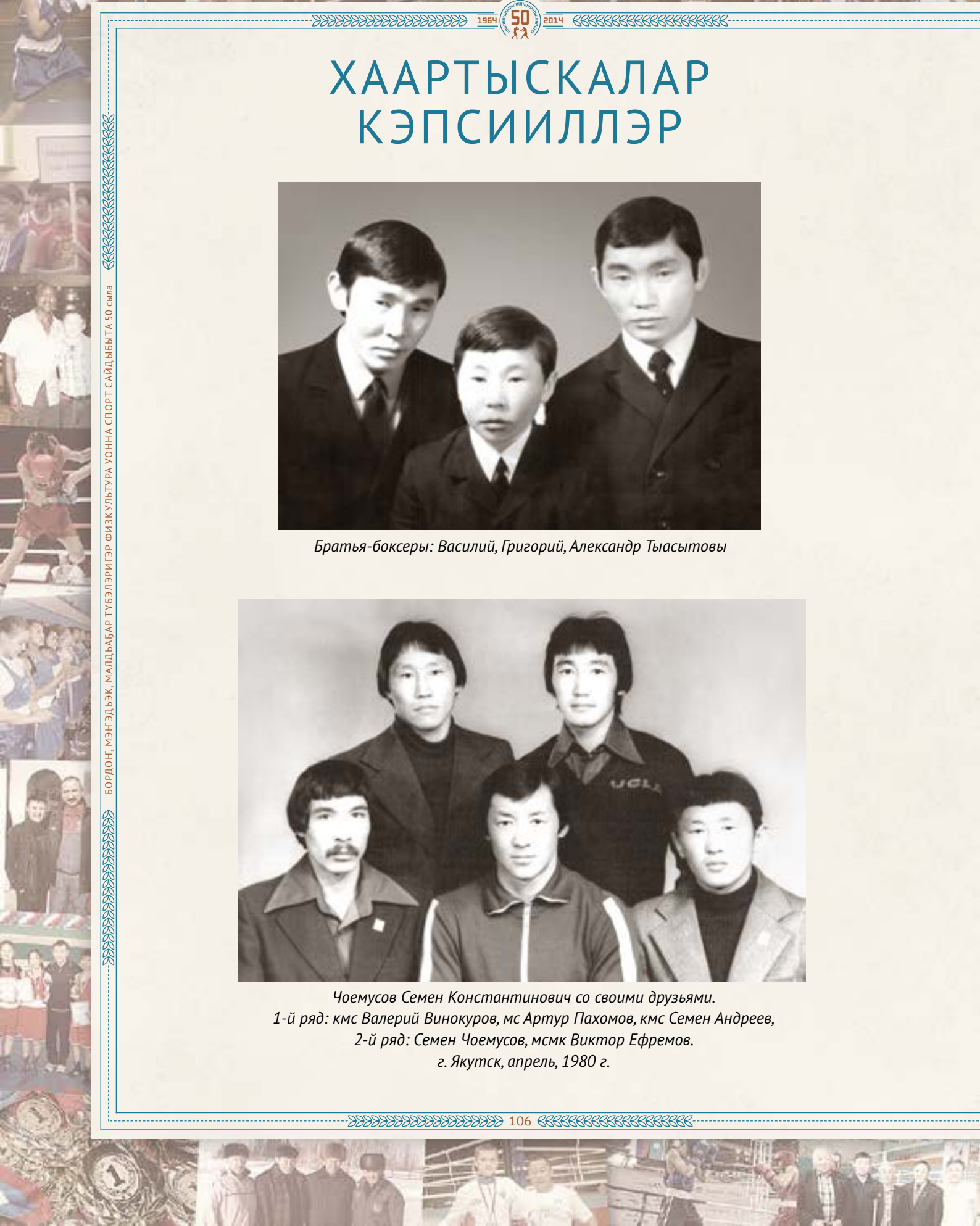

Чоемусов Семен Константинович со своими друзьями.

1-й ряд: кмс Валерий Винокуров, мс Артур Пахомов, кмс Семен Андреев,

2-й ряд: Семен Чоемусов, мсмк Виктор Ефремов.

г. Якутск, апрель, 1980 г.

Анатолий Пахомов (ортоку) ССРС бириинин үнүс призера тренердэрэ Виктор Шитиктыын уонна Александр Тыасытовтыын. Москва, 1983 с.

Первенство России
среди юношей младшего
возраста, г. Сочи, 1995 г.
Слева направо:
Иванов Коля, Тыасытов В.А.,
Трофимов Дьулустан

Открытие общежития Училища Олимпийского резерва, директор Тыасытов А.А.

V турнир по боксу на призы И.А. Архипова, с. Хаты, 2000

Вице-чемпион мира по французскому боксу Сават, Алексей Софронов со своим тренером во время юбилея школы

С олимпийским чемпионом, главным тренером сборной команды РФ, Александром Лебзяком во время чемпионата России по боксу, г. Якутск, 2007 г.

Мастер спорта СССР А.А. Тыасытов и серебряный призер Олимпийских игр в Токио (1964), чемпион Европы, Виликтон Баранников

В 2008 г. заслуженный учитель, заслуженный тренер ЯАССР, Агеев А.А. погостил в с. Малыкай. Слева направо: Николай Иванов, Василий Тыасытов, Алескандр Агеев, Николай Тихонов

Чемпион СССР, МСМК, Анатолий Филиппов, воспитанник нашего земляка, Вильяма Иванова, чемпион СССР, бронзовый призер мира, Александр Михайлов и мастер спорта СССР, Георгий Явловский

Мастер спорта СССР, А.А. Тыасытов с чемпионом мира в тяжелом весе среди профессионалов Эвандером Холлифилдом во время Олимпийских игр в Пекине, 2008 г.

*Сборная ЯГУ с чемпионом мира среди профессионалов, Юрием Арбачаковым.
Второй слева Максимов Артем, г. Кемерово, апрель, 2010 г.*

*КМС РФ, Артем Максимов
с Заслуженным мастером спорта,
Александром Лебзяком во время
Всероссийского турнира на призы
Олимпийского чемпиона,
обладателя Кубка Бала Баркера,
В. Попенченко, г. Магадан, 2010 г.*

Открытие Дома спорта имени чемпиона Мира среди ветеранов по вольной борьбе, чемпиона ЯАССР среди юниоров по боксу Юрия Степановича Андреева

Олег Марков и Александр Тыасытов комментируют Международные игры «Дети Азии»

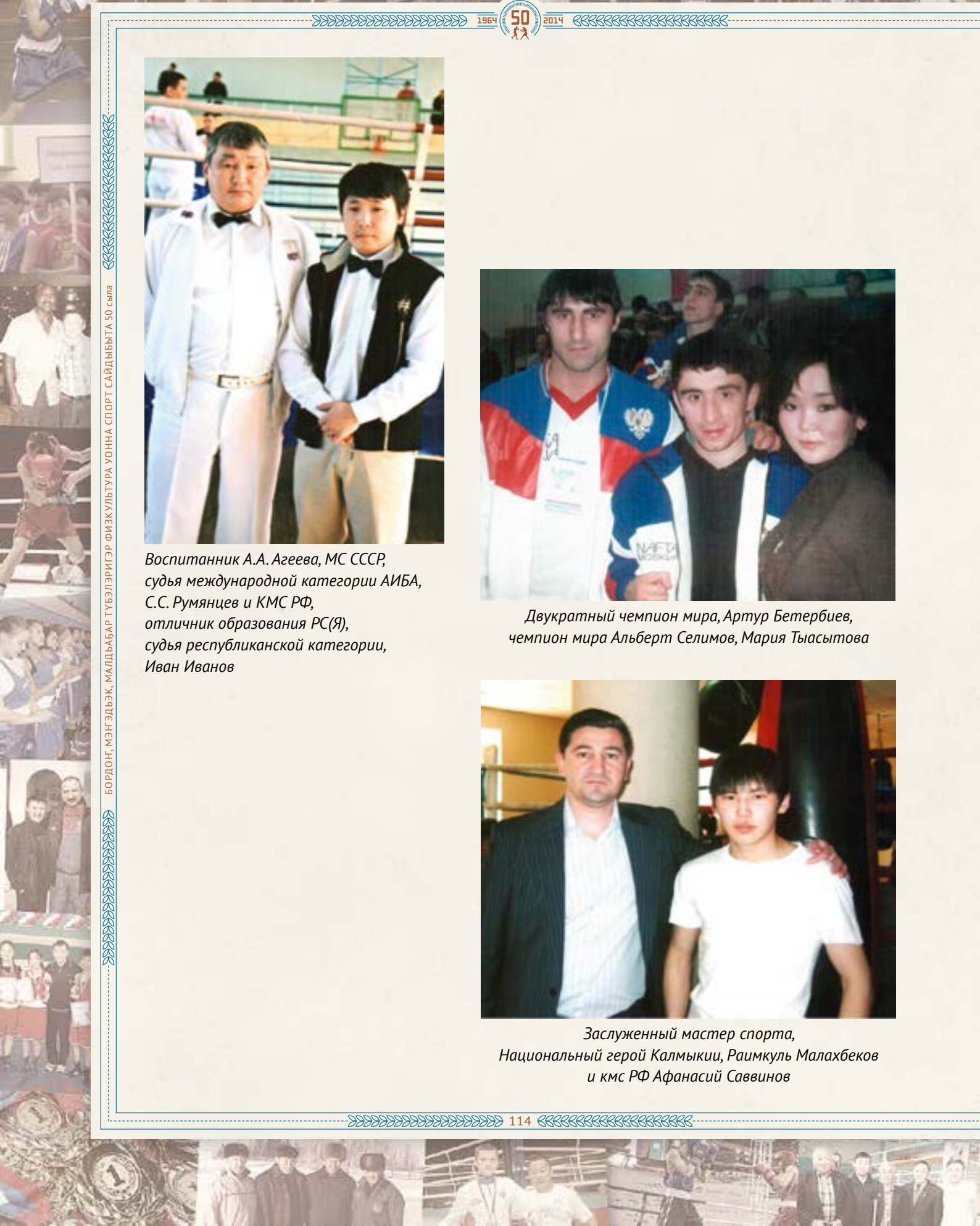
Воспитанник А.А. Агеева, МС СССР,
судья международной категории АИБА,
С.С. Румянцев и КМС РФ,
отличник образования РС(Я),
судья республиканской категории,
Иван Иванов

Двукратный чемпион мира, Артур Бетербиев,
чемпион мира Альберт Селимов, Мария Тыасытова

Заслуженный мастер спорта,
Национальный герой Калмыкии, Раимкуль Малахбеков
и кмс РФ Афанасий Саввинов

Россия спордун маастар, Валентин Иванов – Баха (Нерюнгри)
уонна Саха сирин үтүөлээх тренера, Тыасытов В.А

Первенство России среди старших юношей, г. Магнитогорск, 2011
(Саввинов М., Иванов И., Тыасытов В.А., Саввинов С.)

Алексеев А.В. со своим воспитанником выиграли серебряную медаль на Первенстве мира среди юниоров

Андрей Алексеев во время сборов в Подмоскowie

Василий Афанасьевич со своими воспитанниками на Республиканском турнире на призы чемпиона мира среди юниоров Михаила Поршнева: Иван Иванов – старший тренер сборной команды Мирнинского района, Тысытова Валя – чемпион ДВФО, Васильева Уйгу – призер ДВФО, Григорьев Коля – чемпион РС(Я), Тысытов Анатолий – чемпион РС(Я), Саввинов Семен – тренер сборной команды Намского улуса, Аммосов Айаал – призер РС(Я)

Ньурба улууһун боксатын бэтэрээннэрэ: Иванов В.Н. – Дьаархан Бааска, Тысытов В.А., Тогуллахов И.Г., Захаров А.С., Тысытов А.А.

Заслуженный тренер РС(Я), почетный гражданин Нюрбинского района, отличник ФКиС РС(Я) В.А. Тыасытов со своими воспитанниками

Воспитанники Училища Олимпийского резерва, на втором ряду третий слева, КМС РФ Алквад Иванов

1964

2014

*Тагров Николай, кандидат
в мастера СССР со своим земляком
Глебом Кириллиным,
г. Антверпертен, Бельгия*

*Председатель собрания Нюрбинского района Евсеев С.И.
и Олимпийский призер, чемпион мира,
трехкратный чемпион Европы Александр Малетин*

Четырехкратная чемпионка мира среди женщин, Наталья Рогозина и чемпионка ДВФО Валя Тыасытова, г. Нижний Тагил, 2014 г.

Наталья Рогозина с Васильевой Уйгуланой на Первенстве России, 2014 г.

Первенство России среди девушек. Васильева Уйгу, тренер Иван Кузьмин, Тыасытова Валя, г. Нижний Тагил, 2014 г.

*Андрей Курнявка, чемпион Мира и Иван Кузьмин, кмс РФ,
г. Нижний Тагил, 2014 г.*

*Мастер спорта, Слепцов Андрей
с чемпионом мира среди профессионалов,
депутатом гос. Думы, Николаем Валуевым
во время чемпионата России
среди студентов, г. Самара, 2014 г.*

ИС ТУТУЛА

Тыасытов В.А. Аан тыл	3
Евсеев С.И. Маалыкайга бокса сайдыбыта 50 сыла.....	4
Петрова Н.С. Убаастабыллаах доѳоттор!.....	5
Горбатов А.В. Маалыкайга бокса сайдыбыта 50 сыла.....	6
Дмитриев С.Г. История развития бокса в Малыкае.....	7
Агеев А.А. Олоѳун кэпсээниттэн.....	8
Архипов И.А. Махталым улахан.....	10
Тыасытов А.А. К 80-летию развития физкультуры и спорта в Республике Саха (Якутия).....	13
Тыасытов А.А. Олимп на городской окраине.....	15
Тыасытов А.А. Тренерим эрэлин толордум.....	17
Тыасытов В.А. Элбэѳи онгорбут тренер.....	18
Иванов Н.Д. Маалыкайга «көмүс кэми» түстэспитэ.....	20
Андреев Ю.С. Кытаанах илиитигэр эрчиллэн.....	22
Саввинов К.В. Эйигин кытта көрсүһөхпүттэн!.....	23
Тихонов В.Г. Үрдүктүк сыаналыыбыт, киэн туттабыт.....	24
Тихонов Н.А. Дьоллоох ыал аѳатабын.....	26
Кириллин П.Д. I. Чулуу спортсменнары ииппитэ.....	27
Семенов П.Н. Алексеев Даниил Прокопьевич туһунан.....	30
Пахомов А. «А где этот чертов город Хатыы!?».....	31
Михайлов А.М. «Золотой ринг» Фрунзе.....	32
Тыасытов А.А. Успехи на VIII спартакиаде народов РСФСР.....	33
Степанов В. Тренердэр тренердэрэ, чемпионнар «аѳалара».....	36
Семенов П.Н. Саха боксатын аѳалаатар аѳата.....	38
Семенов П.Н. Ньурбалартан боксаѳа бастакы ССРС спордун маастара.....	40
Тыасытов А.А. Не зря мы старались!.....	42
Тыасытов А.А. Үтүө үгэс өлбөөрүө суохтаах.....	45
Тыасытов А.А. Что имеем – не храним.....	48
Ильин И. Откуда растут медали у нюрбинских боксеров?.....	49

Алексеев А.П. Баһылайдыын бииргэ үлэлээн.....	51
Потапов С.С. Күрэхтэһиигэ кыттар баһам күүстээх буолан.....	52
Иннокентьевтар. Мэнгэдьэк түбэтигэр бокса сайдыбыта 50 сылыгар.....	53
Уйбаан Удун. Охсуһарбын сөбүлээбэппин.....	54
Афанасий Чой. Аны французскайга.....	58
Ефремов Т.Е. Бордоннортон төрүттээх чулуу боксер.....	59
Тыасытов А.В. Удьуор утума салһанар.....	60
Ефремов Д.И. Спортка уһуйбут тренербэр махталым.....	62
Тыасытов В.А. Доһорум Дьуона туһунан	64
Саввинов И. Боксанан дьарыктаммыппын кэмсиммэппин.....	65
Алексеев А.В. Я горжусь тем, что я представитель Хатынской школы бокса.....	66
Тагров Н.Н. Энтузиаст-учуутал, тренер.....	68
Тагров Т.Н. «Маалыкай буоллаххына, кэннинг диэки барыа суохтааххын».....	69
Тагров В.Н. Тренербит Тыасытов В.А. боксаҕа «оскуолата».....	70
Васильев А.В. Спордунан дьарыктаныы – ситиһии төрдө.....	72
Тыасытов А.В. Бокса мин олохпор.....	73
Кузьмин И.С. Бокс мин олохпор оруола сүткэн.....	74
Иванов Н.И. Маалыкай саалыттан саһаламмыт сырдык чыпчааллар.....	75
Иванов И.В. Убайбынаан Колялыын бииргэ эрчиллэн.....	76
Трофимов А.Е. Бокса мин олохпор.....	77
Константинов Н.-И. Алексей Тищенко: «В Якутск приехал за реваншем».....	78
Баланов Р.А. Бокс – это моя судьба.....	79
Слепцов А.Г. Мин бастакы тренерым.....	81
Максимов А.М. Бокса – олох ситиһиитин оскуолата.....	82
Саввинов А. Спордунан дьарыктаныы – олоххо үөрэнии.....	83
Слепцов М.Г. «Киһи киэн көбүстээх буолуохтаах».....	84
Саввинов М.В. Убайым мэтээллэригэр баһаран.....	85
Тыасытова М.В. Аһабын кытта куруук бииргэ.....	86
Саввинов А.С. Бииргэ үлэлээн кэлибит.....	88
Васильев А.В. Бокса мин дьиз кэргэним олоһор.....	89
Тыасытов В.А. Үөрэппит уоллаттарбынан киэн туттабын.....	90
Агеев А.А. Маалыкайым үтүө-мааны дьонугар, эдэр спортсменнарыгар.....	91
Боксеры Бордонского, Мегежекского, Мальжегарского наслегов.....	92

Туттуллубут литература:

Бокс Якутии. Сивцев И.С., Тыасытов А.А. – Якутск: Сахаполиграфиздат, 2006 с. – 256с.

Звезды Нюрбинского бокса / [сост. П.Н. Семенов]- Якутск : Бичик, 2008. – 280с.

Ньурба оройуонун чулуу спортсменнара / [хомуйан оңордо П.Н. Семенов]

Үтүөлээх тренер, үтүөлээх учуутал: / «Үлэ күүһэ» хаһыат редакцията»
ГУ/ Дьокуускай, 2007. – 180 стр.

Чемпионат России по боксу (Якутск – 2007) / И.М. Андросов, И.Л. Платонов; - Якутск, 2008

Газета «Спортивная Якутия»

Газета «Ил Түмэн»

Газета «Сахаада»

Газета «Ньурба»

Массово-политическое издание

Тыасытов Василий Афанасьевич

**ЫЧЧАТЫ ИИТИИГЭ
ДЬУЛУУР, ТУЛУУР
ОСКУОЛАТА**

Редактор М.В. Тыасытова

Дизайн А.А. Егоров

Верстка В.В. Егорова

Подписано в печать 14.07.2014 г. Формат 60х100 ¹/₈.

Тираж 500 экз.